

my U.S. C.

135.
2e.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Boros Samu.

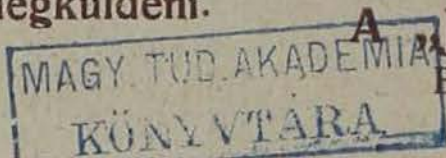
TARTALOM: Dr. Krejcsi Rezső: Az általános titkos választói jog elodázhatatlan állami szükségesség. — Bú és öröm. — A népénekesek. — Lakos rajza. — Kalmár Antal: Dinasztikus tükrödarabok. — Boros Samu. — Stojits Iván: Lelki szózat . . . — Conteur: A francia T. Házból. — Gróf Vay Sándor: Dalok. Sötét felhők. — Balla Ignác: Albatrosz. — Vértessy Gyula: Sárga levelek. — Vicomte Letorière: Schleinitz Carla naplója. — B. Szász Piroska: Éjjel. — Ráskai Ferenc: Apró versek. — Dr. Rottenbiller Ödön: Fényes Adolf kiállításja. — Anatole France: A logika barátja. — Hamis Gyémántok.

302214 Jövendő.

November elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona
Félévre ... 6 koronával.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A "Jövendő" kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87-34.

BUDAPEST . . . Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.

A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

Angol rum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél

BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává
és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

altal, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI., Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

Jöveendő

irodalmi és politikai ujság

Az általános titkos választói jog elodázhatatlan állami szükségesség.

Az általános választási jog kérdése köztudomás szerint mélyrevágó kérdés, a mely vonatkozásaiban kihat a társadalomra és politikára egyaránt. A midőn azonban a politikát említjük, nem értjük alatta a közönséges napi politikát, azt a mindennapos taktikázó, egyoldalú és ez okból korlátolt pártérdekek szolgálatában álló apró munkát, a melyet a hivatásos politikusok végeznek s amelyről a napi sajtó szélesebb köröknek hírt ad, hanem értjük alatta ama eszközöknek az összességét, a melyek az államcélok, államfeladatok és államfunkciók megvalósítására legalkalmasabbak. Ebben az értelemben aggály nélkül használhatjuk a politika kifejezést; beszélhetünk gazdasági, pénzügyi, egyházi, közoktatási stb. politikáról, beszélhetünk a politikának aesthetikájáról, technikájáról, sőt beszélhetünk társadalmi vagy szocialpolitika-építőművészetéről is.

Az általános szavazati jog iránt megindult eszmei harcokban két ellentétes világnézetnek az összeütközését ész-

lelhetjük. Az egyik a reakcionárius világnézet, a melynek képviselői, a történelmi főnemesség és főpapság valamint ezek érdekszövetségesei és önkéntes csatlósai legszivesebben a középkori rendi szervezetet visszaállítanák, de a mennyiben ez a mai haladott gazdasági viszonyok között nem lehetséges, lehetőleg a gazdasági életet megkötni, az egyéni szabad tevékenységet és érvényesülést korlátozni és a polgári társadalomnak intézményileg leendő kiépítését akadályozni kívánják: a másik az új modern világnézet, a mely a társadalmi evolúciót, a társadalom, az államélet, a tudomány és az emberi tevékenység minden terén a haladást, az állandó tartós és folytonos haladást kívánja, a mely a szabadságot s egyenlőséget rendi, felekezeti, nemzetiségi és faji különbség nélkül mindenki részére egyaránt reklamálja.

Ez az eszmei harc sajátos jelenségeket értelt meg. Egyfelől a „hazátlan“, „hazaáruló“ s egyéb diszes jelzőkkel illetik azokat, a kik a népjogokért lelkesedve ezeket sürgetik; de ez szót nem érdemlő kisebb baj. Sokkal nagyobb baj és veszedelem azonban az a körülmény, hogy úgy mondjam hivatalból proklamálják, a „nemzet“ és a „nép“ közötti különbséget és a már eddig is létezett válaszfalakat — és ez a legnagyobb bűn — most már tudatosan és céltudatosan erősítik! A mélyebbre látók előtt eddig sem voltak a „nemzet“ és a „nép“ közötti különbség. A „nemzet“ állott abból a 8—9 százezer jogosítottból, illetve abból a 3—4 százezer szavazóból, a ki politikai befolyását a választások alkalmából érvényesítette, ellenben a „népet“ megalakították azok a milliók, a kiknek a közügyekben egyáltalában nem volt semmi szavuk.

Egyenesen a mostani választójognak tulajdonítandó, hogy a parlamentnek ereje 1867 óta egyre inkább gyöngült,

hogy 40 év óta a magyar parlament óriásit távolodott a néptől. A mostani választójognak tulajdonítandó, hogy parlamentünk izoláló zsámolyon áll, hogy a parlamentnek a gyökerei nem nyulnak le a nép millióiba, hogy ezek a gyökerek a népvilágból nem tudnak táplákozni, hogy a parlament és a nép közötti űr egyre nagyobb lesz, hogy a népnek milliói sem, de a polgári osztálynak fenköltebb és ethikai alapokon gondolkozó elemei, az ideologusok sem tudnak érdeklődni a kiküszöbölhetetlen kísértet gyanánt periodikus pontossággal hazajáró közjogi viták iránt s nem tudnak hevülni a száraz szalmacséplésként feltűnő meddő közjogi paragrafus-nyargaláson.

A mult évtizedek mulasztásaiért és büneiért a mai zürzavarral kell bünhődnünk. Ez a világtörténet nemezise! — Az egyre terjedő zürzavar elég nagy baj; de a legnagyobb baj, hogy vezető köreink nagy része még mindig nem tudja a mostani chaosnak eredetét, forrását, a fejlemények okozati összefüggését felismerni. Pedig a mentő fonalat, a mostani országválságnak a kulcsát egyedül csak a helyes felismerés és a helyes tevés adhatja meg. Fell kell ismernünk azt az elsőrangu politikai sarkételt, hogy alkotmányunk, társadalmunk és kulturánknak legelsőrangu követelménye, hogy az országnak minden lakosa az államnak léte és az alkotmányunk fönntartása körül érdekelve legyen. Mindazok, akiknek az állam nem juttat a szabadság javaiból akiket kulturigényekkel nem füz magához, akiktől a közjogi és politikai érvényesülést megtagadja — nincsenek az államnak és a mostani rendi alkotmányunk fönmaradása körül érdekelve. Az abszolutizmus nem bánhatna mostohábban az alattvalókkal, mint a mai parlamentaris állam a jogtalanságuk miatt tévesen ugynevezett honpolgárokkal.

Ebben az eszmemenetben csak a nemzet lángoló költőjének, Petőfi Sándornak gondolatát tolmácsoljuk, aki azt praegnánsan a következőképen fejezte ki: „Haza csak ott van, ahol jog is van, s a népnek nincs joga.“ Így irt Petőfi 1848-ban. És ma ugyanaz a helyzet. Amióta milliókra szaporodtak azok, akik az alkotmány sáncain kívül rekedtek. Azóta a nemzetvagyon milliárdokkal gyarapodott, az általános tankötelezettség és a közoktatási szervezetnek kiépítése nagyban emelte a népnek intellektuális erejét, de ez mind nem talált eddig elismerést; a korlátlan osztályuralom mellett a tömegek politikai tekintetben még manap is páriák. Azóta életbe léptettük az általános adókötelezettséget, az általános védkötelezettséget és az általános tankötelezettséget; de ezt a hármas általános kötelezettséget ellensúlyozni kell és pedig az ország javára egy általános joggal, az általános titkos szavazati joggal. Vajjon összeegyeztethető-e a szabadelvűség eszméjével, hogy az a nép, mely vagyonával és vérével áldozik a haza oltárán, és amelynek munkája nyomja rá az államra a kulturbélyeget, ne részesüljön abban a jogban, hogy a maga sorsának intézésére legalább közvetett uton a szavazati jog által befolyhasson?

Némelyek abban a nézetben vannak és néhány évvel ezelőtt egy kormányelnök is illetékes helyen oda nyilatkozott, hogy az általános titkos választójognak megvalósítása ugrás a sötétbe. De ilyen szólammal nem lehet ezt a kulturális és a közszabadságok kiterjesztésére célzó mozgalmat elodázni. Sokkal nagyobb ugrást, egész forradalmi átalakulást idézet. fel a hajdani nemesi osztály 1848-ban mint aminőről mostan szó van — és még sem habozott. A saját osztályérdekét alárendelte a közérdeknek. Ott egy új szervezetnek, a polgártársadalomnak a megszületéséről van szó. De napjainkban

a polgári társadalomnak a strukturáját az általános választó jog nem érinti; csupán a jogegyenlőséget és az igazi népképviselést, a liberalizmusnak eme régi követeléseit fogja megvalósítani. Legújabbán az általános titkos választásnak diszkreditálását azzal az állítással kísérik meg, hogy az a magyar fajnak és kulturájának fölényét veszélyeztetné. „A nemzeti fölénynek veszélyeztetése“ olyan jelszó, amely a rideg egyoldalú osztályérdekek pótlására alkalmas lehet, de egyébként a tények világánál nem egyéb üres frázisnál. Az általános titkos választójog nem veszélyezteti a magyar fajnak fölényét. Ellenkezőleg erősíteni fogja azt és a magyar államot. A tényleges jogegyenlőség, az általános titkos választójog erős vasabroncsokkal fogja a magyar államtestet összekötni; a szeparatizmus, a kifelé gravitáló törekvések egy csapásra meg fognak szünni; a jogegyenlőség e hazához fogja kötni valamennyi nemzetiséget, azok nem fogják áhitozni a szomszéd idegenben való politikai boldogulást, hanem közös erővel, közös munkával arra fognak törekedni, hogy ebben az országban, melynek ők is egyenjogosított gyermekei, állapítsák meg jólétüket és fejlesszék anyagi és szellemi existenciájukat.

Fejtegetéseinket egy idézettel zárjuk.

Kossuth Lajos száműzetési vándorútján 1851 október 25-én Anglia földjén Southamptonban való patraszállása után a következőképen nyilatkozott:

„ . . . . . nem akarok beavatkozni egy ország (Anglia) ügyeibe, amely vendégszeretettel fogad és amelytől segítséget várok Magyarország részére, — amely ország számára még egyszer mondom, az általános választójogra alapított köztársaságot kívánom . . . . .“

A köztársaságról ez idő szerint beszélni, nincs okunk.

De hogy az általános titkos választójog, amelyet Kosuth Lajos már 1851-ben kívánt — ma 57 év múlva első-sorban sürgős államszükségletté és elodázhatlan kulturkövetelményé nőtte ki magát, azt senki sem fogja igaz meggyőződésből tagadhatni.

Aki a kornak valóságos szükségleteit átérteni és magába befogadni hajlandó, egész erejével legelső sorban arra törekszik, hogy Magyarország ebben az irányban átalakuljon és kívánja

az általános titkos választó jogot!

Dr. Krejcsi Rezső.

BÚ ÉS ÖRÖM. A magyar koalíció nagyon szereti a következetességet. Lám, a nyáron is, a mikor az egykoron nagy és hatalmas szabadelvű párt bomlásnak indult. Oh, hogy örvendett akkor a koalíció, a derék, a hazaffyas. »Bomlik, széthull a nemrég még félelmetes gárda, oldott kéve immár, s a bomlási processus csak most kezdődik istenigazában.«

Azóta hónapok multak, s a koalíciónál veszélyesebb ellenfél; az új haladó párt kezdte bomlasztani a gárdát. Most azonban a koalíció nem örült a bomláson, sőt mi több a jámbor keseregni kezdett, majd örülni, hogy a szabadelvű párt nem bomlott fel teljesen. Most már abban biznak, hogy a gárda együtt marad, néhány hónap előtt türelmetlenül várták pusztulását, széthullását.

— — — — —
— — — — —
Oh! A koalíció következetes.

A népénekesek.

V. Ferdinánd császári pátentst adott ki az 1836. év januárjának hatodik napján. Bécsben kelt a császári pátens, Bécsnek is szólt, illetve a bécsi népénekeseknek. Kimondotta pedig azt, hogy ahol csak a Habsburg parancsol e monarchiának nevezett istencsodában, senki se merje egyébként tekinteni a népénekest másodrendű polgárnál, mert aki a népnek gajdol, annak valamiben csak kell különböznie a kaiserliche Oper valamely, ugye lehet főhercegnői kegyekkel is dicsekedhető tenoristájánál. A pátens kibocsátása óta pedig hatvankilenc esztendő telt el és a bécsi népénekesek másodrendű polgárai maradtak a császárvárosnak. Hatvankilenc esztendő azonban tekintélyes idő és Bécs város népdalosaival fölmentek csütörtökön a Burgba császári urukhoz s arra kérték, hogy helyezze hatályon kívül a reájuk nézve sérelmes és meggyalázó császári pátentst. A király pedig megígérte, hogy ezt a kérést teljesíteni fogja. Ennyi az egész. Ami még ezután következik, az csak kommentár, ha mindjárt érdemes, de főképp érdekes témának a kommentálása.

Mert ezeknek a lapoknak olvasói között bizonyára nem egy akad, aki még csak hírét sem hallotta a népénekesnek, már tudniillik a bécsi népénekesnek. És épen ezért érdekes ez a téma. Ugyanis nyugodtan dolgozol a Paterstrasse, vagy a Wollzeile valamelyik bérházában, reális világban élsz, szóval a kenyeredet keresed meg. Néhány perc múlva azonban ugye lehet, kegyetlenül fülsértő gajdolás zavar meg munkádban, valamelyik népénekes jelent meg az udvarban s felvesz dalával. Szól pedig ez a dal mindenféléről. Rég elhalt politikusokról, államférfiakról, diplomatákról. Nagyapáink öröme, keserve jelentkezik benne, vagy épen valamely újabb nóta, vagy kuplé zavar meg munkádban. Mert megzavar, annyi bizo-

nyos. A tollat le kell tenned, ha tollal dolgozol, a munkát abba kell hagynod, ha szerszám van a kezvedben. Odafigyelsz a népénekes gajdolására, s a kenyérkeresésben szünetet tartasz.

Megeshetik azonban valami más is veled. Odakünn a Práter lombos, százados fái alatt már nemcsak egy, hanem több népénekes gajdol, pokoli hangversenyt rendez, hogy a jóízlésed is odavész. Téged pedig jámbor polgárt odavonz valami rejtélyes hatalom, s a helyett, hogy dolgoznál vagy izlésfinomító, nyugateurópai zenében gyönyörködnél, beállsz a népénekes közönségének s megmagyarázhatatlan élvezettel hallgatod, amit Kauser, Pfefferkorn vagy Ábel gajdol.

Néven említettem meg egynehányat, mert a népénekeseknek van nevük. Azt hinnéd, hogy ez a tartalmatlan renyhe, élősdí a hirlapírói »ismeretlenség homályában« rejtőzik, s a neve ép úgy kimegy eszedből mint a dal, a mit elordított.

Ezeket a naplopókat, akiknek a hivatása becsületes munka helyett abból áll, hogy a népnek énekelnek, másodrendű polgároknak bélyegezte és minősítette V. Ferdinand pátense. Most pedig elmentek az uralkodóhoz, s kérték, hogy semmisítse meg nagybátyjának és koronás elődjének őket és céhüket kegyetlenül megbélyegző rendeletét. Az uralkodó ezt a kérést teljesíteni fogja s mi ezzel befejeztük ugy a tényállás ellenmondását, mint az ebből önként következő kommentálást. Mondani valónk azonban még van, mert önként felkinálja azt egy sajnálatos és szégyenletes körülmény.

Helyi jellegű az egész bécsi népénekes-affér, de nem csak a bécsieket érdekli, hanem ennek az országnak és ennek a fővárosnak a kenyérkereső, dolgos polgárait is. Mert népénekesek nekünk is vannak. Bennünket is, amikor munkában vagyunk, kizavar onnan a népénekes. Gajdol mindenfélét nagy összevisszaságban. S hozzá még untat is egyhangu nótáival. Mindig ugyanaz, egy és ugyanaz. A fülünk már rég megszokta és még mindig halljuk: «Fegyvert a lábhoz!» és «Jobbra át!» Magyar vezényszót a Mollinárynak s ha nem, hát «Sorakozz!» «Rohamra!»

Igen, népénekeseink nekünk is vannak. Csakhogy az ő igényeik nagyobbak, mint a bécsieké. Azok mindössze nem akarnak másodrendű polgárok maradni, amit még megérthetünk. Hajh, de a magyar népénekés már nem éri be ezzel, miniszter, államférfiu akar lenni . . .

Lajos rajza.

— Mi vagy? Szocialista vagy hazaffy?

Dinasztikus tükördarabok.

Irta: Kalmár Antal.

Rákóczy Ferenc kedvelt udvari muzsikusz cigánya az ország határánál sirva borult fejedelme lába elé és maradásra készti: «Nagyságos Fejedelem, itt hagyod a vagyont és keresed a nincsent!»

És Rákóczy csakugyan itt hagy a mai értékben e g y e z e r m i l l i ó koronán felül érő vagyont, hogy elkobzott birtokain idegen parvenük osztozkodjanak meg. Windischgrätzek és Schönbornok, Lobkowitzek és Lichtensteinek és egyéb kimondhatatlan nevű cseh és német Ritterek ülnek a Rákóczyak, a Thökölyek, a Zrinyiek, a Frangepánok és annyi más k i p u s z t i t o t t ősi magyar családok jószágaiban s tanyáznak még mai nap is várkastélyaikban. Egész Békés vármegyét — a császári armádia adóssága fejében — egy német katonai pékszállító, Harukkern kapja királyi adományképen. Az indi genák sáskamódra lepik el az országot s Korpusz Juriszunk tisztes tábláin százszámra fogadja a magyar nemzet «hálája jeléül» leggyülöltebb halálos ellenségeit Magyarország «igaz tagjainak», akiket aztán a Habsburgok megtömnék a magyaroktól elkobzott jószágokkal. Három millió hold földnél több van idegen kezén mai nap is, amely kétszázezer magyar családnak adhatna megélhetési existenciát.

Faciam Hungariam captivam, postea mendicam, deinde catholicam — volt Kollonics után I. Lipót jelszava. Magyarországot először fogolylyá, aztán koldussá, végül katholikussá kell tenni. Sirva is megy el vándorbotjával a magyar mellett a három millió hold föld mellett, amelynek elidegenítésével már a tizenhetedik és tizennyolcadik században rendszeresen megkezdődött a magyarság koldussá tétele. A vérpadra hurcolt Nádasdy Ferencnek a mai értékben száz milliót érő elkobzott vagyonából még a napi hitelezőket sem fizették ki.

Elnyelte Bécs — s most Frigyes főherceg duskálkodik benne. Az ugynevezett «Ujszerzeményi bizottság» egész vármegyékre terjedő földeket vesz el a magyaroktól s oda adja a külföldről betelepített — igen sokszor — zsebrák népnek. Egy cél vezérelte a Habsburgokat: elvonni a magyarság lába alul a földet, mert akié a föld: azé az ország.

*

Bourbon Ferdinánd nápolyi király 1820-ban alkotmányt adott a népének. Kezét az evangéliumra téve esküdött meg az ország alkotmányára: »Mindenható Isten, aki olvasol a lelkekben és a jövőben, sújts le engem villámmal, ha valaha eskümet megszegném, sújts le ama percben, melyben megszegem.«

És csak azért, mert a nápolyi király népének alkotmányt mert adni, és arra esküt mert letenni, nehogy így a fejedelmek »isteni jogu« korlátlanágán holmiféle alkotmánnyal csorba üttessék: I. Ferenc, mint a »Szenszövetség« egyik európai őre, ötvenezer emberrel betör Nápolyba, az alkotmányt Ferdinánddal visszavonhatja, esküjét megszegeti, s eme lázító hitszegésnek sikerültét: »Isten anyja segítségének tudja be«.

A koronázási hitlevélnek, a »Diploma inaugurale«-nak az alkotmányra vonatkozó eskü szavai így kezdődnek: »Szentül és sértetlenül megtartandjuk, és királyi hatalmunkkal mások által is meg fogjuk tartatni;« — eme fogadalom I. Ferencnél így formálódott: mind magunk megszegjük, mind mások által meg fogjuk szegetni.

Cicero mondotta: Historia magister vitae — a történelem az élet tanítója.

A tanító tanításától pedig nemcsak a népeknek, de a dinasztiaáknak is okulni kell.

Meg vagyunk győződve, hogy I. Ferenc József már okult — s bölcsességgel ezentúl i okulni fog.

Boros Samu.

Az az elegáns kis tar koponyájú ember, franciásan kihegyesező szakállával, tökéletes eleganciájú toalettjével, egész egyéniségében és megjelenésében azzal a je ne sais qu'oual, amely a nyugateurópai ember sajátja, Boros Samu. Boros Samu — és pont. Mert egyebet talán nem is kellene felőle mondani. Soha sem szerepelt ugyan a zajos nyilvánosság előtt: nem volt államférfiú, még csak képviselő sem, nem irt nagyképi könyveket, nem szerepelt semmiféle nevezetes botrányban: — s mégis, széles Magyarországon alig van ember, aki nem ösmerné a nevét s ne tudná, hogy kicsoda-micsoda az a szimpatikus ember, aki ezt a nevet viseli.

Boros Samu karrierjét, mint ujságíró kezdte. Ami céhünkben, ahová jóformán mindenki bejuthat, de ahol gyökeret csak a valóságos érték verhet, csakhamar páratlan népszerűséghez jutott. Mindenki becézte és dédelgette «Samut», a legszolgálatrakészebb, legszeretetre méltóbb kollegát, a legobb cimborát, aki nem vetette meg a bohém léhaságot sem, de akire barátai minden komoly dologban is halálos biztossággal számíthattak. A régi Pesti Naplónak volt munkatársa, ahol Vészi József, az akkori főszerkesztő mellett dolgozott, mint a szerkesztőség titkára. Erre az állásra valósággal predestinálta kitűnő modora, mindig korrekt megjelenése, minden aprólékosságra kiterjedő gondos figyelme. Ujságírónak is kitűnő volt. Senki úgy zszurnaliszta szempontból értékes összeköttetéseket szerezni nem tudott mint Samu. Az ő ügyessége előtt megnyílt minden ajtó: az olyanok is, amelyek a «bolyhosok» előtt többnyire zárva maradnak. Azonkívül Samu, ak franciául úgy beszélt, mint magyarul, aki Párisban talán obban otthon volt mint Budapestén, volt az idegenek ciceoneja. A diplomata, államférfi, színésznő, művész, ha ha hozzánk került, Boros Samu volt kalauza, tolmácsa maitre de plaisirje. Viszont, ha külföldi szenzációról kel-

lett gyors, megbízható, tökéletes tudósítás, más alig jöhetett szóba, mint Samu. Ujságírók között még ma is emlegetik egy sereg pompás riportját és szenzációs interjúját, mint elsőrendű zszurnalisztikai «leisztungokat.» Azonban Samu csakhamar elsodródott a zszurnalisztikából. Talentumának jellege, amely inkább szervező, agitativ más tér felé irányította. Mint az 1900-iki francia világkiállítás magyar osztálya kormánybiztosságának tagja, rendkívüli tevékenységet fejtett ki a kiállítás előkészítése és rendezése körül; a magyarokra nézve pedig, akik a kiállítást felkeresték, valóságos áldás volt a Samu tájékozottsága és páratlan szolgálatkészsége. A francia fővárosban szeretetreméltó egyénisége tömérdek barátot szerzett neki. Itt ismerkedett meg gróf Goluchovszky Agenorral; s valóságos legendákat beszélnek arról az előszeretetről, amelylyel a monarchia nagyhatalmi külügyminisztere az egyszerű magyar ujságíró — állandó karambólpartnere — iránt viselkedett. S innen kezdve Boros Samunak, aki máris otthon volt a magyar kegyelmes urak elfogadó termeiben, szabad bejárása lett a Ballplatzi előkelő palotában is.

A francia világkiállítás után Boros Samut nagy kitüntetés érte. Egész csomó eddigi rendjele mellé megkapta a francia becsületrend keresztjét is. Majd a brüsszeli világkiállítás magyar részének rendezésében vett tevékeny részt.

Az ő szinpatikus egyéniségének, amelynek ha irigyei vannak is, de ellensége egy sincs, az ad most aktuálitást, hogy a haladó párt titkára lett. Az új parlamenti párt szerencsésebben nem is választhatott volna. Boros Samu egyéniségének értékei, az ilyen feltétlen tapintatot, gondosságot és diplomáciát követelő állásban kitünően fognak érvényesülni. Az ő termékeny és imponálóan fejlődő pályáján ez nem jelent magasabb etapeot; nem neki, hanem azoknak kell gratulálni, akik őt szerencsés kézzel erre az állásra kiválasztották. Mégis egy nagy országo s párt ügyeinek intézése fontos és szép feladatot ró reá: és meleg szeretettel üdvözöljük új, nevezetes pozícióján a régi derék bajtársat, akit egy pillanattig sem szüntünk meg a magunkénak tekinteni.

Lelki szózat . . .

Írta: Stojits Iván.

Hogyan magyarázható az, hogy a legtöbb ember soha sem veti föl magában azt a mindnyájunkra fontos kérdést: mi is tulajdonképpen az emberi lény, a »teremtés koronája«, és mi ez a titokzatos végtelenség, melyben élünk, hogy az emberek egyszerűen a hivatásukat teljesítik, elmerülnek a mindennapi élet küzdelmeiben, és azzal egyáltalán nem is törődnek, hogy az emberi nemnek mi az igazi eredete, mi a földi élet rendeltetése, és a halál megsemmisülést jelent-e, avagy szünetés, eterikusabb létbe? Valóban érthetetlen! Előtünk van az élet roppant változatossága, dús gazdagsága, látjuk az emberiséget ellenállhatatlanul mozgó, fejlesztő szellemi és lelki energiákat, a csodálatos életnyilvánulások végtelen láncolatát és mindez nem ejt minket ámulatba, meg nem kapja szívünket, elménket. Egyszerűen csak élünk és hajszoljuk az élvezetet, meg a pénzt, a korlátlan hatalmu bálványunkat. Mire való a töprengés, mondják az emberek. Oly rövid ez az élet; legjobb azt minél jobban kihasználni élvezetekre, önző célokra . . .

Igen az emberek általában nem igen törődnek az életproblémákkal. De azért a legrégebbi írók óta akadtak egyesek, akiket mélyen megragadott az élet titokzatossága. Nemcsak a nagy vallások alapítóit értem (Krisna, Laotsze, Buddha, Jézus), hanem az emberiség számos egyéb kimagasló alakját is (Szokratesz, Plato, Jamblichus, Clotinos, Paracelsus, Swedenborg, stb.) Koruk tudománya magaslatán álló férfiak voltak ők és nem holmi rajongók. Mily erős meggyőződés szólt meg műveikben! A tanításuk pedig lényegre nézve teljesen egyező és csak formáságokban különbözik egymástól. De az új korban is voltak és vannak tudósok, akik kutatá-

saik alapján kénytelenek voltak beismerni, hogy az érzékfölötti (nem természetfölötti!) világ épp olyan valóság, mint a kézszefogható környezetünk. Akszakov, W. Crookes, Russel-Wallace, Myers, Rochas, Du-Prel stb. buvárkodása e téren igen értékes eredményekhez jutott. Különösen báró Du-Prel, a híres pszichológus, számos munkáiban minden rajongástól menten tárgyalja az érzékfölötti jelenségeket. Szerinte az »okkultizmus« nem holmi rajongó miszticizmus, hanem bővebb tapasztalatokra támaszkodó tágabb keretű természettudomány, Blavatsky P. H., az »ujkor szfinksze« pedig »Secret Doctrine« címmel (németül is megjelent »Geheimlehre« cím alatt) terjedelmes okkultista munkát írt, mely több tekintélyes író (dr. Hartmann, Bleibtreu stb.) szerint valóságos »kincseshánya« a XX. század tudománya számára.

Camille Flammarion, a híres francia csillagász olyan fontosnak tartja az emberi lélekben rejlő titokzatot tulajdonságok tanulmányozását, hogy e célból évekig gyűjtögette a földön előforduló rejtélyes eseteket. Érdekes gyűjteményét L'inconnu cím alatt adta ki. (Magyar nyelven is megjelent ilyen címmel: »Az ismeretlen és a lelki problémák«.) A haldoklók híradásának, a beteljesedett előérzeteknek s okkult jelenségeknek, a telepátiának és szomnambulizmusnak számos hiteles esetét sorolja föl Flammarion e munkájában.

Az iskolai tudomány egyelőre csak anyagot ismer, meg anyagrezgést. Hogy a tunya nehézkes anyagból miképpen származhatott a magasabb rendű szellemi élet, az öntudat, a lélek, ezen az iskolai tudomány folyton váltakozó, ingadozó elméletekkel átsiklott, vagy pedig egyszerűen beismerte, hogy: ignorabimus! . . .

Az »Ignorabimus!« jelszava kétségtelenül eltűnik fokozatosan, mihelyt az iskolai tudomány letesz ellenszenvéről az érzékfölötti jelenségekkel szemben és elfogulatlanul hozzálát majd azok tanulmányozásához. Nem egy Szaulusból lett már Paulusz ily módon! Élő példa erre: Lombroso, Flammarion, W. Crookes, Richet, Du-Prel stb. Valamikor az iskolai tudomány a hipnotizmus, telepátia, magnetizmus stb. létezését is konokul tagadta. Most azonban már kezdi e lelki erő-

ket mindjobban elismerni. Így fog bizonyára elismerni a tudomány lassankint egyéb »lelkieket is« . . .

Igen, az ez idő szerint még rejtett magasabb élet, a nagy titok, a »mysterium magnum« az emberiség haladása során mindjobban napfényre fog kerülni. Az összes okkultista (teozófus) írók mindenkor utaltak az emberiség kulturájának eme későbbi stádiumára, amelyben a mostani materialista világnézet végképpen le fog tűnni a kulturális látóhatárról. Helyébe ideális életfelfogás lép majd, amely az egész világegyetem megdönthetetlen egységes voltának és ebből folyólag: az emberiség kulturális együvértartozóságának a megismerésén fel fog épülni. Ez lesz az emberiség kulturális életében a vágyva vágyott »aranykorszak«, melyben a mostani félbarbár állapotok végképpen megszűnnek. Az emberi nyomor, a nemzetközi gyűlölködés, a militarizmus s a háborúk mostani kérlelhetetlen, könyörtelen uralma örökre letűnik.

A modern okkultista és teozófiai mozgalom évtizedek óta fáradozik ezen magasabb életfelfogás terjesztése körül. És e mozgalom mindjobban terjed az összes kulturnemzetek körében, az emberiség szellemi együvértartozóságának megismerésén felépülő lelkes emberszeretetek a magvát hintvén el a fogékony szivekbe.

Amikor mindjobban fellebben majd a Nagy Élet rejtelméről a fátyol, az emberiség teljesen más szemmel fog tekinteni a földi élet rendeltetésére és az annyira rettegett halál mivoltára. Az istenség létezésében és a lélek halhatatlanságában való hit nem lesz többé szokásszerű üres szólam, hanem tárgyalt megismerésből folyó élő meggyőződés . . .

Az élettitkokba való behatás közelebbre fogja hozni egymáshoz az egyes népeket, fajokat, államokat és vallásokat. Felragyog majd az egyetemes emberszeretet és testvéresülés várva-várt fényes napja és annak áldásos világánál az emberiség mindjobban képes lesz fellebbenteni a fátyolt a Nagy titok végtelen rejtélyei és csodáiról. Mert «sok dolog van a földön, melyről iskolai bölcseségtek nem is álmodhatik.»

A francia T. Házból.

P á r i s, november.

Minden hivatalos aktust, minden nyilvános intézményt pózzal csinálnak Franciaországban. De a francia közélet pózjai nem nevetségesek, nem bántók. Egy régi kulturnemzet, egy minden polgár lelkében gyökeret vert nagymultu államélet büszke és méltóságos szokásai ezek a pózok. Olyan a hatásuk, mint az etikettnek egy fehérhaju, rózsás arcu előkelő matróna házában. Semmi feszesség, semmi mesterkéeltség nincs benne ; szinte magától értetődik és tiszteletet, vonzalmat kelt az idegenben.

A francia parlament etikettje már szinte novellisztikusan érdekes, annyira át- meg átdolgozta a népképviselőnek a funkcióját a nemzet tiszteletteljes szeretete. Ez a szürke, nagy terjedelmében alacsonynak látszó palota a Szajna leggyönyörűbb kanyarulatánál, a Quay d'Orsayn, régi füstösszürke falával az egész ország bámulatának és féltő tiszteletének a tárgya. Mint intézmény természetesen, mert ki-ki pártállása szerint, bizony itt is sok kifogást tehetne.

De aki egyszer látta, hogyan vonul be a francia kamara elnöke az üléstérembe, annak lehetetlen tiszteletet nem érezni az alkotmány 591 feje teste iránt. Franciaország a képviselőház és a szenátus elnökének természetben adja a lakást. A kamara elnökének a palotája a képviselőház mellett emelkedik és egy folyosó köti vele össze. Két óra felé, amikor az ülés megkezdődik, abból a két század gyalogságból amely a parlament állandó diszörsége egy ezredes parancsa alatt, egy szakasz századossal az élén két oldalt sorakozik az elnök lakásától a képviselőház várótermén át, addig a folyosóig, a hol csak képviselőnek szabad a járás, majd tovább egész az elnöki emelvény bejárájáig. Ekkor játszódik le a drámaisán érdekes szertartás.

Két óra mult néhány perccel. Az elnök házának az ajtaja fölpattan és megjelenik benne a két alelnök, mögöttük Doumer Pál kamarai elnök, fiatal feketeszakálás alakja, frakkban és fehér nyakkendővel, kezében cylinderrel. Mögötte a többi alelnök.

Vezényszó hallatszik, a katonák tisztelegnek, valamennyi jelenlevő lekapja a kalapját, négy dob megperdül és perreg addig, amig az elnök csengetyűje meg nem szólal.

Az elnök a dobpergés közepette vonul el a katonák prezentált szuronyos fegyverei között. Annál a folyosónál, a hol már csak képviselőnek szabad a belépés, várja a szakasz parancsnoka, a százados kivont karddal.

A százados tiszteleg és meghajtja magát. A hadsereg meghajlik a népképviselő előtt. A frakkos elnök is meghajtja magát. A népképviselő meghajlik a hadsereg előtt.

Az elnök benyit, felhalad néhány lépcsőn és ott van az országgyűlés terme fölött emelvényen álló egyszerű asztal előtt, amely mellett bőr-szék áll. De az elnök nem ül le. Állva rázza meg a csengőjét:

— Uraim, az ülés megnyílt.

... Érdekessége a francia parlamentnek, hogy az elnök az egész ülés alatt áll. Már ebből is nyilvánvaló, hogy Franciaországban nem lehet obstrukció. . . Az emelvény mögött az elnök bírója dolgozik, mellette két oldalt a képviselőknél valamivel magasabban, a parlamenti jegyzők foglalnak helyet, előttük pedig, velük egyvonalban a szónoki emelvény áll. Ide megy föl minden képviselő, ha mondanivalója van; a képviselőknél arccal, az elnöknek pedig háttal fordul. Az egész ülésterem amfiteatrálikusam emelkedik hátrafelé és bár jóval több képviselő fér el benne, nincs akkora mint a miénk.

A terem is szürke-sötét, mint az egész épület; a tisztességes mult kissé piszkos patinája látszik rajta. Tudnivaló, hogy a francia kamarában jobboldalt ül az ellenzék. A baloldal a legmegbízhatóbb kormánypárt. A szélsőbal már forradalmi szocialista és amint balfelől jobbra megyünk, mindinkább apad a köztársasági hév, mindinkább növekszik a klerikális buzgóság, amig a szélsőjobbon a klerikális rojalisták rajongá-

sába ütközünk. A képviselők fekete tömegét néha egy-egy excentrikus viselet szakítja meg. A gyarmatok képviselő többnyire párisi divat szerint öltözködnek, de azért akad egy-egy, aki a hazája ruháiban jelenik meg. Sokáig híres volt például a muzulmán hitre tért Grenier doktor tuniszi képviselő turbánja és burnusza. Nem ritka a fekete-képű honatya sem, a kiket Martinique vagy Madagaszkár néger választói küldenek.

A francia népképviselőt terme már sok vihart, sok nagy szelet látott. Élő tanu rá az elnöki csengő, amely nyugalomba helyezve busul a kamara könyvtárában — márványlapon közszemlére kitéve, intő tanulságul a képviselő uraknak. A szegény csengetyű — megrepedt. 1899 április havában, a kongregációs viták izzóhangulatu idejében, Deschanell kezében adta ki a lelkét. Őrült zsvivaj volt a házban. Az elnöki csengő szakadatlanul, de hasztalanul szólt. Egyszerre csak elváltozott a hangja, alig hallhatóvá, siralmassá vált. Deschanell ijedten vizsgálja meg: végig egy halálos repedés húzódik rajta. Abban a percben, mintha elvágták volna, megszűnt a zsvivaj. Majd rögtön utána általános derültség tört ki. A derék csengő mély halálával is, veszedelmes hangulatot változtatott át barátságossá.

A legborzasztóbb ülése azonban a francia kamarának 1893 december 9-én volt, amikor Vaillant anarchista dobta a képviselők közzé a bombáját. Dupuy Charles elnökölt, Mirman szocialista, — aki csak mostanában mondott le a mandátumáról egy zsiros állami hivatalért — állt a szónoki emelvényen. A legmagasabb karzatról egyszerre láng csap föl, rettenetes dörgés hallatszik, füst tölti meg az üléstermet, kiáltások, jajszó . . . Mindenki felugrik, mindenki kiabál, egy holtat visznek ki a teremből, néhány képviselő véres ruhával fut az elnöki emelvény felé, amikor egyszerre csak megszólal a csengetyű. Siri csend támad és Dupuy elnök teljesen nyugodtan ejti ki ezeket az emlékezetes szavakat:

— Uraim, az ülés folyik!

Megőrizte, amikor mindenki elvesztette a fejét, a törvényhozás folytonosságát.

. . . Ez a tragikus epizód alkalmat adott rá, meg-

figyelni, hogyan keletkeznek a parlamenti cerimóniák. Az elnök akkor elrendelte, hogy az elnöki emelvénytől villamoscsengőt vezessenek az őrség helyiségéhez, és amikor az megszólal, a kamara minden kijáratát elállják a katonák. A kamara kertjének a kerítését pedig hosszú hegyes szögekkel ütötték teli, hogy ha a merénylet megismétlődne és a gonosztevőnek sikerült is volna a palotából kimenekülni, a kertből ne juthasson ki. A villamos csengő, az elnök rendelete, meg a kerítés szögei bizonyára meglesznek még akkor is, amikor már csak történeti tudósok fognak emlékezni Vailant merényletére.

Érdekes specialitása a «Palais Bourbonnak», a francia képviselőháznak a buffet, franciául buvette. Szép nagy terem ez, az ablakai gyönyörű kertre nyílnak és kilátás esik a Place de la Concorde obeliszkjéig. A buvette az ülés minden órájában, minden percében teli van, mert a képviselő urak itt bort, cognacot, kávé, frissítő italokat, huslevest, zandwichet és más apróságot — ingyen kapnak. Azaz, hogy mégsem egészen ingyen, mert havonkint, amikor a huszonöt frank napidijakat kifizetik, mindenkitől levonnak tizenöt frankot. Természetes, hogy azért a tizenöt frankért a honatyák igyekeznek minél többet inni és enni. Amit pedig nem tudnak elfogyasztani, azt elviszik. Általános szokás a kevésbé világfi képviselők közt, hogy a buffetből elvisznek magukkal mindenféle harapnivalót. Clémenceau, a kollégáinak ez a rossz szokása egyszer az elnöki székbe került. Egyik vidéki családapa képviselő, hazautazóban volt és egymásután rakta a zandwichet a redingoteja bő zsebébe. Észre sem vette a nagy munkában, hogy a háta mögött áll Clémenceau és kilopja a biztonságba helyezett sonkás zsemléket. Végre Clémenceau nevetve megszólal.

— Kedves kolléga, ne vegyen többet, nem fér több a zsebembe.

Ezért a tréfáért a kolléga csúnyául megharagudott. Kevéssel utóbb Clémenceau elnökjelölt volt. Kérte a sandwiches képviselőt is, hogy szavazzon rá, de az hajthatatlanul visszautasította a kérését. A választásnál kiderült, hogy

Clémenceau éppen annyi szavazatot kapott, mint az ellenfele. A sandwiches kolléga szavazata megszerezte volna néki a többséget.

A buvette különben belejátszik a ház üléseibe is. Mikor valamelyik képviselő beszélni készül, az első, aki értesül róla, a buvette kisasszonya. Megrendelik nála a «pohár vizet». Minden képviselő mellett, amíg beszél, ott áll az emelvény asztalkáján a «pohár vize», amelynek az összetétele személyek szerint igen különböző. Étienne, a mostani belügyminiszter tiszta vizétől, egész Meline, a Dreyfus-ügy miniszterelnöke erős grogjáig a legkülönbözőbb italok vonulnak föl egy élénk vita során. Jaurés gyöngé feketekávéit iszik, Pelletan, a volt, híres ujságíró, tengerészeti miniszter konyakos vizet, Brisson, a kormánypárt öreg vezetője, most szenátor, cukrosvizet. Csak egy ember volt, aki limonádét mert inni és nem tartott a csípős megjegyzésektől: Faure. Félix.

Természetes, hogy az ilyen nagy apparátus, mint a francia képviselőház, nagy költséggel is működik. 1904-ben csaknem nyolc millió frank volt a budgetje. Ebből 870 ezer jutott a személyzetnek, 113 ezer a világításra kellett, 90 ezer a fűtésre és 600 ezer az okmányok, napirendek kinyomatására. Csupán levélpapírosra 91.000 frank kellett a kamarának, ami nem csoda, mert a képviselőnek még a kis unokája is a Chambere des Députés felirású papíron és az R. F. (république française) betűs borítékon levelez, Szorgalmas statisztikusok kiszámították, hogy a képviselőház költségéből minden francia polgárra egy sou, két és fél krajcár esik. Egy souért mindezt a sok szépet és mulatságosat megvásárolja a francia polgár . . .

C o n t e u r .

DALOK.

I.

Csillagtalan őszi éjben
Rád gondolok egyre,
Bárha várom, álom nem jó
Fáradt, bús szememre.

Körül fognak, rám borúlnak
Elsuhanó árnyak —
'S álomtalan álmodozva
Egyre vissza várlak.

II.

Sötét, hideg minden köröttem,
Szivem is félve dobban —
Mintha már a végsőt dobogná.
De lángja ki-ki lobban.

Az a forró, nagy mámoros láng . . .
— Átölélve tart téged
Mint egykor, rég' — csak akkor múlt' el,
Ha majd elmúlt az élet.

SÖTÉT FELHŐK.

Sötét felhők árnya
Borús ködnek szárnya
Száll le a világra.

Sötétebb az élet —
Minden semmivé lett
Nem maradt virága

Szét hullott, elhervadt
Csak emléke maradt
Siratom — hiába.

Gróf Vay Sándor.

---

* A kiváló magyar író már évek hosszú sora óta nem irt verseket. Most újra visszatért a lírához s olvasóinknak még sokszor lesz alkalma gyönyörködni illusztris munkatársunk édes bús dalaiban.

Albatrosz.

Irta: Balla Ignác.

Nem volt már új hajó az Albatrosz. Karcsu se volt, mint a fiatalabb formájú hajók és szépnék még gazdája, az öreg Osvaldella apó se mondta, már pedig a hajósnép, ha csak legkisebb módja is van benne, hiú a hajójára, — no, meg a pipájára.

Széles testü, barnára mázolt, háromvitorlás gálya volt, mély és lassú járásu. Hanem a viharban, ott aztán mind a hátamögött hagyta az ujmódi cifra hajókat és amig azok hálat adhattak a tenger csapzott üstökü istenének, ha legalsó vitorláikat nem kellett bevonniok, addig az Albatrosz még az árbóc-csúcs felső vásznait is fönthagyta és ilyenkor ugy hasította a habot, mint otthon nálunk a csoroszlya a porhanyós fekete földet. Biztos járásu hajó volt. Mikor a többiek attól tartottak, hogy az erős szél felfordítja a gályájukat, és egymásután kellett leszedniök a szép fehér vásznakot, hogy ott vesztegeljenek és imádkozzanak a zajló tengeren, — akkor mutatta meg az Albatrosz, hogy a régi-módi nehézkes hajók mégis csak többet érnek azoknál az ujformájú, inci-finci lélekvesztőknél. Nagy barna vitorláiba belekapaszzkodhattak a szelek, nem borították föl, de még gyorsabban siklott el a veszélyből.

Amazok olyanok voltak, mint a galambok. Ha szép tiszta idő volt, vigan siklottak a ragyogó tengeren, de ha vihar kerekedett, ijedten ejtették le szárnyukat és fejüket oda dugták gyöngé szárnyuk alá. De ő valóságos albatrosz volt, a viharnek igazi szerelmes madara. Ha tombolt a tengeren a fergeteg, akkor mindig megtalálta igazi erejét, mig a napsugárban álmosan lelankadt a szárnya.

Most is, ráncos, lötyögő vitorlakkal utolsónak ment a rajban, mert gyöngélte a szelet. Mikor a Kajmán, az a patyolat fehér két vitorlás elsiklott mellette, a kormányossa gunyosan átkiáltott az Albatroszra.

— Mit üzennek haza kendtek?

Bántotta az öreg, hogy annyira lebecsmérelték a hajóját, de nem felelt. Érjen csak ide Albánia felől az a vörös szegélyü rojtos felhő, amely ugy terpeszkedik ott, mint va-

lami kioldódott szádu tömlő, ugyis ő vezeti akkor az egész rajt. Mert vihart hoz az. Tudja jól Osvaldella apó. Hét-hét után, mióta csak az eszét bírja, mindig ezt az utat tette meg. Olaszföldről Albániába, meg vissza. Olasz gyümölcsöt visz, albán halát hoz. Ha néha egy-egy köteg aranyszőke, selyempuha, törökdohány is kerül a hajóra, az még nem csempészés. Nem is foghatja azt rá senki ellenséges emberfia. Becsületben őszült meg az ő feje.

Az öreg maga állt ott a kormánynál. Erős, fehér haju aggastyán, de széles a válla és bírja még a munkát. A szeme pedig még most is van olyan éles, mint akár husz esztendőskorában.

Rajta kívül ott van még a hajón a testvéröcse, aki másodkormányos, három matróz, hét hajóinas. Valamennyi atyafia. Aztán ott van még a lánya is, a szőke Gigia.

Gigia ott ült Niccolóval, az egyik hajóinassal, a hajóorrán, egy csomó összehajtogatott hálón és mórát játszottak. — Kezdetleges játéknak vallanák ezt mindenütt és unatkozónának rajta az emberek, máshol mindenfelé, de itt a hajósnépnél ez az egyszerű játék csupa gyönyörűség, amit örömmel, tűzzel lelkesedéssel tudnak órák hosszán át játszani. Abból áll az egész, hogy mindkét játzó összeszorítja egy-egy öklét és aztán egyszerre annyi ujját nyitja ki, amennyit éppen jónak lát. A játékosok mindkettője egy számot kiált a zérótól tizig terjedő számsorból és a kikiáltott számnak éppen annyinak kell lenni, mint a mennyi az ő és a másik játzó kinyitott ujjainak együttes száma.

Sudár leány volt a Gigia. Szőke és kékszemű. Tizenöt esztendőskor se lehetett még, de már annyira fejlett volt, akár a tizenkilencéves leányok és csipői is, amelyek formásak voltak, egyre rengtek. Az erős, sósszagú tengeri levegő, meg az örökös napsütés barnára festette az ő arcát is és az arcrózsái csak sötétebb barna foltok voltak. Nem csoda. A lány mindég az apjával járt, amióta anyja elszökött a háztól, illetve az Abatroszról egy fiatal albánnal és most már a gyereklány is egészen hozzászokott a tengerhez.

A játszótársa, Niccoló, tagbaszakadt, zömött, szélesvállú matrózgyerek. Arca kifejezéstelen, csak a szeme sötét mint a villogó szén és az ajka piros mint a gránátalma virága. Hanem azért csöppet se szép fiú. A balfüle alatt volt valami lencseszemű kinövés is, amiből hüvelyknyi szőrszálak nőttek ki, hogy olyannak látszott, mintha egy pók terpeszkednék ott és szívna a vérét. A járása esetlen, a felső teste meg úgy mozog, mint valami medvebocsé. Szinte attól félt az ember,

hogy saját lábába botlik meg, ha meg csöndben ül, nem tudja, hogy mit csináljon a kezével.

A leány a fiuval egyidőben hirtelen kinyitotta kezének ujjait.

— Nőve! — kiáltotta, majd rögtön kacagni kezdett. Már megint eltalálta.

— Megkukultál te, Nicoló? kérdezte aztán. Már megint elfelejtettél kiáltani.

A fiu dűnnyögött valamit és a leánynyal egyidőben ő is kinyitotta öklének két ujját.

— Tutti! — kiáltotta harsányan.

A lány még jobban kacagott.

— Bolond vagy, Nicoló. Egész bolond. Tuttit kiáltasz és magad csak két ujjadat mutatod ki. Hát akkor, hogy lehessen tiz, mikor én csak legföljebb öt ujjat nyithatok ki?

A fiu elfogódottan nézett körül és ő maga is mosolygott. Most aztán a balfül alatti szőrpamat egyszerre elkezdett rángatózni, mintha az a pók valóságos táncot járna ott.

— Hol az eszed Nicoló? kérdezte a lány.

— Elvesztettem.

— De így elnyerem mindened.

— Már el is nyerted! — mondta a legény.

Az albán hegyek felől meg sebesen jött a tömlőalaku szürke felhő, a száda már egészen nyitva volt és már metsző hidegét is lehetett érezni. A nap félhorongja már a vízben állott és az egyre növekvő hullámokban hosszú sávban, mintha vér és folyasztott arany rezgett volna. Ugy látszott, mintha arra nyugatnak, a tűz meg a víz érintkeznék egymással és megbékülve, frigyre lépne ez a két, örökösen el-lenséges elem. Az aranynyal befuttatott felhők kíváncsian tömörültek össze és mint leselkedő, óvatos emberek, tisztas távolból követték a lebukó szerelmes napot . . .

Kelet felől pedig mindegyre terjed az a piszkos, szürke felhő és már előrsként küldött első foszlányai ott jártak az Albatrosz felett. A tenger ragyogó kéksége vértfagyasztó zölddé fakult és vad, izzó felszíne, mely vörös volt, mintha arra nyugatnak egy óriást öltek volna meg és most annak vére folyna a hullámokban — narancssárgába halványodott. A mindegyre szélesedő sáv szegélye pedig ibolyás fényben derengett. A hullámok magasra szökelték és vadul harsogtak, mintha hét pecséttel elzárt, börtönüket feltört gonosz szellemeknek zúgták volna a harci indulót. Hullámtaréjok csapkodtak át már a hajó orrán és Gigia jobbnak látta, hogy lemenjen a fedélközbe. Hozzászokott a tengerhez, de azért, mikor

úgy fékeveszetten búgtak a hullámok, mégis félt a tenger arcába nézni, erre a vad szörnyetegre, amely millió szemének keresztűzével fogadta az ő félnék pillantásait . . .

No, és aztán estebéd után is akart már látni.

Nemsokára : hosszan elnyujtott, processziós-énekként csengő dal hangzott fel a fedélzet alól :

Andando su de Sicola,
go vido la mula mia
Amor, amor, amor
a Pola se un bel fior.
Giovanni, ciolme a mi,
che il mio cor, che il mio cor
Sara per ti . . .

És jött az est. Lent kezdődött a vizen és a hullámokból tápézkodott fel. A felhők még ragyogtak egy ideig, majd lassan azok is elfakultak.

Az ég mindjobban elsötétült. Már látni is alig lehetett. Csak egy-egy csillag nézett ki a felhőtakaró alól, megpróbálta a ragyogást, de csakhamar ijedten bujt el az is. Felcsapódó hullámok fehérsége villogott a sötétben, mintha sírjából kihányt csontokkal dobálóznék ott milliányi, az alvilágból megszökött ördög . . . Szinte mekegő nevetésüket is lehetett hallani a hullámharsogáson keresztül.

Cipókerekre dagadt már az Albatrosznak minden vitorlája és már elhagyta a Kajmánt is, a rajnak legelső hajóját, amely most csak felevitorláját merte a szélnek fordítani.

— Hát kendtek mit üzennek haza? — kiáltotta át most ő hozzájuk Niccoló.

A választ már nem lehetett hallani. Zsongott, búgott, zúgott a levegő, egy-egy sirály vijjogva szállt el a hajó fölött és nagyot sikongott, amikor egy-egy vitorlába ütközött. A hajó táncolt, mint egy szilaj csikó, mely az ostort érzi.

Osvadella apó vissza-visszafordult keletfelé és fürkészve nézett a sötétségbe. Ő tudta, hogy milyen közel voltak épp az imént a veszélyhez. Olyan veszélyhez, aminőről csak a legritkábban hall a legöregebb tengerész is. Hacsak valamivel erősebb lett volna a hullámhegy, hát a hajót az orránál fogva borította volna fel, mint valami előre buktatott teknőt.

— Le a felső vitorlával — kiáltotta az öreg, mert látta, hogy a viharnek ezt a szilaj erejét már az Albatrosz se bírja ki. Az ő erős, derék Albatrosza sem!

A hajótest szilárd volt, de mégis megroppant, az árbóc-csúcs pedig óriási köríveket írt le össze-visszamozgásában. A horgonyláncok is megcsörrentek a hajó gyors ingadozásában és valami lelket zsibbasztó zaj zúgott folyton. Szélsüvítés,

árbóc-recsegés, lánc-csikorgás és távoli mennydörgés vérfa-gyaszto zürzavarrá vált és a hangok, mint összegubancoló-dott, hosszú szalagok, vadul csapkodva kóvályogtak a leve-gőben!

Szégyenkezve húzódtak félre a matrózok, — egyik se mert felkészni, hogy leoldja a vitorlákat.

Osvaldella apó a fejét csóválta . . . Ha már az ő hű emberei se fogadják meg a szavát!

— Nem lehet apó! Ledob a vitorla minket is — mondta az egyik hajóinas és ebben a pillanatban Gigia szőke feje tűnt fel a fedélközbe vezető lépcsőn.

Niccoló a lányra nézett.

— Leoldom én! — mondta aztán hirtelen és már ott is állt az árbócnál. Mint az evet, kúszott föl a sima rúdon, de le-lehúnyta a szemét, mert ilyenkor nyitott szemmel el-szédül az ember. Tűzes pontok kóvályogtak a szeme előtt . . . A hajó még mindég vadul táncolt és egy-egy hullám a fiú után tornyosodott, mintha utána akarna nyúlni, mintha le akarná rántani . . . De a következő percben már lezuhantak az árbócsúcs vitorlái és a hajó mindegyre nyugodtabb járást kapott.

Hanem az öreg még erősebb vihartól tartott. Keletnek nézett megint és aztán felkiáltott a fiúhoz:

— A másikat is oldd le, fiam!

A következő pillanatban egy óriás hullám ismét felütötte fejét. Egy sötét test árnyéka cikázott végig a fődélzeten és a hajó mögött vadul felrobogó hullámok morajába erősebb csobbanás zaja vegyült.

Osvaldella apó emberfölötti erővel ragadta meg a kor-mányt és a hajó hirtelen megállt egy pillanatra, majd gyorsan megfordult egyetlen pont körül, mintha a hajó fara le-szőgeződött volna.

Két hajóinas a csolnakhoz rohant, de az öreg már in-tett a kezével és arra mutatott, amerre Niccoló bukott a vízbe. Hiába minden . . . Harsogó zajjal robogott előre egy óriási hullámhegy, árbócmagasságnyira felnyuló, vakító fehér taré-jával . . .

— Késő! — mormolta Osvaldella apó és a következő percben hullámhegygyel, vészszel nem törődve, két ember imádkozott meghajtott, földetlen fővel, míg a nekizúdult eső nagy csöppjei vadul csapdostak areukba.

SÁRGA LEVELEK.

I.

Hol kedveseddel nyáron jártál,
Egyedül ne járj őszszel arra,
Mert öl a bánat, minden lépten
S könnyed hull a száraz avarra

Eszedbe jut minden tekintet
És emlékezel minden szóra
Úgy látod őt, hozzád simúlva
S emlékezel sok forró csókra.

S kedves nevét míg halkan súgod
S emlékét, míg szivedbe zárod
Sárga levél pereg utadra
S fejed felett a varjú károg.

II.

Emlékezem a szép napokra ;
Az együtt töltött, elmúlt nyárra.
S a lelkem kalandozni elszáll,
Hol együtt jártunk, arr' a tájra
S minden zegét, zugát bejárja

A hegyre fel s a sötét völgybe,
Zord dolomitok tetejébe ;
Virágos partú vizek mellé
Virágos völgyek szőnyegére
Fenyvesek illatos húsébe.

És emlékeddel megrakodva,
 Térj vissza lelkem, minden este
 És álmomba mindig ott járok!
 El nem fáradva, nem pihenve,
 Veled, a tiroli hegyekbe' . . .

III.

Így őszszel úgy szeretném mindig
 Az elmúlt nyarat megsiratni —
 Hát most, mikor nemcsak a nyártól
 Tőled is el kellett szakadni.

A nyárért s érted együtt sirok;
 S remegve, félve egyre kérdem:
 Hogy látlak e majd újra téged
 Vagy több nyaram már nem lesz nékem?

IV.

Még az se igaz, hogy majd látjuk
 Egymást, mi, édes újra még.
 Egy év múlva, ha nyári naptól
 Lesz újra ragyogó az ég.

Mert egy év kihull életünkből;
 Lelkünkbe egy év gyásza száll.
 S bánattól haldokló szívünket
 Meggyógyítja e majd a nyár?

Vértessy Gyula.

Schleinitz Carla naplója.

Irta: Vicomte Letorière.

5

Szobámat csupán egy ajtó választott el a Ninonétól. Hangok ütötték meg fülemet, mikor beléptem. Ninon beszélt, majd egy ösmeretlen, sajátságosan tompa, egy kissé fátyolos hang válaszolt. Olyanforma hang volt ez, mint mikor csillagtalan, sötét éjszakában szordinót tesznek a hegedűre. Magyarral beszéltek. Akkor még alig értettem egy-két szót ezen a nyelven. Egyszerre csak németül szólalt meg az ösmeretlen hang:

— Also auf W i e d e r s c h a u e n . . . . Ich werde im Club speisen . . .

Nagyon csekély szittya A n f l u g - j a volt ennek a németiségnek. Inkább az ösmert osztrák-bajor dialektushoz hasonlított, amelyen a bécsi arisztokrácia beszél. A W i e d e r s c h a u e n is teljesen w i e n e r i s c h.

— Ez nem lehet más, csak Báthy András.

Egy gyors, magamnak is megmagyarázhatatlan elhatározással benyitottam az ajtót.

Ninon az asztal mellett állt. Szigorú, hideg tekintetet vetett rám, majd zavartan nézett az előtte puha, szürke b o r s a l i n o - kalapját még mindég kezében tartó, búcsuzó férfira.

— A l s o A d i e u . . . — mondotta aztán s mintha én jelen sem lettem volna, kezét csókra nyujtotta felé.

Kinos csönd állt be. Az ösmeretlen úr még egyre állt. Állt Ninon, és kissé a háttérben álltam én is. Egyikünk se szólt. — Mintha a végzet, az ellenállhatatlanul, feltartóztatlanul közelítő végzet szárnyhúsanása csapott volna át felettünk. Mintha sorsunk dőlt volna el ebben a mély, nagy csöndességben.

Szemem egy pillanatra rajta felejtettem a habozó, indulni kész férfiun. Elegáns, szorosán s testére simuló város flanell ruhát viselt. Duplán lehajtott gallérja alatt sárga, finom foulard slipszet. Különben is barna arcát megégette valahol, valami déli nap, s a tengeri sós levegő patinája látszott rajta. Fekete haja, mint a szomorú fűz lehajló lombja féloldalt egészen elföldte homlokát. Mintha gondolatai lettek

volna, amelyeket gyászolni kell. Tulajdonképpen nem lehetett szépnek mondani. Az egész arcban csak a szem volt érdekes. Sötét, mély, szinte beszélő szem. Azt a hatást tette, mintha ez a szem teljesen külön életet élne. Mintha mindent elmondana, amit a szorosán lezárt, egy kissé kesernyés, sima száj elhallgat.

Miután Ninon látta, hogy egyikünk se mozdul, véget vetett a kínos helyzetnek. *Faire bonne mine au mauvais jeu.* Szép, fehér kezét egy kissé előre nyujtva, mondotta:

— Ez a szobrász úr . . . Aztán rám mutatott, s egész áradatával az éloge-oknak, mondta el, én vagyok az ő legkedvesebb, legjobb *Mausi*-ja.

Eleget jártam a világban, a társaságban. Csakhamar összeszedtem magamat, s kezemet nyujtva Báthy Andrásnak, őszinte szívből mondtam:

— Örülök — nagyon örülök. Ninon annyi szépet beszélt nagy művész fiáról.

A sajátos, szinte külön életét élő szemben mintha valami gúnynyal vegyes szomorúság tükröződött volna erre a megjegyzésre, Rojtos pillái egy kissé megrebbentek, aztán belénézett szemembe. Olyan furcsa tekintete volt most szemének. Valami kimondhatlan tekintet, aminőt csak kutyák szemében látunk. Igen jó, hűséges kutyák szemében, akik nélkülözik a gondos gazdát — és úgy vágynak a simogatásra. Majd megfogta feléje nyujtott jobbomat és megcsókolta. Szinte égetett a forró száj érintése. Meg is lepett, mert nálunk, a hűvös Germániában, fiatal nőknek nem igen csókolnak kezét. Mialatt kezét csókolt, bokáit erősen összecsapta. Épen úgy, mintha sarkantyut viselt volna. Ugy, ahogy a lovastisztek szokták. Aztán, mintha Ninon sajátos bemutatásán korrigálni akart volna, csöndes, halk hangon mondta:

— Báthy András — — Enyém a kiváló szerencse . . .

Néhány banális frázis után, Ninon sürgette az ebédet.

— Nemde, velünk ebédel Signor Báthy — mondtam elfogulatlanul — az olasz megszólítást azért használva, mert a szobrász épen Olaszországról beszélt, melyért rajongott.

Kissé oldalt nézett Ninonra. Szinte félénken, mint a jól nevelt gyermek, aki édesanyja engedelmét várja.

— Nemde, te már eligérkeztél — fordult Ninon gyorsan hozzá, mire Báthy szótlánul lehajtotta fejét.

— Igen — a klubba kell mennem.

— A viszontlátásig. Theára okvetlenül várjuk —

szóltam határozottan s még egyszer feléje nyújtottam kezemet.

Ninon nem tehetett ellenvetést. De mikor Báthy András alakja eltűnt a portière mögött, kelletlenül mondotta:

— Das war ganz überflüssig . . .

Nem feleltem. A szobában még ott vibrált egy kis dohánnyal vegyes parfüm-illat. Az elegáns emberek félreösmerhetlen parfüm-je.

Kezemen is ezt a parfüm-t éreztem egész délután. Báthy forró kezének érintése nyomán tapadt az ujjaimra. Vajjon minő illatszert használ . . .

Ebéd után a szokottnál gyakrabban megnéztem az órát. Vajjon elfogadja-e a meghívást. Nem menti-e ki magát Báthy András. Megkérdeztem Ninont.

— Bár soha se jönne ide többet — mondotta, aztán meglehetősen ingerülten távozott.

Egyedül maradtam szobámban.

De Báthy eljött. Mint ahogy nem kerülheti ki senki a fátumát . . .

Szegény Andris . . .

(Folytatjuk.)

ÉJJEL.

Csillagfényes éjszakában,
Enyhet adó csöndben,
Szellő szárnyán loppal, halkan
A vágy felém röppen.
Szárnya czirógatva érint —
Ám ez érintésre
Nyugtalanná, fájdalmassá
Lesz szívem verése.

Ugy érzem: messze, messze
Szállanék el véle.
Oda, a hol nincsen bánat,
Nincsen köny, csak béke!
«Hol van e hely? Hol lelem fel?»
— S a vágy, némán mutat:
Egy fehérlő keresztikkel
Szegett csöndes utat . . .

B. Szász Piroska

APRÓ VERSEK.

NINCS NYUGODT ...

Nincs nyugodt pont az időben,
Minden perce egybe olvad;
Elröppenő pillanatja
Nem tér vissza sohasem.

Pedig hányra visszavágyunk!
Pedig hányat vissza hívnánk,
Bárha könnyek, kínok árán!
Vágyak, hívás — hasztalan ...

Nem marad meg más belőlük
Egynehány bús, édes emlék
Miket kiki így tavasszal
Szíve mélyén gyűjtöget.

... Gyűjtsünk mi is így hát, édes,
Csattanjon hát csókba ajkunk: —
Olvadjanak egybe, mint a
Röpke irigy pillanat.

MA BORZADOK.

Ma borzadok tükrömtől újra,
Ma, érzem, arcom újra sápadt;
Álmatlan éjek ólmos súlya
Lehúzza bágyedt szempillámat.

Se hajnalom, se alkonyom már
A lelkem egyre szürkül, tompul,
S agyam, mely oly szikrázva égett,
Megáll egy néma fájdalomtól.

R á s k a i F e r e n c .

Fényes Adolf kiállítása.

Tagadhatlan, hogy a művészet majdnem mindig tendenciózus, hacsak üres sablónok, megszokott témák után nem indul. A festő, ki tájképet fest: mások természeti befogásával viaskozik; a szobrász, ki Krisztust mintáz, vallásosságot vagy talán csodálkozást akar kifejezni, ám nyilván céltudatos hatást akar kelteni munkájával. Csak a franciák divatos jelszava óta «l'art pour l'art» keresik a teremtő erőben művészeti törekvéseink rugóját! Nagy idők művészeti törekvései mindenkor az élet szolgálatában állottak. S ha a művészet csupán a művészet szolgálatába szegődik, nyilván kora kulturtörekvéseinek üzen hadat; s így ama művészietlen korszakra lesz jellemző, mely művészetének megfelelő helyet nem tudott biztosítani. Modern művészeink a reális élet szolgálatában állnak, segíteni és javítani akarnak, segíteni és javítani a társadalmi nyomor áldatlan kenyérharcán. E téren a belgáké a művészeti elsőbbség eddig; szívvel-lelélekkel résztvesznek a szociális küzdelmekben s művészetükkel sem tudnak mást, egyebet teremteni, mint a mi szociálpolitikai tekintetben megfelel nekik. Charles van der Stoppen, Jef Lambeaux, Jules Lagae, Hippolyte Le Roy, Guillaume Chartier, Jef Leempoclo, Eugène Laermans, Henry Luyten, Léon Frédéric, Paul du Bois, Georg Minne igazi telivér szocialisták, kik férfias, erőteljes művészetükben a társadalmi nyomort, a konventionális társadalmi hazugságokat leplezetlenül állítják szemünk elé, leplezetlenül, ahogy azt ők a maguk sivárságában mindennap, minduntalan látják. ☞

Nyomort, igazi nyomoruságot látni kényelmetlen dolog rendszerint . . . Így volt, így lehetett ez sokáig a művészetben is. Szeretünk jól élni, s az a művészet, mely az élet keserves árnyoldalaikat, a Gorkij-szerű menedékhelyek sivár tengődését jelenetezi, kellemetlen indiszkréció számunkra. Mert bánt, s mert — gondolkozni készlet. Meunier, a zseniális belga merte ezeket a bántó reflexiókat legelőbb honfitársai elébe vinni, s lám, ott hazájában megértették pszichológiáját; a szocializmus uttörő apostola pedig a maga nemzeti munkájával, egyszerű nemes művészetével megszólaltatta a vésője alól kikerülő kő- és bronzömegeket s a véső szikrái jótékony, jóleső meleget gyújtottak világszert. Mert megértették . . .

Előadásában kerülni látszik minden epitetont, témáját sohasem aprózza el, nincsenek melég gondolatai soha. Megragad, felkelti érdeklődésünket legott, s ezzel még zsánerszerű témáinak is olyan hatalmas, drámai erőt kölcsönöz, hogy teszem «anya és gyermek» című bronzszobra az élet komolyságát juttatja eszünkbe mindjárt. Olyan akár Ibsen, kinek erőteljes férfias iránya szinte el sem is tűri a lírai elemet. Férfias, erőteljes a Meunier művészete; férfias, akár az élet nyomoruságával megvívott küzdelem . . . Művészetén, művein pedig meglátszik az életküzdelmek árán megszerzett nyugodt megálapodás; megszólal bennök a költő és agitátor egy személyben, ki a maga nyelvén az örökkévalóság számára látszik teremteni; az örökkévalóság számára: örökigazságot hirdető igéket »a munka nemesítő martyriumát . . .«

Minden új törekvés a művészetben iskolát alapít. S még Meunier életében is, mennyi követője akadt a nagy belga mesternek. Pedig az ő művészete hamisítatlan hazai művészet, mely az anyaföld szociális viszonyainak visszhangja.

Fényes Adolf is a szociális eszmék művészi terjesztője, de igazán hivatott mestere egyuttal, mert a magyar nép életét, a magyar föld, a magyar városok igazságait örökíti meg megkapó igazsággal és komor közvetlenséggel. A magyar föld-adta légkör ott ül minden képén; szinte át kell, hogy érezzük mindazt, amit témáinak megfestésénél alakjaival együtt átértett. S ez az ecsettel kifejezett részvét, ez a színekben megnyilatkozó meghatottság ott vibrál a tompa színek csak úgy, mint a napfótos, színes, barátságos képeken . . . ám a legmelegebb napsugár is a szegény emberek szolgálatában áll nála s a komor színekkel együtt modern felfogását s erős nemzeti érzését igazolja.

Amit Maunier a «Borinage-ban, a kikötőben, a gyárakban látott, ugyanazt keresi és látja meg Fényes a szegény ember, a napszámos, az asztaloslegény, a munka nélküli munkás egyformán nyomoruságos életében. S ez a mesterileg megfestett nyomor, amely «miért étek» s az «anyaság» című képein újabb égető kérdést jelent, az «anya és gyermeké»-ben bántó, égbekiáltó rezignáció immár, de megannyi a nép, az istenadta nép életéből vett feljajdulás is aztán!

Fényes Adolf művészeti fejlődésében három fokozatot látunk. Az első a weimari, mely időt (1893, 94) két finoman megfestett női fej (36., 44. sz.), meg a sajátos technikával megmunkált thüringyi öreg paraszttanulmányfej képviselik. Már a második időszak

örvendetes szakadást je'ent ettől az édeskés, kinyalt iránytól s a «Civódás» meg a «Pietyka» mestere meglepő készséggel, jellemzőbb, önállóbb ecsetkezéssel áll előttünk (1895—96). A «szegény emberek»-ben azután teljesen megtalálja egyéniségének jellemző talaját, s a szép kollekció ebből az időből (II. terem), a fenséges nép par excellence művészevé avatja Fényest. Azóta (1898) színei és technikájának sokszor bántó nyersesége megjavultak anélkül, hogy a férfias, széles ecsetkezelésen csorbát ejtett volna. Legujabb képei még komor szintelenségükben is színesen hatnak s egy-egy ügyesen alkalmazott napfolyt a legsötétebb nyomoruság dacára kedves derüt áraszt, akárcsak ha igazolni így akarná a jótékony napsugár szeretetreméltó önzetlenségét.

A meleg csillogó napsugár, a világosság, a derű, az izzó napfoltot változatos szín-skálája, a szivárvány színekre bontot, napsütés nyugtalan árbrálása érdekes kontraszt a «szegény emberek» nyomoruságának sokszor rembrandtos clair-obscur-jével, a tompított színek eme sejtelmes borongása meg a legujabb képek ragyogó színpompájával szemben. S mit tud most a legigénytelenebb témából csinálni vibráló, izzó, színes technikájával? Faluvégeit szalmakazlai, semmitmondó s mégis színes házai, görbe utcái, utóérhelen művészeti kvalitások «egy darab Buda-ja (72. sz.) meg kisvárosi délelőttje — a Nyár a Tanyákon, — melyen a meleg napsütés dacára is ott ül a magyar alföld egész ridegsége: megannyi chef d'oeuvre-jei a Fényes művészet III. időszakának.

S még sem hisszük, hogy ez a színpompás, annyira eredeti h a m a d i k időszak már v é g l e g e s megállapodást jelent; nem, annyival kevésbé, mert hiszen művészünk ebben az időszakban is szívesen v i s s z a t é r kedvenc egyéniségének megfelelő, szociális témáihoz, hol figurális fölényét annyira érvényesíteni tudja, s hol a világítási problémán kívül a mozgásit is egyszerre egyidőben megoldhatja aztán.

A három évi szorgalmas dolgozás gyömölcseivel meg lehet Fényes elégedve, de meg lehetnek elégedve a művész és művészet igazi bá'atai is ezúttal. Fényes Adolf, komoly, férfias művésze a maga egészében — tanulságos áttekintésben — áll előttünk. S ha művészeti viszonyainkon elég sajnálatosan nem is jöhet még művészi eseményszámba ez a szép kiállítás, számunkra annyit jelent nemzeti művészetünkben számottevő haladása kapcsán.

A logika barátja.

Irla : Anatole France.

. . . Nem tagadom, hogy lopni akartam; igenis, akartam lopni; de nem akartam gyilkolni. Különben is, hát bizonyos-e hogy öltem? Azt az embert holtan találta mellettem és pisztolyt szorítottam a markomban . . . de azért biztosítom önöket, őszintén szólva, nem én öltem meg, sem más; öngyilkos sem volt. Jól tudom, hogy örült vagyok azóta és hogy az örült szava nem sokat nyom a latban. Ez igazságtalanság. Valójában senki sem okosabb, mint az örült, azokban a pillanatokban, midőn tisztán lát. Már a kollégiumban is a logika barátjának mondták.

Azután meg minden oly furcsa módon történt. Mindjárt elejétől fogva, a mint kezemet a kilincsre tettem, az az utálatos meggyőződés bántott, hogy az az ember már nézi a kilincs tulsó részét. Nyolc lépésnyire volt tőlem, kitaláltam, hogy ott ül karosszékében, épen velem szemben. Ki volt az az ember, akit meg akartam lopni? Fiatal vagy vén? Milyen természetű? Azután meg, mit gondol, ha látja mint fordul a kilincs?

Mert már fordítottam és azt mondtam magamban:

— A tulsó oldalon is fordul, de a fény sugar, amelyet lámpája a kilincs elefántcsontjára vet, mozdulatlan; az az ember ugyancsak megdermedt!

A megdermedtség e gondolata szánalommal töltött el. Meglöktem az ajtó szárnyát: Benn világosság volt. Kiáltást vártam. Hiába. De nem kételkedtem benne, hogy látta, amint az ajtó nyílt.

Alig észrevehető mozdulattal lökdöstem az ajtót. A támadt nyíláson láttam egy darabot a falból. Ez a sáv növekedett. Aztán ott láttam függve egy tört.

Abban a pillanatban menekülésre éreztem vágyat és ez a vágy egy hirtelenebb mozdulatban nyilvánult előre.

Menekülni! Ha tudtam volna menekülni! Hiszen ha menekülni tudok, elmaradni is tudtam volna.

Mire habozásom megszűnt, már elég nagy volt a rés, hogy fejem elérjen rajta. Fejem előre hajolt.

Vége!

Eddig joga volt annak az embernek arra, hogy azt képzelje, az ajtó magától nyílik. De most már látta homlok szegélyét . . .! És milyen homlok!

Minthogy nagyon kopasz vagyok, így gondolkoztam:

— Mit sem ért ebből a fényes tárgyból, a mely úgy siklik előre, mint valami teknős béka feje.

Mily soká tartott! Azt hiszik, hogy a másodpercek egyformák? Ah, azt mondom önöknek, hogy vannak, amelyek sokkal tovább tartanak, sokkal tovább! Észrevettem különben az inga-órán, amelynek mozgása meglassult, végtenül meglassult, amint közeledtem.

Az óra megszólalt.

Már a szemöldököm is előre jutott.

Bevártam az óra ütésének végét. Tizenhárom ütést számláltam, igen, tizenhármát, biztos vagyok benne.

Nem értem rá, hogy elámuljak, mert épen a tizenharmadik ülésre előhaladt a szemem, a bal szemem és egyszerre megpillanthatott az ő két szeme . . .

Ott volt, nyolc lépésnyire tőlem, karosszékében ült, karjai a szék karjain nyugodtak; ott ült mozdulatlanul és reám bámult.

És néztük egymást.

Kitaláltam, hogy elég fiatal és nagyon csinos.

De valójában nem láttam csak a szemeit.

Megijesztettek, nem azért, mert élő lényé volt, amely képes volt magát védeni, hanem azért a rémületért, amely bennük visszatükröződött.

Azt kérdeztem magamban, vajjon kinek a szemében van több rémület, az övében-e vagy az enyémben?

Azt mondom, az enyémben; csak a félszememről szólok, mert a másik, természetesen, még rejtve volt előtte.

Ilyenformán persze a küzdelemben alatta maradtam, aztán meg a helyzetem nevetségesnek tetszett. Mindig észrevettem, ha valamely helyzetben valami komikum volt. Hiszen szinte bábszínházat játszottunk. Kedvem lett volna azt kiáltani:

— Kukucs!

Elszántam magam, hogy előbbre hatolok.

De aztán megpillantottam a kezeit.

Oh, a nyomorultak úgy reszkettek, mint apró madarak, amikor fáznak. És amint jobban megfigyeltem, észrevettem, hogy az egész teste úgy reszket.

Ekkor a rettegés verejtéke lepte el halantékomat és beléptem. Két lépést tettem nagy elszántsággal, aztán megálltam.

Meg sem moccan.

Megérinthettem volna.

Mindennek dacára a szívem úgy dobogott, mintha csengetyü lett volna a keblemben.

Hallottam az ő szívét is.

Ah, a boldogtalan! . . . Szegény szive . . . Megremegette, mint ahogy a nagy harang ütése megrezgettik a torony köveit.

Mit félnék egy ilyen gyáva fickótól? Teljesen nyugodt lettem, sőt még gúnyolódó kedvem támadt. És igazán inkább tréfából, mint komoly szándékból rántottam elő revolveremet.

A nyomorult minden erejéből igyekezett kiáltani, mozogni.

Semmi kétség, nyilvánvaló lett előttem, hogy vasgyűrű szorongatta torkát és kötelek bénították minden tagját. Csak a keze, egyedül a keze reszketett tovább.

És amint fölemeltem a pisztolyt, szép lassan, mindig csak gúnyból, a haja fölegyenesedett, mint a fű. Majd hogy kacagásra nem fakadtam! Hát lehetséges-e az ilyen csoda? Micsoda bolondság. Egy buvár jutott eszembe, akit valamelyik dalcsarnokban láttam.

Végre is megsajnáltam.

A szemét rémesen hunyorgatta, mintha gyászos dolgokat rebegett volna. Az én tekintetem nem tudott megválni az övétől. Nagyon kellett erőlködnöm, hogy ez megtörténjék. Amint tekinteteink elváltak, az erőlködéstől el is tört valami.

Mi? Oh istenem, istenem!

A kandallóra helyeztem revolveremet, amelyen kulcsosomag hevert. Az íróasztal ott állt a közelben. Fölnyitottam. Nem is pillantottam magam mögé. Minek is törődjem azzal a bábuval? Zsákmányoltam, üritgettem a fiókokat.

Ekkor egy különös tüneményt tapasztaltam. Minden nesz megszűnt. Mindig van valami nesz, még a csöndben is. És most nem volt. Vizsgáltam az új ingaórát. Megmagyarázhatatlan rejtély: az inga mozgott, de teljesen zavartalanul. És nem volt más sem körülöttünk.

Odafordultam ahhoz az emberhez, szinte, hogy kérdőre vonjam. A nesztelenség tőle ered-e?

A nesztelenség tőle eredt. Nagy gonolyokban támadt, mint a füst, amely betölt egy szobát. Aztán meg a keze már nem reszketett.

Közeledtem hozzá. És észrevettem, hogy a szive nem dobog, az a nagy, haragos sziv.

Odahajoltam kimeresztett szeméhez. Szédülés fogott el. A mély szemcsillagokban a némaság örvényét pillantottam meg. Verejték harmatozott testemen fagyosan. Éreztem, hogy ez a halál némasága.

Ekkor kezdődött örültségem. Azt mondtam magamban — Tessék, megőrültem.

Meghalt, egészen magától.

Nem mertem megmoccanni. Szemem oda tapadt az övéhez. A zaj ismét kezdődött. Hallottam az ingaóra tiktakozását és a szivemben visszhangzott. A halottnak nagy harangja kondult meg az én keblemben.

Féltem, valósággal féltem.

És fölismertem, hogy az ő félelme szállt belém. Igenis, minthogy már nem volt elfoglalva a félelem, belém ment át és ugyanolyan tünetekben mutatkozott, mint az előbb nála. A kezem reszketett, mint a kis madárka. Hajam égnek meredezett, mint a buvaré. És bensőm legmélyén valami törőfélben volt.

Csak törőfélben, mert rendkívüli éles elméjüségem, amelyet tébolyom megtizszerezett, figyelmeztetett a veszélyre. Hatalmas erőfeszítéssel ismét rendbe szedtem magamat. Már nem féltem.

Ura voltam önmagamnak és úgy szóltam:

— Elvégre is, semmivel sincs bizonyítva, hogy meghalt volna; egyszerű ájulás lehet talán.

Megtapogattam üteregét.

Ujjam alatt valami mozgott. De nem volt-e az én pulzusom, amely oly lázasan vert mindegyik ujjam hegyén? Nem bírtam meggyőződni.

Reménysugár éledt bennem.

Az öltöző asztalon éther és kölni viz volt Szagoltattam vele az éthert, megdörzsöltem a halántékát. Nagy örömet okozott volna, ha magához tér.

Nem kételkedtem abban, hogy él, bár mi sem szólt emellett. De a karja lecsüngött és mondom önöknek; ez a mozdulata nem volt természetes. Ha él, hát mit makacskodik és talán teteti is magát.

— Ej gondoltam magamban bizonyos, hogy színleli a halált, mint a pók, mikor ellenségét érzi.

Igazán mondom, ez sértett. A legjobb érzelmeket tápláltam és ez az úr adja a halottat. Haragra lobbantam. Ráztam teljes erőmből. Meg sem moccant. Körül nyaláboltam,

magamhoz szoritottam és táncoltunk mint két bábszínház-beli figura.

Egy tükörben láttam képünket.

Hahotáztam.

Lovardában látni ilyet. Visszahajítottam a karosszékbe.

Gyűlöletes test! Nem vagyunk ám olyan buták!

Azt mondtam neki:

— Ej, de bamba vagy. Sohasem akartalak megölni és most meghalsz és én ostobán, bután, akaratom ellenére, öntudatlanul bűnrészesed leszek. Háromszorosan hülye!

És aztán feldühödtem.

Hogy az ember gyilkos, ha megöl valakit, az még hagyján. De ha nem ölt meg senkit, akkor ez igazságtalanság.

A logikám föllázadt.

Szillogizmust állítottam fel arról, vajon bűnös vagyok-e vagy sem ebben a tettben?

Nos, hát nem.

Ismét kitűnt a természet oktalansága. A gondolkozó ember a logikátlan véletlennek esett áldozatául.

Ennek nem volt szabad megtörténie. Küzdeni kellett az igazságtalanság ellen, a dolgokat a maguk helyére kellett visszaállítani, úgy mint azt a logika, az élet szabályai követelték.

Ennek meg kellett lennie! Meg kellett lennie!

Ezért cselekedtem, még pedig törvényszerűen, egészen törvényszerűen.

És örömmel tettem, kissé gúnyos, de kész örömmel.

Revolvert fogtam és céloztam a holttestre.

Holttest?

Némi kétely látszott még bennem. Meg akartam bizonyosodni.

Időt engedtem neki a föltámadásra. Meg is mondtam:

— Háromra lövök.

Számláltam:

— Egy . . . kettő . . .

Nem mozdult.

A jó lövő azon örömeiben részesültem, hogy csinos céltáblához jutottam. Milyen mulatságos is volt.

— . . . három.

Egész kis lyukacska a homloka közepén és egy vérfolt . . . Ah barátocskám, ez aztán valami.

Folytattam:

— Egy . . . kettő . . . három . . .

A jobb szeme eltűnt, aztán a bal szeme, aztán az állát zúztam szét. A logika megboszulja magát . . . Milyen reváns! Mily pompás voltam, mint az igazságtalanságok megtorlója!

Valóban csodálni, bámulni való voltam, amint ott álltam pisztolyommal . . . És az . . . az az ember . . . pokoli keverék . . . szép volt . . . és csupa vér . . . Ah elvégre is megöltem őt, a halottat . . . igenis, én öltem meg.

HAMIS GYÉMÁNTOK.

Ez a címe Garai Ferenc novelláskötetének, amelyhez Molnár Ferenc irt kedves, ötletes előszót. Tizenhárom novellát és egy ügyes monologot gyűjtött össze a pompás kiállítású kötetben a szerző. A novellák az elsőtől az utolsóig egy finom lelkű, gyöngéd és meleg érzésű embernek a munkái. Témáikban, kigondolásukban, megcsinálásukban benne érzik az írásnak a becéző szeretete és szeretete mindennek, ami jóság és jóindulat van az életben. Az egész kötetben nincs egy bántó sor, nincs egy gondolati nyi ridegség. A változatos témák hosszú sora friss meseszöveget mutat, a megcsinálás módja a szerző írásművészetének adja bizonyítékát. Itt-ott megcsillan a humor is; a szerző jól meglátja az emberi furcsaságokat, ügyes tollal rajzolja őket, de soha sem kegyetlen irántuk. Ezzel a szelid és kedves filozófiával, ezzel a derűs elnézéssel megnyeri az olvasó szívét és egész novelláskötetét kedves, érdekes olvasmánynnyá teszi. A kötet ára három korona.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87-34 szám.

A Budapesti bank-részvénytársaság kedden tartotta rendkívüli közgyűlését, mely az igazgatóság javaslatára elhatározta, hogy tekintettel az intézett nagyobb terjedelmére és növekedő jövedelmezőségére, a jelenlegi 250.000 korona részvénytőkéit 7500 darab, egyenkint 100 koronáról szóló új részvények kibocsátása által egymillió koronára felemei. Egyben bejelenti az igazgatóság, hogy az ujonan kibocsátandó 7500 darab részvény teljesen elhelyeztetett, míg a hátralékos 70 százalék 30 nap alatt lesz befizetendő. A megejtett vá-

lasztásoknál az igazgatóság eddigi tagjai közül Gál Károly, Klein Berthold, Arányi Ignác, Friedmann Károly és Mitzky B. Miksa ismét, dr. Deutsch V. Adolf, dr. Holländer László, dr. Kálmán Arthur, Nagel Jakab, dr. Visontai Soma és dr. Vadász Manó mint új tagok választottak az igazgatóságba. A felügyelőbizottság tagjai lettek: Biró Henrik, dr. Csécsi Miklós, Kern Gyula, Mathényi Béla, Reinitz Zsigmond, Szánó Menyhért, dr. Ságody Gyula, Tuszkau Vademár, dr. Vázsonyi Vilmos, Wollák Antal és Weisz Dávid.

OSZTÁLY.

SORSJEGYEK IRANT ÉRDEKLŐDŐKNEK!

További kérdezősködéseknek elejét veendő, ezennel tudomásul adjuk, hogy tekintettel **MINDEN SORSJEGYNEK EGYFORMA NYERÉSI ESÉLYÉRE** u. n. szerencse-nap-
árakat, álmoskönyveket stb. **nem** bocsátunk ki, ugyszintén semmiféle vásári hangu reklámokat sem veszünk igénybe. Mi **intelligens** vevőközönségre reflektálunk, mely **szolid** és a **legnagyobb biztonság**ot nyújtó összeköttetésre fektet sulyt.

A **f. hó 23-án és 24-én** megejtendő osztály-sorsjáték első osztály huzásaihoz hivatalos áron ajánlunk sorsjegyeket. (Eddig **nálunk** több mint **16 millió** koronát **nyertek** s a nyereményeket azonnal **jutalékmentesen**, legdiszkrétebb módon folyósítottuk.

NEMZETI PÉNZVÁLTÓ **=====**
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, Andrassy - ut 9. szám.

30-40 éves bajoknál is fényes eredmény

SZENVED ÖN

viszketegségi bőrbajban
aranyeres fájdalmakban
bármilyen sömörbajban

SZENVED ÖN

hämorrhoidás fájdalmakban?
a testen viszkető feldörzsölésekbea?
végbél tüzességi fájdalmakban?

Ha igen, akkor egy eredeti doboz

ERÉNYI „ICHTIOL-SALICYL”-t

rendeljen. Ez egy biztos hatású fájdalom-csillapító, erősen szárító, kellemesen hűsítő szer, mely orvosi nyilatkozatok szerint a legmakacsabb bajokat is megszünteti s amellet mindenki bátran lefekvés előtt használhatja. Bármilyen viszketegséget és sömörös bőrbajt a test bármely részén — arcon, fejen, kezeken, lábakon is — gyógyít. Mint egy jégcsap olyan hűsítő, kellemes hatása van az Erényi „Ichtiol Salicyl”-nak a viszkető bőrbajoknál, sömörös testrészeken és idült megújuló sebeknél. Használják leginkább a melegség okozta izzadástól származó viszkető fájdalmaknál. Földörzsölés által égető, viszkető fájdalmakra. Használható a lábakon, kezeken és arcon. Fagyviszketegnél is biztos eredmény. Artalmatlan és szagtalan. Hűsítő, fájdalom-csillapító, erősen szárító. A hämorrhoidás végbéltüzességet lehűti, fájdalmát megszünteti. A végbél-daganatot lelohasztja és visszafejlődését gyorsítja. **Egy adag ára 3 korona utasítással.**

Eredeti köszönő levelek.

Viszketeg vagy sömör a fejbőrön, az arcon és testrészeken.

Tek. Erényi Béla urnak Budapesten.
Tisztelettel értesitem, hogy 1891-től rendkívüli kinokat áltam ki az izzadság által okozott viszketegségben. Sok költség daczára nem használt semmi gyógyszer, míg végre meghozattam «Ichtiol-Salicyl»-jét, amely néhány napi használat után teljesen kigyógyított. Kötelességemnek tartom, hogy a legszívélyesebben megköszönjem, Isten éltesse, hogy sok ily hasznos gyógyszert feltalálhasson s minden szenvedő társamnak a legmelegebben ajánlom.

Ipolyság, 1901 április 21.

Örökké hálás tisztelője **Vig Miksa.**

Tekintetes Patikáros Ur! Én is olvastam a Friss Ujságból a híres kenőcsét, hát a végbél daganatomat és viszketésemet el is mulasztotta. Most kérek ismét 1 tégelyt, hogy mindig kéznél legyen. Üdvözlettel B. T. gazdálkodó.

Tek. Erényi B. urnak Budapesten. Mitán küldött gyógyszerere igen nagy köszönetre érdemesit, kérek még egy tégelyvel azonnal küldeni Hála az égnek, hogy meg vagyok mentne a nagy fájdalomtól, el fogom dicsérni gyógyszerer az egosz világnak. Terezovác, 1899. július 11. Kitiünő tisztelettel **D. Handl.**

Kezeken látható sebek vagy viszkető bőrkütegek és sömörök.

Kipállott vagy feldörzsölt labközi viszkető fájdalmak és sebek.

Lábközötti és hónalj közötti izzadságból származó feldörzsölések és tüzességi fájdalmak.

Száraz és
nedves sömör.

Végbél viszkető
fájdalmak

Lábszáron visz-
kető sebek és
fekélyek.

Kiujuló
régi sebek.

Aranyér
fájdalmak

Megbolondultam a kínzó viszkető fáj-
dalomtól, nyuztam a bőröm, úgy viszke-
tett a testem, utált mindenki sömörös
bántalmaim miatt, — írja egy vidéki lap, —
mig végre egy ismerős orvosom az
„Erényi Ichtiol-Salicylt“ ajánlotta s
mondván: „Nézze barátom, magam már
kipróbált orvosi tudomány mindent ered-
mény nélkül, próbálja meg az „Erényi
Ichtiol-Salicylt“ hátha beválik. Az Ich-
tiol is jó, salicyl is jó, együtt hasz-
nálva még jobb. Első dolgom volt,
hogy rendeljek idevaló gyógyszerész
barátom által egy valódi „Erényi Ichtiol-
Salicylt“.

Az eredmény oly frappáns volt, hogy
bekenés után már megszűntek fájdalmaim.
Hűsítő, kellemes hatása, akárcsak egy
jégborogatás. Azóta sokaknak ajánlom e-
szert s mondhatom, hogy igen értékes,
erősen szárító, dezinficiáló hűsítő gyógy-
szernek minősítik „Erényi Ichtiol-Sali-
cylt“ használható biztos eredménnyel
viszkető bőrbajoknál, sömörös testrésze-
ken, melegség, izzadás, kipállás okozta
viszkető fájdalmaknál. Feldörzsölés által
kisebesedett sebeknél, lábközötti és vég-
bél viszketegnél. Fagyási viszketegségnél.
Lábszár, kéz- és arcsömörnél, excemánál,
ótvár, bőrhámlás, bőrrepedezésnél. Egy-
szóval csakis legmakacsabb bőrbajoknál
és kiujult, idült sebek begyógyításánál.

Tekintetes Uram! Doktorom kifogyott
a sok patikai szerből és utoljára kommen-
dálta az Erényi-féle Ichtiol-salicilt, mely-
nek használata után fél tégelytől a keze-
nem lévő sebes kiütésektől örökre szaba-
dultam meg. Mindenkinek kommandáljuk
a faluban és sokan dicsérik érte. Marad-
tam tisztelettel mindenkor M. Mátyás
földmivelő.

Tisztelt gyógyszerész ur! Köszönettel
vettem a küldött kenőcsöt, mert 18 éves
viszketési bajom teljesen elmúlt. A jó Is-
ten fizesse meg tudományos feltalálását.
Most a sógorom részére küldjék 1 adag-
gal. Tisztelője F. M. gazda. Szegeden.

Tek gyógyszerész Ur! Végig hozattam
8 esztendő óta az összes gyógyszereket,
de nem tudtuk elmulasztani a viszketeg-
séget és feleségem aranyérjét, míg rá-
találtunk a híres Erényi Ichtiol Salicyl or-
vosságra. Örök hálára kötelezett bennün-
ket és most minden jó ismerősnek szívesen
ajánljuk. Hálás kész tisztelője maradtam
A. V. szabó iparos mester.

Tek. gyógyszerész Ur! Orvosom aján-
latára hozattam egy tégely Erényi Ich-
tiol Salicyl hámorhoidás végbél fájdal-
mamra s a mennyiben teljesen megsza-
badultam fájdalmaimtól, legyen szives só-
gorom részére is 2 tégelylyel küldeni saját
címem alatt. Igaz tisztelője T. A. írnok.

Bőrbántalmak.

Hämorrhoidás
végbél bajok.

Lábizzadás.

Elavult minden-
féle bőrbetegség

Legmakacsabb
ótvár

Postai megrendelések titokban és pontos utasítással naponta eszközöltetnek.

ERÉNYI BÉLA Diana gyógyszerháza, Budapest, Károly-körut 5.

30—40 éves bajokat is megszüntet teljesen.

Hirdetmény.

A Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaság 1905. évi október hó 21-én tartott rendkívüli közgyűlése elhatározta, hogy a társaság részvénytőkéjét 2 millió koronával felemeli, olyképp, hogy a társaság 4000 db. 500 kor. névértékű részvényt — amelyek a társaság jövedelmében 1906. január 1-től fogva részesednek — bocsát ki és ezekre az átvételi előjogot a társaság részvényeseinek a következő feltételek mellett ajánlja fel:

1. Öt-öt régi részvény egy új 500 kor. névértékű — 1906. évre szóló szelvénynyel ellátott — részvénynek átvételére jogosít, ha a részvények birtokosai erre vonatkozó szándékukat 1905. november 2-ától—16-áig az alább közzétett helyeken bejelentik, az ott rendelkezésre álló jegyzékeken azon neveket, a melyekre az új részvényeket kiállítani óhajtják, kitüntetik és ha egyuttal a régi részvényeket megfelelő lebélyegzés végett bemutatják. Részvénytörések nem adatnak ki.

2. Az átvételi előjog érvényesítése bejelenthető a társaság pénztáránál (Budapest, V., József-tér 14.) a cs. és kir. szab. Trieszti általános biztosító társulat (Assicurazioni Generali) pénztáránál Triesztben és az Union-Bank pénztáránál Bécsben. Ugyanott fizetendő le a bejelentéskor és pedig készpénzben az új részvényekért járó összeg. A kiállított részvények a bejelentési helyeken 14 nappal az új részvényekért járó összeg befizetésének megtörténte után átvehetők.

3. Minden új részvényre 585 korona tőke fizetendő. A társaság részvényenként az 500 korona névérték után a befizetés napjától 1905. december 31-éig 5% kamatot térít meg.

4. A még forgalomban levő 1000 drb alapítói részjegy birtokosainak az átvételi előjogot — az alapszabályok 9. §-a értelmében — az ujonnan kibocsátott részvények $\frac{1}{20}$ -ára, vagyis 200 drb 500 koronás részvényre ajánljuk fel és pedig olyképp, hogy 5—5 drb alapítói részjegy 1—1 új részvénynek névértékben való átvételére jogosít. Az átvételi előjog gyakorlása végett az alapítói részjegyek 1905. november 2-tól—16-áig csakis a társaság pénztáránál (Budapest, V., József-tér 14.) az ugyanott rendelkezésre álló jegyzékek kíséretében lebélyegzés végett bemutatandók. Ugyanakkor és ugyanott részvényenként 500 koronát — a társaság által ezen összeg után a befizetés napjától 1905. december 31-éig megtérítendő 5% kamat levonásával — kell ideiglenes nyugta ellenében lefizetni. A kiállított részvényeket, az új részvényekért járó összeg befizetésétől számított 14 nap mulva, az ideiglenes nyugta visszaadása ellen ugyanott át lehet venni.

Budapesten, 1905. október 28-án.

Az igazgatóság.

Hogy hívják?

Az ön neve szerencsét hoz! Önnek sikere lesz!
Tegyen szerencsekisérletet az itt közölt alfabetikus névsorban
lévő saját vagy családtagjainak neve vagy más önnek kedves
és szerencsés név melletti számmal, mely csakis

Kiss Károly és Társa bankházában, Budapest, IV.,
Kossuth Lajos-u. 13. kapható
KISS szerencséje **NAGY!**

Ábel	12684	Boriska	84605	Gusztáv	72500	Laura	56361	Rudolf	68883
Abrahám	33969	Carolina	53961	György	54707	Lenke	80141	Samu	8789
Adalbert	68890	Cecilia	13692	Győző	91549	Leó	56363	Sámuel	34639
Ádám	741	Clement	91536	Gyula	49965	Lipót	96087	Sándor	13698
Adolf	91543	Cornélia	68900	Hajnalka	30987	Lorant	77888	Sári	8253
Adorján	106463	Dániel	22216	Heléna	72482	Lőrinc	56399	Sarolta	57216
Ágost	91534	Dávid	102758	Henrik	78303	Ludwig	78306	Simon	99663
Aladár	68888	Dezső	77883	Hermann	56375	Lujza	58509	Szeréna	29436
Aajos	106462	Domokos	96079	Hermina	96090	Lukács	82634	Szidónia	56388
Albert	13696	Dorottya	28484	Hugo	57309	Magdolna	88005	Tamás	34100
Albin	28480	Dóme	105948	Humbert	40637	Malvin	96090	Teodor	84247
Albrecht	54709	Ede	28491	Ibolyka	89198	Margit	56066	Tercsi	6369
Alfonz	26537	Elek	91323	Ida	91541	Mária	56063	Terez	102760
Alfréd	56380	Elemér	28496	Ignác	13697	Márkus	58534	Terka	48155
Ákos	26548	Ella	102745	Illés	80243	Márton	96086	Tihamér	84240
Ambrus	96093	Emil	85659	Irma	82107	Matild	1368	Tivadar	91538
András	102902	Emma	28500	Imre	108012	Mátyás	56080	Tódor	108006
Anna	26550	Endre	108011	Irén	13691	Mihály	56088	Ulrik	88117
Antal	56387	Ernő	40898	István	78304	Viklós	77881	Urbán	13698
Antónia	77880	Erzsébet	91516	Izabella	84244	Miksa	91546	Valentin	89961
Aranka	28488	Eszter	56374	Izsó	91301	Mór	56395	Valéria	102952
Ármin	13690	Etel	34099	Jakab	56386	Nandor	82610	Vendel	91322
Arnold	29500	Éva	54713	Janka	96080	Olga	56362	Veron	73394
Árpád	29432	Fabián	34649	János	56068	Oszkár	73255	Viktor	89973
Arthur	61350	Ferenc	56370	Jónas	91547	Ottó	56366	Vilma	44701
Augusztá	89973	Flórián	56078	József	58577	Ödön	71815	Vilmos	89910
Balázs	61352	Frida	56836	Julia	102840	Örzi	56051	Vince	8251
Barnabás	91517	Frigyes	72494	Kálmán	91560	Pál	73254	Walter	40895
Béla	89910	Fülöp	100834	Károly	56937	Paula	34098	Wilhelm	78310
Benedek	40894	Gábor	96099	Katalin	58570	Péter	102955	Zakakriás	91520
Benő	80202	Gábrriel	58551	Klára	72492	Piroska	57323	Zoltán	56378
Berta	56390	Gellért	56072	Klotild	56383	Ráchel	84624	Zsazsa	13688
Bertalan	68887	Gergely	56392	Kornél	88154	Rezső	54713	Zsigm.	40665
Bódog	56397	Géza	102704	Lajos	57304	Róbert	798	Zsófia	85674
Boldizsár	45578	Gizella	13695	László	72487	Rózsika	34641	Zsuzsána	78304

Kiss szerencséje Nagy!

Huzás november 23-án és 24-én.

Az I. oszt. sorsjegyek árai: $\frac{1}{8}$ K 1.50, $\frac{1}{4}$ K 3 —, $\frac{1}{2}$ K 6.—, $\frac{1}{1}$ K 12.—.

Kiss Károly és Tsa BUDAPEST
a m. kir. szab. osztálysorsjáték főelárusító helye Kossuth Lajos-u. 13.

Fiókok: Erzsébet-körut 19, Váci-körut 5, József-körut 78.

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherceg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

KRISTÁLY

Orvosi rendelet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vióékre és külföldre **fuvardíjmentes** szállítás — Kérjen árjegyzést a Szt. — Lukácsfürdő Kútvállalatól, — Budán.

KRISTÁLY

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzsal a nyirfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitünő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mester-séges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arc-szin üde és jól színezett lesz. I korsó ára 3 korona. Dr. Lengyel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére :

Török József gyógyszer-tára

Budapest, Király-utca 12. szám

és Andrássy-ut 29. szám.

ISKOLAI HEGEDÜK

8, 10 frtért és feljebb. HANGVERSENY-HEGEDÜK 20 frttól feljebb. Iskolai és templomi **HARMONIUMOK** szerek, húrok, vonók és tokok a legjobb minőségben.

KITÜNŐ HANGGAL.

Kaphatók: 3, 4, 5, 6,

az összes zenekari

és műkedvelői hang-

szerek a legjobb minőségben.

Uj szerkezetű

CZIMBÁLMOK

legkiválóbb hangtartó szerkezettel pedál nélkül 30 frttól feljebb, pedállal 80 frttól feljebb.

Képes árjegyzéket (minden ezikről külön) ingyen küldünk, csak meg kell írni, hogy miféle hangszerről kívánhatik az árjegyzék.

Fonograf és Gramofon

beszélőgépek a legjutányosabb áron. Hengerek és lemezek a világ leghíresebb művészeinek felveteleivel.

Dus raktár

kiváló gyártmányu uj és átjátszott

zongorák és pianóknban.

Régi zongorák és egyéb hangszerek ujakra becseréltetnek.

Zongora kölcsönző intézet.

Tej s zene arak felszerelése kedvező feltételek mellett. — Tornászati és közsegi dobok dus választékban.

STERNBERG

ÁRMIN ÉS TESTVERE

cs. és kir. udvari hangszergyár főüzletében

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

FONCIERE

PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.

Összes biztosítékok:

31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.

Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitünő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében föllépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mintelő-vagyutókura, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitünő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezarva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára

BUDAPEST, Király-utca 12. és Andrassy-ut 26. szám.

83742	93305	101903	84306	101008	92800
101962	102014	66345	9118 ³	83752	102027
38920	89215	89354	88962	92789	89359
93405	8569	94152	92765	101946	86018
401	38279	105386	404	84789	85895
87627	83739	83783	101927	89348	82742

**Legnagyobb
sorsj.-üzlet**

**Vevőit, akik
kiváló szerencsével
játsszanak jól
szolgálja ki**

**Az Ön szerencsését is meg-
alapíthatja**

101944	83750
84110	93406
84114	7618
38974	83762
91195	8606
83732	66308
95285	101991
83746	93319
20501	89345
92775	105392
408	83785
109964	83996
93410	92796
89315	85883
66328	84782
87314	410
101908	83749
86016	20520
93323	94164
89350	89358
101959	7610
85497	35251
87129	93325

Törv. védve!

ÖRÖK

ÖRÖK

ÖRÖK

**Ezen számok
csak nálunk kaphatók!!**

Kérünk azonnali szives
megrendelést de legkésőbb
f. évi november hó
15-ig, miután ezen szá-
mok gyorsan elkelnek.

Az I. oszt. sorsjegy árai:

1/1	1/2	1/4	1/8
K 12.—	K 6.—	K 3.—	K 1.50

Török A. és Társa

bankháza Budapestén.

Legnagyobb esztalysors-
játék-üzlet.

Központ:

VI., Teréz-körut 46j.

Fiókok:

Váci-körut 4. szám.

Múzeum-körut 11. sz.

Erzsébet-körut 54. sz.

Huzás:

már november 23. és 24-én.

Éladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat,
ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat,
mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnye-
geket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat,
gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
(Király-utca sarkán.)

„THE GRESHAM”

életbiztosító-társaság Londonban

Magyarországi fiók: BUDAPEST

(a Ferencz József-tér 5—6. szám alatt épülő új palota elkészüléséig)

IV., Ferencz József-rakpart 27.

A társaság vagyona 1904. december 31-én... .. korona 216,505.894.39

Évi bevétel biztosítások és kamatból 1904. évi
december 31-én... .. " 32,391.311.51

Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések,
valamint visszavásárlások stb. után a társaság
fennállása óta (1848) — ... .. " 491,748.857.43

Az 1904. évben a társaság 5114 kötvényt állított ki ... .. " 39,634.667.79

összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján
a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgál
a magyarországi fiók Budapestén, valamint ennek ügynökei az ország
minden nagyobb városában.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Lukács György.

TARTALOM: November 18. — Lukács György. — Balogh Pál: Az István-bazilika — székesegyház. — A. I.: Crematorium. — Szini Gyula: Fidé! — Miért nem akarja a Parlament az általános szavazati jogot? — Ráskai Ferenc: Ti nesztelen... — Kalmár Antal: Dinasztikus tükördarabok. — Vidor Dezső: Az „ensemble“ és az egyén érvényesülése. — Zsoldos Benő: Angol írók — angol művészek. — Az elhagyott egyetem. — Vicomte Letoriére: Schleinitz Carla naplója. — Balla Ignác: Két pár. — M. Pierre Struve: Oroszország és az általános választói jog. — J. P. Jacobsen. Mogens.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőné
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

BUDAPEST ∴ Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a

királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.

A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimává
és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI., Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok“ ingyen és bérmentve.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékek:
31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen.

Ha őszül a haja

használja a hírneves

STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerésztárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

November 18.

A mikor olvasóink kezébe e sorok eljutottak ép egy esztendeje mult annak az eseménynek, amely halálra ítélte a szabadságot és életet adott a koalíciónak. Bűnös nap volt tehát a mult év novemberének tizennyolcadik napja s mi egy esztendő óta szenvedünk miatta.

Ma már, amikor a cikk íródik, elcsitultak a szenvedélyek és higgadtan, tárgyilagosan ítélhetjük meg mindazt, ami azon az őszi péntek estén történt. De ha visszapillantunk mindarra, amit ez este óta az ország átélt és végigküzdött, higgadt tárgyilagosságunk elhagy s szenvedély lesz urrá felettünk. Mert azt a hosszú sorát a belpolitikai harcnak és pártusáknak, melyekben 1904. november 18-ika óta részünk van, nem az ellenzék, nem az obstrukciója s nem a nemzeti követelések okozták, hanem a gyalázatos parlamenti csiny végrehajtója, a szólás szabadságnak s amint ma már nyilvánvaló, a népjogok kiterjesztésének, az általános választói

jognak ádáz ellensége: gróf Tisza István geszti junker és magyar miniszterelnök. Tisza leakarta tiporni az ellenzékét, kiakarta küszöbölni a képviselőházból az obstrukciót. Az obstrukciót tényleg sikerült kiirtania, az ellenzéknek az obstrukció már eszeágába sincs, hisz többséggel rendelkezik s most Tisza Istvánon a kisebbségen a sor, hogy obstrukcióval járjon. Sic transit gloria mundi.

Ez a bálkezü államférfi háborút kezdett, hogy békében élhessen. Junker volt minden ízében és junkerhez illő módon kereste a kiutat az obstrukció útvessztőiből. Nem látott világosan és tisztán. A helyett, hogy a parlament osztály- és kasztjellegében kereste volna a képviselőház tanácskozási rendjének elfajulását, klotürt akart alkalmazni, megakarta semmisíteni a szent és sérthetetlen szólásszabadságot.

Erre a gazságra szolgált 1904 november 18-ikának örökké emlékezetes estéje. Ha Tisza akkor a Lex-Dániel helyett Kristóffy József törvény-javaslatát az általános szavazati jogról teszi a Ház asztalára, be másképp történik minden. Az akkor még elvekkal bíró ellenzék éljenriadal közepett járult volna hozzá a törvényjavaslathoz, megszűnt volna az obstrukció és nem születik meg az erkölcstelen koalíció.

Ez a november tizennyolcadiki nap azért marad emlékezetes a magyar nép történetében. Ma már béke lenne az országban és a parlamentben, ha akkor nem egy junker, hanem egy szabad és modern gondolkodású államférfi ül Magyarország miniszterelnöki székében. Mig így legfeljebb az az elégtétele van meg a szabad gondolkodónak, hogy ismét a sötétség döntötte szerencsétlenségbe az országot.

Egy esztendő minden szenvedése és izgalma tesz e mellett tanuságot, s bizonyítja örök igazságképen, hogy a parlamentben, mely nem az egész népet képviseli, csak tévedéseket lehet elkövetni.

*

Tisza Istvánnak egy év előtti politikai barátai ma szemben állnak vele és az általános választói jogot követelik. Adáz ellenfelei a koalíciók közelednek hozzá, valamint ő is közeledik hozzájuk és egy gyékényen készülnek árulni. S ez voltaképen rendjén is van. Mert ha Tisza junker a Lex Dániel helyett a közelebb a parlament elé kerülő Lex Kristóffy-t nyújtja be, ma nincs koalíció, nincs alkotmányválság és az 1904 november 18-ika nem gyásznapija, hanem örömmünnepe lett volna az országnak.

A jó barátoknak és ismerősöknek!

Értésükre adjuk, hogy ma van egy esztendeje drága csemeténk,

A KOALÍCIÓ

születésének. Az üdvözléseket kikérjük magunknak.

*Budapest,
1905. november 18.*

*Gróf Andrássy Gyula
és a többi disszidens.*

Lukács György.

A politikai élet rettenetes kaoszában, amelyben nem lehet bizonyosságról, állandóságról s a dolgok rendjéről beszélni, ezen a héten egy program hangzott el, a közoktatásügyi miniszternek, Lukács Györgynek programja, amelynél nagyobb szabású magyar kultuszminiszter nem igen vallott. Lukács György programjával épen ebből az okból mindenkinek foglalkozni kell, ha kaotikus is az élet és senkinek nem szabad telejtenie azt az alapigazságot, hogy a programot adó államférfi nem valamely politikai pártnak, vagy csoportnak, mondjuk a nagy és halhatatlan koalíciónak beszélt, hanem az egész ország népének, ideértve azokat is, akiket nem képviselnek az immunisak.

A Lukács miniszter programját nem kell dicsérni, tessék inkább foglalkozni vele. Igenis, tessék vele foglalkozni. Méltóztassanak a mélyen tisztelt politikai műbiráló urak egy percre elfelejteni, hogy ezt a programot egy nem-koalíciós államférfi adta s kegyeskedjenek nagylelkűen annak tekinteni ezt a programot, ami a maga igaz valójában; nemzetfejllesztő és óriási kulturális jeletőségű kormányzati programnak.

Félre tesszük egy percre mi is szimpatiánkat, amelyet volt bátorságunk e kormánytól soha meg nem tagadni és elkövetjük azt a vaskos következetlenséget, hogy koalíciós álláspontot foglalunk el. Tehát előítéletektől eltelve olvassuk a miniszternek a többségre, már tudniillik a parlamenti többségre nem támaszkodó miniszternek a programját.

Lukács György tehát nem hazafi, sőt hazaáruló.
«Abzug!»

De a programot el kell olvasnunk, azt, amit a miniszter tenni szándékozik, meg kell hallgatnunk már csak

azért is, hogy a hazaárulót valamely törvényellenes kifejezéséért megbélyegezhessük. Kár volna magunkat, jó koalíciós magunkat ettől a gyönyörűségtől megfosztani. Nos hát lássuk mit mond az «ügyvezető».

A koalíció által rendszeresen ügyvezetőnek bélyegzett államférfi nem létezik és nem létezhetett soha, ezt konstatáljuk a programmba belepillantás után. De beszél e különös jelzővel bíró uri egyéniség helyett a minden kétségen és gyanusításon felül álló parlamentáris miniszter, Lukács György, a vallás- és közoktatásügyek parlamentáris minisztere. Az előrelátó, nagy koncepcióju államférfi, aki azt hangoztatja, hogy nemzeti demokratikus és szocialis reformok összefüggő, egymást kiegészítő sorozatára van szükségünk.

Az iskolaügynek oly alapos rejormját, mint Lukács György tervezi, még egy magyar kultuszminiszter sem vette programjába. A félszázad előtt megalkotott és ugyancsak félszázad óta végrehajtásra váró 1848: XX. t.-c. életbeléptetését egyetlen elődje sem akarta őszintén.

A művészet és a tudomány nemzeti irányban való fejlesztését és nagygyá fejlesztését, a magyar kultuszminiszterek legfeljebb a tárlatokon tették szóvá, programmot, ily nagy szabású programmot ezekről elsőnek Lukács György adott. Végül a magyar nemzetiség érdekeit nála igazabban senki sem védte.

Tehát illik, nem illik bár, de ismét el kell hagynunk a konzervatív tábor álláspontját, amelyet cikkünk elején a kuriozum kedvéért elfoglaltunk. Mert mi végig hallgatuk amit a miniszter programként adott. De a nemzet vezérei ezt nem tették.

A koalíció nem hallgatja meg a minisztert, csak elítéli.

Az István-bazilika — székesegyház.

Irta: Balogh Pál.

Száz éve tervezték, ötven esztendeig épült. Hét millió koronába kerültek falai, három millióba a belső diszítványok. Tenger viszontagsággal járt a hosszú munka: a kupola beomlott, a segélyforrások sokára kiapadtak, közöny és nemtörődés sorvasztották a vállalatot. Szinte csoda, hogy tető alá jutott s immár átadható a kész mű a maga rendeltetésének.

De most egy új kérdés merül föl: mi is legyen e hatalmas dóm rendeltetése?

Eredetileg parochiális templomnak szánták, hogy a Lipótváros, régi Pestünk akkor keletkezett külső városrésze, saját plébániával birjon. E célra elég jó lett volna kisebb méretű s szerényebb igényű istenháza is, milyen a többi kerületekben van.

A negyvenes évek reform-mozgalmai új korszakot teremtek, új felfogásokkal és igényekkel. Budapestet megtették az ország politikai s a nemzet kulturális gócpontjává. Ez áramlat egyházi téren is föllépett, s csakhamar közóhajtá tudta tenni, hogy Budapestnek fővárosi rangjához méltó diszes temploma legyen, hasonló a külföld nagy városainak egyházi emléképületeihez.

Ez ideális célra az új lipótvárosi templom alkalmasnak kínálkozott. Terveit ahoz képest dolgozták ki, költségeit is ahoz mérték, anélkül, hogy az emlékmű gyakorlati célján változtattak volna: külvárosi plébánia-templomot építettek sok milliós költséggel, monumentális arányokban.

Talán ez is volt oka, hogy a vállalat oly hamar fennakadt, s az érdeklődés megszűnt iránta. Nemzeti közadakozásra alig kerülhetett sor, mert kevesen láttak nemzeti ügyet abban, hogy a Lipótvárosnak az átlagosnál külömb parochiális temploma legyen. Az episkopatus mitse áldozott rá, mert a megyés püspökök inkább törődtek a maguk székesegyházával, mintsem hogy ez idegen egyházmegyéhez tartozó plébániára költsékezzenek. Maga a hercegprimás az esztergomi bazilika építésével volt igénybe véve, — a lipótvárosira csak melleleg gondolhatott. Ha a főváros tanácsa nem veszi komolyan e vállalatot, s a kormány nem támogatja benne hathatósan,

a Szent István-dóm mai fényében újabb száz év alatt se készült volna el.

De végre itt áll Magyarország e legszebb egyház-művészeti alkotása: keresztalakú kettős hajótestével, márvány falaival, aranycirádásan, fölötte a büszke kupola, kirakva mozaikkal, az oltárokon képiróink, szobrászaink remekei; a nagy egész egy hatalmas költemény vonal- és szinharmoniajának fenségével hat lélekemelőleg. S most nem tudjuk, mit kezdjünk vele.

A közvélemény bizonyynyal nem nyugodhat abba, hogy e monumentum a Lipótváros katolikusainak helyi érdekeit szolgálja s egyszerű plébánia-templom maradjon. Lollok apát úr se érheti be ez emlékmű ama rendeltetésével, hogy ott a plébános 90 méter magas kupola alatt misézzék s karkáplánai márványkathedrából, ragyogó mozaik művek alól prédikáljanak.

E fényes bazilikának más, nagyobb rendeltetés jár. Székesegyházzá kell azt emelni.

Budapest népessége s ebben a katolikus hivek száma oly nagy, hogy túlesz sok püspöki diöcézisen, — az erdélyi, csanádi, szatmári és nagyváradai egyházmegyékben az érdekllett felekezeti lélekszám meg éppen messze mögötte marad. Méltó is, szükséges is, hogy a magyar székesfőváros külön egyházmegyét alkosson, élén külön főpásztorral, kinek csakis Budapest lelki gondozása volna a hivatása. A bazilika székesegyházi rangot követel, s trónjára budapesti püspököt, szentélyébe káptalant kíván magának.

Félmilliónál több katolikus él ma Budapesten, akikkel az esztergomi aula nem győz eleget törődni. A főpásztori teendőket kirendelt segédpüspökök ma fölváltva látják el, a kánoni felügyeletet udvari papok alkalom szerint végzik. Mindezekről nagy gond, nagy teher és felelősség hárul el, ha az agendák teljesítésére Budapestnek saját egyházi főhatósága lesz. Lelkiekben egy főesperes, iskolaügyekben egy tanfelügyelő, egyházzjogi ügyekben egy szentszék-elnöki, közjótékonyági és gazdasági ügyekben egy-egy intéző kánonok stalluma, tudományos és irodalmi missziókra más két kánonoki stallum volna Budapesten rendszeresítendő. S e káptalan a maga székét a Szt-István bazilikában tarthatná.

Más kérdés, honnan vegye a budapesti püspök és káptalanja ez intézmény költségeihez a fedezetet. A székesfőváros háztartása ezzel alig volna terheltető, mert mint kegyur is elég sokat költ a különböző plébániák ellátására. Püspöki udvar és káptalan fenntartását saját forrásaiból éppen nem győzné.

Azt hiszszük e kérdést a király főkegyúri jogainak közbejöttével, a vidéken vegetáló egyes kiskáptalanok feloszlatása, illetőleg Budapestre áthelyezése útján kellene megoldani.

Ott van az esztergomi főegyházmegye területén a pozsonyi nagyobb s a nagyszombati kisebb társas káptalan. Az utóbbinak ma már csak történeti emlék jelentősége van, abból a szomorú időből, mikor a primás és udvara a káptalannal Esztergomba volt kénytelen menekülni a török elől. Több kétszáz évnél, hogy Nagyszombat megszűnt primási székhely lenni és semmi se okolja meg ma már, hogy káptalani székhelynek megmaradjon. A nagyszombati kanonok székét helyezték át a budapesti szent István bazilikába. Ezt egy tollvonással megtehetik. A földbirtok és alapítványok, melyek e stallumokat fenntartják, hagyassanak a mai statusquóban, csak a kanonok, ki a jövedelmet huzza, lakják Budapesten s költse a stallum bevételeit a székes-fővárosban el.

Ami a budapesti püspök javadalmát illeti, erről hasonló módon történhet gondoskodás. Elég volna a pozsonyi nagykáptalan kebelében négy kanonoki stallumot beszüntetni, illetőleg akkép egyesíteni, hogy közös jövedelmük a budapesti püspök kezéhez adminisztráltassék.

Milyen megoldást választanak az illetékes tényezők, nem tudjuk. Csak arról vagyunk bizonyosak, hogy a budapesti püspökség és káptalan kérdését, s a Szent-István bazilika székesegyházi rangjának problémáját a diszes új templom immár komolyan napirendre hozta és hatalmas agitátor lesz benne, hogy mielőbb közmegelégedésre megoldassék.

CREMATORIUM. Tessék csak elképzelni: A drága, az egyetlen, akit imádtunk, akit elhalmoztunk szeretetünkkel, ott fekszik előttünk némán, hidegen, mozdulatlanul. Összefacsarodott szívvel állunk előtte. A szeme lehunyva. Az ajkát, gyönyörű, hideg ajkát különös, finom, fájdalmas mosoly vonja be. És a gyöngé, gyarló halandó még ekkor is remél: Alszik, csak alszik!... Talán még föl fog ébredni!... Egy szót... még egy szót!... Egy csókot!... Lehetetlen!... Föl fog ébredni!...

Nem!... A reménynek ez a sugara nem lopózhatik többé a szívbe. Egy rövid óra múlva: semmi. Egy óra előtt

még láttuk fehér márványtestét, mely ha már hideg is, de még meg van. A mienk, egyedül a mienk, és egy óra múlva az egész egy kehelynyi hamu. Iszonyú!

Hát én szeretném latni azt a szívet, amelyik ezt kibírja! És bármilyen nagy gazdasági előnye van is a crematoriumnak, nem hiszem, hogy azt a korlátot, melyet a kegyelet állított elébe, elsöpörhetné. De más okból is merülhetnek fel aggályok: Az asphyxiára gondolok, amire már akkor is volt eset, mikor a halál hatóságilag teljesen és biztosan megállapított. A hatóságról jut eszembe, hogy a halottégetés jogi szempontból is kifogás alá eshetik. Tavaly történt Miskolcon, hogy egy asszony ellen az ura halála után azt a vádat emelte valaki, hogy férjét megmérgezte. A dolog exhumálásra került és a vizsgálat után az asszonyt fölmentették. De mi történt volna akkor, ha a halott férjét elégetik. Miután a bizonyítás ki van zárva, az a kérdés merül föl, vajjon pusztán a vádra való hivatkozással jogos és igazságos lett volna-e az asszony elítélése vagy viszont, bizonyítás hiányában, a fölmentése.

Háborús időkben azonban a crematorium haszna és előnye kiszámíthatatlan. A közös sírok megasása ugyanis sok időt vesz igénybe, mely alatt a temetetlenül fekvő hullák bomlásnak indulnak és a levegőt inficiálják. A crematoriumokban azonban az elesettek rövid idő alatt elhamvaszthatók, miáltal minden betegségnek, eleje vétetik. A crematoriumnak ez az előnye tehát elvitázhatatlan.

De gondoljunk csak a temetőre, mely már csaknem egyedüli táplálója a romantikának, melynek tehát a crematoriummal az utolsó kegyelemdőfés adatnék. A poeták fájdalománál sokkal nagyobb volna azonban a koporsó és sírkőkereskedők vesztesége.

*

Mindezt nem volt érdektelen elmondani abból az alkalmából, hogy a fővárosban e héten megalakult az első halottégető-egyesület és úgy lehet rövidesen máglyára kerülnek azok, akiket szerettünk. Ellenvélemény az, amit kimondottunk, de talán nem minden alapelkülű ellenvélemény.

A. I.

Fidél.

Írta: Szini Gyula.

Nagy felleg selymes, de meghurcolt, piszkos színű uszálya borult az égre. Az élén néhány vakító fehér, libegő felhőcske vágtatott, mintha vészmadarak volnának és csőrükkel ragadnák tova a vihar haragos palástját.

Minden ingerült volt. A madarak meglapultak és ijedten kapták el a fejüket, egy darázs neki rontott. Valamerre tulbékák brekegtek, mintha már hullana fejükre az eső.

Csak néhány kövér csöpp pottyant le és azt mohón felszívta a szomjas föld. Egy fogoly apró, ijedt szárnycsapásokkal menekült elő az erdei utról, amelynek sötét méhéből álmos morgással, borzongó fuvással közeledett a veszedelem. A haragos sárga felhőn a villám szigonya cikázott keresztül, dörgésével és ropogásával megrázta a fáradt levegőt és teleszórtá pici, villogó nyilacskákkal, amelyek haránt estek.

Fidél szive, amely addig pajkos ritmusra dobogott, elfacsavarodott. Annyira cikáztak és dörögtek körülötte, hogy végre is magához tért abból az édes megfélekedésből, amelylyel erdei utját járta. A menyasszonyához igyekezett.

Még a mezőn járt, amikor a viharos felleg már belefútt szemébe port és giz-gaszt. De akkor még a menydörgés késelkedő szavából, amelylyel a villámlásra felelt, kiszámította, hogy a vihar olyan lassan érkezik, hogy a félórai utat kisiettséggel minden baj nélkül megteheti.

Szerette a természetet, ha engedelmeskedett azoknak fizikai törvényeknek, amelyekre kis diákjait tanította. De most, hogy egyszerre szakadt nyakába eső, fergeg, villám, úgy állt szembe vele, mint valami szeszélyes asszonynyal. Egy kissé imádta máris.

Amint egy-egy villám nagy sustorogva bevilágított az erdőbe, nagyra nyílt szemmel nézett beléje, hogy mit csinál ott ilyenkor a madár, a mókus, vagy netalán a róka. És hogy a dörgésre sűrűbben kezdett esni, örült ennek a megfigyelésnek is. Gummi-köpönyeg volt rajta, a lábán pedig kaucsukból való sárcipő és így legalább nem a maga bőrén szerezte a tapasztalatot.

Néha a sustorékoló villám mintha a füle mellett füttyült volna el. És utána zengett az ég, mintha üvegpalota volna, amelynek minden porcikája csörömpöl.

Nem mert félni. Hátha az arcán meglátszik majd. Pedig néha akkora villámok csattogtak, hogy bekapta a fejét a nyaka közé.

— Meghalni . . . sistergett rajta keresztül a gondolat egy vilámfénnyel együtt. Szinte érezte a kénköves szagot, amely a Holtz-féle elektromos gépből szokott áradni, de amelyből most akkora «kisülések» váltak ki, hogy látni és hallani is sok volt.

— Fenséges, fenséges — mormolta magában. Néha elkezdett szaladni, de csakhamar ijedten megállt. Hátha, hátha. Olyan pokoli világosság és félelmetes zenebona támadt körülötte, mintha megindult volna alatta a föld.

A villámok annyira össze-vissza csattogtak, hogy már se nem látott, se nem hallott, életének különböző felvonásai pedig villámgyorsan elevenedtek meg előtte, mintha nagy leszámolás előtt állna. A halál egyre szemtelenebbül tolta eléje az arcát, szinte minden fa lombjából. Ő pedig folyton előre lesett.

És egyszerre . . . a háta mögött mintha valami nagy hegy roppant volna össze, a melynek méhéből megsebzett, bőszt üvöltés, földet táncoltató hörgés tört elő . . . egy pillanattig . . . aztán nem emlékezett semmire . . . csak kábulásra, vörösen izzó fényre, szédülésre, hányási ingerre . . .

Mikor magához tért, — percek vagy évek mulva? — csak azon csodálkozott, hogy nem ül a földön, hanem áll. És semmi baja nincs. Csak a nikkell-óraláncát nem találta. A

földön ellenben csillogott egy kis gömb, amely még kissé meleg volt.

— A láncom?! — és utána hajolt, hogy eltegye.

*

A nap kiragyogott. A fűszálak még remegtek és rázták le magukról a gyémántszemeket.

A meleg simogatta a leveleket, a madarakat, a virágokat. Felnyitotta a remegő kelyheket, a melyekből a félelem halkán kiröppent. Fidéln csak az illatukat érezte és elgyöngült. Leült az utszéli kőre és elkezdett gondolkodni...

Gyikok bujtak elő, fémes bogarak vitték a hátukat süt-kérezni, vörös hangyák lustán másztak egymáson keresztül. Szinte hallani vélte a szavukat. Csodálatos nyugodtnak, üdének és ujnak érezte magát. Az agya eddig egész életén keresztül mintha sűrű, tehetetlen massa lett volna és most áradna belé világosság, levegő, huzat, amely kisöpör minden felgyülemlett limlomot, bolondságot.

Csak szavakat nem talált még, a melyekkel új érzéseinek és új gondolatainak kifejezést adjon. Hiszen azt sem tudta még, hogy mi történt vele. Ugy érezte magát, mint a ki ujszülött.

Kapdosott valami után. Levelek, virágok fűrtjeihez. És ekkor történt, hogy a kicsi levelecske az ujjára tapadt, kicsit meglibbent mint a pille és lepattant róla. Fidéln mosolygott.

Az oroszlan-száj pihés labdájára ráfujt — hogy meddig él-e — és a csillagfejű pelyhek az ujjára gyültek, aztán vidám szökéssel leugrottak. Egy pillangó himes szárnya mohón lapult a keze fejére és ott hagyta selymes aranyporát, de szemecskéi minden fuvás nélkül szerteröppentek.

Már sejtett valamit Fidéln, de nem merte még elgondolni. A homlokát simogatta és keze minden vonására valami felgyöngyözött az agyában. Egyszerre feltartotta a mutatóujját, a mi a figyelem és a nyugodtság percét jelezte.

— Ugy van, a láncom elolvadt... de a gondolkodásom szigorú láncolata ép. Füzöm, füzöm. Gondolkodom, tehát vagyok...

És tovább firtatta magát:

— Az áram végigfutott rajtam, a minek jeléül itt van az összeolvadt lánc. Valami tehát bennem is megváltozott.

Lenézett a sárcipőjére:

— És meg is maradt... A kaucsuk rossz vezető.

Gummi-köpönyegének az esőtől átható szaga jelentkezett.

— Ez is rossz vezető — örvendezett magában. — El voltam szigetelve a földtől, a levegőtől, az áram tehát megakadt bennem. És vajjon nem ölt-e meg?

Belekapott a csalánbokorba, a mely a kő mellé bujt és sajgott tőle az ujjja.

— Tehát élek.

Most már biztos és nyugodt volt a maga dolgában.

— Az energia el nem vész.

Kitartotta a mutatóujját, megfordította és visszafordította a csalánlevelet, amely szivósan tapad hozzá. Csak egy perc múlva szökkent le, egészen magától.

— Semmi kétség — ujjongott magában.

*

És mikor a kis ház elé ért, ahol várták, megdobbant a szive. Az első ember, akivel találkozni fog, vajjon oda-tapad-e a szivéhez? Vagy visszapattan-e?

Végzetes lépésekkel, puhán, nesztelenül lépett be... az arca éles, elhatározott volt, az emberek nem mertek hozzá szólni.

Egy alak suhant feléje, halk tipegással, vonzalmasan és néhány lépésnyire tőle pillanatig visszahökkent. Aztán mint a lágyvas a delejhez hozzásimult, hozzátapadt, ajkaik pólusa találkozott, szemükből a vonzalom szikrája pattant át... Fidélfellélezett.

— Miért késtél édes? — kérdezte a menyasszonya.

— Társalogtam, kedves.

A leány féltékeny tekintetére visszafelelt:

— Társalogtam a nagy világgal. Bokor levelével, pillangó szárnyával, oroszlánszaj pihés labdájával. Vonzódtam

vonzásra és elhárítottam magamtól az ellenséges áramot. Olyan uton mentem, ahol színek, hangok, illatok, csillagok, lelkek, egyéniségek tapadtak hozzám és bogáncsok, kórók, bűzök, undok békák, ellenségek fenyegettek messziről és elhárítottam, eltaszítottam magamtól őket. Volt, amit virágnak hittem és bogáncsként megszúrt. Ellöktem. Volt béka, amely rám mosolygott, egy aranyzóke nő szemével és zöld palástja alól egy tündérkisasszonyt csillogtatott felém. Megcsókoltam. És mialatt idejöttem, féltem, féltem . . .

— Mitől édes?

— Reszkettem, hogy lehullatod szirmaidat és egy tövissel átdöföd a szívemet . . . Ha csalódtam volna! . . .

A menyasszony elhajtotta a fejét. Megszokta, hogy az emberek bortól és szerelemtől bohót beszélnek.

A szívemhez tapadtál, — reszketett a vőlegény — pillangó virágkelyhedhez, csillag csillaghoz, világok világokhoz. Mert vonzás az szerelem, szerelem az élet és ahol többé vonzás nincs, az halál. Vonzalmaink éltetnek, ellenségeink ölnek. Keringünk az ürben, mint tétova áramok és keressük a kapcsolatokat. Szerelmes és gyilkos áramok forognak körülöttünk, élet és halál.

— Nagyon értelmes — sugta a városi fizikus.

És a vőlegény felemelte a szavát.

— Te koszoru, ki fonódsz, gyürü, ki körülgyűrűzöl, villamos áram, ki körülkeringsz . . . menyasszonyom?

Halkan folytatta:

— Te a régi vagy, én megváltoztam. El vagyok szigetelve a világtól. Nem egy kaucsukköpeny és nem egy gummicipő az a sziget, amelyen állok. Hanem meg vagyok töltve a világ legnagyobb szerelmével, amelyből gyilkos csókok szikrája pattan ki, halálos ölelések árama kering gyorsan, villámgyorsan, mert sietnie kell, hogy meg ne haljon . . . Egy perc . . . és eltaszítlak. Meghalok . . .

A városi fizikus könnyezni kezdett, maga sem tudta miért. Az emberek azonban máris gyanakodva néztek Fidéltre. Mosolygott.

MIÉRT NEM AKARJA A PARLAMENT AZ ÁLTALÁNOS SZAVAZATI JOGOT? Erre a kérdésre

az alábbi statisztika felel meg, amelyet a képviselőház arisztokratáiról összeállítottunk.

G r ó f.

A s z a b a d e l v ű p á r t o n : Bethlen Balázs gróf, Bethlen Sándor gróf, Csáky Lajos gróf, Csekonicz Gyula gróf, Esterházy Kálmán gróf, Karácsonyi Jenő gróf, Keglevich István gróf, Héderváry Károly gróf, Serényi Béla gróf, Tisza István gróf, Zselénszky Róbert gróf, Wenckheim István gróf.

A f ű g g e t l e n s é g i p á r t o n : Apponyi Albert gróf, Batthyány Tivadar gróf, Benyovszky Móric gróf, Benyovszky Rudolf gróf, Benyovszky Sándor gróf, Bethlen István gróf, Károlyi István gróf, Károlyi Mihály gróf, Vigyázó Ferenc gróf, Zichy Jenő gróf, Zichy Miklós gróf, Zichy Vladimír gróf.

A d i s z i d e n s e k k ö z t : Andrássy Géza gróf, Andrássy Gyula gróf, Andrássy Sándor gróf, Andrássy Tivadar gróf, Batthyány József gróf, Batthyány Lajos gróf, Erdődy Gyula gróf, Esterházy Mihály gróf, Hadik Béla gróf, Hadik János gróf, Hadik Sándor gróf, Sztáray Sándor gróf, Teleki Pál gróf.

A n é p p á r t o n : Zichy Aladár gróf.

A p á r t o n k i v ű l i e k k ö z t : Batthyány Zsigmond gróf, Károlyi Sándor gróf, Mailáth Géza gróf, Zichy János gróf.

B á r ó.

A s z a b a d e l v ű p á r t o n : Dániel Tibor báró, Nopcsa Elek báró, Podmaniczky Frigyes báró, Révay Simon báró, Stojanovits Iván báró, Szentkereszty György báró, Vojnits István báró.

A d i s z i d e n s e k k ö z t : Inkey József báró.

A n é p p á r t o n : Kaas Ivor báró.

A z u j p á r t o n : Bánffy Dezső báró, Wesselényi Miklós báró.

B e l s ő t i t k o s t a n á c s o s.

A s z a b a d e l v ű p á r t o n : Berzeviczy Albert, Erdély Sándor, Grännenstein Béla, Gromon Dezső, Karácsonyi Jenő gróf, Keglevich István gróf, Héderváry Károly gróf, Láng Lajos, Lukács László, Nyiri Sándor, Percel Dezső, Podmaniczky Frigyes báró, Tallián Béla, Tisza István gróf, Zselénszky Róbert gróf.

A függetlenségi párton: Aponyi Albert gróf,
Zichy Jenő gróf.

A disszidensek közt: Andrássy Géza gróf, Andrássy
Gyula gróf, Andrássy Tivadar gróf, Batthyány Lajos gróf, Darányi
Ignác, Wlassics Gyula.

Az újpárton: Bánffy Dezső báró.

A pártonkívüliek közt: Károlyi Sándor gróf, Széll
Kálmán.

TI NESZTELEN . . .

Ti nesztelen, ti selymes dallamok
A lelkem folyton sir utánatok,
Mióta messze szálltatok.

Rikító szint, dobot, vad harsonát,
— Fessék, verjék, fujják bár kedvemért, —
Ábrándos lelkem meg nem ért.

Hát jöjjetek, a lelkem visszavár,
Ti nesztelen, ti selymes dallamok
Bohó, csöpp dalba hadd kapok!

Hogy szálltatok ti csöpp dalok
Pár éve csak . . . de régen!
Mikor még ott játszottam én
Az álmok erdejében . . .

A fák mögül incselkedőn
Egy lány cicázott vélem,
Mig egyszer aztán elveszett
Az élet erdejében . . .

Ráskai Ferenc.

Dinasztikus tükördarabok.

Irta: Kalmár Antal.

Mikor I. Ferencz József 1848 december 2-ikán, egy kamarillai államcsinnal Olmützben elfoglalta ősei trónját: akkor már Magyarország és a dinasztia között rég a háboru kenyértörésére került a dolog. A trónralépő ifju fejedelemnek pedig nem az volt az első dolga, hogy örüljön a császári bíbornak; de az se volt, hogy mit csinál a szétkergetett, de szét nem ment magyar országgyűlés; vagy hogy mit csinálnak a császári armádiát verő rebellis magyar honvédek; végül az se volt a gondja, hogy mit csinál a lázadó Kossuth Lajos; ezekkel az ifju császár mit sem törődött.

Ellenben a legeslegelső kormányzatic selekedete az volt, hogy még a trónralépési napon délután öt órakor kiadott császári rendeletével Magyarország és Ausztria között fennálló vámsorompókat lerombolta. Ferencz József valamennyi uralkodói cselekedetei között ezt tekintette legeslegfontosabbnak.

Ötvenhat esztendeje tart már ez az állapot, s mi, akik a közös vámterület járma alatt születünk (*Quotus quisque reliquus, qui rem publicam vidisset?* — mondja Tacitus), már nagyon hozzászoktunk a közös vámterület szolgaságához. Mert a Habsburgoknak majdnem négyszázesztendőös centralizáló törekvései összesen nem tettek annyit Magyarország politikai önállóságának a felolvasztására, mint az 1849-ik év óta tartó, 1867-ben alkotmányosan is elfogadott vámegység. Tudják ezt nagyon jól a Habsburgok s az egyszer megfogott madarat kezükből ki nem bocsátják.

Kossuth Lajos mondotta, hogy a vámegység előbb-utóbb politikai egységre vezet és soha igazabb szó nem hagyta el ajkát. Minthogy pedig a Habsburgoknak a birodalom politikai egysége már négyszáz év óta kergetett fantomjuk: érthető,

hogy Kossuth Lajos szavainak sulya alatt miért mondotta oly rezignáltan öreg királyunk a bekövetkező önálló vámterületre:

«Akkor én hiába éltem!»

*

Ismeretes a kamarilla történetéből, hogy Ferencz József édes anyja, Zsófia főhercegnő menyje, Erzsébet császárné ellen izzó gyűlöletet táplált. A gyűlölet oka az volt, hogy Erzsébet, ahol csak tehetett, kimutatta rokonszenvét a magyar nemzet iránt. Zsófiának pedig mérhetetlen befolyása volt fiára, a császárra s ez a befolyás kivitte azt, hogy a császárnénak ujszülött fiát, Rudolf trónörökösöt elvették az édes anyjától. Erzsébet mint a tigris-anya küzdött fiáért, de mind hasztalan: Zsófia erősebb lett. A császárné ugyan kikérte az engedelmet a császártól, hogy maga nevelhetné a fiát, de ez ellen Zsófia tiltakozott.

De hiszen az én fiamról van szó, felelte Erzsébet.

Ez nem az ön fia, mondta Zsófia, hanem a trón örököse.

A két asszony szembeszállt egymással és farkasszemet nézett.

— Ön tehát — mondta Erzsébet — meg akar fosztani attól a szent jogomtól, amely az utolsó parasztasszonynak is meg van, akik figyelemmel kísérhetik és vezethetik gyermekük első lépését és első gondolatát és én . . .

Kegyed, mert császárné, nem teheti ezt. Azután leányom, meg kell mondanom: A kegyed elvei sokkal szabadelvűbbek, semhogy helyük lenne a Habsburgok trónján. A hagyományokat pedig meg kell őriznünk örökre s nem engedhetjük meg, hogy ezekkel ellenkező irány támadhasson a fiu lelkében. Ez az én elhatározásom: Ön nem fogja nevelni a fiát.

— De a császár meghatalmazott . . .

— Én pedig nem akarom!

Erzsébet visszahanyatlott a karosszékekbe, lehajtotta fejét s azután így szólt:

— Tudom asszonyom, hogy mekkora befolyása van az

uramra ; tudom, mert fájdalommal tapasztalom. Nem is küzdök hát tovább, de legalább azt engedje meg, hogy fiam, az én kis Rudolfom nálam maradhasson, hogy vigasztalom legyen abban a szomorú és zaklatott életben, amelyet kegyed teremtetett így számomra.

A hercegnő gunyosan, mosolyogva csapta össze a kezét.

— Vigasztalója ! Minek ? Mire ? Kegyed a világ legboldogabb asszonya lehetne s e helyett körülveszi magát unalommal, állandóan a vértanu szerepét játssza. Menjen, hagyja el ezt a levegőt. Nagyon jól tudja, hogy az ilyen allűrök úgy sem indítanak meg engem.

— Igaza van asszonyom, de én azt hiszem, hogy mint anya beszélhetek egy másik anyával, hogy ebben a közös minőségünkben találkozhatunk. Elfejejtetem, hogy kegyedben a dühös érzés minden más érzésnél erősebb.

— Leányom, kegyed megsértett !

— Meglehet. De ez a sértés sokkal kisebb, mint amit ennél a fájdalmas alkalomnál mondani szeretnék. [Henri de Weindel : Ferencz József magánélete.]

Az egyik nőnek a szíve csatázott itt egy másik nőnek az eszével. Végre is a császárné tengernyi fájdalma között : a szív győzedeimeskedett. Rudolf magyar neveltetésben részesült s mai napig is sirathatjuk keserves sorsunkat, mely megfosztott bennünket a királyi háznak — alkotmányos intézményeink, nemzeti történelmünk és nyelvünk szeretetében és ismeretében, valamint irányunk való vonzalomban — nevelt nemes sarjától, a gyászos végű királyfitól.

Vergilius írja Marcellusról, Augustus Caesar kedvelt trónörököséről, az ifjan elhunyttról :

Nimium vobis Romano propago

Visa potens, superi, propria hanc si doua fuissent.

Túltehetősnak találta az ég — s nem akarta, hogy a magyar nemzetet érje ilyen nagy ajándék.

Az „ensemble“ és az egyén érvényesülése.*)

Írta : Vidor Dezső.

A m. kir. Operaház rendezője.

Írók, esztétikusok, dramaturgok és műbirálók sokat vitatkoztak az utóbbi időben azon, hogy vajjon a színművészet, mint ilyen, önmagáért van-e, vagy csak szükséges eszköze a drámai költemény látható és hallható előadásának? Jelentős és saját erejéből uralkodó, önálló művészet-e a színeszet, vagy pedig csak szolgája a költő művének? Mint a művészet egyik faját saját anyaga tartja-e fenn, vagy csak az író eszméinek megvalósításához kívánt kiviteli erőt produkálja?

Mi a magunk hivatásának szempontjából nem sokáig gondolkozunk az adandó válaszon, mert tiszta meggyőződésünk, hogy a színművészet lényege nem a fentemlitett kérdések szélsőségei szerint határozható meg, hanem azok összeegyeztetésével. A színeszet nem él önmagából, de nem is alárendelt eszköze a költői műnek. Ábrázolja az író alakjait, életet ad azoknak, hangot és kifejező erőt a gondolatoknak, érzelmeknek és indulatoknak, melyek érvényesülést követelnek a drámai költemény színpadi előadásában. De a színdarab maga is rá van utalva a színművészet eleven erejére, mert ennek igénybevétele nélkül nem érhetné el célját. Egyik se lehet meg a másik nélkül s így nem a cél és az eszköz, nem az úr és a szolga, hanem az anyag és az azt feldolgozó munkás viszonya lehet köztük csupán.

Ilyenformán természetes, hogy a jó anyag a rossz mester kezében eldurvul, tönkremegy, elvész, de viszont a durvább, gyöngébb anyag jó mester kezében megfinomodik, erősödik és értéket nyerhet. Így fogván fel a drámai költeménynek a színművészethez mért követelményeit, természetes, hogy nekünk, mint a színművészet képviselőinek a szakértő, jól képzett mester szerepét kell vállalnunk, a rendelkezésünkre bocsátott anyagot mindig legalább is érdeme szerint, de lehetőleg azon felül is emelkedő gonddal, szeretettel, gyöngédséggel és erélylyel kell kezelnünk, s mindenekelőtt úgy, hogy

*) Részletek szerzőnek «A színpadi rendező és munkája» című, sajtó alatt lévő könyvéből.

ne csak finomabb, csiszoltabb vagy szerencsésebben kidom-
borodó részleteit, hanem nyersebb, érdekesebb vagy elpuhul-
tabb molekuláit is megbecsüljük, értékesítjük.

E képletes szavakkal a kiemelkedőbb anyagrészek alatt
a jobban, feltünőbbben megrajzolt helyzeteket a nagyobb szá-
básuaknak mutatkozó jellem alakokat a molekulák alatt a
látszólag elmosódó, jelentéktelenebb szerepeket értjük.

Valamennyi szereplő együttes működését a színháznál
«ensemble»-nak nevezik. Minden komoly törekvésű ren-
dező arra veti a fősúlyt, hogy ez az ensemble minél egyön-
tetűbb legyen; vagyis, hogy egyik szereplője egy bizonyos
jelenésnek ne érvényesüljön a másik rovására; más szóval,
hogy minden egyes szereplő «a maga helyén legyen.» So-
hase vessünk gátat egy-egy jelentékenyebb művészek ab-
ban, hogy egyéni alakítóképesége az őt megillető szabad
tért biztosítsa magának; ellenkezőleg, inkább arra igyekez-
zünk, hogy mindegyik minél nagyobb, minél hatásosabb és
minél igazabb legyen művészi munkájában, de jól ügyel-
jünk arra, hogy a szerényebb tehetségű kisebb szereplők is
feladatuk magaslatára emelkedhessenek s arról a szerencsésebb,
felsőbbesébb művészi rang képzeletébe csapongni haj-
landó színészek esetleges tulkapásai le ne szoríthassák
őket.

Az egységes szabatos ensemble érdekében nem ritkán
a férfiszínészek tulzásait is fékeznie kell a rendezőnek. Leg-
többször azonban nőkkel szemben kénytelen valóságos har-
cot folytatni a túlonúl feltünő «színpadi uralomra» vágyó,
elbizakodott és elkapatott primadonnák kultuszá-
nak e romlott-izlésű világában. Igaz ugyan, hogy sok ha-
tásra vadászó szerző, — nemcsak operetteket, hanem drámá-
kat író is, — egyenesen primadonna-szerepeket «alkot.» Ám
legyen az így megszerkesztett alak a szerző tervezete szerint
a darab központja, főfigurája, nekünk mindazáltal arra kell
törekednünk, hogy ne csak a főszereplő, hanem környezetének
minden egyes tagja egyaránt megfeleljen a természetes hatás
követelményeinek, szóval, hogy az egész ensemble egyenle-
tessége, tökéletessége javára a darab összes szerep-
lőinek megfelelően beállított egyéniségei
érvényesüljenek.

A z e l ő a d á s s t i l u s a .

Az eddig elmondottak után helyén való lesz, hogy kü-
lön, és a rendelkezésünkre álló anyaghoz képest részleteseb-
ben foglalkozunk azon magasabb művészeti szempontok mér-

legelésével, amelyeket az előadás stílusa érdekében kell a rendezőnek figyelembe vennie.

Stilus alatt értjük az előadásnak azt művésziösen következetes, minden zökkenéstől — vagy eltéréstől — mentes összhangját, mely egyrészt a darab szelleme és a szerző intenciója, másrészt az előadók játéka, jellem-alakítása és a színmű scenikai beállítása között egységesen tudatos vezetés útján létrejött s ezáltal az előadást az esztétikailag megnevesített valóság látszatával ruházza fel.

Ha végig lapozzuk a színészet történetének fennmaradt műbiralmi adatait (még a közelmultra vonatkozólag is), azt fogjuk látni, hogy ezt a stílust nem mindig és mindenütt juttatták érvényre, mert sokan egyáltalán nem ismerték a szükségességét, sokan pedig félremagyarázták a mibenlétét. Anélkül, hogy — feladatunkon kívül eső — túlhosszu elméleti fejtegetésekbe bocsátkoznánk, felemlítjük, hogy a multból merített tanulságaink három olyan irányzatot mutatnak, amelyek szerint az előadások stílusát függetlenül a szindarabok műfaja közötti különbségtől mintegy elvszerűleg kialakították.

A jelenkor legrégebb és a legtöbb és legelőkelőbb szinpadán is elfogadott irányzat az idealizmus jelszavának hódolt. Észert minden drámai költemény alakját eszményiesen kellett felfogni. Az egész darabot a szép, nemes és jó szempontjából kellett szinpadra alkalmazni. Ez elv hirdetői azt a meggyőződést vallották, hogy a közönséget úgy kell gyönyörködtetni és oktatni, ha fényesen megfestett diszletek között, ragyogó ruhába öltözött, pózoló, szabályosan plasztikusan forgoló és kiszámított technikával deklamáló színészek járnak-kelnek a szinpadon, amellet mondókáikat magyarázó hangsúlyozással: a l á h u z á s o k k a l adják a hallgató értésére, stb.

A verisztikus drámaírók felléptével már erősen modernizálódott a szinpad is; a naturalizmus nagyszerű iskolája kezdte ki és rombolta le hamarosan a régit. A szinpad az élet eleven tükre. Mindent úgy kell hát felfogni, bemutatni és megjátszani, ahogy az a valóságban történik, vagy történhetnék. A szinpad kiállítása, a színészek öltözködése, beszélgetése és viselkedése a legmesszebbmenő törekvéseket igyekezett kifejteni arra nézve, hogy minél igazabban és természetesebben adja elő a való élet szépségeit, de rutságait is.

Már azt hittük, hogy előbb az olasz s később még inkább a fiatal német író- és színésznemzedék e merész, de hódító erejében általános elfogadásra talált irányzata örökre,

állandóan és feltétlenül csak a maga számára köti le a szinpad munkásainak alkotó tehetségét, mikor csakhamar a legujabban jelentkező színműfaj más idea szolgálatába tereli a stilst kereső és érvényre hozni vágyó színházi szakembereket. A művészeti szecesszió a szinpad birodalmába is bevonult a szimboliztikus színművek képében. Ezeknek fő jellemvonása az, hogy a szerző tulajdonképeni jellemalakok helyett gondolatokat, eszméket kíván megtestesíteni. Minthogy az ábrázolandó személyek nagyobbára allegorikus figurák, más szóval szimbolumok, nem csupán az egyéniséget magát, hanem egy nagyobb szabású fogalmat jelenítenek meg; például a remegő emberben magát a félelem fogalmát, a csecsemő megölésében a gyermekgyilkosság természetrajzat, vagy egy beteg elméjű alakban az agylágyulás, pathologikus képsorozatát stb. A szimbolikus színművek tárgya és eszmevilága részint ölelkezik a naturalizmus valóságosságával, részint jóval tulcsap azonos a romanticizmusra mutat erős hajlandóságot. Az ilyen darabok stilszerű rendezése aztán érthetőleg jelentékeny próbára teszi az előadás rendezőjének tudását, szellemi és kiviteli erejét a szcenikai feladatok megoldása tekintetében egyaránt.

Minthogy azonban a stílus milyenségének megállapításához, illetve részletesebben leendő megmagyarázásához kötetekre rugó és számtalan példával illusztrálandó theoretikus okoskodásokba kellene bocsátkozni, minthogy továbbá a stílusérzék tökéletes kifejlődése, úgy a rendkívül gazdag művészeti buvárkodáshoz és tanulmányhoz, mint a hosszas évek sűrű gyakorlatához van kötve: mi e helyen csak néhány általános olyan irányelvet fogunk felsorolni, amelyek a színművek ismertebb fajtái szerint — a rendezés művészi feladatának szellemi követelményei szempontjából — legfőképen figyelembe veendőek.

— — — — —
 — — — — —

—

Angol írók, angol művészek.

— Skizzék. —

Írta: Zsoldos Benő

Sokan vannak. Legtöbben azok közül, kikről itt és ezután szó leszen, — csaknem teljesen ismeretlenek a magyar irodalom szent berkeinek azokon a főnntartott helyein, hol a külföld bohémjeit szoktuk elszállásolni, hol azonban, — szó ne essék, — oly sokan vannak a hivatalosak s oly kevesen a választottak. Mondom, — épenséggel csak kevésbé ismerjük őket mi, magyarok, — noha mindazok, akikkel ezen a helyen dolgunk akad, — bizvást nevezhetők a nagyrafejtett angol irodalom és művészet klasszikusainak. Nem azok a modern angol regény és novella gyárosok lesznek, kik megrendelés után ládászámra termelik a hajmeresztő regényeket s nem is afféle tucat-művészek, kiknek épenséggel nincs kellő fogalmuk színhatásról, plasztikáról s kik előtt ismeretlen valami a hamisítatlan művészet termékenyítő levegője . . .

Hanem klasszikusok ők, méltó helyen ülven az újabb angol irodalom és művészet Pantheonában . . .

I.

Dante Gabriel Rossetti.

Fia Gabriele Rossettinek, az olasz szabadság Tyrtaeusának. Igazi művész-lélek. Bohém vér a javából. Egyszerre két Muzsának udvarol, csodálatosképen a nélkül, hogy e csapodárságaért bármelyik Muzsa is komolyan megneheztelt volna reája . . . De hát olasz vér táplálta eszmékkal és tervekkel folyton telített agyát: terebélyes családfája az izzó olasz ég alatt hajtott dús lombokat, míg ő maga a ködös Albion sziklás talajában talált életadó gyökérre . . .

Mint festő: a színek apostola; mint költő: a szinte betegesen túlfinomult érzések nagymestere. S bármely oldaláról veszszük is szemügyre, aligha szabadulhatunk meg a bámulat és entuziazmus, a mély benyomások, sőt mi több — sok esetben a nyomott kedély hangulat váltakozó behatásai-

tól. Festő, akinél az angol művészet oszlopai közül talán csak az egy F. G. Watts tudott több mélységes gondolatot ébreszteni az emberben. Angol honfitársai váltig azt sóhajtozzák, hogy bár egy szemernyivel is kevesebb lett volna benne az olasz, s csak egy parányival is több az angol.

Eszményképe, egész világa: Dante. Abban a korban, mikor nekünk még egy-egy naiv, ártatlan gyermekversike betanulása okozott ezernyi gondot: — ő már Dante Alighieri mélységes filozófiáját, Petrarca érzésdús szonettjeit bujja. A modern költők nem kellenek neki. Az olasz irodalom rég letűnt nagysága ragadta őt magával, ebből táplálkozott úgy festői, mint költői teremő-szellemé.

A nagy Madox Brown-nak aligha volt Rossettinél odaadóbb és tehetségesebb tanítványa a londoni művész-akadémián. A mester mindig csodálja ennek az embernek a sokoldalúságát s örömmel ismeri el róla azt is, amit annak idején Reynolds mondott az utólérhetetlen Gainsborough-ról: «how various the fellow is.» — Hát igaza is van. Rossetti mindig eredeti és dekoratív, — szokásszerűleg exotikus; egyszer nagyon szellemi, máskor érzéki, hol fellengős, hol romanikus, — de minden körülmények között — poéta. Festményeit egytől-egyik a költészet mindent megaranyozó sugarai öntik el. Magának az egész embernek egyáltalán nem jellemvonása az öntudatos határozottság s mi türes-tagadás: mint festő, sohasem érte el — hogy úgy mondjuk, — a tökéletes kiképződést. Nem volt meg benne a Morris csapongó, szeles, sőt szeszélyes arroganciája, — csak túlnyomóan diadalmaskodott rajta a poéták szeretetreméltó következetlensége.

«The Girl hood of Mary Virgin» c. képével például a kegyes és érzelemdús Rossetti áll előttünk. Szent igaz, hogy nincs a kereszténységnek egy valamire való festője sem, ki őt ebben a «lelki szűziesség»-ben felül tudta volna mulni. A mellett mindhalálig szimbolista. Akár «The blessed Darnozel», — akár «The Vision of Fiametta» c. műveit figyeljük meg: ellenállhatatlan az a túlradó gondolatgazdagság és szimbolizmus, melynél az egész szinpompa csak pusztá segédeszköz a Rossetti kezében.

Változatokban gazdag életének egyik legnagyobb célját 1848-ban érte el, mikor volt mesterének: Madox Brown-nak, továbbá Hunt-nak és John Everett Millais-nek társaságában egyik alapítója lett a híres és később nagy befolyásnak örvendő «Praerafaelita Brotherhood»-nak, amelyről éppen a na-

pokban W. Holwan Hunt tollából két kötetes monografia jelent meg a londoni könyvpiacra. Tudatosan hadat üzen Rossetti minden tekintélynek, minden iskolának. Ki nem állhatja a sablont, a mindennapiságot; mindenáron eredetiség a fő-fő ideálja. Nem is igyekszik kerülni a szertelent, a különöst s lám, parancsoló zsenijének hatása alatt sok olyat megbocsát neki a kritika, amiért közönségesebb talentumoknak keresztrefeszítés lett volna a végük . . .

Fejlődésének utolsó, harmadik szakában aztán rabjául esik a modern, beteges dekadens iránynak. Mig korábbi festményei a szent és szentségtelen szenvedélyeknek festett víziói, melyeken utólérhetetlen szinpompa ragyog egy festett templomablakon átszűrődő napfény-gazdag és áhítatos harmóniájában, — addig dekadens-ecsetjének nőalakjai hosszú, csontos ujjakkal, ólomszinü árnyékaikkal, — oly ajkakkal, melyek a festő túlhajtott képzeletében szinte groteszkekké váltak, — egy bő forrásból táplálkozó, de végcélja felé mindinkább gyengülő szellem tévedései.

Ha tudni akarják, mint költő, milyen volt: ime már azt is elmondottam. Ha festményeiről, különösen a korábbiakról — elmondhatjuk, hogy minden képe egy-egy vászonra vetett költemény: — megfordítva sincs az különben. Mindannyi magán viseli az ő sajátos egyéniségét. Hiszen ez a költő-festő 1870-ben valóságos forradalmat csinált a londoni könyvpiacra az akkor közrebocsátott verskötetével! Valósággal öldösték érte egymást az emberek. Az egyik azért vette meg, mert — roppant tetszett, — a másik meg szörnyen kíváncsi volt rá — a ledorongoló kritikák után. Mert hogy az ezerszemű kritikusoknak az izzadásig sok dolgot adott, az bizonyos. Táplálkozott is könyvén a kritika jó darabig.

Mert ezekben a költeményekben Rossetti dekadens a végletekig. Nosza, botránkozott is erősen a prüd angol közvélemény. Egy költő, aki romlott és erkölcstelen! Egy költő, a ki lábbal tiporja a jó Scott Walter romanticizmusát s felénk kiáltja, hogy bizony, jó-magunk is husból és vérből vagyunk. Volt mit hallgatni szegény Rossettinek! De más oldalról az elégtétel sem hiányzott. A kritika javarésze ugyanis, — nemde különös az ellentét? — alig tudott betelni a költő dicséretével. Óriási tetszést aratott a túlfinom érzés, a színes romantika s magának a dekadenciának is mesteri kezelése.

Csak egy esetben nem bántotta őt életében a telhetetlen, követelőző angol kritika: 1861-ben, a mikor »The early Italian poett from Civallo d' Aleano to Dante Alighieri« című

anthológiáját közrebocsátotta. Régi olasz költők verseinek mesteri fordítása volt ez, azoké a régi olasz mestereké, kiknek munkái közt kora gyermekéveiben oly édes szomjúsággal böngészgetett s a kiktől később mégis olyannyira eltért, hogyha e lépéséről szegények valahogyan tudomást szerezhettek vala: bizony még komolyan megharagudtak volna reája . . .

II.

Barry Cornwall.

Igazi nevén: Bryan Waller Procter. Mi magyarok éppenséggel nem ismerjük őt se valódi, se írói álnevén, a halhatatlan Byron lordnak ezt a kiváló iskolatársát és később kebelbarátját. Író és költő az angol »men of letters« legjobbjai közül.

Polgári pályafutása különben a legszürkébbek közül való. A wiltshire-i fiatal ügyvédbojtár a londoni egyetem jogi fakultásán fölszereli magát a kenyérpályához megkívánható paragrafusokkal s aztán ügyvédkedik. Ezt ugyan csak akkor teszi, ha — ideje van rá. Most az irodalom az ő egész világa. William Jerdan, a »Literary Gazette« hirneves alapítója, ki idejekorán szerkesztői védőszárnyai alá fogadta a fiatal, ábrándos lelkű poétát, — a saját autobiografiájának második kötetében egy helyt feljegyzi róla: »szelleme oly élénk, hogy csupán egy év alatt mintegy húsz, nagy tetszést aratott alkotását tudnám az újjamra szedni.«

Különösen »The Marriage of Pelens and Thetis« c. munkája viseli magán legteljesebb mértékben írójának sajátos jellemvonásait. Vagy említsük fel a nyilvánosság elé bocsátott első kötetét. Ez a »Dramatic Scenes and other Poems«, — mely aztán őt szinte tüneményszerű gyorsasággal méltó helyére emeli az angol irodalomban. Nagy iskolatársa: Byron lord, mindig őszinte bámulója volt a Barry Cornwall költészetének, melyet szerinte dús képzelő-erő és vonzó szépség hat át s mint ő kifejezi: alkotásaiban egyesül a női lélek pájzansága és finomsága a férfias erővel. Csak azt sajnálja nála, hogy nem szentelte minden erejét a tragédia művelésének.

Bryan Waller Procternek valóban csak ez az egy hibája van. Nem ismeri fel a saját tehetségét. Aránylag épen azon a téren mozog legkevesebbet, — talán kényelemszeretetből, talán túlzott szerénységből, — a melyen pedig örökéletű dolgokat tudott volna előteremteni: a drámairás terén. Hiszen a kiben lakozik egy kevéske kíváncsiság arra, hogy az ő

igazi orosz-lánkörmeit lássa: csak olvassa el a »Dramatic Sketches« c. kötetét, melyről annak idejében a jó Thomas Moore és Hazlitt is a legnagyobb elragadtatással beszélnek. Az akkori kritika egyhangulag elismerte róla, — a tiszteletreméltó Edinburgh Review járt elől jó példával, — hogy könyvében csodálatos harmóniában váltakozik a ragyogó képzelem, a briliáns előadás, a költészet dallamosságát egy hajszálig felfogni tudó finom hallás, nagy gyöngédség és az érzések kifejezésének választékossága.

Csodálatosan szép emlékeztést és tanulmányt irt Procter egy Shakespeare-kiadáshoz s nagy lelkesedéssel adja ki Ben Jonson összes műveit. Közben pedig óriási sikert arat *Mirandola* c. tragédiájával, melynek diadalát természetesen erősen fokozta az is, hogy Angolország egyik legzseniálisabb színművésze: a világhírű *Macready* játszotta a darabban a főszerepet. Aztán meg a »*Marcian Colonna*«, — »*The Flood of Thessaly and other Poems*«. »*Englisch Sons and other Smaller Poems*«, — a *Charles Lamb* írott egyik örökbecsű memoir-ja, *Edmund Keats* életrajza, »*Effigies Poeticæ or Portraits of the British Poets*« — s az isten tudja, hány kötete még egyre jobban biztosítja számára a halhatatlanságot.

1856-ban így nyilatkozik önmagáról: »Egy időben közösen a költészet bűbajos mesterségének többi imádóival erősen készültem arra a mezőségre lépni, melyen — mint mondják — a Múzsák a bátrabb harcosok mindenikét megkoszorúzzák; ámde hosszú munkás élet következett, mely nagyon kevés szabad-időt engedett számomra s gondolataimat más irányba kényszerítette. Habár az évek nem hozzák meg számomra a filozofikus gondolkodást, de legalább elfojtották bennem azokat a vágyakozásokat, melyek csak az ifjura nézve hatnak zavarólag s most érzem, hogy le kellene dobnom magamról vitézi fegyverzetemet s tevékenyebb és hősiesebb szellemeknek engednem át a küzdelem dicsőségét és a siker koronáját».

A Keats és Leigh Hunt iskolájához tartozik. Egész eredményes írói pályafutása alatt sohasem tud megszabadulni a régi angol drámairók befolyásától, amely Chambers szerint valamennyi munkáján úgy huzódik keresztül, mint az ér egy darab agátkövön.

Egyetlen leányának, a »golden-tressed Adelaide«-nak, a ki maga is sok kitünő lyrai költeménynyel gazdagította az angol irodalmat, — sok szép emléket állított költeményeiben. Most életében akkor érte őt a legnagyobb csapás, mikor fiatalon, virág-korában meghalt az arany-hajú Adelaide . . .

III.

John Everett Millais.

Ha ez a korszakot nyitó angol festőművész történetesen a mi lázasan kapkodó korunkban születik s nem a tizenkilencedik század végén: föltétlenül a csodagyermek sorában regisztráljuk el őt. Kilencéves korában pompásan rajzol, s alig éri el tizennegyedik évét: máris tüneményes tehetségű növendéke a londoni művészeti akadémiának, melynek elnöki székén 1896-ban a nagy Leighton lordnak az örökébe lépett. Dante Gabriel Rosseti-nél már fentebb szó esett róla: ő is egyik fölötté buzgó alapítója lett 1848-ban a londoni Praerafaelite Brotherhoodnak.

Mikor egynehány évvel ezelőtt impozáns Millais-kiállítást rendeztek az angolok a Royal Academy-ben: a kritika e tárlatot a század legnagyobb művészi eseménye gyanánt üdvözli. A londoni műértő-közönség egyértelműen ismeri el, hogy az az életerő, férfiasság, a kifejezések változatossága, az a technikai készség s a vonzó természetesség és «rightness» előtte még senki ecsetjét nem jelezte annyira. Alig van angol festő, ki oly sok kitűnő és értékes munkát hagyott volna maga után.

John Everett Millais művészeti alkotásai élete több döntő fontosságú időszakának bélyegét viselik magukon. Ott az első időszak: a részletek öntudatos kidolgozásának a korszaka; aztán jó az átmenet, mikor emancipált ecsetjének kegyelméből, — mint ő is kifejezte, — hódító járma alá hajtotta az egész látható világot; aztán a harmadik, amelyben sorra alkotta utólérhetetlen remekeit az arckép- és tájképfestés terén, — végül pedig — a hanyatlás nyilvánvaló kora, mikor felfellobbant még a régi tűz, hunyó világot vetve a dicsőséges mult öröklésü alkotásaira.

Mint festőnek, igazán páratlan a sokoldalúsága. Mind-egy neki, legyenek bár műveinek tárgyai a vallás, a romantika, a költészet, a lángoló szenvedélyek, a genre, a tájképfestés, az ötletszerű jelenetek rajza, a férfiak, nők, gyermekek arcképeinek festése: kifogyhatatlan ő s a mi mindennél bámulatosabb, minden irányban maradandó becsűek az alkotásai, melyek teremtő ecsetje alatt születtek.

A Praerafaelite Brotherhood alapítójának lelke tör ki belőle az «*Isabella and Lorenzo*,» — «*Ferdinand lured by Ariel*» és «*Sir Isumbras at the Ford*» c. képeiben. Páratlan a mûgond s a mesteries tökéletes felfogása és megrögzítése. Ha meg mélységes vallásos érzését akarjuk próbára tenni,

nézzük meg akár «Christ in the House of His Parents», — akár «The Blind Girl» c. képeit. Ezeknél minden kétséget kizárólag az eredeti, a félelmesen önálló Millais áll előttünk. Ha költészetet keresünk, ott vannak a csodálatosan mesteri kidolgozásu «Ophelia» — «Mariana in the Mooted Grange», vagy az «Autumn Leaves» c. képei, — hogy korszakalkotó nagy munkáját: «The Vale of Rest»-et ne is említsük.

De Millais még sem ezekben bámulatos legtöképen. A rcképfestés az ő igazi birodalma. Rendkívüli finomsággal s bájjal alkotja meg a Mrs. Bischoffsheim, Miss Evelin Tennant és Mrs. Jopling női arcképeit. Férfi portrait-jei közül, — csak néhányat említve, — felülmulhatatlanok a Lord Shaftesbury, Lord Spencer, Sir Henry Thompson, Sir James Paget, W. E. Gladstone és még annyi más kitűnőség arcképei.

Művészi pályafutásának kezdetén a nagy Hilton lebeg szemei előtt követendő mintakép gyanánt, — de a Praerafaelite Brotherhood megszületése után nincs többé már tekintély előtte, csupán az alapításban osztályos társai: Hunt, Madox Brown és Dante Gabriel Rossetti.

Hogy az arcképfestés terén oly csodálatraméltóan egyedül áll, ebben az általa egy időben nagy buzgalommal tanulmányozott Velasquez hatásának alighanem döntő befolyása van.

Millais is költő a legnagyobbak közül, csak hogy ő saját költői hangulatait nem papírra, de vászonra veti s «szent örületének» ezernyi föllángolását egytől-egyig klaszszikus festményeibe lehelte . . .

RUSZT JÓZSEF. A hivatalos lap e héten hírül adta, hogy Ruszt József udvari tanácsos lett és a magyar közönség soraiban senki nem akadt, a ki ezen a kitüntetésen fenn akadt volna. Ez a Ruszt József pályáján alighanem a legnagyobb siker.

Nem tréfálunk. Mert ez a jelentékeny kereskedő, nemeslelkű emberbarát s irodalom és művészet pártoló sokat dolgozott életében s nagy eredményeket ért el. Embertársai soha egy pillanatra sem szünték meg becsülni, de ezek csak embertársai voltak, a kikkel jót tett, vagy a kik nemes tetteiről hallottak. De ma nemcsak embertársairól van szó, hanem a furcsa irányban haladó magyar közvéleményről. Nos, és ez a felizgatott magyar közvélemény ez egyszer nem gyanusított és nem rágalmazott. Tárgyilagosan hallgatott.

Igen, ez a Ruszt József pályájának a legnagyobb eredménye. S ha gunyoljuk is a közvéleményt, hát keserű a guny.

Az elhagyott egyetem.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt Szerkesztő úr.

A mi egyetemünk, a régi, a katolikus, megint szerepelt a politikában. Szerepelhetne már egyszer a világ tudományos életében is, de hiszen mostanában, mint eddig mindig is, az európai diákok sokat politizálnak. Az orosz diákok például megcsinálták az orosz forradalmat. A magyar diákok pedig megcsinálták Melha Armand kariérját. Nem irigylem tőle, mert szimpatikus, csinos fiú és olyan nyilatkozatokat tesz közzé a lapokban, mint annak idején Kuropatkin, vagy más hadvezér. Mögötte nagy hadsereg áll; az egyetem hater diákjának a többsége. Igazán a többsége és az a különös, Szerkesztő úr! Oly természetes és szép dolog volna, ha az egyetem diákjai a haladás, a forradalmi gondolatok, a jövő, az elnyomottak érdekének a katonái volnának, de ezt nem lehet követelni tőlük. Ezeknek a szép dolgoknak a megismerése csak kemény munka, emelkedő tanulás, gondolkodás, esetleg szegénységben való születés árán szerzhető meg, ezek a kellemetlen keserű dolgok pedig muljanak el a mi egyetemi polgárainktól!

Ne tanuljanak, mert a tudományokba való elmélyedés folyamán lehámlik róluk az a derek konzervatív, szolgabíró-gondolkodás, amely szükséges a fajfenntartó magyar középosztály uralmának a megőrzéséhez, ne gondolkozzanak, mert még a tanáraik nem szoktak ehhez hozzá és ime mégis egyetemi tanárok lettek belőlük, ne dolgozzanak, mert akkor elveszítik azt a snájdúságot, amit csak a gondtalan, testi élet adhat meg és ami úgy megőrvendezteti a magyar hazafi szívet, amikor éjszaka az Orfeum-kávéházban ülve, a diákokat fokosnyelű sétabottal látja nagy hangosan betoppanni, vagy a Holó Lajos beszédeire hallja őket ujongva tapsolni . . .

Ebben az óriási, szürke ügyvédjelölt- és szolgabíró-gyárban ott a Szrb-utca sarkán, már az is nagy megrökönyödést keltett néhány úrnál, hogy a szolga takarítás közben véletlenül levert egy malter-keresztet. Hát még később, amikor az egyik professzor, Herbert Spencer tanításait merészelte előadni azon az egyetemen, ahol az egyházjog, a közjog, a németből plagizált filológia, a tapogatózó nyelvészet volt eddig az egyedüli tudomány! Hogy fölvo-nult akkor az egyetem a betolakodó tudomány ellen! Egy büszke vár volt akkor az Alma Mater, amelyet hű katonai köromszakad-táig védelmezték az ostromló elenség, a tudomány ellen. Nehéz volt a küzdelém, de sikerült a tudományt és a felvilágosodást, a modern gondolkodást, az ellenséget visszaverni. De az ezerfejú kellemetlen szörnyeteg nem halt meg. Időnkint mindig megpróbál-

kozik becsuszní a zsinóros-dolmányos közjog és irodalomtörténet szent várába.

Én, aki ismerem a diáktársaimat, mondhatom, hogy az a kevés tanulmányosság, komolyság, gondolkozás és érettség ami az egyetemen található, a szociálista diákok között van. Jócskán vannak szociálisták az egyetemen. Az egyetem valósággal neveli a szociálistákat. Aki látja maga fölött azt az elzülött, elmaradt, múlt századbeli, elhanyagolt rendszert, a tudománynak jövedelem forrássá való rendszeres kihasználását, azt az elkésztő slendriánt, amely mint egy rohadt fonál végigvonul az egész egyetemi életen; aki látja maga körül, azt a feneketlen rövidlátást, gondolkozás hiányt, amely a mi egyetemi polgárainkat jellemzi, annak szociálistává kell lennie, ha csak egy kicsit is gondolkodik. Az oly különböző társadalmi osztályoknak együtt élése, együtt küzdése különben is provokálja a szociális okokból fakadó keserőséget, hát még amikor azt kell látnia, hogy a küzdelemben nem csak gyengébb eszközökkel veti be magát, mint a társai, hanem még azokat az eszközöket sem használhatja föl, amelyekhez joga van. Aki azután szociálistává lett, annak van célja, van ideálja; van miért tanuljon, gondolkozzék és dolgozzon.

És a szociálisták modern emberek, nem lehet frázisokkal középkori szkolasztikával kielégíteni őket. Tanulnak, gondolkoznak, nincs percük nappali és éjjeli kávéházra, nem érdekli őket a közjog és a magyar kir. esztétika szörszálhasogatásai, nem valók a magyar egyetemre. Ki is akarták tiltani őket onnan. Egyelőre csak vizsgálatot indítottak ellenük, de ez semmi. A legkeserűbb és a legfurcsább, hogy az egyetemi diákok maguk voltak, akik a szociálista társaik kiáltását követelték. Hogy az egyetem diákjai és nem is a tanárok azok, akik a forradalmat, a fiatalságot, a felvilágosodást, a haladást ki akarják tiltani az egyetem falaiból. Csak olyan évtizedes lélek- és agy-elnyomorítás képes az ilyesmire, mint amilyen a mi egyetemünk falai közt folyik. Csak az olyan hanyagság, és álmos nemtörődömség vihette ennyire a dolgokat, ami az egyetemünkön mindig uralkodó volt. Csak olyan egyetemen lehetséges az ilyesmi, ahol elaggot, reakcióssá ráncosodott agyvelők az uralkodók.

Ha a diákok között kitört ellenforradalom nem fog lecsillapodni, ha tüntetések, kődobálások következnek, az egyetemet bizonyára bezárva tartják, rendőroket vonultatnak föl és még egy pár nemzeti mártírt csinálnak a jobb svádájnok közül. Aztán vegre is lecsillapodik a láрма és az egyetem szemeszterről szemeszterre zülük tovább. A kormány ennél okosabbat is csinálhatna. Gondoskodják végre az egyetemről. Gondoskodják róla, hogy a jámbor bambaság és a cinikus stréberség uralma megszűnjék a tanárok közt, hogy a diákoknak alkalmuk legyen a tanulásra; adjon helyet a modern tudósoknak, az igazi tudománynak, rendezzen be modern laboratóriumokat, adjon könyvtárakat a diákoknak, könyvet a tanító kezébe. Akkor majd a jövő generáció már nem fog tüntetni, hanem tanulni fog.

Tisztelettel

Egy diák.

Schleinitz Carla naplója.

Irta: Vicomte Letorière.

6

Most, mikor társaságokból jövök haza, szórakozások, színház, koncertek, vidám barátnői theák után, néha mégis eszembe jut az, akinek olyan nagy része volt életemben. Eszembe jut, akárhogy el is akarjak zárkózni ezektől a gondolatoktól. Homályos, ködös novemberi éjszakákban, mikor pattog a kályhában a tűz, és a néma csöndességben csak az órák ketyegését hallom . . . Űt a nagy console óra, melyet ő menuette-órának nevezett el. Mert ütése olyan édeskésen lágy, bájos, akár egy Lully-féle ódon táncdarab. Egymásután forgatom valami regény lapjait. Álom nem jó szememre. Pedig k é n y s z e r i t e m magamat az alvásra . . . Ötször-hatszor elolvasok egy lapot, hogy koncentráljam figyelmemet. Néha azonban nem megy . . .

Ilyenkor, mintha eszembe jutnának egy régen elmúlt őszi, homályos, ködös estéi. Mintha látnám Andris szomorú, kutyahúségü szemét . . . Mintha két karját vállam körül érezném és hallanám, amint mondta egyszer:

— Carlikám édes, cukros egyetlen . . .

Ezt a mondatot értettem meg először jól magyarul.

Aztán látom a szép, napsugaras kertre nyitó műteremben, ahol dolgozott. Valami nagyobb szoborcsoportozatot tervezett utoljára. Puha, sárgásbarna, zsinóros reggeli kabátjában, kezében a mintázó, — szájában szivar. A nagy, fekete foltos cica ott dorombolt a pamlagon, én meg játszottam neki Chopint. Azt szerette legjobban . . . Változik a kép . . . Mintha valami caleidoscopot vonnának el lelki szemeim előtt . . . Feltűnik előttem Báthy András, ahogy utoljára láttam . . . És hiába nézem meg néha, nagy ritkán arcképét — soha, soha se tudom a régi Andrist elképzelni. — Csak az utolsó látomás vésődött emlékezetembe, az utolsó, amelyet úgy szeretnék elfelejteni. Az, amelynek emlékezete tánczenén, gyöngyöző, hullámzó asszonyi kacagáson is keresztrül hatol. Amelynek árnyékát nem fődí el többé semmi sugár . . .

De ne vágjunk az események elébe. Naplómba keveset

irtam be budapesti időzésünk utolsó napjairól. A magyar fővárosa szószeros értelmében elragadott. Olyan fekvése szerintem még Nápolynak sincs. Ha lenézünk a budai várkertből, egyenesen elbűvöl a varázslatosan gyönyörű kép. És a Margitsziget. — — Ez a viruló, csodaszép bokréta a királyi folyam kettős közepébe. A természet szépségei európai kultúrával párosulnak. Ott van a csodahatású gyógyforrás. Az emberek pedig kedvesek, előzékenyek. Valami sajátos, hirtelen való lelkesülés jellemzi őket — de ez nekem, a megfontolt, mindent analizáló, apró részecskékre szétbontó, *sich ewig prüfend* germán nőnek nagyon tetszik. A spon-tán nyájasság, szivesség, amely valóban a szivből fakad is, imponál.

Mikor Báthy egy izben ismét eljött, előtte is ilyenformán nyilatkoztam. Meglehetősen közönnyel hallgatta áradozásaimat. *Ninon* fiait többé-kevésbé internacionális embereknek nevelte, — úgy látom. András, mint művész, iskoláit is külföldön végezte. Sokat bolyongott Európaszerte. Kiválóképpen Párisért, Olaszországért rajong. Ha erről beszélhet, egészen megváltozik. Szürke, egyhangú, szinte fanyar kedélye nekilendül. — — Nagyon is szépen tud beszélni ilyenkor. Eszembe jutott Seebold Hulda mondása: »a z t h i s z e m j ó t á r s a l g ó l e n n e, h a a k a r n a.« Valami keserű melancholia, nyirkos ködként tapad lelkére. Mint az olyan embereknél tapasztaljuk, akik sokat szenvedtek.

Mikor a Margitszigetre kísért bennünket, egyik villa előtt elmélázva állt meg:

— I t t s o k a t j á t s z o t t a m m i n t g y e r e k .
M i k o r m é g s z e g é n y j ó é d e s a p á m é l t . . .
E m l é k e z e l m é g — fordult aztán *Ninon*hoz.

Ninon azonban nem szereti az elegikus reminiszenciákat. Alig válaszolt, s proponálta — mennének uzsonálni. András úgy tett, mintha zsebkendőjével homlokát simította volna végig. De láttam, szeme elhomályosodott kissé, s még elmenőben is sokáig nézett a villára.

Mielőtt *Homokos*-ra mentünk, akkor is ugyanezt a hangulatot észleltem nála. Lent álltunk a Hotel foyerjában. A kocsni már várakozott ránk. András, mialatt *Ninon* a szálló igazgatójával beszélgetett, hozzám fordult:

— Milyen boldog méltóságos asszonyom, hogy *Homokos*ra mehet — —

Csodálkozva tekintettem rá.

— Hiszen oda Ön is eljöhet. Feleltem aztán.

— Nem mindig. *Homokos* az *Eugéné* . . .

Félbe hagyta a mondatot. Ez általában szokása. Szeret félmondatokban beszélni . . . de szemével azonban rendesen elmondja a folytatást. Soha olyan beszélő szemet nem láttam mint a Báthy András szeme. Lelkének legparányibb nuance-a, a legcsekélyebb kedélyváltozás, visszatükröződik abban a két, néha egészen világos, barnás-zöldes, majd mélyen sötét szemben.

— Homokos igen szép . . . kezdte újból. — Legalább nekem a legszebb. Nem tudom milyen hatást tesz majd méltóságodra ez az abszolút egyhangú, így őszi hervadásában szinte mélabus vidék. A síkság, kerek akácerdőkkel. Olyan mint egy vázis Egyiptom sárgás homoksivatagán. És a bukkák . . . A homokdombok. Szülőföldemnek ez a specialitása. Lyceum-mal benőtt gorádok, tarack és királydinnye a mezőkön. — Lyceum-mal szegik a kis, paraszt kerteket. Lyceum-mal szegik a temetőt. Azt is, ahol az én áldott jó nagyanyám hamvai porladnak . . .

Valami megnevezhetlen érzés lepett meg. Egy érzés, amely erősebbé lett e pillanatban minden konvenciónál. Megérintettem Báthy kezét, aztán halkán mondtam:

— Föl fogom keresni nagymamája sírját, signor Báthy.

Sajátosan lobbant meg most András szeme. Leirhatatlan forróság, kimondhatatlan hála visszasugárzása csapódott onnan lelkembe. Kezemet megszorította, s mintha vaskapcsok fogták volna át ujjaimat. Szinte vérenek lüktetését éreztem e pillanatban — s mintha ebből a forró, szenvedélyes vérből, lelkileg már akkor beléhatolt volna néhány csöpp az én vérembe:

— Köszönöm. Oh, milyen jó, nagyon jó ön. Nem hiába mondja édes anyám a ngyal-nak. La bonne fée . . .

Aztán hirtelen lehajolt, s mielőtt megakadályozhattam volna, csókot nyomot kezemre. Soha, senki, még kezet sem tud úgy csókolni, mint Báthy András tudott. Mintha egész lelke ott vibrált, ott lobogott volna egy-egy ilyen kézcsókban. Szinte remegett kezemem forró, sima szája. Kissé nedvesen is, mint mikor a könnyü, éjjeli harmat szerelmesen száll az álomba merült fehér rózsaszíromra. Kalap nem volt a fején. Mikor lehajolt, homlokába hulló haja is érintette kezemet. Olyan lágy volt az a fekete, sűrű haj, akár a selyem . . . Most már kezdtem érteni Ninont, hogy Báthy Andrásnak annyi alkalom kínálkozik . . .

Végre ütött indulásunk órája. Mikor már a kocsin ültünk, Ninon még egyszer kezet nyújtott Andrásnak.

— Also, Adieu, liebes Kind . . . Majd ha lesz időd, egyszer kijöhetsz hozzánk.

Az időre való célzást azonban olyan hangon mondta Ninon, mintha kibúvót akart volna hagyni Báthynak — az el nem jövetelre . . .

KÉT PÁR.

Fehérhajú két öreg ül a padon
És nézik egymást, nézik hallgatagon,
Majd megszólal a férfi . . . hangja rekedt:

— Utálom a sorsot, az embereket!
Hát érdemes volt élni csak azért,
Hiszen igaz öröm egyszer se ért!
Vagy volt-e csak egy üdvös pillanat,
Melyet meg nem zavart a vérkamat,
Melylyel, — előre tudtam, — meg kell váltanom . . .
Hittem, a holnap lesz az én napom
S örökké a tegnapéért robotoltam . . .
S örökké vártam . . . boldog sohse voltam.
Isten, isten, te is csak ámitasz . . .
Óh más, amit ígérsz s más amit adsz!

S felelt az asszony, halkán, csöndesen,
Miként vadász, ha más irányt veszen:

— Ne káromold az Istent, öregem,
Volt boldog perced néked . . . s volt nekem!
Ifjak voltunk, mint e pár, mely erre jön.
Te úgy mondtadt «Kegyed» . . . és én meg: «Ön» . . .

Az ifjúságé csak a boldogság,
 . . . Többé nem lesz boldog, s én sem leszek,
 De voltunk boldogok, mint itt ezek!

Az ifjú pár lassan, lépkedve jött,
 S megálltak éppen ott, a pad előtt.
 Az ifjú kezdte:

— Egymásra kellett leltünk,
 Habár boldogtalanság a szerelmünk.
 Hazugság ó, hogy a harc, az gyönyör,
 Mert itt, e harcban győznöm nem lehet,
 S ha győzők is, csak vágyaim felett.
 Szerelmünknek ezernyi gátja van . . .
 Isten, mért épp miénk boldogtalan?!

Felelt a lány . . . Szavai csengenek,
 Miként márványra pergett gyöngyszemek:

— A boldogságot ki kell érdemelni,
 Ez az aggkornak szánt végjuttalom,
 Melyben, bár ami rád jut, csak szemernyi,
 Együtt van minden öröm s fájdalom!
 A boldogság, az nem az ifjúságé . . .
 De mint ez édes, édes öregék,
 Boldog leszel és én is az leszek!

Egymást nézik . . . irigyen, hallgatagon,
 Egy pár a pad előtt, egy pár a padon . . .

Balla Ignác.

Oroszország és az általános választói jog.

Irta : M. Pierre Struve.

A távolból szemlélő előtt az események csak a nagy körvonalakban rajzolódnak le. A messzeség homálya elfödi az apró változatok kifejlését, a bonyodalmak keletkezésének rugóit. A szállongó, de egymásnak sokszor ellentmondó hírek sokasága igyekszik ugyan egy-egy pillanatra fellobbanó fényvel bevilágítani Oroszország nagy válságának rettenő zürzavarába, s forrongó, vészes küzdelmet látunk, ám a részletek együntetü képe nem alakulhatott még ki. Dereng egy új napnak az eddigieknél bizonyynyal rózsásabb fénye Oroszország egén, áthatol már egy-egy sugár a dühöngő vihar borús felhőin. Ez az, ami előttünk szembetűnően nyilvánul.

Kétségtelen, hogy az utolsó idők egyre nagyobb erővel kitörő vihara, a forradalom tomboló láza terjedelmükben, borzalmaikban, vérességükben messze fölülmulják a januári napok eseményeit. Emberi előrelátás szerint immár nincs jehetősége a forrongás elnyomásának. Az orosz államhatalom képtelen akadályt gördíteni a nép jogainak érvényesülése, elsősorban a választói jog általánosításának követelménye elé. Bekövetkezett az alternatíva : vagy meglesz a nép szabadsága és az általános választói jognak a zemsztvo programjának sértetlen elfogadása alapján megadása, vagy pedig beáll a véres küzdelmek szakadatlan láncolata, egybekötve eredményként az államhatalom jelenlegi formájának megdőltével, ami zemsztvók követelményeit is ma még messze túlhaladja.

A Witte grófba helyezett remények teljesen illuzóriusak. Ma már nem az egyén, hanem a program körül forog a kérdés. Wittének az általános választói jog ellen felhozott érvei, amelyeket nyilván a tudatlan «fekete-banda» lomtárából szedett elő, teljes joggal hívják ki az egész orosz ellenzék méltatlankodását. Bár sokan s ezek között a francia sajtónak is egyik-másik organuma kivihetetlennek tartják az

általános választói jognak behozhatását Oroszországban, az ilyen abszurd állítás ellen talán elég lesz hivatkoznunk arra a körülményre, hogy a mióta Buligyn tervezete megadta a szavazati jogot a földmivelő analfabétáknak, azóta minden ellenvetésnek, amelyet az általános választói jognak a műveltebb és sokszor igen képzelt körökre kiterjesztése ellen felhoznak, el kell némulnia.

*

Az Oroszországban ez idő szerint lejátszódó véres, de a szabadság tűzével lángoló események arra mutatnak, amit csak kételkedve remélt a világ, hogy az abszolutisztikus cári kormány is megbuktatható. Mindazonáltal lehet, hogy a jelenlegi mozgalom még nem hozza meg ezt az eredményt rövid időn belül. Ez annak volna betudható, hogy az ezuttal erősen tömörült támadók láncolatának sorában egy összekötő szem hiányzik, nevezetesen még nem csatlakoztak a főváros katonaságának tiszt karából az elszánt forradalmárok. Ha ez a láncszem is be lesz kapcsolva, akkor már igazán ütött az autokratikus uraló mórája, elhalnak az általános választói jog és az alkotmányos szabadság ellen küzdő ellenséges törekvések.

Talán nem volt még módjuk az orosz forrongás szellemi vezéreinek, a szabadon gondolkodóknak, e hiányzó láncszemet nemes törekvéseik számára biztosítani, de, amint Clemenceaux az «Aurore»-ban is kifejtette, a gárda tisztjeit a forradalom hiveinek megnyerni nem is oly könnyű dolog s hogy ez megtörténhessék, arra idő kell, sőt lehet, hogy a helyzet változásai már nemsokára magukkal hozzák. Ám az a körülmény, hogy ez az egyedüli szem, amely a láncolat teljességéhez még hiányzik, mutatja legjobban, hogy mily reménytelen a kormány küzdelme az általános választói jog ellen. És mihelyt ott lesznek a gárda forradalmi szellemű tisztjei is a küzdők sorában, összekapcsolván a láncszemeket: bizonyos a győzelem s a romok mögül a népszabadság tündöklő napja kél fel.

Azok a közelállók, akik ma Miklós cárnak azt a tanácsot adják, hogy az alkotmányos demokratikus programmal szemben foglaljon állást, vagy, hogy csak részleges engedelményeket adjon, hívják azokat a multban, vagy a jelenben Tre-

povnak, vagy Wittének, azok akaratlanul is egyenesen a kormány megbuktatásán dolgoznak, ami igen könnyen a dinasztia és a monarchia végét eredményezheti.

Az is meglehet, hogy a sötét reakció még rövid időre bírja a küzdelmet és diadalt veszen, de csakis annak az árán, hogy e célból vérfürdőket fog rendezni. Egy ily rettenetes vérontás azonban még terrorizálni is alig tudna, főleg, ha kitör az általános sztrájk. Nem hozhat megoldást a Trepov által inaugurált fél-intézkedés-rendszer és a Witte által kedvelt fél-engedmények módszere sem. A semmibe vész az ingatag politika minden intézkedése. A milliók előtt ma már nem kicsinyes eredmények, hanem a végső cél elérése lebeg. Előre az alkotmányos szabadságért, az általános választói jog életbeléptetéseért!

*

Az október 30-iki manifesztum, amelyben II. Miklós lemond az autokratikus hatalomról, kétségtelenül nagyon fontos történeti esemény. A helyzet alaposan megváltozott. Oroszországban ma már csak egy, a nép bizalmát bíró kormány tudja magát fenntartani. Hogy ezt a bizalmat megnyerje, határozott programot kell adnia s azt meg is valósítani. Wittének feltétlenül mennie kell, ha nem fogadja el sértetlenül az alkotmányos demokraták reformprogramját.

Forradalom vagy a demokracia győzelme. Csak ez a két lehetőség képzelhető el a mai orosz viszonyok jövőjeként.

Igy a minden demokratikus párt által követelt általános, titkos és egyéneenkénti választói jog nemcsak az ellenzék követelése, hanem egyszersmind a monarchia létkérdése. Lehet, hogy ez paradoxonnak tűnik fel, de legkevésbé sem az, ha a velejére nézünk. Az 1905. év körül I. Sándor az udvarnál egy alkotmányos titkos kör feje lett; akkor azonban még nem volt érett az idő. Az orosz monarchiának egy teljes századot kellett veszítenie, míg a politikai reformok érvényesülése lehetővé vált. *Flectere si nequeo Superos Acheronta movebo.* Ezt diktálta az orosz történelem geniusza, be is tartotta a szavát. Az Acheron megdagadt és száguldó robajjal előtörő hullámainak nem lehet immár gátat vetni.

Mogens.

Írta: J. P. Jacobsen.

Hevesen tűzött le a nyári nap az alacsony kerítés sarkába, mely előtt egy vén tölgyfa állt. Fiatal, üde, sárgás lombja sehogy sem illett a vastag, girbe-görbe feke ágakhoz. É tölgyfa mögött buja mogyoróbokrok húzódtak, melyeknek sötét lombozata olyan sűrű volt, hogy a törzseket, de még az ágakat is elfödte, teljesen láthatatlanná tette.

A mogyoróbokrok között egy fiatal, nyurga, jávorfa emelkedett. Vékony, pirosas ágain szép, szabályos, csipkés levelek ültek. Azután következett az erdő, mely a lejtőt egészen beborította.

Mindezt már a mezőn végigvezető utról is lehetett látni. Ha azonban a tölgyfa alatt feküdt az ember háttal a törzsének, akkor láthatott egy zöld tisztást, közepén csalán és túskebokrokkal, láthatta a kerítéshez vezető utat, a rozstáblának egy részét és végül egy ég felé meredő zászlórudat.

Nyomasztó volt a hőség. A levegő szinte csillámlott a melegtől, de csönd, mély csönd uralkodott.

A levelek olyan mozdulatlanul ültek az ágakon, mintha aludnának. Minden mozdulatlan volt. Néhány elhervadt levél a fű tetején hirtelen odébb gördült, amint a nap hevétől összekunkorodott.

A tölgyfa alatt egy ember feküdt és a nagy, tiszta égboltozaton merengett. Majd dudorászni kezdett, majd oldaltfordult és egy szürke vakondtúráson pihentette a szemét. Most hirtelen egy forgatag támadt, mely gyöngye viharba csapott át és kellemes langyos eső zuhogott a völgybe.

Minden levél és galy csillogott, fénylett a nedvességtől. Minden kis vízcsepp, mely a fűre, vagy a földre hullott, ezer apró gyöngyszemben szóródott széjjel. Nagy, csillogó vízcseppek csüngtek a leveleken, melyek más vízcseppekkel egyesülve kis barázdákban futottak tova és kisebb-nagyobb földhasadékokban és ürgelyukakban veszték el. A szemetet, port és lomdarabokat pedig elsöpörték. Itt-ott szétesett rózsaleveleket és mohát is lehetett látni a hömpölygő áradat tetején. A széles levelek alá bujt fehér csigák kidugták hosszú

csápjaikat és megfürösztötték a hűs harmatban. És az ember? Ott állt az esőben hajadon-fővel. A nagy vízcseppek végigfolytak az arcán és haján. De mit sem törődve az esővel teli torokból énekelni kezdett:

Oh ha volna egy kis unokám!
Pénzzel teli szekrényem, ládám.
Ha kis leányom is volna ám,
És házam is földem udvarán!
Ha kis leányom is volna ám
És házam is földem udvarán . . .

Csak énekelt, énekelt tovább és egyszerre csak a sűrű mogyoró bokrok közül egy leányka bukkant elő. Hosszú vörös selyemkendő volt rajta és amint megrázta és tördelte a galyakat, csobogva pergett le a víz a levelekről. A leányka hirtelen eltűnt a levelek mögött, de csakhamar ismét előkerült. Az arca bámulatot és meglepetést fejezett ki, de azután elmosolyodott és majdnem elnevette magát. Az ember, aki eddig énekelt néhány lépést tett előre, hogy jobban láthassa piros kendős fejét, az arcát, a nagy, barna szemeket és a gyönyörű ajkakat. Ebben a pillanatban egy gyöngye kiáltás hallatszott; az előrehuzódott lombosság erősen visszacsapódott és a vöröskendős fej ismét eltűnt és folyton távolabbról és távolabbról hallatszott a mogyoróbokrok zörgése. És az ember futni kezdett; maga se tudta, hogy miért, csak futott, a leányarc után. Arra nem is gondolt, hogy aki után fut az egy nőszemély, csak a leány arca lebegett előtte. És szaladt. A galyak pedig zörögtek jobbról, balról, előttük, mögöttük; az ember felkiáltott: Kuk, hol vagy? Senki se nézett hátra és mikor a saját hangját hallotta, egy kissé meghökkent, de tovább szaladt. Azután egy gondolata támadt: mit fog majd mondani neki. Egy nagy cserjéshez ért és elrejtőzött, mert meglátta a leány ruhájának egy részét. Mit fog neki mondani? mormogta magában. Majd keresztül törte magát a cserjén és tovább szaladt, miközben egyre csak ezt a kérdést mormogta és mikor a széles utra tért, hirtelen megállt és hangosan föl-kacagott.

* * *

Gyönyörű őszi nap volt. Citromsárga levelű szilfák és jávorfák között vezetett az ut a tengerhez. Imitt-amott még sötétebb, zöld lombok láthatók. Nagyon kellemes volt itt a séta. Jól esett nézni, amint a levelek lassan leperegtek a fákról. A nyirfákon már nagyon kevés levél volt. Szép látványt nyújtott a berkenyefa tömött, piros bogyója. Az erdő

most jóval nagyobbnak látszott; némelyik részén messze belehetett látni a csupasz ágak között és az egész haldokló természetre ráborult a tiszta kék égboltozat. Az őszi hangulathoz járult még az elmulás gondolata is. A mezőt, erdőt, napsugarat nemsokára a szoba és a lámpa fogja fölváltani.

A kap-trafalgári jogügyi tanácsos, ki nagy barátja volt a természetnek, leányával a tengerpart felé sétált. A tenger már messziről csillogott a fák ágai között és mikor a nagy nyárfánál befordultak előttük feküdt az egész nagy, sima, fényes felületével. A part felé szürkés-kék hullámokat vetett, melyeknek fehér fodrára letűzött a nap és a sugár csillogott, villogott a fodrok ringásánál.

Leánya ott állt, és tekintete bejárta a víz felületét, a partokat, a tölgyest és hirtelen egy vágya támadt:

— Csónakázni! Ah, ha egy csónakot lehetne kapni!

— Nem lehet, szólt egy kis fiu, aki a parton ült és kenyérdarabokat dobált a vízbe.

— Egyáltalában, nincsen csónak?

— De igen. A molnárnak van, de nem adja ide. Annak az embernek, aki Nikolajnál, az erdőőrnél lakik, van egy kitűnő csónakja. Kívül fekete, belül piros és bárkinek oda-kölcsönzi mindig.

A jogtanácsos leányával felment Nikolajhoz. Már nem messze voltak a háztól, mikor egy kis leányt pillantottak meg, aki Nikolaj leánya volt és fölkérték, hogy hívja ki az apját, mert beszélni óhajtanak vele. A kis leány kézzel, lábbal igyekezett az ajtóig és alig lépte át a magas küszöböt, mar ismét megjelent és mielőtt még kilépett volna, odakiáltotta, hogy a fiatal úr rögtön kijön. Azután az ajtó mellé ült, karját a szeme fölé tartotta és úgy bámulta a két vendéget.

Egy erős, magas, körülbelül 20 éves fiatal ember jött ki a házból. A jogtanácsos leánya egy kissé megdöbben, mert arra az emberre ismert benne, aki az esőben énekelt és egészen önkénytelenül elkiáltotta magát:

— Kukuk! és nevetett.

— Kukuk? kérdezte a jogtanácsos.

A fiatal ember elpirult. Valamit akart mondani, de a jogtanácsos a csónak iránt érdeklődött, amire azt a feleletet kapta, hogy rendelkezésükre áll. De ki fog evezni?

— Azt majd elvégzi ön, — szólt a leány, nem törődve azzal, hogy őt most háborgatják. Azután lementek a csónakhoz és utközben megmagyarázták az epizódot. Már jó messze jártak a vízen, mikor a kisasszony megszólalt.

— Ugye, valami tudományosat olvásott, mikor kihívtuk?

— Tudományos! — Az «Ezüstkulcsos Péter lovag és a szép Magelona» történetét olvastam.

— Ki írta?

— Nem tudom. Senki. Ezen könyveken nincs kiírva a szerző neve. «Vigoleis és az arany kerék» «Bryde vadász.» Ezeket sincs.

— Sohse hallottam ezeket a címeket.

— Jaj, üljön csak a másik oldalra, mert így nagyon ferdén áll a csónak. — Nem! Az igaz, hogy nem valami jó könyvek. Vásárkor énekes könyvárusoknál lehet kapni.

— Ez érdekes. És ön mindig ilyen könyveket olvas?

— Mindig? Én egész évben keveset olvasok, de ha már olvasok, akkor olyat szeretek, melyben indiánusokról van szó.

— Hát költeményeket? Schillert, meg a többieket?

— Igen, nagyon jól ismerem valamennyit. Otthon egy szekrényünk tele volt velük és Holm kisasszony, anyám barátnője, esténként mindig olvasott belőlük, de nem mondhatnám hogy tetszett; nem szeretem a verseket.

— Nem szereti a verseket! — Igen, azt mondta előbb, hogy önöknek egy szekrényvel volt. Hát nem él már az anyja?

— Nem, apám se.

És ezt lassan, bizonyos szomorúsággal mondta. A társalgás egy kis időre megszűnt és tisztán hallatszott a víz locsogása, amint oda-oda csapódott a csöndesen tovasikló csónak fenekéhez. A kisasszony a csöndet megtörte.

— Hát a festmények tetszenek önnek?

— Oltárképek? — Tudom is én.

— Igen, vagy más fajták, például tájképek.

— Olyat is festenek? Igaz, igaz, persze hogy festenek.

— Ön viccelődik és mulat rajtam, ugy-e?

— Én?! Egyik a kettőnk közül bizonyosan.

— De hát nem diák ön?

— Diák! Hogy volnék én diák? Nem, én semmise vagyok.

— Semmise? Hát csak van talán valami mestersége? Valamivel csak foglalkozik talán?

— Miért?

— Mert minden embernek van valami foglalkozása.

— Hát az öné mi?

— Ah, hisz ön nem nő!

— Nem, hála istennek!

— Köszönöm.

A fiatal ember abbahagyta az evezést, a lapátokat beljebb húzta és a leány arcába nézett.

— Mit akar ezzel mondani? Nem, azért ne haragudjék reám; azt akarom önnek mondani, hogy én furcsa ember vagyok. Ez ön előtt érthetetlen. Ön azt hiszi, hogy mivel a ruhám finom, művelt vagyok. Ez ön előtt érthetetlen. Az apám igen, ő nagyon finom ember volt és szörnyen sokat tudott, de nem is csoda, mert hivatalnok volt. Én nem tudok semmit, mert anyám mindent kedvemre tett és nem volt kedvem ahhoz, amit az iskolába tanultak. Oh, csak látta volna anyámat! Olyan kicsinyke volt, hogy már tizenhárom éves koromban elbirtam a karomon. Most is magam előtt látom fekete ruhájában . . .

Most hirtelen nagy erővel evezni kezdett. A jogtanácsos arca némi aggodalmat árult el, mikor a víz erősen fölcsapott és tanácsára visszafordultak.

— Mondja csak, szokott ön gyakran a városba menni?

— Még sohasem voltam bent.

— Soha! Pedig csak három mérföldnyire lakik.

— Nem mindig laktam én itt. Mióta anyám meghalt már nagyon sok helyen laktam, de tőlen a városban szeretnék tartózkodni, mert majd számolni tanulok.

— Matematikát?

— Nem, épületszámítást, szólt a fiatalember és elnevette magát.

— Ugyanis, ha nagykorú leszek, egy faszállító hajót fogok venni és Norvégiába utazom.

— Igazán kedve van hozzá?

— Ah hiszen olyan pompás a tengeren utazni. Annyi élet, annyi érdekesség van a tengeren . . . Na itt vagyunk és letette a lapátot.

A jogtanácsos és leánya kilépett a csónakból és elváltak a fiatal embertől, a ki megígérte, hogy majd felkeresi őket. Azután a biróhoz indultak, a kinél kocsijukat hagyták. A fiatalember pedig visszaevezett a tengerre és még a nagy nyárfáknál is hallották az evező csapásokat. (Folytatjuk.)

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87—34 szám.

Jövendő.

November elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona

Félévre ... .. 6 koronával.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő” kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve biadóhivatalunkban kaphatók.

CSALÓDNI EMBERI DOLOG UGYAN, de egy kis óvatossággal elkerülhetjük a megcsalást, csak arra tessék ügyelni, hogy kék papirdobozban és Réthy Béla névvel ellátott csomagolásban fogadja el a pemetelű-cukorkát, mivel ezen kellékek nélkül az nem lehet valódi.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor). ~~~~~

202220—905. sz.

HIRDETMÉNY.

Uj menetrend életbe léptetése a füzesabony—egri vonalon.

A füzesabony—egri vonalon a motorkocsi forgalomnak történt megszüntetése folytán f. évi november hó 15-étől kezdve új menetrend lép életbe. Az új menetrend szerint a jelenleg Egerből éjjel 1 óra 49 perckor és d. e. 9 óra 4 perckor Füzesabonyba, valamint az ellenirányban jelenleg Füzesabonyból reggel 4 óra 5 perckor és d. e. 11 óra 10 perckor Egerbe induló motorkocsi-menetek megszüntetnek, minélfogva a jelzett naptól kezdve Füzesabony és Eger között irányonként 7—7 személyvonat fog közlekedni. E vonatok közül csak az Egerből d. u. 1 óra 27 perckor Füzesabonyba induló és a Füzesabonyból d. u. 2 óra 40 perckor Egerbe induló vonat menetrende módosul, amennyiben az előbbi vonat Egerből 17, — az utóbbi pedig Füzesabonyból 15 perccel fog korábban indulni. A részletes menetrendre nézve az állomásokon kifüggesztett hirdetések nyujtanak bővebb felvilágosítást.

B u d a p e s t, 1905. november hó 6-án.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Az igazgatóság.

KISS szerencsése NAGY

A XVII. magy. kir. szab. osztálysorsjáték I. osztályának huzása már **november hó 23. és 24-én** tehát már e héten lesz.

Elhatározása, hogy sorsjegyét hol vegye meg, nem fog nehezére esni, ha sorsjegyvásárlásának célját, a «szerencsét» keresi. A szerencsét pedig legkönnyebben megtalálja a **Kiss** bankházban, mert

KISS szerencsése NAGY

Már háromszor nyerték a **Kiss** bankház szerencsés vevői a nagy **600.000**

koronás jutalomnyereményt, mert

KISS szerencsése NAGY

Azon a t. vevőinket, **kiknek címeit nem tudjuk**, ezuton kérjük, hogy eddigi, sorsjegyszámaikat bankházunkban átvenni sziveskedjenek, különben a nagy kereslet következtében ezek fölött is rendelkezünk kell.

Siessen a **Kiss** bankházban szerencseszámot venni, mert

KISS szerencsése NAGY

A sorsjegyek árai:

Nyolcad sorsjegy	1.50 K.		Fél sorsjegy	6.— K.
Negyed »	3.— K.		Egész »	12.— K.

A rendelés legegyszerűbben **postautalvánnyal** történik. A kívánt számot kérjük a szelvény hátára írni.

Kiss Károly és Társa

Központ:

IV., Kossuth Lajos-utca 13.

Fiókok:

VI., Váci-körut 5. szám. VII., Erzsébet-körut 19.
VIII., József-körut 73.

MEGHIVÁS. ~

A műértő közönséget ezen-
nel felkérjük, sziveskedjenek
állandó

MŰKIÁLLÍTÁSUNKAT

meglátogatni.

E kiállításokat a művészi
izlés terjesztése érdekében
alapítottuk meg s módot
nyújtunk általuk a magyar
közönségnek, hogy minden
időben élvezhesse a magyar
művészet legelső mesterei-
nek alkotásait.

Kiállításunk látogatása dij-
mentes és a kiállított eredeti
festmények részletfizetésre
is kaphatók.

Kiváló tisztelettel

„KÖNVEYES KÁLMÁN”
magyar műkiadó részvénytársaság.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847

Brausweller János
 Szegeden. Cs. és kir. kizárólagosan
 szab. chronometer- és műóra, föltalálója
 a remontoir ingaóráknak
 stb. stb.

ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegek, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
 (Király-utca sarkán.)

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a **Réthy-féle pemetefű-cukorkánál!**

Vásárlásoknál azonban vigyazzunk es **határozottan Réthy-félét kérjünk**, mivel sok haszontalan utánzata van.

83742	93305	101903	84306	101008	92900
101962	102014	66945	94183	83752	102037
38920	89215	89354	88962	92789	89359
93405	8567	94152	92765	101946	86018
401	88279	105386	404	84789	85896
87627	83739	83783	101927	89348	82742

**Legnagyobb
sorsj.-üzlet**

Vevőit, akik
kiváló szeren-
csével
játékszának jól
szolgálja ki

Az ön szeren-
cséjét is mag-
aláplíthatja

101944	83750
84110	93406
84114	7618
38974	83762
91195	8606
83732	66808
95285	101991
83746	93319
20501	89345
92775	105392
408	83785
109964	38996
93410	92796
89315	85888
66328	84782
87314	410
101908	83749
86016	20520
93323	94164
89350	89358
101959	7610
85497	85251
87129	93325

Törv. védelem

ÖRÖK

ÖRÖK

ÖRÖK

**Ezen számok
csakis nálunk kaphatók!!**

Kérünk azonnali szives
megrendelést de legkésőbb
f. évi november hó
15-ig, miután ezen szá-
mok gyorsan elkelnek.

Az I. oszt. sorsjegy árai:

1/1	1/2	1/4	1/8
K 12.—	K 6.—	K 3.—	K 1.50

Török A. és Társa

bankháza Budapesten.

Legnagyobb osztálysors-
játék-üzlet.

Központ:

VI., Teréz-körut 46j.

Fiókok:

Váci-körut 4. szám.

Múzeum-körut 11. sz.

Erzsébet-körut 54. sz.

Huzás:

már november 23. és 24-én.

LAKÁS

ES

ABLAK

TISZTITAS

PADLO

BEERESZTES

FÉREG

IRTASI
ÉS

SZÖNYEGPOROLO MEGOVÓVÁLLALAT

DITRICHSTEIN

KERTÉSZ

UTCZA 18.

TELEFON
14 59.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Nagy Ferenc

Gróf Andrássy Gyula

Az új házaspár.

TARTALOM: Az alkotmánypárt születése. — Kenedi Géza: Maglaj. — Dr. Cajus Moeller: Idegen nemzetiségek a fejedelmi trónokon. — Dr. Horvát János: Glosszák a kiegyezéshez. — Az akadály. — Gróf Vay Sándor: Dalok. — Gagyhy Dénes: A királyok dalnoka. — Michel Gorday: Unikum. — Vicomte Letorière: Schleinitz Carla naplója. — Révész Béla: A vén cigány halála. — Balla Ignác: Szőkevények. — J. P. Jacobsen. Mogens.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

BUDAPEST . . . Ferencz József rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat
követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

arcvirágzások ellen, valamint az uj-vukovári

bőrszépítő szappan

szeplő, himlőhely, sömör, májfoltok,
fakadékok, forrósgai pörsenések,
orrvörösségek és minden egyéb
mely az arckenőccsel a használati
utasítás szerint alkalmazva, még
korosabb egyéneknek is viruló és
fiatal kinézést kölcsönöz.

Egy nagy tégely ára 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól
óvakodjunk! Csak **Kraicsovics** által **Vukováron** készített kenőcs valódi. —
Minden tégelyen **Kraicsovics**, a készítő árcsképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrássy-ut 26. Török József gyógyszerháza.

Jöveendő

irodalmi és politikai ujság

Az alkotmánypárt születése.

Hogy gróf Tisza István belemarkolt az ellenzék üstökébe és alaposan megrázta a bozontot, az obstrukció felett kesergő Andrássy Gyula legfeljebb a párviadal szabálytalanságán akadt fenn, jó akadémikushoz illő módon. Mikor azonban Tisza István erős keze kissé kiméletlenül, sőt udvariatlanul tépázta meg a hazafiak fürtjeit: gróf Andrássy Gyula kedvetlenül csóválta meg fejét: Cogito, ergo sum, illetőleg ellenzékiesen kezdek gondolkodni, tehát ellenzék vagyok. Szólt és abban a hitben, hogy neki már semmi köze nincs az iménti gondolatmenet után a hatalomhoz, előkészítette január huszonhatodikát.

Hogy azután a szónoklatok megtették hatásukat és január huszonhatodikán elbukott a gárda és kormányrajutás helyeződött kilátásba a hirtelen önérzetessé vált koalíciónak, Nagy Ferenc és társai úgy találták, hogy elég volt az opportunitásból és lettek tisztelt, sőt becsült hazaffyak. Egy bo-

rongós őszi napon azután egy volt a szív, a honfiúi és egy a dobbanás, a hazafiak említett testrészeinek a dobbanása. A régik meg az újak pártot alapítottak, amely az általuk végveszélylyel fenyegetett alkotmány nevére hallgat.

A ködös, borús novemberi napon új életre kelt hamaiból a két fönix és megszületett az alkotmánypárt.

Tehát beszéljünk az alkotmányról és pártjáról s nem lesz érdektelen rámutatni kettőjük között az ellentétre. Az alkotmányt azt megölték és mégis él. Az alkotmánypártot létrehozták s máris halódik. A magyar alkotmány gyilkosai a disszidensek, akik a tiszteletreméltó ellenzéket sorompóba szőlítették az alkotmány ellen. S az ezeresztendő magyar alkotmány a jog és törvény gyilkosságok végtelennek tűnő sora dacára sem halt meg, sőt új életerő irányul erei felé, befogadni készül azokat, akik ezer esztendő óta élnek polgári jogok nélkül, de polgári kötelességeket teljesítve. A magyar alkotmánypárt pedig megszületett, hogy védje az alkotmányt s aztán kormányon pihenje ki babérait, de a születés oly melankolikussá teszi a szemlélőt. Szegény újszülött! Az alkotmányt akarod védeni, annak nevére kereszteltek el édes szüléid a grófok, a bárók, a főnemesek, s egyben még csak tudomást sem veszel arról, hogy vannak még küzdők az alkotmányért kívül is, első sorban azok, a kik az utolsók sorában állanak.

Jogos a kérdés: életképes-e a politikai élet új szülöttje, gróf Andrássy Gyula és Nagy Ferenc magzatja? Hogy akarja

védni az alkotmányt az a párt, a mely megakadályozza, hogy mások is siessenek a védelmére. Mi lesz idők folyamán a sorsa annak a politikai gyülekezetnek, a melynek első tette az alkotmány fogalmának lábbal tiprása, a népjogok kiterjesztésének komoly ellenzése volt?

Az alkotmányválság ijesztő világában nem üres tartalmatlanság a mi állításunk: Az alkotmányt meggyilkolták és mégis él, az alkotmánypártot életre hozták és máris halódik.

Az opportunizmus a gyakorlati politikusok és főleg a mérsékelt hazafiak erénye. A disszidens urak pedig igazán dicsekedhetnek ezzel az erénnyel. A régiek november tizenhétedikéig voltak opportunusok, az újak a január huszonegyedikéig. Ez a különbség a két alkotmánytábor között. Egyedül ez a különbség, mert a nagy kérdésre, az általános választói jogra nézve a megegyezés, még ezen felül a hallgatólagos megegyezés teljes. Gáncsot vetni a koalíciónak, nehogy felhagyjon az alkotmány és a nép örök jogainak gyilkolásával, ez az első jelszó! A második az hazaffyas! Megakadályozni a kormányzást a hangzatos jelszavak felvetésével, nehogy megvalósuljon az általános választói jog! Nehogy béke legyen a magyar földön.

És ezért született halottnak, még élő, de nemsokára úgy lehet nyugóhalottnak az alkotmány-párt.

Maglaj.

Irta: Kenedi Géza.

Maglaj volt a nyitánya annak a nagy hangversenynek, amelyet Andrassy Gyula gróf híres zenebandája Bosznia-Hercegovinában rendezett. Az események következőkép rohan-
tak egymásra:

Mi a határt Bródnál az avant-garde-dal július 29-én, a derékhaddal június 30-án léptük át. Philippovics főparancsnok főhadiszállása már másnap Dervent alatt volt. Ez volt az első török város a Száva-vidéken, amelynek mohamedán urai már napokkal előbb még Bródban hódoltak és békés szándékukat a generalissimusnak otthon ismételték. Közben mindennap nagy felhőszakadás zuhogott a nyakunkba. Bosznia belsejéből azonban semmiféle hírünk, mivel a Sarajevóból kivezető egyetlen táviróhuzal el volt vágva.

A főparancsnok Derventben még kétségtelenül abban a meggyőződésben volt, hogy a befelé vezető uton csapataink, legalább egyhamar, ellenállásra nem találtak. Mivel pedig a hadtest mozgását az untalan ismétlődő zivatarok, a sár és a folyók kitagadása szerfölött hátráltatta, (ez akkor nagy baj volt) Derventből hamarosan elindította a 7. huszárezred 5. századát előre. Ez 144. lovas volt Paczona százados vezetése alatt, akihez még Milinkovics táborkari századost rendelte. Milinkovics annak előtte Cettinjében tett szolgálatot, s így a Balkánt és népeit ismerte, vagy legalább azt gondolta, hogy ismeri. Éppen azért a huszárcsapat vezetésénél az övé volt a döntő szó. Kivüle még egy idegen tiszt, Haydt lovag élelmezési biztos volt a századhoz rendelve, aki 2000 forint készpénzt kapott bevásárlási célokra. Azonkívül a csapattal két társzeker is ment, hussal és egyébbel megrakva, hogy az első napokra legyen mit enni a legénységnek. Kivülök még két tiszt volt: gróf Chorinszky és Decleva, mind a kettő főhadnagy. A legénység jobbára Debrecen környékéről való volt.

Az expedíció, kétségtelenül el volt hamarkodva. Mentése lehet az, hogy ellenállásnak akkor még hire sem volt, de a benyomuló hadtest élelmezését jó előre biztosítani kellett, mivel a felázott és amugy is nyomorult utakon a hátul jövő kocsitömegek alig mozoghattak. Valóban elképzelhetet-

---

* Paczona százados a maglaji hős e héten meghalt, s ebből az alkalomból érdekes visszaemlékezést nyújt az itt közölt tárca.

lentül sok bajunk volt ezekkel a parasztkocsikkal és a bábeli kocsisnépséggel.

A huszárok augusztus 1-én már Dobojban voltak, ami szép haladás volt. Azon éjjel némely lövésekkel nyugtalanították ugyan őket, de nagyobb baj nem volt. Augusztus 2-án délelőtt Dobojban pihentek és kémszemlét tartottak, de mivel az út szabad volt, még aznap délután Maglajig lovagoltak. A legénység már akkor csóválta fejét, de hát parancs, parancs! . . .

Időközben messze lent, Sarajevóban fontos dolgok történtek, amelyekről azonban, úgy tetszik, a főparancsnok sem tudott még semmit, vagy legalább nem sokat. Julius 27-én a forradalom úrrá lett a török hatóságok fölött s július 29-én — tehát a mi átlépésünk napján — a népkormány megalakult. Ettől kezdve az átpártolt török zászlóaljok és a fegyveres fölkelők ezrei nagy gyorsasággal nyomultak elibénk a Bosna hosszában és a befelé menekülő népességet fölfegyverezve visszahajtották Zsepceig, amely város mindjárt Maglajon túl fekszik. Köztük azonban meglehetősen magas hegylánc húzódik végig.

Augusztus 2-án tehát a huszárok Maglajban voltak, a fölkelők pedig Zsepceben gyülekeztek. Emezek tudtak a huszárokról, de a huszárok azokról semmit.

Maglaj a Bosna jobboldalán fekszik a hegyoldalban. Lakossága akkor majdnem kizárólag mohamedán volt. Mecsetje a legszebbek közül való Boszniában. Az országút azonban nem a városon át, hanem a Bosna innenső, vagyis balpartján, ahol egyszerre derékszögben hajlik a víz mellé. Itt egy jókora hán (útszéli vendégfogadó) és még néhány más épület volt. Ezeken túl mintegy 1000 hold sik terület tele mindenféle kertekkel, kerítésekkel, sövényekkel stb. A hegyek csak a sikon túl, nyugatra kezdődnek és félkörben foglalják be a lapályt. Az egész terület hasonlít egy óriási D betűhöz, amelynek hajlott része, hegyekből áll, egyenes vonala pedig a Bosna vize. A közbe foglalt félhold alakú sík földre csak egy helyen, alulról lehet bemenni és felülről belőle kimenni. Akit ide beszorítanak, az csakugyan kutyaszorítóban van. Én magam abban az eseményben nem vehettem részt (hiszen akkor aligha irkálnám most ezeket a dolgokat) de a területet harmadnap láttam és a megbízható adatokat összevadászgattam akkor is, később is.

Még augusztus 2-án estefelé megszálltak a huszárok a hán-ban és az épületekben. Decleva főhadnagy egy félszakaszszal előre is nyargalt és úgy egy óra járásnyira, egészen a zsepcei hegylánc alá lovagolt. Megtért azzal, hogy ellen-

állásnak sehol semmi nyoma. Maglajból estefelé átjött a kaimakám is a kadival és két zsandárral a Bosnán és nagyban fogadkozott, hogy békességben lehet a csapat. Ugylátszik, hogy a kaimakám ezt becsületesen állította, mivel akkor még Zsepcse felől nem érkeztek meg a forradalmi csapatok Maglajba. Az odaváló nép csöndes megacással tűrte volna a katonai inváziót, ha másnap nem történt volna az, a mi történt.

Mindazáltal a huszárlegények, akik a néppel érintkeztek (egyik-másik beszélni is tudott velük), este nagyon nyugtalanok voltak és a tiszteknek azt mesélgették, hogy Zsepcse már tele van fegyveres csapatokkal. Milinkovics azonban a tiszteket és a legényeket is megryugtatta, hogy nincs semmi baj. Ezekre a hírekre tudniillik a katonáéknál rendszeren azt mondják, hogy «vényasszony fecsegés». Ilyet mondott Medve százados is Ravnice előtt, a mikor a járókelők jelezték neki, hogy gyanus dolgok vannak a hegyszorosban. Szegény meg is bánta.

Augusztus 3-án reggel a kis huszárcsapat a két társzekerrel egyenest Zsepcse felé indult el, tehát a D betű alsó szöglete felé, a hol a kapaszkodó kezdődik. De már akkor a jószándéku parasztemberek a mezőn rájuk kiabáltak, hogy ne menjenek Zsepcsébe, mivel ott legalább is 3000 fegyveres várakozik rájuk. Milinkovics azonban annál is inkább iparkodott Zsepcse felé, mivel onnan a katolikus pap (hiszen szegény ördögök voltak ezek a szerzetesek is) kém által sürgette az előnyomulást, azt üzenvén, hogy a fölkelő mohamedánok a vidéket is fölláztatják és még a keresztényeket is fegyver alá kényszerítik. Ha pedig sietünk, még elejét lehetne venni a nagyobb csoportoskodásnak. A kis huszárcsapat tehát sietett, néha a háta mögött teljes kétnapi járóföldre maradt el a hadtest éle. Bizonyos, hogy ez istenkisértés vala.

Dél előtt 9 óra felé, utközben egy kis pihenő volt. Ez alatt Decleva főhadnagy egy félszakasz huszárral már föllovagolt a kapaszkodóra is, abban a hiszemben, hogy onnan Zsepcsébe beláthat és a maga szemével tudja meg, hogy ott mi van? Itt egy útszéli házacskánál érték utól a huszárokat a hegyoldalról az első golyók. A zsepcsei fölkelők elébük jöttek. Egy kis fölkelő csapat oldaluton azonnal a hátrahagyott Maglajba sietett és azt a magával vitt harci lobogó segélyével nyomban fel is láztotta.

A szegény huszárok így egyszerre két tűz közé kerültek. Előttük, a zsepcsei cserjés — erdős hegyláncon az ellenség zöme, a visszavonuló uton pedig, hátuk mögött, Mag-

lajban is az ellenség. Tíz-huszsoros ellenséges erő nyom meg tehát őket, még pedig jól fődött állásból és magasról. A lovas az ilyen ellen még csak nem is harcolhat.

A maroknyi előcsapatot a barátságatlan köszöntésre Decleva főhadnagy azonnal leszállította a lóról. A házból és lehetőleg fődött állásból viszonozták a tüzet fölfelé, karabélylyal. Azonban már az első támadás is olyan erős volt, hogy a leugrásnál három huszár halva maradt a földön.

A legénység lőni kezdett, azonban csakhamar be kellett látni, hogy az egyre jobban közeledő ellenség itt végképen előli őket ha késlekednek:

— Felülni!

A huszárok heves golyózápokban ugráltak fel a lovaikra megint. Az őrmesternek azonban a lovát lelőtték és így ő maga gyalog maradt.

Rémült kiáltozásra az egyik huszár a nyeregből a kezét megkapta, de mivel fölvenni már ideje nem volt, az őrmester kénytelen volt örült vágatásban rohanni a ló mellett, a míg lélegzete el nem fogyott. Ekkor azonban a keze kisiklott a huszár kezéből és ő maga ott maradt az uton. Hangosan kiabálni kezdett, de a minden oldalról előrohanó ellenség csakhamar elhallgattatta.

Handsárral vágták el a nyakát.

Ennek a visszavonulásnak borzalmait olyan tanutól halottam elbeszélni, aki átélte. Még most is tudom minden részletét. Decleva és huszárjai vágatva iparkodtak a maglaji hán felé, a főcsapathoz visszamenekülni, de már akkorra az utat lőtték minden oldalról. Sőt a maglaji régi várból két ágyu is kartácsozott át a Bosnán. Ugy látszik, hogy ezeket az ágyukat ott dugva tartották előbb.

A visszavonulás olyan volt, mint a régi visszafutás és tökéletes rendetlenségben ment végbe. A lovak megvadulva vágattak, az út két oldaláról pedig kényelmesen lőtték a tömegesen elősiető fölkelők a huszárokat. Most már csak a szélvészgyorsaság volt az egyedüli mentség, de ez sem tartott soká.

A szerencsétlenség különben sem jár egyedül. A visszafelé vágató lovakat Maglaj előtt hirtelen egy torlasz tartóztatta föl. De ez még nem az ellenség torlasza volt, hanem a két, hátulról ballagó társzekér, mely nem birt a keskeny úton hirtelen megfordulni és éppen keresztben rekedt meg az uton. A menekülő huszárok itt hirtelen megtorlódtak és ide csapott a golyózápor legjobban.

A derék élelmezési tiszt szekereit nyomorult módon elvesztvén, zsebében a 20.000 forinttal, lovon menekült tovább.

A hán előtt épen akkor ért az útfordulóhoz, amikor ott egy tarfejű bosnyák kötelet húzott keresztbe az úton.

A tiszt egy óriási vágással kettéhasította a kötélhuzó bosnyák fejét, de a következő pillanatban már ő is a földön hevert, — kilőtték a lovat alóla. És ekkor — mint azt a háboru után Maglajba való szemtanukkal hivatalosan is megállapították — egy rövid, de hősiesség küzdelem kezdődött.

Haydt lovag, kezében kivont karddal, körülnézett és legott felismerte, hogy innen nincs többé menekvés. Bátor, de egyben nagyon eszes férfi lehetett, mivel azonnal belátta, hogy utolsó reménysége csakis abban lehet, ha azonnal bemegy a nyitva levő hánba, ahol legalább a hátát fődözheti. Hadd legyen legalább drága az élete, ha már meg kell halnia. Kardvágások közt érte el a nyitott ajtót. Lőni nem mertek reá, nehogy egymást találják el a fölkelők. Az ajtóban egy fölkelő támadt reá handzsárral. Nyomban levágta a fölkelőt, de úgy látszik, a nagy lendülettől elbukott a küszöbön. Ez volt a végzete. A következő pillanatban elnyomták a földön és egy erős fölkelő rávetette magát a handzsárjával.

Néhány pillanat múlva gunyos röhögés közt mutogatták az uton Haydt lovag fejét.

Akik egyébiránt ezen a hirtelen forduló szögleten átvágták magukat, jobbára mind megmenekültek. Sebesültjeiket magukkal cipelve azonban csak másnap és harmadnap juthattak el az előlmenő «belga király» — ezredig, mely fölvette őket, jóllehet Kosnánál augusztus negyedikén már ez is kénytelen volt verekedni a fölkelőkkel és csak nagy bajjal törhetett utat Maglájig.

Csoda egyébiránt, hogy ez az egész támadás összesen csak 45 emberbe került, amely számból a föltalált és eltűnt halott 42, a többi három sebesült. Nem kis bravur volt az, hogy a husárok nagy többsége mégis csak kivágta magát. A halottakat a síkság bejáratánál egy üde forrás mellett temették el. Amikor mi harmadnap arra mentünk, már szép, friss nyirfa-kereszt volt a sirokon, a forrás fölött pedig egy tábla volt ezzel a fölirással:

Husaren Quelle.

Ebből azonnal ittunk is. Amikor pedig éjjel holtra fáradva a maglaji hán mellett levő táborban megszálltunk és ott valami puha, frissen ásott földön esett kényelmes alvásunk, reggelre virradván megkérdeztem az ott való őrséget, hogy ez miféle ásás legyen? A kommandáns így felelt:

— Itt kérem 14 maglaji ember lógott tegnap az akasztófán. Oda temettük őket.

Idegen nemzetiségek a fejedemi trónokon.

Irta: Dr. Cajus Moeller.

Az oldenburgi ház megint új trónra tesz szert: a külvált Norvégia egészen új trónjára.

Északnyugati német otthonán kívül tehát most már uralkodni fog Kopenhágában, Szentpétervártt, Athénben és Kristiániában.

Dánia királya, a nyolcvanhét éves IX. Keresztély megérte, hogy egy fia ül a görög királyi trónon, unokája norvég király lett, egy másik unokája — női ágon — a cári trónt foglalja el, mely utóbbinak 143. év óta Holstein-Gottorpok a tulajdonosai, kik, tudvalevőleg, szintén az oldenburgi családhoz tartoznak.

A dán Oldenburgok egyébként már 1449 től 1814-ig uralkodtak Norvégország fölött, lévén ezen idő alatt a két ország között personál-uniós viszony, de csak névlegesen, mert a valóságban Norvégia alá volt rendelve Dániának.

Eltételezve tehát törzshazájától, mely az alsó Weser mentén van, ez a nemzetség mindenütt idegen területeken uralkodik, bármennyire is megvan egyes tagjaiban azon igyekezet, hogy teljesen akklimatizálódják és egybeforrjon az általa uralt néppel.

Nagyon rossz néven vették első Napoleonnak, hogy fivéreit meg sógorát: Muratot felváltva helyezte el uralkodókul a kasszeli, düsseldorfi, nápolyi, madridi stb. fejedelmi udvarokban.

Pedig, ha mellőzzük Napoleont és politikáját, kiváltképp ami Németországot illeti, elég sűrűn találkozhatunk a német trónokon idegen uralkodókkal.

Viszont Németország legnagyobb megaláztatásának korszakában német földről származott uralkodók ültek Európa leghatalmasabb trónjain.

Ez a dilemma csak a tizenkilencedik század második felében szűnt meg.

Németország belsejében is gyakran cseréltek helyet a fejedelmek s hagyták oda szűkebb törzsországaikat. Maga a

Hohenzollern uralkodóház is csak egy bő félszázad óta vallhatja magát porosz honosnak.

De ne maradjunk meg csupán Németország példájánál, hanem tekintsünk kissé széjjel Európa többi részeiben. És ekkor arra az érdekes tapasztalatra jutunk, hogy Európa legtöbb országában az uralkodó dinasztiák: «bevándorlottak».

Sőt így van ez majdnem az egész világon, ahol csak monarchikus államok találhatóak. Első pillanatra kissé csodálatosan hangzik, hogy fejedelmi családok és azok sarjai ahelyett, hogy saját hazájukban uralkodnának, idegenben keresnek maguknak országot és népet. Vajjon mi lehet ennek az oka? Leginkább az, hogy származásuk helyén — ugylátszik — meg a fejedelmek sem igen tudnak népeiknek imponálni, szóval, a tulajgosan közeli ismeretség nép és uralkodó-család között, itt sem válik a tekintélynek hasznára.

A fejedelmi családok más népet keresnek maguknak, a nép pedig idegenből hozza királyát. Bizonyítják ezt a Stokholmban, Bukarestben és egyébütt uralkodó, idegenből került dynasztiák. Nem minden nép kedveli a saját földjén termett fajabeli uralkodókat. Még a legkisebb ország is rendelkezik saját, nemzeti dynasziával, olyannal, amely a saját véreből fakadt, onnan fejlődött ki.

Ám némely nép nem türi a nemzeti királyt, nem tud nek engedelmeskedni. Vagy pedig sok a prätendens, akik egymástól irigylük a hatalmat és addig-addig torzsalkodnak egymással, míg az annyira óhajtott korona másnak — idegennek — a fejére kerül. Ennek aztán többnyire valamennyien meghódolnak. Jellemző amaz orosz követeknek az esete, kik a hazájukkal északon határos Svédországhoz járultak egy ízben oly kéréssel, hogy az adna nekik uralkodót; mondvan, hogy gazdag ugyan az ország, ahol laknak, de nem tudják kormányozni.

Ahová csak tekintünk: a legtöbb országban idegenből származó fejedelmek uralkodnak.

Különösen Európa északi és keleti részében.

Ranke, német történetiró még a francia Bourbonokat is idegenből: Északnémetországból származónak mondja, ami mindenesetre kérdéses

Tény, hogy Skandináviának a tizenhetedik század óta nem volt nemzeti királya: Oroszországnak szorosán vett nemzeti uralkodója talán sohasem és Angliának szintén nem volt saját vérebéli királya.

Mondhatni, hogy Angliában legutóljára az I. században Kr. u. volt igazán nemzeti király; akkor uralkodott ugyanis

a brit-kelta királynő: Boadicea, kit a költők oly szépen megénekelték.

Az angol trón későbbi urai: a Plantagenetek, Tudorok, mind idegenből származtak. A Stuart család skót eredetű volt.

Az ezután következő dinasztiák is idegenből jöttek. Ézerkilencszázegy óta a witteni ház uralkodik Angliában. Dániában az Oldenburgok viszik a hatalmat 1448 óta.

Svédország 1654. óta nem látott más uralkodót, mint idegent. Svédhon történelme eddig nem kevesebb, mint tizen-négyszáz évig tud felmutatni. A babonás elemek eleget is foglalkoznak ottan eme különös jelenséggel.

Oroszországban, 1762 óta, miként mondtuk, a Holstein Gottorpok ülnek a trónon, de ő előttük is idegenek uralkodtak ott. Nagyon kétséges, hogy az orosz népnek volt-e valaha saját faj-dinasztiája, mikor még a Rurik törzséből származó nagyhercegek is Svédhontól jöttek Oroszországba. Az Ausztriában és Magyarországon uralkodó habsburg-lotharingiai ház, habsburgi minőségében svájci eredetű. A lotharingiai hercegek elődei pedig valamikor elzászi grófok voltak, de a kiket onnan csakhamar kiszorítottak.

Lekerülve Európa déli részére: a mostani olasz királyi ház tudvalevőleg — miután a savoyai grófoktól származik — német eredetű.

Hogy azelőtt is, kiváltképp a középkorban s az azt megelőző egy-két századon át kik uralkodtak a joni tenger környékén, annak összeállításából egy igen érdekes és színes csoportképet lehetne csinálni.

Ázsiában sem különbek a viszonyok. A mostani kínai dinasztia 1644 óta uralkodik Pekingben; röviddel azelőtt indult ugyanis Manzsuriából hóditó utra Peking felé. Őseinek sirja Mandzsuriában: Mukdenben található.

Csak a japán népnek van saját dinasztiája, mely különben egyenesen a naptól származottnak valja magát, éppen úgy, mint a délamerikai perui régi Inkák dinastiája.

Glosszák a kiegyezéshez.

Irta: Dr. Horvát János egyetemi m. tanár.

. . . A tárgy, melyről szólok, sikamlós és egyike a legkényesebbeknek, — pedig ha van a magyar közjognak oly része, melyet a legnagyobb tárgyilagossággal kell kezelni — úgy bizonyára az 1867 : XII. t.-cz. s az általa teremtett helyzet az. Közismeretü tény, hogy vannak e jogalapnak föltétlen ócsárlói, föltetlen magasztalói — természetesen, mikép helyzetemben e helyről egyik félhez sem csatlakozhatom, helyzetemben első alapelvnek azt mondom ki, hogy ezt az alapot a történelem hozta létre, annak tényezői tartják fönn s a történelem evolúciója adott alkalommal változtatásokat is eszközölhet rajta, — hogy miként, azt nemcsak belső viszonyaink, hanem a külpolitika eseményei s a nemzetközi helyzet is befolyásolni fogják.

Az 1867 : XII. t.-c. közjogi előzményeinek rendszeres előadása mostanság nagy feladat, sokkal nehezebb és súlyosabb az, mint első pillanatban vélnők. Midőn az 1867 : XII. t.-c. szakaszait taglaljuk, akkor kell éreznünk legjobban Montesquieu ama tételét: «Il faut éclairer l'histoire par les lois, et les lois par l'histoire». Számolnia kell az ismertetőnek minden tényezővel, mindazon viszonyokkal, melyek azt létrehozták, — ismerni kell már az 1526-ik évet megelőző száz évre visszamenő eseményeket — különösen azonban az 1526—1867 közt eltelt kor külpolitikai szövevényeit, a nemzetközi váltakozó helyzeteket, belfejlődésünk minden mozzanatát s mindezeknek egymásra való utaltságát és hatását. Ismernie kell a nemzet történelmének, Ausztria történelmének minden lapját, az 1526—1867 közt tartott országgyűlések történelmét, azok iratait s az ott történt nyomósabb nyilatkozatokat — a memoir-irodalmat, a brochurök s legújabbban a napi sajtó nyilatkozatait, nemcsak a belföldiét, de a külföldiét is. Mindezekből látható, hogy a fölvetett anyag szerfölött terjedelmes s bizonyos mérvben: «rudis indigestaque moles», — teljesen műveletlen, sem tanszéki, sem irodalmi rendszeres előzmények nincsenek rendelkezésemre.

Minden nemzet csak akkor érezheti magát biztonságban, ha földrajzi állásának vaskényszerű feltételeihez alkalmazkodik. Egy szigeten, távoli még gyöngén benépesített földrészen tán akadálytalanul fejlődhetnek s virágozhatnak abszolút igazságok — de az európai kontinensen ezidőszerint s tán még beláthatatlan időig csak erősen védett, bensőleg szilárdan összefüggő államok élvezhetnek teljes biztonságot, — mindezeknél fogva azon politikai egész állása, mely a magyar birodalomból és a lajthántuli tartományokból a közös védelemre alakult — majd azon állás, melyet a monarchia Európában elfoglal, reánk nézve közömbös nem lehet. Werbőczy is utal már erre magyar szempontból, — mondván: «A magyar álladalom alávetett részeivel egyetemben, ellenségeknek közepette, tulajdonképpen azok torkában fekszik. Ennek következtében mindenkor fegyverrel kell azt biztosítani és oltalmazni.

A geográfiai viszonyok s a nemzetközi helyzet hozták tehát létre az Ausztriával való szövetkezést, e szövetkezésből erednek a közös ügyek; nem egyéb ez, mint annak fölismerése, hogy amint a testek világa fölött a nehézkedés törvénye, úgy uralkodott és uralkodik a gyakorlati népjogban és a nemzetközi élet fölött az erő törvénye. Utalok Lengyelországra, mely mindezt figyelembe nem vette, hanem megmaradott a maga szűk térre szorult és nem terjeszkedő alkotmánya keretében; e mozdulatlanság következtében ez az alkotmány azután önmagában elmállott és szétfoslott, az állam pedig idegenek zsákmányává lett.

A mi viszonyainkra már a XV. századtól kezdve fokozatosan alkalmazható ama tétel, hogy a külviszonyoknak mind pontosabb felfogásában és mind erősebb megfigyelésében, a formák és szabályoknak mindinkább fokozódó kifejlődésében található föl a modern államélet felsőbbbsége, szemben az antik és középkori államfogalmakkal és csak a külső államgépezet következetes tökélyesbitése után sikerült az újabb kornak lehetővé tenni azt, ami azelőtt kivihetetlennek látszott.

Utalnom kell arra, hogy a magyar közjogban a kettős fejlődés, amely az 1867: XII. t.-c.-ben egyesül, nem véletlen műve, nem esetlegességek eredménye, hanem történelmi folyamat — hogy az alapfejemény: a magyar alkotmány tételei képezik a vezérfonalat, ehhez idomul a második fejlemény — s míg az egyesülés meg nem történik, míg az új fejlődemény a régi, az alapfejlődmény formáiba nem önthető, mindaddig az zavarólag hat az alapfejeményre. Utalnom kell arra, hogy azon támadások, melyek a XVI—XVII. századokban a magyar állam területi, főleg alkotmányi integritását érték, —

nem egyedül álló jelenségek, — ama századokban az angol nemzet hasonló alkotmányérti küzdelmet folytat a Tudorok, majd a Stuartokkal, — az angol történelemben előforduló 1688. évi nagy kelet, mint az új alakulások kiinduló pontja, nálunk is megvan, t. i. a szatmári béke, az 1715 : III. t.-c. az 1722/23. I., II., III. t.-cikkekbe iktatott *sanctio pragmatica*, mely utóbbi azt jelenti a magyar közjogban Deák Ferenc szerint, hogy ha ez meg van tartva, akkor Magyarország minden törvénye meg van tartva, — tudvalevőleg az 1722/23. I., II., III. t.-cikkek szolgálnak alapul az 1867 : XII. t.-cikknek. A magyar nemzet alkotmányos élete, a jogfolytonosság tehát mindenkor erősebb volt, mint az abszolút uralom minden támadásai, a magyar nemzet alkotmánya alapfejléményének minden tételével teljességben alkotta meg az 1867 : XII. t.-cikket.

Ez alapfejlémény mellett az osztrák szövetségből bizonyos viszonyok erednek, melyeknek eredetét arra kell visszavezetni, hogy a külviszonyok azt parancsolják Magyarországnak, hogy erőit fokozza. Megjegyzendőnek vélem megemlíteni, hogy a külviszonyok nyomása már Nagy Lajos kora óta szövetség keresésére inti a magyar nemzet politikáját, sőt visszamenőleg arra is utalok, hogy IV. Béla már Incze pápához írt levélben azt a tételt állítja föl, mely ma is áll, hogy t. i. mily fontos minden szempontból Magyarország helyzete a Dunánál — ha Magyarország ott elesik, úgy Nyugat-Európára zudulhat a keletről érkező bármely veszélyes áramlat — hogy Nagy Lajos lengyel király, hogy Zsigmond és Albert német császárok, hogy a két Jagello-házbeli király Csehország királyai, nem pusztán esetlegességek — hogy a nemzeti király Corvin Mátyás egy nagy állam-tömb létesítésén — és pedig direkte véve a török hatalom ellen fáradozott, azt a hazai és világtörténelem eléggé kimutatta — de mivel ezen szövetségek kezdetlegesek voltak, nem erősbitették azokat szerves intézmények; nem tudtak, nem voltak képesek azok nagyobb erőt kifejteni, célhoz nem vezettek s előidézte ezen készületlen állapot a maga erői inferioritása okából az 1526-ik évi eseményeket.

Magyarország tehát az 1526 után beállott politikai konstellációkkal szemben szövetségesekre van utalva. Itt azonban jól meg kell jegyezni, hogy midőn Magyarország szövetségeseket keres, nem gyöngeségét vallja be, de erőit akarja fokozni a helyzet által vele szembe állított tulerő irányában. A magyar állam által kötött mindenkori szövetségekre nézve nem alkalmazható Ranke ama föltevése, hogy: «aki nem elég erős magát megvédeni, az nem tarthatja meg szuveré-

nitását sem s annak egy részéről le kell mondania annak a javára, a ki őt támogatja.» Midőn a pozsonyi országgyűlés 1526-ban I. Ferdinándot királyul megválasztotta, ebben a tényben a nemzet szuverénitása nyilvánult, — konzervatív irók, Cziráky, Mailáth — így fogják ezt föl — ismeretesek I. Ferdinánd biztosító okmányai és esküje — köztudomás szerint meg lett koronázva — a koronázás pedig nálunk a teljes érintetlen alkotmányosságot s a magyar állam teljes inegritását jelenti.

A bekövetkezett történelmi folyamat Bécsben centrális szerveket hozott létre; a következő uralkodók, hogy Magyarország védelmét eszközölhessék, hogy minél egységesebben és koncentrált erővel léphessenek föl, a magyar nemzetet kétségtelen megillető kül-, had- és pénzügyeket Bécsben akarták összpontosítani. A törekvést az egykoru nemzetközi viszonyok és a politikai szituáció indokolta, a forma azonban nem volt helyesen megválasztva. De utalnom kell egyidejűleg újból arra is, hogy az alkotmányos élet, az alkotmányos intézmények elleni támadások, nem egyedül álló jelenségek; a Habsburgok akkor csakis ama kor irányának hódoltak, midőn az abszolút uralmat megvalósítani törekedtek. Ennek dacára és ily körülmények közepette is a közös védekezés tudatának és helyességének az országgyűlések nem egyszer adnak kifejezést, csak a formálisokat gravaminálják, a «vegyes ügyek» már a XVI. század országgyűléseitől kezdve jelentkeznek s ugyanazt jelentik, mint a mai értelemben vett közös ügyek.

A háromezred éven túl folyt alkotmányos küzdelemnek itt és ebben van a gócpontja, — vagyis ha a multa visszatekintünk, kétségkívül nem fogja senki mondani, hogy azon mód, mely szerint a fejlődésben levő közös ügyek kezeltettek, valakit kielégíthet. Mindazon sérelmek, melyeknek orvoslását századokon át a nemzet hasztalanul kereste, főképp onnan erednek, hogy Magyarország azon ügyekre, melyek felismerhetetlenül közös érdekeinkből eredtek, nem gyakorolta azon befolyást, mely őt törvényei s államiságánál, úgy a dolog természeténél fogva, mint alkotmányos államot megillette volna. Összeütközés volt ez a nemzeti alkotmányosság alapfejléménye és az új viszonyok által létrehozott fejlemények közt, vagyis egyrészt a nemzet védte teljes szuverénitását, másrészt gyengeség és támogatás címen nem akart abból semmit engedni. Ezt ellensúlyozandó, ismételve történtek a monarchák részéről nyomatékos kijelentések, melyek a nemzeti függetlenséget elismerik, mint p. o. az 1608., 1681., 1722., 1741., 1790., 1825., 1848. történelmi deklarácók és alkotások, de ezek a nemzeti élet belfejleményeit veszik alapul, a külfejléményeket nem érintik. Ezen mulasztás okából a nem

rendezett s körül nem irt közös viszonyok címén a visszaságoknak egész sorozata támad, a közös és együttes védelem címén pedig mind erősebb szálak fonódnak a két állam között. A gyakorlat, az élet létesíti és fejti ki eme viszonyokat; az 1722/23. évi I., II., III. t.-cz.-be mindezek törvényes elismerést nyernek, de törvényileg és részletesen nem szabályoztatnak és ezen a révén a nemzeti szuverénitás egyes attributumai minden létező törvény és óvás dacára megcsönkölnek.

Az 1867 : XII. t.-cz.-nek tehát a történelmileg vett események szerint ezek után abban áll nagy érdeme, hogy nem elégszik meg a nemzeti önállóság és függetlenség egyoldalú deklarációjával, hanem a 48-ban elismert szövetségi viszony és az ebből eredő közös ügyekre vonatkozólag az osztrák örökös tartományokkal szemben proklamálja a teljes paritást. Szigorun körülírja a közös ügyeket és ezek kezelési módját, mindezeket alkotmányos ellenőrzés és befolyás alá helyezi és ebben magának egyenjogu befolyást biztosít a monarchia másik államával szemben — tehát midőn a kettős jogfejlődést egyesíti s így ezzel az államiság minden követelményét részükre garantálja, — ugyakkor a helyzetből eredő közös ügyek címén bekövetkezhető mindennemű idegen beavatkozást kizárja. Az 1867 : XII. t.-cz. tehát — (mindig, mint jurista beszélek — s tananyagom minden politikai pártfelfogásoktól eltekintve tárgyalom) nem jogfeladás, nem joglekötés, hanem jogelismertetés, jogrendezés és jogok biztosítása.

Vagyis általánosságban téve föl a tételt, a mondottak indokolására még azt is felhozom, mikép — ha egy nemzet meggyőződve arról, hogy függetlenségének és szabadságának biztosítására saját ereje bizonyos konjunkturák közt nem elegendő, ha ezt belátva más nemzetekkel szövetségre, állandó szövetségre lép, ha ennek következtében jogokat köt ki magának, úgy bizonyos kötelezettségeket is vállal magára: állithatjuk-e, hogy függetlenségéről lemondott? . . . A függésnek mérlege nem az, hogy valamely nemzet bizonyos tárgyakra nézve maga nem határozhat, hanem az, vajjon azon kérdések elhatározásában, melyek reá nézve fontosak, mily befolyással bír, és ott, ahol közös ügyei elhatároztatnak, a másik fél, melylyel szövetségre lépett, nem gyakorol-e több jogot, mint ő? Ha több jogot gyakorol, akkor azon arányban, melyben a másik fél jogköre tágabb, csakugyan függetlenségéről mondott le, ha nem tágabb, akkor nem mondott le függetlenségéről, csak hogy jogainak független gyakorlatára más módokat állított fel.

Ez az igazi értelme az 1867 : XII. t.-c. intencióinak.

Az akadály.

A Tengerpart-szállót új ripszbutorokkal rendezték be, vízvezetékét csinálták a mosdóhoz és rikitó tapétákkal igyekeztek leplezni a falak hiányosságait. Amikor a metamorfózis után ellátogattam, a nagyzóló vidéki városba, mulattatott ez a rosszul sikerült modernizálás, amelynek helyén régente, az én gyerek éveimben becsületes, drága, sok munkával féltékenyen őrzött ósdi tisztaság, mondhatnám előkelőség állott.

Az édes anyám kezébe kapaszkodva ismerkedtem meg iskolás koromban az egyik hideg emeleti szobával. Azóta nagyon sok év múlt el, nagyon sokszor kellett viszontlátnom ezt a helyet. Egyáltalában nem vagyok konzervatív természetű. Hanem vannak sablónok, amik adott helyzetekben ismétlésekre kényszerítik az embert. Ama városban kocsira ülven, sohasem tudtam mást mondani a legénynek, mint hogy:

— A Tengerpart-szállóba.

Azután megindult a kocsi és a kocsizörgés már eszembe juttatta, hogy az öreg házban csak a régi falak maradtak meg. A régi rend és a figyelem eltűnt. Új hotelek lefőzték a Tengerpartot. Ilyenkor már a neve is dühbe hozott. A Tengerparthoz még a Balaton is vagy hatszáz kilométerre volt. Mi az ördögről nevezték el? Persze, hogy a kocsisnak azért nem szóltam és néhány perc múlva felvezettek egy ismerős, vagy nem ismerős szobába.

Közben valaki, aki nekem kedves volt, ott lakott a szállóban. Utólag, mikor a történetet elbeszélem, érthetetlennek találom ezt is. Vidéken, akármennyire magában áll az ember, minek megy szállodába lakni? Utazók közé, ostoba háziszolgák és rosszul mosott ágyruha közé. Akkor ez az élet, amely tulajdonképpen az ember magával nem törődő voltának, talán a züllésnek kezdete, egyetlen ellenvetésre sem

adott nekem alkalmat. Mint annyian, én is most, idők múltával válok bölcscsé. Amikor már mit sem ér a bölcsesség.

Különben ez a vonzóerő is megszűnt, nekem azonban olykor havonta lekellett utaznom üzleti ügyekben igénybe venni a Tengerpart nem tulságosan drága vendégszeretét. Az üzlet állandóan lefelé ment, egyre új szobápcér jelölte ki a szobámat, csak az öreg udvaros, gyerekkori ismerősöm volt a régi, Ő mondta el néha, mi történt, kik voltak a névezetes látogatók. Egyre gyéribben pikáns kalandokról is beszámolt: nagy országút az ilyen szálloda. És elmondta, hogy öngyilkosság történt, az öreg végrehajtó itt lőtte föbe magát. Azóta az ismerős utazók is, akik tudnak a dolgról, másfelé mennek.

Haragudtam az utazókra. Ostoba és barbár valami így félni a haláltól. Szeretem az életet és hiába vannak váltólejárataim, egyéb súlyos terminusok is hiába rémitenek: ha több-kevesebb bizonyossággal azt tudnám meg, hogy holnap, vagy egy esztendő múlva el kell vonulnom, le a föld alá, nagyon kellemetlenül érezném magamat. Igyekeznék menekülni, ha másképp nem, egy szál ingben is. De a más halála, idegené, vagy közömbös ismerőse is, mit érdekel? Tudom, hogy minden perc visz és hoz egy csomó életet, hogy a helyen, ahol állok, talán nevezetes halálesetek történtek, talán erőszakosan. Nem rémit az ilyen üres emlékezés. Régi kastélyokban láttam ódon szobákat, borzasztó nehéz menyezetes ágyakat. A földön sötét félelmesen tiszta tölgyfapalló, régi, ércfényű szőnyegek, selyemfüggönyök és elefántcsonttá nemesült csipkés függönyök. Tudom, hogy a megkopott nagy ezüst gyertyatartók mennyi halottnak mutatták virrasztó éjszakákon az utat. A mennyezetes, erős és puha ágyban pedig számos ősz lehelte ki az életét és ugyanannyi hozta a sötétes nagy terembe piruló menyasszonyát. És a szerelem éjszakáit aligha tudták megzavarni a gyenge agyvelők ostoba kisértetei.

Én bennem legalább, még csak kellemetlen gondolatot sem tudott felébresztteni a halott-émlék. A Tengerpart megvisselt ágyában azért is arra gondoltam, hogy itt múlt el az a megesett, szegény élet, azon a helyen feküdt mozdulatlanul,

a hol a szivar füstjét fujom. Azután nagy nyugalommal aludtam, keltem, távoztam.

Legutóbb, utoljára — mert soha nem tudnám átlépni azt a küszöböt, — két hete voltam a megszokott helyen. Másodmagammal. Ilka irt, hogy arra utazik és bennem felébredtek az immár mulóban lévő tegnapi nap emlékei. Ilka nem volt még ilyen bájos, ilyen finom. Fájdalmas gyönyörűséggel állapítottuk meg, hogy a lelkünket is össze kellett volna kapcsolni. A Tengerpart ruháját indiszkrétül világította meg néhány izzólámpa, valósággal kacagnom kellett, menynyire nem illik a tiszta, érzékeny, friss asszony ebbe a közönséges, kétes, vásári környezetbe. Világos volt, hogy puha palotába kellett volna vezetnem és mert meg voltam győződve arról, hogy jogunk is van a meleg pompához, nevettem a jelen defektusain.

A hamutartóban cigarettavég hevert. Nem én hagytam ott. Most már bosszantott a hanyagság és a szobaleányt erélyesen felszólítottam, hogy csináljon némi rendfélét. Talán a szegény végrehajtó utolsó cigarettája, mondtam Ilkának. Nevettem a cinikus gondolon és elmondottam a kíváncsi nőnek a sablónos históriát. Ebben a szobában halott volt. Ilka — az agyvelőnk is egyformán működik — szintén természetesen tartotta, hogy a holtak után az elevenek jönnek, a kete gyász után rózsaszínű esték.

Reggel ragyogóan sütött be a nap. Csupa világosság volt az élet. Menni készültünk, csak a keztyűt gomboltam Ilka fehér kezén. Így egymásba kapaszkodva fényes és vidám utat láttunk magunk előtt. Ki gondolt a holnappal? Indultunk az utnak, a mikor megállított, visszakergetet, összezuzott bennünket az akadály. A színes vonalak a repedezett parketten táncoltak. Követtem, követtük a játékukat. A parkett mocskos, legalább is elhanyagolt. És az ágytól az ajtóig tisztán, kivehetően huzódik valami el nem takarítható folt. Mint egy folyónak a nyoma, a hogyan a Dunát rajzolják a nagyon részletes térképeken. Szélesen, kicsit kanyargón, még szigetek is voltak benne. Egyszerre szögeződött rá a szemünk, egymást kézen fogva egyszerre sáppasztott el egy

gondolat. Kicsit előre hajolva világosan láttuk: valami végigömlött itt, örökös emléket hagyva. Vér, irtózatos meleg emberi vér. Itt folyt le az ágyról és haladt meg nem állíthatóan az ajtó felé. A barna nyom most már — mind a ketten láttuk — izzott, sütött és borzalmas sugarakat lövelt szét. Ilka hátraugrott, talán ráfrecscent egy sugár darab és fizikai fájdalmat okozott neki. Szótlan, rémülettel bámultunk. Összeomlott az ut, az élet, a világosság, visszakergetett bennünket, minden buta emlék kinevetőit a kétségbe nem vonható bizonyosság, gőgös emelkedésünket a folt, a szenny összezuzta. Még mindig néma voltam és a lábaim reszkettek. Ilka adott hangot először: halálra rémült, kétségbeesett sikoltást.

DALOK.

I.

„Oh szeretlek mind örökre,
Amíg rög nem hull a rögre,
Veled éltem egy szép álom —
Ha elhagysz, az lesz halálom“.

Hányszor mondtad, átöleltél,
Csókomra csókkal feleltél —
Minden szódat szentül hittem —
S mégis, te törted meg szívem.

II.

Kevesebbet fogadtam én —
De mélyebben szerettelek.
Te már régen elfeledtél . . .
És miattad én halok meg.

Gróf Vay Sándor.

A királyok dalnoka.

Irta: Nagyhy Dénes.

Az ősi iráni nép földén, mely a Himalájától délre; a mai Irán, Turán, Afganisztán, Beludsisztán és Perzsia tartományán terül el, nagy és virágzó állam keletkezett, már három ezer esztendővel a mi időszámításunk előtt. Államéletének és hatalmának delelőjén akkor állott, mikor egy Cyrus, egy Darius tartotta kezében a kormánypalcát s «Perzsia» név alatt egyesítve a legtöbb árja-fajú népet, hódítással fenyegette az ó-világ keleti oldalát. E széles és véghetetlen hatású birodalom történetéről csak szakadozott, sokszor megbizhatatlan és a mesék tündérvilágába eltűnő adatok maradtak, melyek inkább a költő képzeletét termékenyítik meg s tüzelik fel, mintsem a történetíró pedáns követelését és az igazság kutatásában kifejtett fáradozását elégítenék ki. Mind azok az adatfoszlányok, melyekből e hősi nép történetének egy-egy vakítóan fényes élethalál harcokkai teljes lapja megszöhető: az iráni nép szent könyvében, Zoroászter apostol kijelentésében, a «Zend-Avesztá»-ban van megírva. De nemcsak az írás, hanem az ősök ajkairól kegyes hagyományképpen az ifjabb nemzedékre maradt mondák és vitézi dalok is őrizték az enyészettől a királyok és vezérek dicső tetteit. Száz esztendőről száz esztendőre, apáról fiura szállottak e hősmondák és legendák, míg belőlük Kelet halhatatlan költője Firduszi, megalkotta világraszóló, örökbecsű művét? a «Királyok könyvé»-t («Sah-Name»).

Krisztus születése után a XI. században, I. Mahmud, aki Gaznában székelt és a mohamedán vallásu fejedelmek közül először használta a szultán nevet az ősi «sáh» cím helyett, elhatározta, hogy a perzsa királymondákat — melyeknek egy-egy költői töredékét asztala előtt zengték dalos ifjak s amelyek lelkét visszavarázsozták abba a fényes, messze időkbe, mikor királyi elődei, félistenek gyanánt, egy csapással igaznak le nemzeteket, hódítanak meg népeket s diadalmasan küzdenek meg magával Arimánnal (Vörösmarty «Ármány»-a ennek egyenes utóda), a sötétség és gonoszság szellemével — összegyűjteni és udvari költőinek egyikével, a maga és népe dicsőségére, megénekelteti.

A bölcs fejedelem nagy kedvelője volt a költészetnek

és tudománynak. Palotájában maga köré hívta országa kiváló költőit és tudósait, összejöveteleiben és versenyeiben részt vett s a győzteseket mindig gazdagon jutalmazta. Különös szeretettel hallgatta ama hősi énekeket, melyek évezerek ködös világából, a már feledésnek indult nemzeti legendákból jutottak napfényre, hogy büszkén hirdessék a késő unokáknak és a napvilágnak az elődök hadi dicsőségét, szivjóságát, lelki nemességét. Még királyi nevét is megosztotta egyik költővel, a «költőkirály» címmel ruházván fel a legkiválóbbat, Anszárit.

Szándéka megvalósítására őt sznmelte ki, de az nem bízva szelleme erejében, maga helyett mást ajánlott. Egy ismeretlen, a férfikorban már javában benlévő, sőt már-már az öregségbe áthajló, ötvenkilenc esztendő ember, egyszerű falusi gazda volt ez az író, neve: Abdul-Kászim-Manszur.

904 körül Tuszban, Korasszán tartományban, vagy közel valamelyik kis faluban, talán Sadábban. Gyermekéveiről, fiatalságáról alig tudunk valamit; az az egy azonban bizonyos, hogy gondos nevelésben és alapos kiképzésben részesült. Már ifju korában nagy hajlandósággal viseltetett a költészet iránt s lelkét az ősök mesés története, az ő nemzeti irodalom hagyományai megillették. De mikor kezdett azzal a gondolattal foglalkozni, hogy a szétszórt hagyományokból megalkossa híres nemzeti époszát, nehéz volna megállapítani. Dakiki költő halála idejében, ki az irán királymondakör költői feldolgozásához hozzáfogott, de a kétezredik verssornál az írónád kiesett kezéből, — éppen harminc esztendő volt. Egyes célzásokból és dátumokból arra következtethetünk, hogy harminc éves lehetett, mikor a nagy mű első fejezetét bevégezte s az egész terve elméjében kialakítva és pergamenre vetve, már készen állott.

A nemzeti mondának szájhagyományképp fennmaradt, vagy a «Zend-Avesztá»-ban élő, egység nélkül való, összefüggetlen töredékeit és hézagait csodás képzeletével kiegészítetett és betöltötte s páratlan alkotó erejével bamulatos, tartalmilag és formailag tökéletes egységbe öntötte. Hosszu esztendők fáradságos munkája kellett ehhez és hetvenegyedik életévét taposta, míg végre befejezte és záradékul e sorokat jegyezhette oda:

E könyvet, ki szerzém: örök hir emel;
 Betöltém a földet nevem fényivel.
 Kiben lélek él s kit: tudom, hogy megért
 S magasztalva dicsér a hős énekért,
 A szónak vetését, ki dusan vetém,
 Halálom jövend bár, tovább élek én!

Anszári okvetlenül tudott arról, hogy készülöben van a nagy hősköltemény s bizonyynyal ismernie is kellett legalább egyes részeit, hogy Abul-Kászimot merte a szultánnak ajánlani a «Királyok könyve» költőjéül. I. Mahmud udvarába hivatta, hogy megismerje. Láthatlanban mégsem akarta rábízni a mű megírását s versenyre szólította őt és az udvari költőket. A kitűzött napon mindnyájan megjelentek a szultán trónusa előtt és egymás után olvasta fel mindenik a maga szerzeményét. Utolsónak Abul-Kászim-Manszur maradt. Minden szem rajta függött, a versenytársak féltékenyen várták előadását. A padisák egy intésére olvasni kezdett s époszának «Rusztém és Iszfendiár» című epizódját olvasta fel. Mahmud elragadtatva hallgatta a fenséges költeményt s midőn szerzőjének utolsó szava is elhangzott: leszállt királyi székéről, megölelte és «Firduzi»-nak, azaz «paradicsomi»-nak nevezte.

E perctől kezdve ő lett a perzsia költőkirály. A szultán a «Sáh-Náme» folytatására és bevégzésére kérte fel minden ezer verspárért ezer arany pénzt ígért neki. Kertjében egy félreeső, csendes lakot jelölt ki számára, hol a költő nyugodtan és zavartalanul élhetett abban a világban, melyet végtelen fantáziája teremtett számára, melyben a perzsa hőskor lovagjai, Árimán gonosz fajzatai, szerelmes, szép leányok, démoni asszonyok, támadtak fel, hogy gyilkos párbajaikat újból megvívják, öldöklő csatákban megint egymásra rontsanak, szerelmi gyönyöreiket még egyszer élvezzék és szenvedéseiket másodszor is átkinlódják.

Kajumorsztól, a föld első uralkodójától a gonosztól nemzett Zohák fejedelemig, az iráni népet bölcs és nemeszívű uralkodók kormányozták, kik alattvalóik jólétéről és nyugalmáról, tőlük telhetőleg gondoskodtak. De Zohák uralma iszonyu volt, zsarnokoskodott és kegyetlenkedett a népen; két vállán, a rossz szellem csókja helyén termelt mérges kígyóknak százsámra áldozta fel országa ifjait és szüzeit. A lakosság forrongott, de a lázadás csak akkor tört ki, midőn egy Káve nevű kovács tizenhetedik fiát is meg akarta öletni kigyói számára. Az elkeseredett apa a zajongó néptömeg közé sokan a piacra és lázadásra, a király elűzésére szólítja honfitársait. A forradalom kitör s a kovács bőrkötényét rudra tűzik és nemzeti lobogóvá avatják. Vezérük az előbbi királynak titkon, az Albursz hegyén nevelt fia, Feridun lesz, aki le is győzi az ördögi Zohákot és ötszáz esztendeig országol a turáni nemzet fölött.

Ferdusznak három fia születik, kik közül a legkisebbik, Iredzs, a kedvence. Agg korában felosztja birodalmát közöttük és Iredzesnek Iránt adja, vele együtt a sáhi trónt és mál-

tóságot; a másik két testvér azonban nem volt megelégedve az osztálylyal, bosszúból megölik Iredzset és ebből a gyilkosságból származik az az évezredekre szóló kegyetlen harc, mely a testvér atyafiak — Szelm, Túr s Iredzset — utódai között elkeseredetten, megszakadás nélkül foly és amely Firduzi halhatatlan époszának tárgyát alkotja.

Iredzsének nem marad fiu-örököse, hanem csak egy leány, aki az ő halála után születik. Ennek fia, Minucsér, az, aki nagyapjáért kegyetlen bosszút áll, irgalom nélkül felkoncolván a két gonosz rokont. E véres harcok harcok légvitézebb hőse és a sereg fővezére, Szám, aki elszántan, halálmegvetéssel küzd, hogy ura bosszuja teljesedjék.

Miután ez megtörtént és a legyőzött ellenség békét könnyörög, visszatér családjához. Semmi sem hiányzik boldogságából, csak a gyermek. Már erősen öregszik, mégsem akar palotájára repülni a gólya. Végre egyik fiatal, bájos hölgye fiut szül, aki oly szép, mint az anyja és oly izmos, erős, mint az apja, de a haja fehér, mint a fehérliliom. Ezért látni sem akarta, hanem kitétette az Albursz-hegy aljába, honnan az óriásmadár fészkébe vitte és felnevelte. De szivtelensége miatt vádolni kezdte lelkiismerete s nyugtalan álmok környékezték, melyekben egy deli ifju jelent meg előtte, aki magát fiunak mondotta. Keresésére indult és hosszas fáradtság után fel is találta: maga az óriásmadár hozta elébe. Amint meglátta a vitézi termetű, bátor tekintetű daliát, megölelte, örömeiben «Zál-szer»-nek — aranyos Zálnak — nevezte el s megesküdt, hogy bántására, vagy kedve ellen soha sem teszen.

Az ifju Zál unja a békés életet és kalandokra indul. Utja Kabulba vezet, hol Miráb, a gonosz Zohák ágából származó, gazdag és hős fejedelem kormányoz. Nagy pompával fogadják Szám fiát, ünnepélyeket és lakomákat rendeznek tiszteletére. Midőn elragadtatását fejezi ki az udvar fénye, Miráb páratlan szivessége és vendégszeretete fölött, megszólal mellette az egyik kabuli nemes:

— Láthattál te itt, oh fejedelmi ifju, sok minden bámulatost és csodálatraméltót; láthattál diszes, arabiai arany kincsset, csillogó gyémántot, melytől elkáprázik a szem; büszke, táncoló, sötétszörű paripát és lomha, esetlen tevét, melyet a tikkasztó sivatag szül; vad, sörényes oroszánt, mely az állatok királya, melynek süvöltésétől még az ember is remeg és békés, félénk őzikét, vagy szelid galambot, mely a válladra száll, ha el nem ijeszted; kacérszemű, ingó járásu, rózsarcu rabnőket, kik testüket kéjes szerelemre-vágyva kínálják: de

a legnagyobb kincset még nem láthattad, mert előtted rejtve van, titkos szobákba bezárva.

— Milyen kincsről beszélsz, nemes vitéz? — kérde Zál.

— A fejedelem leányáról, az isteni Rudábéról, kinek nincsen párja még a paradicsomban sem.

— Kiváncsivá teszel. Szólj hát, ird le előttem! Magas-e, vagy alacsony? Szőke-e, vagy barna? Kék-e a szeme, vagy fekete és fénylő, mint a kőszén?

— Figyelj hát rám és ismerd meg! A tündöklő nap ragyog a homlokán; termete nyulánk, mint a karcsu platán; nyaka fehérsége vakít, mint a frissen esett hó; fürtei kábitó mosuszillatuak és hullámos gyűrűkben koszoruzzák a legszebb fejet; ajka biborszintű, mint a gránátfa virága: szeme kék, olyan, mint a nárcisz a virágos dombon, pillái pedig, mint a holló szárnya, feketék; arca maga a telehold, halvány szelidségével és ártatlanságával; nyájas és jószívű, könnyörületes és könnyekre fakadó, ha valakit szenvedni lát. Földi ember nem lehet rá érdemes. De te, egyedül csak te, mégis érdemes volnál. Ugy ismertelek meg, hogy hozzá illenél.

Az ifju ámulva hallgatja az idegen lovagot és heves vágy támad benne, hogy megláthassa és megismerhesse azt a leányt. Hosszasan álmadozik róla, de megszegyelvén, hogy egy nőnek csak a gondolata is annyira hatalmába tudta ejteni, elüzni igyekszik a csábitó képet. A bölcs arab hetyke mondása jut eszébe s annak igazságában akar megnyugodni:

Nem kell nekem más társ, csak paripám!
Oltalmam a világos ég csupán!
Nem kell nekem lány, elpuhitna engem,
Bortól, barattól elfordítna engem!

Miráb egy multság után, reggel neje lakosztályába siet, hol leányát is ott találta. Beszélgetés közben szóba kerül az idegen vendég személye. Miráb nem fogy ki dicséretéből.

— Festő nem festhet delibb és kecsesebb alakot; izmaiból erő, tekintetéből hősi bátorság látszik. A harcban rettenthetetlen, mint az oroszlán, víg cimboraságban kedves, dalos és szeretetreméltó. Teste oly egyenes és hajlékony, mint a nádszál, arca olyan, mint az égő tulipán. Csak egy hibája van: hófehér a haja.

— És ez rúttá, visszataszítóvá teszi, atyám? — tudakozódik Rudábé.

— Nem, édes leányom, sőt jól áll neki, — így szinte szebb még.

Az isteni Rudábé ismeretlenül beleszeret a daliás iráni lovagba s titokban csak utána epekedik. Mondani nem meri

még az anyjának sem, mert tudja, hogy Zál királya ellensége az ő atyjának és megtiltaná, hogy szent frigyre lépjenek egymással. De vár és remél. Egyik rabnője segítségével üzenetet vált Zállal, sőt találkoztát ad neki a palota erkélyén. A rabnő odavezeti az ifjút, a tetőn már várja a leány. Amint meglátja, hogy közelget és felismeri, örömteljes hangon szólítja meg:

Isten hozott, ifju vitéz, hős fia!
 Veszélytől is óvjon s akármerre menj,
 Előtted hajoljon s legyen föld a menny.
 Legyen még a rabnőm is áldott azért,
 Hogy az vagy, hogy olyan, milyennek leirt!

E szavakat hallva, látásától elbűvölve, tüzes szerelmétől ösztönözve, így válaszol:

— Köszöntelek, szép lányka. Az Egeknek Istene kegyelemmel és áldással kísérje minden lépésedet. Amióta nevedet tudom, ezerszer feltekintettem a csillagokra, melyek mögött a hatalmas és jó Isten lakozik és esengve kértem: csak azt engedné meg nekem, hogy legalább egyszer láthassalak tégedet. Mily boldog vagyok, hogy most édes csengésű szavadat hallhatom! De nem juthatok hozzád! Te fenn vagy a magas tetőn, én itt alant, a poros földön.

A fejedelmi kisasszony, a szerelem leleményével, mindjárt talált módot arra, hogy közelébe férközhessék Zál. Ejsötét, selyem haját, mely a földet söpörte és olyan puha volt, mint a bársony, eloldotta s illatos fürtei göndör gyűrűkben omlottak az iráni vitéz vállaira.

Hős lovagom, drága szerelmesem, ne tétovázz, ragadd meg hajamat gyorsan, emelkedj fel rajta hozzám, az ut keblemre vezet! Oh, ne hidd, hogy fájni fog, ne hidd, hogy gyöngé vagyok; a szerelem, mely bennem éretted lobog, óriás erőt ad testemnek! Jöjj! Engedj szeszélyemnek, mert én is, mint a többi nő, babonás vagyok. A babona pedig azt tartja, hogy a férfit csak hajszállal tudja állandóan magához láncolni a leány.

— Nem, nem! Testem sulyos, ingpáncél van rajtam, fájdalmat és szenvedést okoznék neked! Pedig a te könyöd és sóhajod nekem a poklok kinja volna. De, ime, ajkamhoz szorítom bársonyfürtödöt s az első, édes csókot tőle küldöm fel tehozzád. Most pedig egy pillanatra légy türelemmel, nemsokára ott leszek a csókom után magam is, hogy karjaimba öleljelek.

Zál elővette a magával hozott pányvát, ügyes dobással a palota egyik disztornyocskájának nyakába kerítette, aztán kuszni kezdett rajta, gyorsan és biztosan, mint a mókus a

fán s mikor az erkély magasságáig jutott, egy merész ugrással a bámuló Rudábé mellett termett, aki boldogan simult széles, domboru melléhez.

— Csakhogy itt vagy!

— Csakhogy ölelhetlek végre!

— Oh, mily édes a csókod! Ne vond el ajkad, engedd, hadd szívjam még mézét, amely mámorítóbb az ámbra gőzénél és nagyobb gyönyört nyújt, mint amekkorát a paradicsom ígér.

— Oh, mily forró és puha a kebled! Ha ráhajtom fejem és hullámos selyemhajad betakar, szinte szédülök a boldogságtól és szeretnék meghalni veled együtt, nehogy másnak is része legyen valaha benned.

Mint két gerlice, hajnalig turbékolnak s örök szerelmet fogadnak. Mikor a derengő pitymallat távozásra készíti Zált: a válás pillanatában megesküsznek, hogy másé egyikük sem lesz:

. . . egy életem van, halálom se több,
S borítsák reám bár a gyász-szemfedőt:
Fogadást az Isten nevében teszek,
Hogy én, Zál, tehozzád igaz, hű leszek.

. . . . .
A leány erre szól: esküt teszek,
Hogy én más nejévé soha sem leszek.

Még egyszer visszaintve, a lógó kötélén lecsúszva, eltűnik az ifjú.

A világirodalom legfelségesebb jelenete, a szerelem valószínű apoteozisa, minőt, ezen kívül, emberi toll nem írt és halandó ajak nem énekelt.

Hosszas küzdés és fáradozás után, sikerül végre Zálnak Minucsér király beleegyezését megnyernie s utána rövid idővel megtartja lakodalmát Rudábéval. Házasságukból születik Rusztem — az iráni mondák Toldi Miklósa — a turániakkal való harcok félelmetes és győzhetetlen hőse, aki egymaga csapatokkal viaskodik. Ereje felülmulhatatlan, bátorsága csodával határos: már nyolc esztendőskorában agyonüt egy elefántot. Kaj-Kávusz sáh idejében ő az ország oszlopa és a hadi vállalatokban szinte hozzá van nőve a szerencse. Háromszor menti meg ura trónját és az országot. Egy alkalommal, vadászat közben Szemengánba jut, mely a turáni birodalom városa. A fejedelem leánya, Temime beleszeret és egy éjjelre nejéül ajánlkozva, szerelmét kínálja. E titkos frigy gyümölcse egy fiú, Szóráb, aki tizenhárom esztendőskorában már Turán hőse lesz s neve épp oly félelmes az irániak előtt, mint Rusztemé Turánban.

A fiú, határtalan dicsőségvágytól sarkalva, háboruba

keveredik Iránnal. Anyja remeg sorsa miatt s ezért, mielőtt elbocsátaná, elmondja születése titkát s tudtára adja, hogy az ő apja Rusztem. Egyszersmind megesketi, hogy apjával kerülni fogja a viadalt. De egy véres ütközetben mégis szembekerül az apa és fiú, kik nem ismerik egymást s gyilkos bajvívásban Rusztem megöli Szórábot. Az ifjú hős, mielőtt kilehelné lelkét, meggyónik a mellén térdeplő apának, átadja az anyjától nyert ismertetőjelt, egy kösönnyüt és arra kéri, vigye el Rusztemnek s mondja meg neki, hogy hozzá méltón halt meg.

Rusztem bánata irtózatos: üvölt fájdalomában, mint az oroszlán, ruháját tépi, fogait csikorgatja; majd ráborul meggyilkolt fia holttestére és sir, nyöszörög napokon keresztül; aztán hazaszállítatja uradalmába, hogy eltemesse.

Az anya ielkikinjai, a végzetes halálhír hallatára, nem csekélyebbek a boldogtalan apáénál:

Széttépte öltönyét egy perc alatt,
 Hogy rubinteste meztelen maradt;
 Kezét tördelte, önkörmével ásta
 S esék egyikből másik ajulásba,
 Szép fürteit ujjain tekerte
 S ugy tépte ki. Csititani ki sem merete,
 Midőn majd vérköny omla két szeméből,
 Majd földre fekvék s marokkal vevé föl
 A ronda port, hogy arcán hintse szét!
 . . . . .
 Fejére tüzet szórt keseredetten,
 Hogy fürte, arca tőle összeegett.

Azután leromboltatta fia palotáját, annak romjai fölött kescrgett egy álló esztendeig, mikorra a bánat megölte.

A fájdalom festésére talalóbb szint és megindítóbb hangot képzelni sem lehet a Firduziénál.

Hosszú idők mulva, az iráni sah trónusába Gusztaszp ül. Fenkölt gondolkozásu és dicsőségvágyó fejedelem, de nem a harcok embere, nem hadi pályára, nem vezérnek való. Tudományokkal foglalkozik: élet és halál, a tulsó világ és örökélet problémáit kutatja s Kelet legmélyebb elméjü filozofusának, Zerdust (Zoroászter) vallásalapítónak pártfogója és benső barátja. Épen miatta keveredik harcba a szomszéd állammal, amely Zerdust kiadatását követeli. De nincs vezér! Rusztem, ki századokan át állott az iráni sereg élén, már elaggott, erejében megfogyatkozott és kifáradva, visszavonult otthonába. Ekkor áll elő a sah fia, Iszfendiár, Rusztem után legkedvesebb hőse a király mondáknak, kinek testét a szent próféta hüvös kenőccsel sérthetetlené teszi s egyedül szemén át sebezhető. Nehéz csatákban, véres diadalokban le is győzi az ellent és elüzi az ország határától. (Folytatjuk.)

Unikum.

Írta: Michel Corday.

I.

— Értitek? Ezek azok a képek, amelyeket látásunk egybegyűjt, emlékezetünk mélyébe sülyeszt, amelyeket aztán valami véletlen fölhangzó zene, valami illat, a gondolatok gomolya, vagy tán a föltámadás akarata kiűz a homályból, amelyben aludtak és odaveti a visszaemlékezés láthatatlan vásznára teljes épségben, kiszínezve. Ezer meg ezer kép, a tovasuhanó élet megrögzített pillanatai. Egyetlen ember életében is mily nagy a számuk, mekkora a változatosságuk! Keressétek, idézzétek vissza őket! Meglátjátok, amint megjelennek! vidékek, arcok, utcaszögletek, tömegek, hálószobák. Nos én elkészítettem e képek egyetlen gyűjteményét úgy, amint egy nap — harminc éves koromban — megtaláltam őket szemem mögött.

E szavakat mondva Dyon festő, szép kezével simogatta a nagy alaku két kötetet, amelyek piros kötése zárral volt ellátva.

Majd folytatta :

— Akkoriban nagyon beteg voltam. A halál környékezett és megismertem azt a rémes jelenetet, amikor föltámadnak összes emlékeink és odatűznek szemünkbe utolsó »isten veled« csókja gyanánt.

Megmenekültem

De megdöböntett az eltűnt képek megszámlálhatlan volta, amely képek egyetlen életet töltöttek meg.

És megsemmisülnek velünk. Az ember fárad, hogy lássa a városokat, hegyeket, tengereket, lelkesedik arcokért, műremekekért, női testekért. És meghal. Es bezárult szempilláink örökre eltemetik a tekintetek aratását.

Fölláztam. Megakartam örökíteni életemnek valamennyi ily láthatatlan képét, foglyokként akartam őket tartani papirlapok közt.

Elhatároztam, hogy fölidézem és hű irónnal megrajzolom őket.

Ezzel a föladattal töltöttem el a betegségemre következő hosszú lábadozás idejét. Szememet behunyva kerestem első, legelső gyermekkori emlékemet és láttam magamat sisakosan, amint január elsején este a terem gyertyás fényében mulattam pajtásaimmal ; levázoltam őket.

Aztán követtem életem fonalát.

Elfogott az igazság láza, a teljes való láza. Minél tovább haladtam, annál gondosabban rajzoltam. Szerettem a rajzaimat, amint az ember önmagát szereti. Napjában harmincnél több rajtot készítettem. Nyolcával csoportosítottam őket egy-egy lapra. Néha kacagtam rajzolás közben. De sokszor zokogtam is.

Különös, egyes képek gyorsan tűntek föl, nagyon világosan; mások nem ébredtek, szöktek. És rendesen a legcsinosabbak voltak legtávolabb.

Másik körülmény, hogy az oly esemény, mely föltartóztatás nélkül folyt le előttem, csak két, három vagy négy képet hagyott vissza bennem, mintha pillanatnyi fölvételek lettek volna. Így a Hugo Viktor temetéséből, amelyen mint egy párisi liceum küldöttségének tagja vettem részt, nem emlékeztem, csak a poros Champs-elyséera, amint a tömeg ellepte; a napsütötte Saint-Germain boulevardra és a gyászba borított Pantheonra, ahol a hivatalos személyek csoportosulnak.

De a sok emlék közt hiányokat, több hónapra terjedő hézagokat találtam, különösen gyermekéveim korában.

Mit mondjak még? Ha emberi lénynek megengedném, hogy lapozzon e gyűjteményben, asztaltársaságokat találna, családi ebédeket, híres embereket, bálakat, vacsorákat, úti-képeket, színdarabokat, azaz egyes jeleneteket, díszleteket. Szóval: egy életet.

Jól jegyezzétek meg, nem titkoltam semmit megörökítési buzgalmamban, nem titkoltam bizalmas, benső életem jeleit.

Miért is? Csupán magamnak dolgoztam és azért bátran rajzoltam meg mindazt, amire szemem visszaemlékezett . . . és abban, amit magukba zártak, nem kevés a feltűnést keltő.

Mi? Ez gondolkozóba ejti kedves barátom. Ah, biztosítottam, hogy néha ugyancsak össze kellett magam szednem, hogy újjaimat engedelmességre kényszerítsem agyam iránt.

Nem akarom önt megbántani, de olvasson csak gondolatban ebből a kis munkából . . . Látja, ön máris pirul.

Igaz, hogy őszinteségem igen kecses visszaemlékezésekkel jutalmazott, párnákon alvó alakok, női könyökök tükör előtt fölemelve, rózsaszínű éjjeli lámpám félhomályában elsuhanó fehér árnyak . . . Rajzoltam őket!

Végre megálltam beteségem küszöbén, miután így hozzá ónoztam jelen életemet a multhoz.

És tudja-e, hány rajzom van itt? Több mint nyolcezer. Kissé őrült sokaság, ugy-e? De ez egy unikum! Unikum! csodás szó.

II.

Elhallgatott és nézte a hatalmas két kötet piros hátát:
— És soha sem mutatta meg senkinek?

A festő mosolygott.

— De igen, egyetlen emberi lénynek.

— Nőnek?

— Igen, nőnek, akit nagyon szerettem. Szerelmesek voltunk, amikor megbetegedtem. Minthogy vidéken lakó szüleimnél ápoltak, sokáig nem láttam.

Mikor aztán ismét beköltöztem párisi lakásomba, hozám sietett. Megöleltük egymást, mint az olyan szerelmesek, akik a hat hónapig őrzött takarékperselyt eltörik. Derékon ragadtam.

De ekkor a leány visszahökken a két piros kötet láttára.

Meg kellett magyaráznom, mire valók; e közben reszkető kézzel szedtem el a kalapját.

Ekkor aztán becézgetett és kért, hogy mutassam meg neki a két könyvet.

Kereken megtagadtam. Ekkor aztán azzal vádolt, hogy nem bizom meg eléggé benne, ismételte, hogy szeretni annyit tesz, mint ismerni egymást, misem legyen titok és minthogy most itt az alkalom, hogy megismertessem vele egész életemet, legalább azt, ami megmaradt emlékemben, a szerelem ellen vétenék, ha titkolnám előtte. Ha néki volnának ilyen bizalmas följegyzései, pillanatig sem haboznék, hogy megvallja őket nékem.

Elvégre is a mohó, bosszankodó, hizelgő szavak özöne, amellyel a nők el szoktak benneteket ragadni, engem sem hagyott szilárdán.

Szerettem azt a nőt, szerettem a csicsergéséért, a mádkára emlékeztető kecsességéért, mert az ilyen nőket szeretik a szív mélyéből, amíg a komoly szeretők homlokára csak szórakozott csókot lehelünk.

De bár elfogott a vágy, hogy közöljem vele, amire kért, a szerelemnél is erősebb szeméremérzet fogott el.

Látja, kedves barátom, misem hasonlít annyira az életünkhöz, mint valami lakás, és ez természetes, mert hiszen a lakás foglalja magában tulajdonképen az életet. Igen, vannak bennünk szeretetreméltó csalfa külsőségek, amelyek a szalon butorzatára emlékeztetnek. Van bennünk hajlam a kulturára, nyugalomra és szerelemre, amint hogy lakásokban találunk éttermet, könyvtárt, hálószobát. Ez világos. De vannak bennünk rejtett zúgok is, ahová csak magunk léphetünk, melyek olyanok, mint a lakás bizalmas, magánszobái. Ön mosolyog? Nos, én mégis fönntartom hasonlatom mindvégig.

Nemcsak az erkölcsi tisztaságérzete él bennünk, amely a bőrünk ápolásának testvére, de megvan bennünk a kloáka is, a rút, a kénytelen magány, fajtalan gondolatokkal, olyanokkal, amelyeket még magunkban sem merünk megfogalmazni, amelyeknek emlékére elpirulunk: így például a kéjvágy egy drága halott előtt, aljasságok, nemtelen kicsinyes gondolatok.

Nos, há az én képeim nem is hatolnak be az ily megnevezhetetlen sírgödörbe, mégis érintik és meglátszik rajtuk a nyoma. Ez a körülmény szilárdította ellenállásomat. De ékesszólásom hasztalan volt. Azzal is hajótörést szenvedtem, hogy barátnőmnek elmondtam, hogy szerelmi életem már tizenhárom éves és hogy a lapok közt bosszantó dolgokat fog találni, vetélytársnőket...

Nem kell föllebbenteni a fátyolt az élet egyes részleteiről, minek magát elbusítani hasztalan.

A leány sírt, hálátlannak mondott. Mégis ellentálltam. Távozni készült, ekkor engedtem.

Lázasan a könyvekre vetette magát; föltörte, mint valami nehéz ládát. Háta mögött a karosszékre támaszkodtam, míg ő gyermekes kíváncsisággal lapozgatta a könyveket.

Mily jelenet. Ez a leány az ő szemeivel most ugyanazt látja életemből, amit az én szemeim láttak; gyónást, amelynek meg volt az a lehetetlen bátorsága, hogy teljesen őszinte volt.

Kétségtelen, hogy az ifjuság némely lapjánál, amely egy zúgyszálloda piros lámpája alatt játszik, mikor tizenhét éves voltam, utálattal el fogja dobni az albumot...

Vagy tán a galans fényképekre emlékeztető egyes jelenetknél dühében széttépi a könyveket.

Végül az utolsó lapokhoz ért, amelyeket az ő szilhuettjei borították.

Hosszasan nézte: tavaszi találka a Tuillériákban. Megrajzoltam az arcát, mosolyogva virágos kalapja alatt, azt az áldott arcot, amely a fasor végén feltűnik és hirtelen belopózik az ember szívébe.

Vajjon a visszaemlékezés gyöngéddé teszi-e?

De a leány lázas haraggal becsapta a könyvet.

Lábaihoz borultam:

— Szenved? Nemtelen vagyok, ugy-e. Féltekeny. Lássá, megkísérlette az eget. Meg vagyunk büntetve. De hát beszéljen, öntse ki haragját, ne meneküljön...

A leány haragos tekintettel szólt:

— Minek rajzolt le abban az utálatos kalapban?

Schleinitz Carla naplója.

Irta: Vicomte Letorière.

7

Homokos, október közepén.

— — Valóban olyan ez a vidék, aminőnek Báthy András mondotta . . . Oázis, Egyptom sárgás homoksivatagán. A Báthyak ódon kuriája tömőrfalu, már egy kissé pusztuló ház. Vastrácsos, szűk, alacsony ablakai, a lonccal befuttatott ámbitus — mind-mind egy régen elmúlt kor építészetére vallanak. Nagyon elvadult már a hajdan remek park. Mint hallom, Ninon férje, Báthy László, rengeteg pénzt elköltött, hogy a sívó homokban cyprust, platánfát, sőt a fenyőt is meghonosítsa. Érdekes, a föld népe itt mennyire rajong még ma is Báthy Lászlóért. Nemes jó szivét, nobilis gavallér vénáját mindenki emlegeti. Ferenc bácsi, az öreg ispán, aki még a bölcsőben ismerte a Báthy fiúkat — egyet-mást beszélt Andrásról is.

— Igen szerettük mindnyájan. Olyan jó, mint a néhai urunk volt. Jobb sorsot érdemelne. Többet nem mondott, mert Ninon jött a külső udvar felől, s elhitt magával a szőlőbe. Valóságos bájos buen retiro ez a hely. Gyönyörű lugasokon hamvas fűrtök, a lankás aljban virágok. Két kis szoba egészen modernül építve, de rococo butorokkal. Még a Báthyak hajdani fénykorából valók. Szüret idején ott is aludtunk. Az én ágyam fölött egy csodaszép női arckép függött. Megkérdeztem Ninont kit ábrázol.

— Szegény jó anyám — válaszolt és némi meghatottságot észleltem hangjában.

Gyorsan eszembe jutott a szobrásznak tett ígéretem. Bizony elfeledtem. Igaz — én nagyon könnyen szoktam ígérni, néha olyat is, amit meg nem tarthatok, csak azért, mert másképpen nem tudok kitérni . . . Másnap mindjárt kíséreltem a temetőbe. Egyszerű kis falusi temető ez. Homokdombon. Benőve tarackal, királydinnyével. Lyceum a garádokon. Épen olyan aminőnek Báthy András festette. Csöndje, nyugalma emlékeztet Thomas Gray falusi temető-jére. Korhadoszó farácsozat vette körül a nehéz kőlappal lezárt, sirboltszerű tüveget. Rajta egy urna, amelyben hervadó

koszorúk, hervadó csokrok maradványa látszott. Mint később megtudtam, ezeket mind András küldte, aki rajongó pietással csügg nagyanyja emlékéen. A sir körül négy jázmin bokor. Még Báthy László ültette. Kedvenc virága volt az áldott jó Pribóczynénak. Róla is csak supperlativusokban beszél a falu népe . . .

Meglehetősen csöndesen élünk. Néha látogatásokat is teszünk a szomszéd birtokosoknál. Mindenütt szívesen fogadnak — és agyontraktálnak. Ez is magyar specialitás. Annyi enni-inni valót soha életemben nem láttam. Egy-egy uzsonánál szinte rogyadoznak az asztalok. Az urirend is beszél néha-néha a Báthy-fiukról. De ezek már inkább Eugént emlegetik. Mig a néptől többnyire Andrásról hallok. Ninonnál temérdek képe van Eugénnek. Minden szoba tele van az arcképeivel. Photographiák, Aquarell, chrom- és olajképekkel. Egy izben valami lomtárban kerestem valamit. Egy szép olajfestményre akadtam. Fiatal, 16—18 éves fiut ábrázolt. Sötét hajáról kissé eltolt virágos, puha kalappal, könnyű házi szakkóban. Megösmertem, különösen szemérol, Báthy András képe volt. Leporoltattam és fölakasztattam a zongorával szembe. Ninon meglátta s rögtön megkérdezett:

— Mért akasztotta ide a szobrász képét. Tudja, nem szeretem a t ü n t e t é s e k e t . . .

Én azoban úgy tettem, mintha nem hallottam volna. A kép ott maradt, ahová tettem. Ninon nem ért rá többé foglalkozni vele, mert a szüret minden idejét igénybe vette.

Ragyogó, kora októberi idő kedvezett, a mistikus kedvtelésnek. Én mégsohase láttam ilyet. Érdekelt a szedő-lányok nótázása, puttonyosok, szüretelő-nép vidám lármája. Óriás bográcsokban főtt a gulyás. Én szivart, cigarettát osztogattam a férfiaknak s elmentünk a szüretet bezáró tánc mulatságra is, amelyet Ferenc bácsi-nál, az ispán-lak udvarán tartottak. Módosan, csinált virágbokrétával kalapján, slingelt kendővel a kék mándli zsebében, engem is fölkerített egyik legény. Táncolnom kellett csárdást. Nem tudom hogy ment. Ninon azt állította: prachtvoll.

Egy izben proponáltam, hívja meg a szüretre András is. Kitérően felelt Ninon: András nem szereti a lármát. Majd meg, hogy sok a dolga. De küldetett neki egy kosár szőlőt, süteményt, pogácsát mit — s megkért, irnék helyette néhány sort. Kissé különösnek találtam iáknságát, de aztán elővettem egy halvány szürke lapot s következőket irtam:

»Caro Signor Báthy!

Miután tisztelt édesanyjának minden idejét igénybe veszi a szüreti munka — én irok Önnek. Remény-lem, jól érzi magát s a falusi küldeményt teljes ét-vágygyal fogja elfogyasztani. A kosarat küldje vissza, hogy édesanyja újra küldhessen egyet-mást. Nekem Homokos rendkívül tetszik. Elvagyok ragadtatva a bájos, csöndes tájtól. Mikor látogat meg egyszer bennünket? Nagyon örülnénk.

Sziből üdvözi

Schleinitz Carla.«

Nagyon közönséges, mindennapi levél volt. De istenem, mit irjak egy kosár szőlő, meg pogácsa mellé. Ninon még az utolsó passzust is kifogásolta. Minek terelem el, holmi hivogatásokkal, András figyelmét a munkától. Lepecsételtem — és elküldtem a levelet. Ez volt az első levél, amelyet Báthy Andrisnak küldöttem . . . mennyi, mennyi követte ezt később, istenem!

Harmadnapra válaszolt Báthy. Egy francia idézettel kezdte: *Il tombe des croix du ciel, qui ne choisissent pas les épaules . . .* Levelén valami bánatos timbre rezgett át. De valami észrevétlen melegség is — so eine verhaltene gluth — ahogy mi germánok mondjuk. A levélben többet lehetett a s o r o k k ö z t, mint a s o r o k b a n olvasni. Önkénytelenül az a kézcsók, az az utolsó, a hotel foyerjában, jutott eszembe . . . Gyönyörű holdvilágos őszi este volt. Mintha álmodó tündérek könnyü leple borult volna a hallgató tájra. Egy egy akáclevél perdült utamra. Halkan, szinte nesz-telenül, mint az önkénytes, kikerülhetetlen elmulás jele . . . Sokáig sétáltam egyedül a szőlőben, s mikor bementem a szobámba hosszasan elnéztem az öreg Pribóczyné arcképét. Mintha szeliden nézett volna rám. Mintha megelevenedett volna és a nagy némaságban, valami szellemhang érintette fülemet:

— Fogja-e még valaha valaki úgy szeretni az én drága Andriskámat, mint ahogy én szerettem . . .

Hallucinatio volt bizonynyal . . . De én sokáig nem tudtam elaludni. Reggel Ninon levelet kapott a szobrásztól, amelyben vasárnapra jelentette be látogatását.

(Folytatjuk.)

A vén cigány halála.

A pákozdi cigánysoron nagy a szomorúság. Az öreg Rigó János száraz fáján hirtelen elpattant a húr s reszkető kezéből kiesett a vonó. A hegedű, a melyen egykoron az ő szerelmes fiát, Rigó Jancsit, a regényes kalandjairól híres cigány-primást oktatta, gazdáitanul maradt. Jól oktathatta az öreg, hogy édes-bús nótáival egy szépséges hercegasszony szívét tudta meghódítani. A mester, akinek ezt a kárázatos dicsőséget köszönheti, immár künn fekszik a pákozdi temető szomorufűz lombjai alatt . . .

Idősb Rigó János vállaira már hetvenhárom esztendő súlya nehezedett. Hát nem is volt sok vesződése a halálnak vele; egy gyenge suhintás élesre fent kaszájával s szállt-szállt a lelke lázas röppenéssel a menyek birodalmába. Mikor aztán eljutott szent-Péter kapujához s bebocsájtásért esengett, nyomban be is bocsájtották a jámbor öreget . . .

Fiatal legény volt, mikor a szabadságharc idejében a vitéz magyar sereg Pákozdnál megütközött Jellasics vad hordáival. A győzelmes csata után Rigó János, a diadalmában uszó honvédeknek muzsikált s tüzes magyar nótáival még táncrea is kerekedtek a vitézek. Erre a letűnt szép időre mindig örömmel gondolt vissza s még öreg napjaiban is sokat szokott mesélni róla. Ötven esztendővel ezelőtt megházasodott, elvette Kováts Máriát, aki szintén népzeneész familiából származott. Házasságukból tizenkét gyermekük született, kik közül ma már csupán a nagy népszerűsége szert tett Rigó Jancsi él. Karácsonykor ünnepelték volna az öregek az aranylakodalmukat. Készültek is már erre a szép napra, melyre haza várták a Jancsi fiut is, akiről mindig rajongó szeretettel beszéltek. Rigó Jancsi szívében is mély gyökeret vert a szülők iránt érzett fiui szeretet, miről többször tanuságot tett.

Mikor a szerelmes hercegasszonyával az idők fénykorát élte, akkor sem feledkezett meg az öregekről, sőt egy izben Chimay hercegnével együtt ellátogatott Pákozdra s bemutatta agg szüleit szépséges Klárájának. A két öreg persze alig tudott hova lenni a boldogságtól s minden kigondolható apró kedvességgel halmozták el az aranyos Klárát. — Ara-

nyos gyermekem, Klárám — csak így szólitotta az öreg Rigóné a szőke hercegasszonyt, a ki az öregek tiszta hajlékában oly jól, olyan otthonosan érezte magát. Meg is jegyezte akkor, hogy fényes palotájának ragyogó termei soha sem nyujtottak neki olyan boldogságot, olyan örömet, mint ez a kicsiny, fehérre meszelt szoba. S a hercegné megmutatta, hogy együtt is tud érezni ezzel az egyszerű néppel.

Abban az időben ugyanis otthon volt Rigó Jancsi öcscse, az alig husz esztendő s Rigó Bernát, akit sorvasztó betegség gyötört. A hercegné megsajnálta a barna képű gyereket s megígérte, hogy segíteni fog rajta. Mikor pár hónap mulva Chimay hercegné és Rigó Jancsi Kairóban egy pompásan berendezett kastélyba költöztek, a melyet a hercegasszony vásárolt, levelet és pénzt küldtek Pákozdra, hogy a beteg Bernátka, — így hívták otthon, — utazzék hozzájuk Kairóba, a hol gyógyulást fog találni. A fiu el is utazott s vagy hat hónapot töltött a meleg éghajlatu vidéken, de betegsége már olyan előre haladott stádiumban volt, hogy nem használt sem a gondos ápolás, sem az orvosi tudomány. S ezt tudta a fiatal Rigó is, hát minden áron haza akart jönni.

— Ha már meg kell halni — mondta szomorúan — hát otthon haljak meg, hogy ott pihenhessek a kicsiny pákozdi temetőben.

Hajón érkezett meg Triesztbe. Mivel a hajó pestises vidéket érintett s a hajón pestis-gyanus megbetegedés fordult elő, ez arra indította a kikötő kapitányságot, hogy a hajót utasaival együtt vesztegár alá vegye. Rigó Bernátot szörnyen gyötörte a honvágy. Sehogysem tudott belenyugodni sorsába s egyik éjjel egy őrizetlen pillanatban megszökött a veszélyes hajóról. Vonatra szállt, mely robogott vele hazafelé. E közben a hajón észrevették a fiu eltűnését, a mi nagy riadalmat keltett. A trieszti rendőrség idejében megtudta, hogy a szőkevény Székesfehérvár felé vette útját. Még azon éjjel sürgős táviratot küldtek a székesfehérvári rendőrséghez, hogy a Triesztből elinduló gyorsvonattal egy pestis-gyanus utas érkezik Székesfehérvárra s tegyék meg a szükséges óvintézkedést. A rendőrség és a mentők a jelentésre nagy apparátussal vonultak ki az állomáshoz s a mikor reggel Prágerhof felől megérkezett a vonat, átkutatták s tényleg rá is találtak a pestises cigányra, a kit a legnagyobb óvossággal beszállították a járványkórházba, a honnan csak pár nap mulva alapos fertőtelenítés után bocsájtottak szabadon.

Otthon már kétségbeesetten, szivszorongva várták az öregek a beteg gyereket, a kinek élete ezután már csak

haldoklás volt. Az öreg Rigó naphosszat elüdögélt Bernátka ágya mellett. Milyen odaadó szeretettel ápolta, hogyan szeretett volna akár a saját élete árán, új életet adni beteg gyermekének! Százszor is elkérdezte:

— Akarsz-e valamit édes gyermekem? — s reszkető kezével megsimogatta fiának lázban égő arcát. Aztán néhány nap múlva meghalt Bernátka . . . Szépen eltemették. A pap imádkozott s a falubeli fiatal leányok és legények bús dalokat énekeltek a koporsója mellett . . .

Most újra temetésre szőtt az ének Rigóék házában. Tizenegy gyermekét követte a halálba a familia feje, az öreg Rigó János.

Vasárnap reggel még künn üdögélt a tornácon s hallgatta a misére hívó harang ájtatos szavát. Fáradt szemeivel pedig nézte-nézte a pusztuló természetet s elgondolkozott. Az járt az eszébe, hogy a fiát, a Jancsit, akit olyan messze idegenbe vetett a sors, de jó is lenne még egyszer a keblére ölelni. Vaj, megéri-e még ezt a nagy örömet? . . . S szemeiből könnyek törtek elő, melyek végig peregtek barázdás ábrázatán . . . Majd hideg borzongás futott végig egész testén.

— Anyjuk, — szólt be a konyhán foglalatoskodó feleségének — anyjuk, bemennék már, fázom, de mintha sóból lennének a lábaim, olyan nehezek . . . nem bírom a járását . . .

Az öreg asszony segített neki s bevezette a szobába. Aztán lefeküdt. Lefeküdt és fel sem kelt többé, elaludt örökre, hiába költögette a szegény asszony fájdalmas, siró panasszal.

Hamar híre ment a faluban, hogy meghalt az öreg Rigó bácsi. A szomorú hírt persze megtáviratozták Rigó Jancsinak, aki most Hamburgban tartózkodik. De a temetésre nem jött haza. Többször említette, hogy nem tudná elviselni, ha atyját halva kellene látnia. Édesanyjának azonban a temetésre táviratilag küldött jelentékeny pénzüsszeget s koszorút rendelt a koporsóra.

A halottas szobában díszes ravatalt állítottak föl. Megilletődve állta körül a falu népe, mely mindenben megható jelét adta az elhunyt öreg muzsikus iránt érzett szeretetének. A temetés is nagy részvét mellett ment végbe. Ott volt az egész falu apraja, nagyja. Székesfehérvárról és Velencéről több cigány-zenekar vett részt a temetésen, hogy elkísérjék utolsó útjára öreg cimborájukat.

A gyászháznál a pap imája után a zenészek elhúzták:

»Kitették a holttestet az udvarra« . . . kezdetű szomorú nótát, melynek elhangzása után a falubeli legények vállaikra emelték a koszorúkkal borított koporsót s úgy vitték ki a temetőbe. A gyászszertartás befejezése után a cigányok újra kesergő dalba fogtak; eljátszották az immár anyaföldben pihenő vén cigány legkedvesebb nótáját: »Lehullott a rezgő nyárfa« . . . s huziák, szivetrázó hangon, hogy minden szemben ott csillogtak a részvét könnyei . . .

. . . Esteledett. A fák lombja-vesztett koronái között panaszos sóhajtás, siró szél támad s hullik, egyre hullik a frissen hantolt sirra az elsárgult levél . . . A közeli vadrózsbokorban egy elkésett fülemüle csattogja édes dalát . . .

Révész Béla.

SZÖKEVÉNYEK.

Minden kis pletykát elhomályosít most
 A garnizónban egy fura eset.
 Szép ezredesnének eltűnt a városból
 S egy önkéntesnek is nyoma veszett.
 Aranygallérunk csak néhány hónapja,
 Hogy nőt hozott a házhoz ujólag
 S immár egy kaucsuk csillagos önkéntes
 A szöktető, vagy mondjuk: a lovag.

Az önkéntesek deputációban
 Mentek a bősz aranygallér elé
 S egy félórába tellett míg a szónok
 A védbeszéd fonalát meglelé.
 S beszélt aztán olyan szívet megrázón
 Hogy megindított vón fűt, fát, rögöt . . .
 — Ezredes úr . . . Mi nem tehetünk arról,
 Hogy . . . társunk bá, nejével megszökött.

És jöttek egyre deputációban
 Vitéz aranypléh-gallérunk elé:
 Négy zászlóalj tizenhat századával
 És hetvenhárom tiszti partepé.
 De nem lelték otthon, akit kerestek,
 Már régen messze járt ezredesünk
 És sürgönyzött is már haza azóta,
 Hogy: „Holnap este hatkor érkezünk.“

Az állomásnál várta másnap őket,
 Minden egyes polgár, aki szavaz
 És harci rendben állva, négy batallion,
 Tizenhat század, hatvannégy szakasz.
 Feszesen állt ott mind, megannyi nyársfa,
 Az ezeröttszázharminc közlegény
 És negyven kaucsukcsillagos önkéntes
 A vakparádés hadtest jobbfelén.

És pont hat órakor, a gyorsvonatból
 Kiszállt az asszony és az ezredes
 S üvegbatárban vitte haza őket
 Négy táncoló, fényesszórú deres.
 Amerre mentek, harsogott az éljen,
 És nem volt senki, ki megütközött,
 Hogy szökevényként hozták az önkéntest,
 Nyolc feltűzött acélszurony között...

Balla Ignác.

Mogens.

Írta: J. P. Jacobsen.

2

Kamilla! . . . Kamilla! — szólt a jogtanácsos, miközben a külső ajtók bezárásával foglalatoskodott — mondd csak, miféle rózsák voltak azok, melyeket Karlsennél láttunk? . . . Ugy-e, mainton és pompadour rózsák voltak!? . . .

— Nem, ceudrillonok voltak, felelt a leány.

— Tényleg! . . .

— No de most már pihenni kell, jó éjszakát gyermekeim!

Kamilla bement a szobájába, félrehúzta az ablakfüggönyöket, forró homlokát odanyomta a hideg üvegtáblához és egy operettből dalokat dudolt. A nap már régen leszált és az esti gyöngye szellő apró fehér, a holdfénytől megvilágított felhőket üzött az égen. Sokáig szemmel kísérte ezeket az elvonuló felhőket, azután csöndes sóhajtozások között betette az ablakot és odaállt a tükör elé.

Egy nyulánk fiatal emberre gondolt, a ki egy kicsiny feketeruhás asszonyt visz a karjain; egy nyulánk fiatal emberre gondolt, aki a viharban sziklák között hajtja a csónakot. Az egész párbeszédre emlékezett, mintha csak most hallotta volna. Elpirult: Még azt hiszi Karloen Jenő, hogy udvarolsz neki . . . Azután tovább szötte gondolatait: Klára bizony senki után se futott volna az erdőben és egy idegent nem szólított volna fel, hogy menjen vele csónakázni. Azt mondta róla Karlsen, hogy ez egy igazi nő, egészen a körmehegyéig. Világos, hogy ez a megrovás neked szólt, te kis paraszt Kamilla!

Csöndesen lefeküdt, az ágy mellett álló könyvszekrényről levett egy csinos könyvet, fölnyitotta és miután az első oldalon lévő költeményt elolvasta, földre ejtette a könyvet és könnyezni kezdett. Azután óvatosan fölemelte a földről, visszatette a helyére, eloltotta a gyertyát egy kis ideig révetegen nézett az ablakra és végre elaludt.

Néhány nap múlva a nyulánk fiatal ember elindult Kaptrafalgárba. Utközben találkozott egy paraszt szekeresrel, a ki megengedte, hogy felüljön. A hátára feküdt a szalma tetején és a felhőtlen, tiszta égboltozaton pihentette szemét. Gondolatai egymást kergették. Elgondolkodott azon, hogy hogyan lehet egy földi lény oly csodaszép. Előtte volt az

arca, keze, a feje. Fülébe csengett a hangja . . . A paraszt az ostornyéllel egy palaháztető felé mutatott, mely körülbelül még egy negyedmérföldnyire volt tőlük.

— Ott áll a jogtanácsosé.

Mogens felemelkedett a szalmában és tető felé meresztette szemeit. Elgondolta, hogy talán senki sem lesz otthon, vagy éppen most egy vig társaságra fog náluk találni, akik-től majd nem szabadulhat el egyhamar . . .

A paraszt megállította lovait egy gyalogutnál, mely a kastélyhoz vezetett. Mogens lemászott a szalmáról, leverte ruhájáról a törmeléket, mialatt a kocsi tovább dőcögött a poros, kövecses országúton.

Amint a kertkapu felé közeledett, látta, hogy egy piroskendős leány befutott az erkélyről. Kézimunkakosarát a párkányon hagyta és a hintaszék még mindig mozgásban volt. Belépett a kertbe, de nem vette le szemét az erkélyről. A tanácsos, ki mindkét karján egymásba rakott virágcserepeket cipelt, hangosan köszöntötte. Erre Mogens hátrafordult és beszélgetésbe eredtek. A tanácsos azt kezdte magyarázni, hogy oltás által, mennyire eltűnnek a faji különbségek.

Végre Kamilla kijött a kertbe. Karján kék kendőt hozott. Egy kedves fejbólintással üdvözölte Mogenst és hogyléte felől kérdezősködött.

— Történt azóta valami különös? Sokat csónakázott?

— Igen, mint rendszeren . . .

Mindketten mosolyogtak és egy kis ideig szótlanul álltak egymás mellett. Kamilla a kertipad felé indult.

— Foglaljon helyet; bizonyosan el van fáradva.

Kamilla politikai dolgokról kezdett beszélni, amit Mogens szótlanul hallgatott.

— Nem érdeklődik a politika iránt?

— Nem igen.

— Akkor miért hagy engem annyit beszélni róla?

— Ah, hisz olyan szellemesen fejtegeti; nekem mind-egy, bármiről beszél.

— Ez csakugyan nem bók.

— De ez csak az igazi, szólt Mogens, mikor észrevette, hogy a leány megsértődött.

Ebéd után, mikor az erkélyen a fekete kávé is elfogyasztották, a jogtanácsos sétára hívta őket. Keresztülmentek a nagy országúton, azután mind a három egy keskeny ösvényre tértek, melynek mindkét oldalán rozstarló terült el. Eneek az útnak a vége egy cserjésen keresztül a tölgyeshez vezetett, ahol a bokrokon még csigákat is lehetett látni. Kamilla kívánságára Mogens egy egész marékkal hozott belőlük.

— Köszönöm, ez nagyon sok! — és néhány kivételével a többi a földre szórta.

Mogens erre egy haragos pillantást vetett reá és Kamilla ekkor lehajolt, hogy fölszedje az elszórt csigákat. Mogens ott állt előtte és nyugodtan nézett maga elé. Ezután egész uton nem szóltak egymáshoz. Mikor hazafelé ismét a tölgyekhez értek, Kamilla elbújt mögöttük és énekelt. Mogens a mogyoróbokrok között állt és jobbra-balra fürkészte tekintetével . . .

Estefelé Mogens hazament.

— Apám, ha itt maradhatunk még legalább egy hónapig, hívjuk meg ezt az egyszerű, őszinte embert meg néhányszor.

És csakugyan olyan kellemes, verőfényes őszi idők jártak, hogy egy teljes hónapig Kaptrafalgarban maradtak és Mogens kétszer is meglátogatta őket hetenkint.

Ennek a szép időjárásnak egyik utolsó napján már korán reggel kezdett esni és délig folyton esett, amikor hirtelen kisütött a nap és olyan erősen sütött, hogy az esőtől lehűlt levegőben a nedves fű fölött és a fák ágai körül finom, könnyű felhőszerű köd lebegett. A jogtanácsos a gyümölcsfákat nyesegette. Mogens a kert egyik sarkában egy téli-almafa alatt lévő asztalon állt kosárral a karján. Kamilla pedig nagy fehér kötényébe szedte az aranysárga és vörös-csikos almákat.

— No, hogy van tovább? — kérdezte Kamilla Mogenstől, ki félbeszakította elbeszélését, míg egy messzebb eső ágon lévő alma után kapaszkodott.

. . . Azután a paraszt háromszor sarkon fordult és nagyanyjával, a bornyujával és fekete tyukjával keresztül repült a tengeren. Repültek, repültek egészen a világvégeig, ahol Manó ült és éppen reggelizett . . . nem mondom tovább.

— Hagyja! — szólt Kamilla és meglepődve nézett fel Mogensre.

— Hiszen folytathatom, de előbb valamit akarok kérdezni magától, de ki ne nevéssen.

Kamilla leugrott a székről, melyen állt.

— Nézze csak, itt van az asztal és a kerítés. Ha nem akar a mennyasszonyom lenni, akkor átugrom a kosárral együtt és elmegyek . . . Tehát: Egy!

Kamilla látta, hogy a mosoly eltűnt Mogens arcáról.

— Kettő!

Már egészen elsápadt a himbálózástól.

— Akarok! Akarok! Hebegte Kamilla és elfutott. Iz-

gatottságában eleresztette a kötény csücskét és a sok, szép, egészséges alma kiszóródott.

— Három! és ekkor már Mogens utólérte Kamillát és megcsókolta.

A tél vége közeledett. A vastag hótakaró olvadásnak indult. A levegő tele volt csillogó napsugárral és a tiszta fehér hó szemképráztatóan villogott a sugárözön visszfénytől. A szobában minden szín és forma megélénkült, megelevenedett; mindennek kiélesedett a széle és a körvonala. A virágasztalon egybeolvadtak a különféle színek: a világoszöldről a legsötétebb zöldig különféle variációkban. Ahogy betűzött a nap, barnáspiros fény öntötte el a mahagóni asztal lapját és a pipere-tárgyak aranyozásán és képkereteken mintha megolvadt, szikrázó arany folyt volna végig. A szőnyeg tarkasága pedig egy élénk színvegyületté változott.

Kamilla az ablaknál ült, varrt. Őt és a tükörasztalon álló három grácia szobrát is a piros függönytől rózsaszínű világosság vette körül. Mogens pedig, aki föl- és alá sétált a szobában, minden percben keresztül ment egy bágyadt, szivárványszínű, ferde porfénysávon.

— Pompás hangulatban volt.

— Igen — felelt Mogens. — Nincs az ég és a föld között olyasvalami, ami fölött egy kézmozdulattal napirendre ne térnének: Ez közönséges, semmi. Az nagyszerű, nemes. Ennél nincs butább a földön. Az szerencsés. Az gyűlöletes, emez nagyon szép. És az a csodálatos, hogy mindig meg-egyeznek és valahányszor összevetik nézeteiket, mindig ugyanazon eredményre jutnak. Rendkívül egyforma nézetű és véleményű két ember!

— Csak nem akarod azt állítani, hogy Carlsen és Rönholt egyformán vélekednek?

— Igen. Az még a legszebb, hogy különböző pártokhoz tartoznak. Alapelveik annyira különböznek egymástól, mint a nap az éjtől...

— Hát mit vétettek neked?

— Folyton bosszúságot okoznak...

Kamilla félre tette a kézimunkát, odalépett hozzá és pajkosan, kérdőleg tekintett rá.

— Nem állhatom ki azt a Carlsent, szólt Mogens bosszusan.

— És?

— És, és... azután te kedves vagy.

— És?

— És nem türhetem, hogy úgy viselkedjék veled szem-

ben és olyan hangon beszéljen veled. Mert te az enyém vagy és nem az övé. Nem igaz? Te az enyém vagy testestül, lelkestül örökre.

A leány bólintott egyet és meghatottan simult Mogenshez, aki átölelte és homlokon csókolta.

Estefelé Mogens elkísérte a jogtanácsost a postára, akinek másnap hivatalos ügyben el kellett utaznia. Kamilla reggel a nénijéhez szándékozott menni, hogy apja távolléte alatt ott töltsse az időt. Mikor Mogens elbucsuzott jövődöbeli apósától, hazafelé vette utját és az járt az eszében, hogy most több napig nem látja Kamillát. Arra a keskeny, hosszú, de néptelen útra tért, mely hozzájuk vezetett. Egy kocsi haladt el mellette, melynek döcögése egy kutya éktelen vonításába vészett el. Mikor odaért, megállt a ház előtt. Az első emelet, mint rendesen, most is sötét volt. A szomszéd ház ablakaiból gyér világosság vetődött a becsukott, meszelt ablaktáblákra. A második emelet ablakai nyitva voltak, csak a Kamilláé nem és a hold éppen azokra vetette legerősebben sugarait. A felhők egymást üzték a magasban. A komor, sötét ház elszomorította Mogenst és az elhagyatottság érzete lopózott lelkébe. A víz egyhanguan folyt, csöpögött a tetőről. A szél végigsüvített az utcán. Milyen sivár, sötét ez a ház! gondolta magában Mogens és az anyja jutott az eszébe. Ha az ölébe hajthatná a fejét és kisírhatná magát! Sokáig állt ott a mellén összefont karokkal. Azután lassan megindult hazafelé. Sokáig zörgetett a kapun, míg kinyitották és dudolva futott fel a lépcsőkön. Mikor belépett a szobába, rögtön egy regényt vett a kezébe, a diványra vetette magát és éjfélig olvasott. A szobában hideg volt. Hirtelen felugrott és járkálni kezdett. Az ablaknál megállt. Az ég egyik része világos volt, a másik részén hosszukás felhők tömörültek, melyeknek az alja vöröses fényben világított. Kinyitotta az ablakot és látta, hogy a jogtanácsos nyaralójának környékén tűz van. Lerohant az utcára és egy mellékutcán csakhamar az országutra jutott. Még nem látott semmit, de mikor a sarkon befordult, megpillantotta a tűz vad, piros fényét. Körülbelül husz ember futott előtte és miközben egyik a másikat elhagyta, izgatottan kérdezték egymástól, hogy hol van a tűz. «A finomítóban» volt a rövid felelet. Mikor Mogens ezt hallotta, megkönnyebbülve futott tovább. Ismét utolérte egy csapat ember, a kik a szappangyárat emlegették. A szappangyár a jogtanácsos szomszédságában volt. Mogens meggyorsította lépteit és végre befordult abba az utcába, ahol a tűz volt. Az utca tömve volt emberekkel. Öregasszonyok, cselédek, inasok futkostak, kiabáltak. A sarkonállók fecseg-

tek, nevetgéltek. A kocsik összetorlódtak; se előre, se hátra. Mogens keresztül vágta magát a tömegen és megállt a sarkon. A szikrák pattogtak, repültek szana-széjjel. Az ablaküvegek vörös fényben csillogtak. A gyárról csakhamar kigyult a jogtanácsos háza és a szomszédház is. Óriási hőség, füst és kavarodás támadt. Kiáltozás, átkozódás. A gerendák recsegve, ropogva omlottak le a falakról, a tetőcserepek pattogtak, az ablaküvegek csörömpölve hulltak a földre. És ezen szörnyű zshivajhoz járult még a vizipuskák egyhangu bűgása. Butorok, ágyneműek, létrák és mindenféle házieszközök heverték szerte a földön. A házak díszes ormát megvilágította az égő gyár. A lángnyelvek már az első emelet ablakain is kicsaptak. A tűz sistergett, sziszegett, dörgött és szörnyű morajjal és lobo-gással emésztette fel, ami elérhető. Mogens az egyik nagy lajtorját odatámasztotta a tanácsos házának nyitott ablakához, gyorsan fölszaladt és bemászott az ablakon, melyen éppen abban a pillanatban csapódott ki, egy csomó gomolygó füst, úgy hogy erősen behunyta a szemét és a lélekzetét is visszakellett fojtania. Az ebédlőben volt. A hálószoba padlózata már teljesen átégett és időközönként hatalmas lángnyelvek csapkodtak a tetőig. A meredek, csupasz falakra rémes, sárgás árnyékot vetettek a lángoló deszkák. Mogens átmászott a (még ép) szobában felhalmozódott törmelékeken, egészen a leégett rész faláig ment, hol hideg és forró légáramlatok felváltva csapódtak az arcába. A tulsó oldalon már annyira leomlott a fal, hogy a Kamilla szobájába is beláthatott, míg az a rész, a hol a tanácsos irodája volt, még érintetlennek látszott. Folyton melegebb, forróbb lett a levegő körülötte. Az arcán már feszes volt a bőr és hajaszálai is göndörödni kezdtek. Egyszerre csak, amint a fal mellett állt, a mennyezet egy része vállaira csuszott és lenyomta. Nem birt megmozdulni; a halántéka hevesen lüktetett. Alig feküdt egy pár pillanatig, hirtelen minden oldalról hideg vizsugarak löveltek reá és magához tért. Amint föltápáskodott, sikoltas ütötte meg a fülét. Kamilla szobájában valami fehérséget pillantott meg a földön. Kamilla volt. Ott ült a földön és két kezével elfödte arcát. Majd odaszaladt a falhoz és letekintett. A karját előre nyujtotta és amint előrehajolt, elszédült és lezuhant a mélységbe. Ebben a pillanatban a lángok össze-csaptak előbbi helyén.

(Folytatjuk.)

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő” kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

Jövendő.

November elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona
Félévre ... .. 6 koronával.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítványkárok ellen

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyeget, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

Ha őszül a haja használja a hírneves **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherceg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy külföldi 20 éves szép leány írja: Ide mellékelem 3 arcképeket. Az «első» kép eredeti hajam volt; a «második» kép mutatja, hogy a folytonos hajhullás következtében milyen csunya voltam; a «harmadik» kép feltünteteti jelenlegi hajzatomat, melyet 3 üveg Diana hajszesz elhasználása után már eddig elértem. Ezek után felhatalmazom, hogy arcképeket is — ha jónak látja — közölje azok érdekében, a kik nem hajnövesztőt keresnek, hanem az ijesztésig határos hajhullást, hajtörést és korpa képződést megakadályozók nem voltak képesek. Kérek az eredeti Diana hajszeszből 2 üveggel újból küldeni, mert hajhullás ellen más szer nem létezik.

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szeplőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnőmmel mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözli
Dr. K. K.-né.

Egy tégely DIANA-ORÉM (éjjel használható zsiros crém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originalis nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a «Diana hajszert» melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg elhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszert», hogy megmentsem azt a pár szál hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszteni.

Tisztelt gyógyszerész ur! Sziveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronáért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyennek kell lenni egy finom arc-crémnek és szappannak. Hát mondhatom, hogy a Diana-szépítőszereket kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

Egy szatmári ur asszony írja: Mult évben hozatott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre mely megakadályozza, hogy tavaszi szeplőim láttatlanok legyenek.

ISKOLAI HEGEDÜK

8, 10 frtért és feljebb. HANGVERSENY-HEGEDÜK 20 frttól feljebb. Iskolai és templomi **HARMONIUMOK** az összes zenekari és műkedvelői hangszer, húrok, vonók és tokok a legjobb minőségben.

Uj szerkezetű CZIMBÁLMOK

legkiválóbb hangtartó szerkezettel pedál nélkül 30 frttól feljebb, pedállal 80 frttól feljebb.

Képes árjegyzékek

(minden cikkről külön) ingyen küldünk, csak meg kell írni, hogy miféle hangszerről kívánatik az árjegyzék.

KITÜNŐ HANGGAL.

Kaphatók: 3, 4, 5, 6,

Fonograf és Gramofon

beszélőgépek a legjutányosabb árakon. Hengerek és lemezek a világ leghíresebb művészeinek felveteleivel.

Dus raktár

kiváló gyártmányu új és átjátszott zongorák és pianóknban.

Régi zongorák és egyéb hangszerek ujakra hecseréltetnek.

Zongora kölcsönző intézet.

Tejjes zene arak felszerelése kedvező feltételek mellett. — Tornászati és községi dobok dus váia-ztékban.

STERNBERG

ÁRMIN ÉS TESTVERE

cs. és kir. udvári hangszergyár főüzletében

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK

kis állatoknak,

Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ

állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-körut 2., 1. em. (Telefon-szám 80-10.)

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szemölcs és a talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás vállalatik.

E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig drbkint 1.20 kor.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendt.

Központ szétküldési raktár

Schwenkl S. Gyógyszertára, Meidling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

Magyarországi főraktár.

Török József gyógysz. Budapest Király u 12. Andrassy-ut 26.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K., előzetes beküldése mellett bérn.

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfestheti feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű. **Ára 4 kor.** A használathoz szükséges csészek, kefék stb. **1.20 korona.** ☒ **Főraktár Budapesten:**

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a Réthy-féle pemetefü-cukorkánál!

Vásárlásoknál azonban vigyazzunk és **határozottan Réthy-félét** kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Berzeviczy Albert.

TARTALOM: Beöthy Ákos: A magyar államiság fejlődése és küzdelmei. — Gróf Károlyi István — contra gróf Vigyázó. — Bécsi levél. — Berzeviczy Albert. — A kaszinó politizál. — Lőrinczy György: Czakóné, meg a fia. — Uj kivándorlási felügyelő. — Kalmár Antal: Dinasztikus tükrödarabok. — Farkas Pál: A főszolgabiró úr dolgozik. — Vértessy Gyula: Sötét felhők. — Alkotmányharc a XVIII. században. — Gaghy Dénes: A királyok dalnoka. — Stojits Iván: Reinkarnáció («lélekvandorlás»). — Aknay Tibor: Esik... — Janda Matild: Hiszek-e gy. — Schoenaich-Carolath Emil hg.: Az erdei lak. — Rottenbiller Ödön dr.: A Műcsarnokban. — J. P. Jacobsen. Mogens. — Közgazdaság.

Angol rum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 filler. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél

BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

BUDAPEST ∴ Ferencz József-rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a
királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.
A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis

álatoknak.
Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körut 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat,
ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat,
mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnye-
geket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat,
gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

A magyar államiság fejlődése és küzdelmei.

Irta : Beöthy Ákos.

Az előadás pragmatikája vagy más hangzatosabb kifejezést használva a történet bölcselete megköveteli, hogy a felsorolandó események vázlatát az osztrák viszonyok ecsetelésével vezessen be. Szükségessé teszi ezt az a körülmény, hogy az udvar és az osztrák kormány a Lajthán-túl székeltek és az ottani viszonyok voltak azok, melyek velünk szemben magatartásukat főleg irányították. E viszonyok ismét két csoportba oszthatók. Egyiknél a kiindulási pont a hagyományos osztrák politika volt, melynek forrásai a századokon át képződött érdekkörökből fakadtak és melyek hazánk politikai és gazdasági kiszákmányolását szerzett jognak tekintették, amely alól való kiszabadulás jogfosztás számba ment és amelyet per fas et ne fas vissza akartak állítani.

A második csoport állagát a lefolyt történeti események alkották. Ezeknek színhelyét vagy az örökös tartományok képezték, vagy amennyiben tágabb keretben az általános európai viszonyok között mozogtak, úgy visszahatásuk először is a mérvadó körök felfogása és magatartásának fel és alá hullámozásában volt érezhető. Hogy ez a hullámozás reánk is visszahatott, az talán bővebb magyarázatra nem szorul.

E két forrásból fakadt irányunkban az ellen és rokonszenv, vagy más szóval kifejezve a határozott törekvés, bennünket elnyomni, vagy ezzel ellentétben megvédeni. E két ellentétes irányzat egyrészt a hivatalos Ausztriában, másrészt a végzetes október havában Bécs közönségének nagy többségében talált erőteljes kifejezésre, még pedig oly hatályos alakban, hogy az döntő súlyt képezett volna az események mérlegében, ha részünkre a kedvező alkalom felhasználása el nem szalasztatik.

Ennek kiemelése és méltatása fogja képezni ama veres fonalak egyikét, melyeknek előadásom egész szövedékén végig kell vonulniok, hogy a történeti folyamatnak valódi politikai jelentősége megállapítható legyen.

A veres fonálnak másodikát azon ellentétnek kiemelésében találja az olvasó, mely közöttünk és a hivatalos Ausztria között a történet egész folyamában fennállott, még pedig különösen ebben a korszakban.

Az ellentét a legszorosabb összeköttetésben van a két államsúly ereje és tartalmával, úgy mennyiségileg, mint minőségileg; ezektől függött a hatalmi súlypont feletti százados küzdelemnek kimenetele. E nagy kérdés a szabadságharc alatt ujonnan akuttá vált és döntés alá került. A dolog erre nézve úgy áll, hogy a legszűkebb értelemben vett anyagi súlynak kivételével, ami azt jelenti, hogy Ausztria anyagilag kedvezőbb helyzetnek örvendett, azaz lényegesen gazdagabb volt, mint mi; erkölcsileg, politikailag és katonailag, ellenben hazánk fölénye kétségbevonhatatlanul megnyilatkozott és végső fokon a döntést keresztül is vitte. Ezt beismerte az urak-hazának 1904 február hó 27-én tartott ülésén elmondott beszédében Auersperg Károly herceg is, midőn ezt mondta: „Két dolgot senki sem fog eltüntethetni: Az egyik az, hogy Ausztria gazdaságilag mindig erősebb lesz mint Magyarország; — a másik az, hogy Magyarország politikailag mindig gazdagabb lesz, mint Ausztria.“

A történet ebben az esetben is, ami a történeti események folyamában számtalanszor ismétlődött, hogy két nemzet közötti küzdelemben nem az anyagi illetve vagyoni, de a

lelki szellemi erő lett a győztes. Amint Róma legyőzte Káthagót, Svájc Ausztriát és burgundi Merész Károlyt, Hollandia egyszer Spanyolországot, majd Lajost, Nagy Frigyes a hétéves háboru alatt a nagy európai szövetséget, dacára annak, hogy mindenik esetben a győztes fél a legyőzöttek vagyonteli túlsúlyával nem mérkőzhetett, meg lehet állapítani, miszerint a szabadságharc folyamata semmi más nem volt, mint újabb érvényesülése annak, amit az erkölcsi világrend örök törvényének nevezünk. Igazat szolgáltatott ez eredmény Wesselényi és Kossuthnak Széchényivel szemben, aki folytonosan azt hangoztatta, hogyha a nemzet szabadságát akarja kivívni, gazdagabbnak kell lennie.

Hozzá kell tenni, miszerint Széchenyi István e nézetével, melyet nála a legtisztább honszeretet sugalmazott, nem állott egyedül, némileg ugyanezen eszmekörben mozog a nagy angol publicista és bölcsésznek Burkének egy megjegyzése, melyet azért idézek, mert az általam kifejtett tételnek kifejtését elő fogja segíteni. Burke ugyanis a francia forradalomról írt mesteri tanulmányában azt mondja, hogy „veszendőbe kell menni az olyan rendszernek, vagy politikának, mely egy nemzet, eszményies, hősie magatartására van építve, mert az emberiség fogyatkozásai ily ferdifést nem bírnak ki.“

Mennyiben kellett a 48-iki szabadságharcnak veszendőbe menni, mennyiben volt ez a csillagokban megírva, az később meg fog világítani, de hogy a nemzet bukását nem az okozta, hogy az idealizmust túlajtotta, ez kétségtelen, sőt ellenkezőleg ki lehet mutatni, miszerint egy nemzet élet-halál küzdelmében az eszményiség legsajátságosabb megnyilatkozásának: a költészetnek oroszánrésze van. A prózai reális Angliának hősie korszakai a nagy államférfiak és katonák mellett szülték a nagy költőket. Erzsébet királyné alatt II. Fülöppel vívott élet-halál harc adott életet Shakespeare, Ben Jonson és Spencernek. A Stuartokkal folytatott küzdelmekben Milton volt az, ki uralkodott a sziveken. A nemzeti erőknak amaz óriási feszítésében ami az angolokat arra vitte, hogy Napoleon világuralmával szembe szálljon, tündökölt Lord Byron csillaga.

Mindenki tudja, miszerint a Marseillaise, a Wacht am Rhein minő lelkesedést és halálmegvetést öntött az illető csoportokba. Bizonyára a hangulatokban rejlő erkölcsi tényező, a győzelemnek mindegyik esetben alkat eleme és bizonyítéka lett.

Az a fölény; mely hazánk és Ausztria között létezett, a költészet terén is megnyilatkozott. A hivatalos Ausztria mást nem termelt, mint Grillparzer versét Radetzkyhez »I n d e i n e n L a g e r i s t O e s t e r r e i c h, i s t O e s t e r r e i c h.« Hozzá ez is anachronizmus volt. Radetzky alatt a magyar huszár, a lengyel dzsidás, a cseh baka, a tiroli vadász, minden volt, csak nem osztrák patrióta. Ellenben minő pompa, fény és iliat tárul fel előttünk, ha az ugynevezett forradalom költészetének virágos kertjébe lépünk, ha Czuczor, Tompa, Petőfi igazán fenséges, sőt Sárossy Gyula az aranytrombitájának törül metszett, zamatos termékeiben gyönyörködünk. Minő tartalommal kellett annak a szabadságharcnak birnia, ha Heine szkeptikus, kissé frivol múzsája oly keserü gúnyt és oly megrendítő páthoszt tudott létrehozni.

„Wenn ich den Namen Ungar höre
Wird mir das deutschce Wamms zu enge.
Es braust darunter wie ein Meer,
Mir ist's als grüssten mich trompetenklänge.“

Folytatva az ellentéteknek szemléljét, azon mozzanat is figyelembe veendő, hogy a mint tudjuk az ancien régime egy gépies szerkezetnek benyomását teszi, míg ellenben nálunk még pedig mind fokozottabban a szerves élet jelenségei mindenütt mutatkoznak. Ugyanezen helyzetet tünteti fel a Neu Oesterreich-nek összehasonlítása az új Magyarországgal. Míg hazánk tisztos, de korhadt hüvelyét elhamvasztva, e hamvakból mint a mesebeli Fönix-madár új, jobb életre ébred és a nemzeti erőnek oly kifejtésével találkozunk, mely gazdag változatosságánál fogva valóban ritkítja párját, ottan a Schiller-féle »n e u e s L e b e n b l ü h t a u s d e m R u i n e n« bekövetkeztére hasztalan vállalkozunk. A romok, romok maradtak, a cserépből nem lett terméskő és mert az új-Ausztria megépítéséhez az anyag nem volt

alkalmas, építőmester sem találkozott. Vagyis más szavakkal kifejezve: még hazánk államiságának kiépítésére anyagot vagyis politikai gondolatokat, építőmestereket termelt, addig Ausztria egy sivatagnak képében áll előttünk, melynek homokos talajában az új életnek aranykalászaí vagy nyilvánulásaí nem voltak sehol láthatók. Azok az egyének, kik Ausztriának élére jutottak, emennek alkotmányát sem a hazánkhozi jó viszonyt illetőleg megoldást fogalmazni nem voltak képesek. Közöttük nem volt egyetlen számottevő személyiség, sem szellemileg, sem jellemileg, aki ha nem jött is államférfiu számba, legalább az angolok által oly helyesen public characternek nevezett, vagyis a jellemes férfiúság követelményeinek eleget tudott volna tenni s úgy viselkedett volna, mint az alkotmányosság igaz barátja, az önkényuralom ellensége, kinek szívós küzdelme még ha elbukott is, történetirő előtt az említett sivatag közepette egy üdítő oázisnak képét tüntetné fel, melynek virányain a kifáradt vándor kit e sivar benyomások ellankasztottak, legalább megpihenhetne.

* * *

A nemrég elhunyt kitünő publiczista és államférfiu irodalmi hagyatékából közöljük ezt a részletet, amely „A magyar államiság keletkezése és fejlődése“-rőlrirt monumentális munkájának utolsó kötetét képezi s amelyet most rendez sajtó alá az elhunyt barátja és jogtanácsosa dr. Fülöp Károly. Az itt közölt résznek van néhány pontja, amire nézve Beöthy, halála után alig egy évvel megváltoztatná ítéletét. Ausztria államságának fejlődéséről szólva azzal a reflexióval fűszerezi tanulmányát, hogy annak mindenkor akadályá lesz az a körülmény, hogy Ausztria az összeomlás után a régi alapokra, a „romok“-ra épített.

A „romok“-ból új életet látunk fakadni, a konzervatív feudális Ausztriát is megcsapta a modern politikai eszmék szele s csak ismét megerősítve látjuk Volney azt a történetbölcseleti elvét, hogy a fejlődés alapjai csakis a mult hagyományainak omladékán épülhetnek, ami nem egyéb, mint a történelmi folytonosság.

Ausztriában, ahol a ma politikai devizája az általános választói jog, olyan fejlődési processzus megy végbe, mely fel fogja frissíteni az államgépezet rokkant kerekeit és a feudális, latifundumos-politika helyébe valóban a népjogok politikája lép.

A reflexiókat aktuálisra teszi az a körülmény is, hogy éppen ma mult egy éve, hogy Beöthy Ákost egy egész ország részvéte mellett kísérték ki barátai és tisztelői utolsó útjára és nagy munkája maradandó emléke lesz mindenkor.

Gr. KÁROLYI ISTVÁN – CONTRA Gr. VIGYÁZÓ.

Nagy Károly örökös ura, a kinek vére több évtizedes közéleti télenység után egyszeribe fölpezsdült és a kuruc ősök nyomán harcra kél a labanc ellen, még nemrégiben nem volt olyan nagy barátságban a grófsággal jutalmazott Vigyázó családdal, a melynek egyik ifju sarját most akarják martírrá avatni a pesti vármegyeházán. A nemes, büszke őseivel méltán kérkedő gróf Károlyi Istvánt mérhetlen düh és keserűség fogta el, a mikor a hivatalos lap grófi címet és főrendiházi tagságot juttatott a Vigyázó családnak.

— Hát már mindenki gróffá lehet ebben az országban? — kiáltott fel a modern Petur.

A született főrendek és született törvényhozók, elégedetten bólogatták tartalomdús fejeiket e kifakadások hallatára, csak gróf Széchényi Béla mosolygott és csillapította a felgerjedt kuruc ivadékot.

De a gróf csak pattogott tovább és egyebek között ezt is mondta:

— Ime, gróf lett valaki, a kiről azt sem lehet tudni, hogy nagy uradalmait hogyan szerezte.

Mire gróf Széchényi Béla — a kinek talán szintén lehet valamennyire jogosultsága megkritizálni a grófokat, nyugodtan így vágott vissza:

— De édes istenem, hogy szerezte birtokait? Végre is nem köthet mindenki egy szatmári békét!

— Szólt és elhallgatott — de Károlyi Istvánnak sem volt erre egy szava sem.

Bécsi levél.

(„Die Haupt- und Residenzstadt.“ — Mit mond a király? — Fehérvár referál. — Az udvar és a Zeysig-ügy. — Párbaj a király előszobájában.)

B é c s, nov. 28.

Die Haupt- und Residenzstadt Budapest! — ezzel a szójátékkal tisztelik meg a bécsiek a nemzeti ügy szolgálataiban lángoló magyar fővárost. A Duna kék habjai mellett sohasem tudták megérteni azokat az eszméket, a melyek a kebleket a Duna szőke habjai mellett hevítik: Magyarországot és Ausztriát nem a Lajta választja el, hanem egy egész világ. Nagyon természetes, hogy a legutóbbi események igen élénken fogtalkoztatják az osztrák köröket és mindenki első sorban arra kíváncsi, minő hatással vannak ezek a történelmi mozzanatok amaz aggastyánra, aki a Burg titokzatos barokpompájában visszavonulva tartja kezében két állam sorját, távol minden profán szemtől.

A hetvenhétéves Ferenc József, a minden emberi fájdalomtól oly kegyetlenül meglátogatott patriarka, aki úgy vélte, hogy semmi újabb csapás már nem érheti készületlenül, imhol pályája alkonyán megállván, mint utolsó stációt életmunkájának romjait látja maga előtt: a megsemmisített hatvanhetes alapot. Úgy vélte, hogy századokra szóló bázist teremtett Ausztria-Magyarország és a dinasztia számára, — most pedig szomorúan konstatálja, hogy mindent elülről kellene kezdeni. És még hozzá: első sorban másképpen, egészen másképpen!

— Mit mondott a császár? — ez a bécsiek első kérdése, mikor egy-egy újabb hír érkezik nemzeti ügyünk diadaláról.

A császár teljes visszavonultan él, szinte láthatatlan, különben is úgynevezett begombolkozott egyéniség, hanem azért a Burg falain is ki tudnak szivárogni a hírek a nyilvánosság elé. És ezek a hírek nagyon érdekesek.

Az uralkodó teljesen megbízik Fejérváry hűségében, elszántságában és a többi miniszterrel alig törődik. Megnyugvással tölti el a gondolat, hogy Magyarországon nem történhetik semmi komolyabb baj, míg az ügyek élén a Habsburgok ez a hűséges embere áll.

Most hogy Fejérváry Bécsben volt, a király szemlátómást felderült és jó kedvet mutatott, amire az utóbbi hónapokban alig emlékeznek. Egy udvari ember e hangulatváltozásnak a következő magyarázatát adta:

— Fejérváry meg tudta nyugtatni a felséges urat, akit komolyan bántott a gondolat, hogy Magyarországon zendülési hajlamok fejlődnek. Az öreg tábornok körülbelül így szólhatott az uralkodóhoz: Felséges uram, néhány lármás ember kiabál, a heccelők, a stréberek, a hiúk és elégedlenek, nagy a terror, — de, felséges uram, nézzen az utcára! Minden csöndes, a nép nem törődik ezen emberekkel, semmi zavarás, egy szó sem eshetik forradalomról . . . A nép megveti a politikai kalandorokat és nem törődik velük, telve hagyományos szeretettel a dinasztia iránt . . .

A c s ö n d e s u t c a ! Ez a főargumentum. És a király megnyugodott.

De időközben történt valami. A Zeysig-ügy végtárgyalása.

Ez a röpirat sokkal inkább fölháborította az uralkodót, mintsem Magyarországon általában elképzelik. Az udvarnál persze megvan egyeseknek a véleményük az ügyről, amit a legjellemzőbben néhány hét előtt egy főméltóság így fejezett ki:

— Ez a Zeysig-ügy furcsa egy probléma és nem azok szerepelnek benne, a kiket láthatunk, nem is a bíróság mond róla tulajdonképp ítéletet, hanem a király. Az egészet így lehetne nevezni: párbaj a király előszobájában.

Azóta egy nagy fordulat történt. A bíróság ítéletet mondott és a király is megformálta a magáét. De most nem az a fontos.

És pedig az, hogy a felséges urat, hir szerint, végtelenül meglepte az esküdtek igazmondása. Ő, aki Fejérváry magyarázata alapján teljesen megnyugodott a «csöndes Magyarország» dinasztia hűségét illetőleg — a miről különben e magyarázat nélkül is feltétlenül meg lehet nyugodva — bizonyára osztrák tanácsosai félremagyarázásai következtében a Zeysig-ítéletet körülbelül tüntetésnek nézi a maga személye iránt és normának a magyar nemzet ragaszkodását illetőleg a dinasztia iránt.

— Magyarországon büntetlenül lehet hirdetni a Habsburgok elűzetését! — ezt hirdetik bécsi ellenségeink, ugy, hogy a király is meghallja.

— Welche Gesinnung! — kiáltott fel Goluchovszky, mikor a felmentő ítéletet neki elreferálták.

És e pillanat óta a király hangulata is megváltozott: rosszkedvű, mogorva és ideges.

BERZEVICZY ALBERT. Az Akadémia megválasztotta elnökét és az akadémikus urak választása Berzeviczy Albertre esett. Eötvös Loránt bárónak tehát meg van már a maga utódja elhagyott elnöki székében. A koalíció pedig szomorkodik.

Van oka reá, mert ismét viaszorították. Pedig jelöltje, az országnak valóban legelső akadémikusa: Andrássy Gyula gróf volt, akit multja, jelene és úgylehet, sőt valószínű, hogy jövője is valósággal predesztinálja az Akadémia elnöki méltóságára. Jó akadémikus a gróf, akinek nincs gyakorlati érzéke, s előszeretettel abstrahál. A koalíció és az Akadémia szempontjából tehát őt kellett volna elnökké választani.

Hogy mégis Berzeviczy lett a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, ez legfeljebb a hamisítatlan magyar tudományosság szerencséje. Tőle nem is várható a pártoskodás, visszavonás s az akadémiai klikkek öregbitésére. Még csak politizálni sem fog. Azért bizony csak a komoly elemek örülnek az ő elnökségének.

A kaszinó politizál.

A Kossuth Lajos- és Ujvilág-utca legsötétebb része Budapestnek. Ott van a Nemzeti kaszinó, a Vármegyeház és a Wekerle-klub, az, amely:eknek országos a neve és nem kevésbé kaszinó, mint az a másik. Ebben az elátkozott házban, lezajlott századok rémei ütöttek tanyát, hazajáró kísértetek, melyek csak ezeken a helyeken vannak otthon. Sötétség, Butaság, osztályszellem.

Ez a dicső trifolium azután szétnéz a szomszédságban, ahol egy kis baj van. A magyar állam karhatalma jelent meg, hogy megszüntesse az anarchiát. Nem keztyüs hanem erős kézzel csinált ott rendet Rudnay Béla, az is igaz, hogy nem jó szívvvel, valamint Kristóffy József is szivesebben működnek a vármegyével egyetértésben, mint ellen. De a krónika nem kesereghet, annak az események elmondásánál kell megmaradnia. Szóval feljebbvaló ura parancsára kegyetlen rendet teremtett a sötétség tanyáján, a budapesti főkapitány s a történelmi hűség kedvéért fel kell jegyeznünk azt is, hogy nem fehér ruhás szüzekkel, hanem markos rendőrlegényekkel cselekedte meg ezt. Hogy ezek a parasztok egy kissé keményen fogták meg az egybegyülekezett notabilitások kezeit, ez lehet szomorú tükre Magyarország jelenlegi közéletének, de mindennél inkább egyenértékű, mint Rudnay Béla becsület vesztésével.

Az Országos Kaszinó azonban nem úgy gondolkodik. Oka pedig ennek az országos szerencsétlenségnek az, hogy egyáltalán nem gondolkodik, hanem politizál. A gentrynek, s igazságosan szólva a pusztuló gentrynek nem nyerte meg magas tetszését a haladás. Előkelő társaságukból a trifolium hamar megszöknék. A tagok lelkiismerete nem volna többé nyugodt. Wekerle is ismét liberális hirbe jönne. A hazardjátékok sem esnének jól. Tehát kigolyóznak. Az is igaz,

hogy jó néhány kaszinótag azután aláír egy ívet, hogy rekesztessék ki Rudnay a sötétség, a butaság és osztályszellem tanyájáról. Ez az ugynevezett «kizárási indítvány.» Aláírták pedig oly kiváló urak, akik nemrégiben még ott őgyelegtek a Fejérváry kormány tagjainak fogadó-szobáiban, ki előlegért, ki adósságának kifizetéseért, ki pedig holmi művészeti megbizásokért. Ez a puritán elvhűség. A szeplőtelen hazafiság. A férfiak szívet, lelket, gyönyörködhető hazafisága.

Fényes nevek, annyi már bizonyos. Ott van köztük a nagy Stettka Gyula neve, aki csodálatos következtetésekkel veti vászonra Fejérváry arcvonásait — nem ingyen, merő idealizmusból — Zala György is aláírta, aki állandóan előlegekben utazik, de a mellett mélységes megvetését a kormány iránt azzal is dokumentálja, hogy csak azért se csinálja meg az ezredéves emlékművet — pedig egy nemzeti színházbeli művészember is kizár, aki végül csak nemrég is győződött meg a Fejérváry kabinetnek a művészemberek ügye iránt való igaz szeretetéről és fizetési készségéről. Ezek a kirekesztők.

Azonban mindehez nekünk semmi közünk nem lenne, ha nem képezte volna a hét egyik szenzációját. Mert — isten uccse — nem mindennapi eset, amikor egy magas állású állami tisztviselőt «nem politizáló» kaszinó tagok ki akarnak rekeszteni tisztes társaságukból, mert — politizált. Urak! Urak! Mutassák csak elő alapszabályaikat. És mutassanak rá arra a paragrafusra, amely megengedi Nagyságtoknak, Méltóságoknak és Excellenciátnak, hogy foglalkozzanak politizálásal. S kegyeskedjenek feleletet adni arra a kérdésre, hogy minden esetben ily szigorúak voltak és ezt az eljárást követték. Nem szabad sértegetni a kaszinó tagnak! — mondják az urak — hát a kaszinó a maga egészében nem sérteget. Persze a magas urak szerint a kigolyózás nem sértés.

Hát mélyen tisztelt Országos Kaszinó, mi azt mondjuk, hogy a kigolyózás nem sértés. Önök nem sértették meg Rudnajt abból az egy okból, mert az állam tisztviselőjére nem sértő, ha valahonnan ki akarják zárni, mert a kötelességének megfelelt.

Czakóné, meg a fia.

Irta: Lőrinczy György.

Mikor volt az, mikor a fészkeimmel együtt elszakadtam a szülőfalumtól! Azóta már a lábam nyomát is benőtte ott a fű bizonyosan s a gyerekkori jó pajtások, meg a szerető atyafiak helyén idegen jövevények pörlekednek. Szokás szerint. Tán meg se ismernők egymást, ha odavetődném. Én, meg a falúm. Lám, Czakó Jánosné mégis megismert, meg is talált itt is, a messze idegenben, a Citrom-utcában, a szegény emberek során, a csendes temető közelében. Nagyon szép utca, éppen nekem való. Sok benne a galamb, meg a gyerek és a kutya s kevés az ember. Aztán úgy eldugták ezt az utcát, hogy ember legyen, a ki egykönnyen rája talál. Még a postásnak is gondot adott alkalmasint, míg a Czakó Jánosné háládatos levelét elhozhatta.

Pedig hát kár lett volna azért a levélért. Szebbet régen nem olvastam és aztán kusza betűi, mintha fölkapnák a lelkemet, a szívemet és vinnék, vinnék, el, messze, messze, egy behorpadt, összeomlott sirdomb felé, a mit a Czakó Jánosné háládatos keze meg szeretne igazgatni. S ahogy eltűnődöm rajta, lassankint eszembe jut az is, mikor Czakó Jánosné legelőször rám talált itt, a Citrom-utcában. Akkor az ő szeme volt tele könnyel, most az enyém van. Így jár a baj az emberek nyomában. Ma nekem, holnap neked.

Ma is előttem van, ahogy megállott az ajtó küszöbén, félénken, tétovázva, szomorúan s a nagy sárga keszkenőjével a szemét törülgetve. Én bizony meg sem ismertem. Csak úgy idegen módra kérdezgettem tőle, amit tudtam.

— Kicsoda kigyelmed? Kit keres? Mi járatban van?

A mire, persze, Czakóné még jobban elszomorodott.

— Hát már nem is ismer a ténsúr! Pedig ott lakott

* Mutatvány a kitűnő szerzőnek »Gereblyém alól« című most megjelent könyvéből. (Singer és Wolfner kiadása. VI. ker., Andrássy-út 10).

valaha a mi utcánkon, a Pokorágyi-utcában, Gömör vármegyében. Még sem emlékezik a szegény Czakónéra!

Emlékeztem már. Rája is, a szülőfalumra is, a Pokorágyi-utczára legjobban.

— Dehogy, dehogynem, Czakóné! Csakhogy hát, lássa, az a tenger idő, a mi azóta elmúlt! Még a világ is megváltozott azóta, hát még kigyelmed!

Ez aztán meg is nyugtatta egy kicsit.

— Igaz. Igaz.

— Hát mi járatban van kigyelmed?

Arra már megint nem tudott felelni, úgy elfogta a sirás. Csak nyújtogatott felém, reszkető kézzel valami papírost. Táviratot.

— No, az ilyen levél rendesen valami nagy baj hírmondója, Czakóné.

Bólintgatott a szomorú, öreg fejével. A könnye csöndesen, lassan csörgedezett alá ráncos arcán, míg a félelmetes levelet olvastam. Rövid volt, persze. A villám az mindig siet. Akár gyujt, akár sújt. Magyarázgatni nincs ideje, csak lecsap s azzal aztán el is végezte a tennivalóját. Három sorban mindent megüzentek benne Czakónénak a katonaságtól. Hogy a fia nagy beteg, a katonakórházban fekszik, élet-halál között. Már mint János, otthon a bádogos-legény, itt meg a katonaságnál, Czako János, a pionier-rekruta. Ha még egyszer ebben az életben látni kívánja az édesanyja, siessen hozzája tüstént Komáromba. Nem is tudom, miképpen tudták mindezt a szörnyűséget három rövid sorba szorítani a katonák. Nagy jártassága lehet annak, aki megírta, az ilyen dologban.

— Hát ez bizony nagy baj, Czakóné. És kigyelmed rám gondolt, egyenest?

— Nem biz én, ténsuram. Nem is tudtam, hogy itt lakik.

— Hát?

— Hát csak eljöttem, hogy még egyszer láthassam a szegény Jancsit.

— Láttá? Mi baja van?

— Dehogy láttam! Az ispotályba be sem eresztettek,

már a strázsa megmondta a kapuban, hogy nincsen ott az asszonynépnek semmi keresni valója sem. Hát csak elkóborogtam az utcákon, ahogy az ilyen gyámoltalan lélek szokott, aki azt sem tudja, merre forduljon a vad idegenben. Tanácsot akartam kérni valakitől, de mindenki olyan jókedvű volt. Egyedül én csavarogtam közöttük a nagy bánatommal. De azt nem látta meg senkisé. Hogy keresem a haldokló fiamat . . . Hogy a szívem majd megszakad: él-e még? Hal-e? . . .

— Mégis csak ide talált? Véletlenül.

— Nem. Egy szegény asszony vetődött az utamba, azt kérdeztem meg. Hogy olyan szegény volt, gondoltam, legalább szíve bizonyosan van, ha egyebe nincs is.

— Hogyan kérdezte? Ha nem tudta, hogy itt lakom?

— Hát csak annyit, ténsuram, hogy vajjon nem ismer-e itt a városban valakit, aki Gömör vármegyéből származott ide. Tüstént a ténsúr nevét mondta. Mert hogy ő mosóné, ide szokott mosni, a házhoz. Úgy vezetett ide.

Ebbe a dologba csakugyan a jó Isten szólt hát. Az özvegyek és a Czakó Jánosok egyetlen pártfogója. Ez a szegény asszony száz mértföldről ide töri magát, hogy a haldokló fia utolsó sóhajtását meghallhassa. Húszezer ember között nem ismer senkit sem s az az egy, éppen az az egyetlenegy, a ki útbaigazíthatja, az kerül elébe. Éppen azt az egyet szólítja meg. A mosónét. Jó kalauza volt Czakónénak, csakugyan; ott van mindenütt.

Siöttünk a katonakórházba s a Jancsit meg is találtuk. A szegény bádogoslegény csakugyan nagybeteg volt: meglőtte magát, mert félt a kurtavastól, ami valami éjjeli mulatozás okából várt volna rája. A mellén keresztül ment a golyóbis, de a fiu nem halt meg. Mintha csak bádogból való lett volna maga is. Ütnek rajta egy lyukat, de azért bádog marad, kemény, egyenes. Vagy tán az anyja imádsága könnyörögte vissza a másvilág küszöbéről a botorkáló lelkét? Álmatlan átvirrasztott éjszakákon ott leste az asszony minden lélekzetvétélét a fiunak. S nem hiába. Hat hét mulva Czakó Jánosnak kutyabaja sem volt. Legföljebb annyi, hogy tovább is ott kell maradnia a katonasorban, ami pedig egy csöppet

sem tetszett a bádogosnak. Pláne, ha arra gondolt, hogy még meg is büntetik majd, amiért kárt próbált tenni magában. Az anya óvatos célozgatással ezt is szóvá tette.

— Nem lehetne-e valamit lealkudni belőle?

— Miből?

— A büntetésből. Vagy tán a katonaságból is.

Lehetett. A tisztek között egy fiatalkori jó pajtásomra akadtam, egy becsületes, jószívű német gyerekre, aki azóta főhadnagyból ezredessé lett. A régi emlékek fejében meghallgatta a pártfogásomat, sőt közbe is járt a Czakó János érdekében. Hiszen a derék katonák különben is csak messziről látszanak olyan keményszivűeknek, tán azért, hogy úgy körüldrótozzák őket rézgombbal, acélkarddal, ezüst sarkantyúval. Közelről ők is csak olyan jólelkű filiszterek, akárcsak mi. Vagy még jobbak. A dolog nem is volt nagyon nehéz. Miért is lett volna? Elvégre, az ármádia dicsősége sem nyer sokat, nem is veszít az ilyen Czakó János-féle hőssel, aki inkább meghal, semmint hogy meg ne adja magát, vagy hogy hat óráig kurta vason üljön. Az úgy sem védelmezi meg Budavárát és nem döngeti meg a páncélos monitorokat, soha. Denikve: Czakó Jánost szerencsésen kiszuperálták. Hallom, hogy bádogos-műhelyt nyitott, megfeleségesedett. Szóval boldog ember. Nem hajót, meg emberirtó ágyut fabrikál, hanem palacsintasütőt. Nem Manlicher-golyót, hanem tőrsgombócot nyeldes, bizonyosan jó étvágygyal. Ami okvetlen könnyebb mesterség is és — nem nagyon veszedelmes.

*

Tán el is felejtettem volna már őket végképpen, Czakónét meg a fiát. A napok, a hetek, az esztendők csak suhannak tovább és új meg új gondokat, bajokat, özvegyeket és rekrutákat sodornak előnkbe, akik elfeledtetik a régebbieket. De ezek nem felejtenek olyan hamar. Bezzeg, itt van előttem, esztendők múltán a bizonyosága: a levél, amit Czakó Jánosné ír, meg a fia.

— Engedelmet kérek, hogy bátorkodok e pár sorral érintkezni, én ugyanis a hetekben a temetőben dolgoztam és ott láttam egy sírkövet, amin a ténsúr neve van, csak a keresztneve más és nagyon rossz állapotban

van, nagyon meg van dőlve, és omlódva, most jelenleg időm és tehetségem is engedi, nagyon szeretném megcsinálni, legalább némiképpen megszolgálnám a szeretett ténsuram hozzánk való jóságát, de nem tudom bizonyosan, hogy rokonáé-e az a sír és nagyon boldognak érzéném magamat, ha lenne oly kegyes válaszolni, hogy kié az a sír, a válasz reményében maradtunk örökké hálás emlékezőjük és tisztelőjük özvegy Czakó Jánosné, meg a fia, Pokorágyi-utca . . .

Igy szól a levél, egyfolytában, pont sincsen benne, látszik, hogy pihenni sem kívánt, aki írta, míg a végére nem jutott. Hátha még látná, hogy annak, aki olvassa, könnybe lábad mind a két szeme, hogy szinte olvasni sem tud! Az Isten áldja meg kigyelmedet, Czakó Jánosné, amiért megrikkatott! Meg a fiát is, a derék bádogost! Az a sír az én Apám, az én Anyám sírja . . . Ne bántsá kigyelmed, hadd maradjon csak úgy, ahogy van, megdőlvé és beomlódva, nyugalmas elhagyatottságban. Beborítva azzal a gyönyörű koszorúval, amit a kigyelmed háladatos szíve kötött. S a minél különb koszorú úgy sem terem ott sehol sem, a tekintetes vármegye valamennyi virágos kertjében sem . . .

ÚJ KIVÁNDORLÁSI FELÜGYELŐ. Most, amikor a politikai válság okozta gazdasági krízis következtében fokozottabbá lett a kivándorlás, fokozottabb mértékben van szükség hatósági ellenőrzésre, irányításra, a hazájukból távozni kénytelen embereknek az állam részéről való támogatásra. Néhány nap előtt a belügyminiszter Boros Samut nevezte ki kivándorlási felügyelővé. Szerencsés választás. A kivándorlási ügy ezzel a kinevezéssel olyan embert nyert, akit a legnagyobb kötelességtudás és a leglelkiismeretesebb buzgóság jellemez mindenben. Boros Samu régi, kipróbált munkása a magyar zszurnalisztikának. Ismeri az országot, az ország népét, de ismeri az ország bajait is és mindenekfölött tisztában van azzal a nagy feladattal, mely új minőségében várakozik reá. Úgy vagyunk meggyőződve, hogy ennek a feladatnak senki se tenne nagyobb lelkiismeretességgel eleget, mint Boros Samu, aki teljesen a helyén lesz mint kivándorlási felügyelő.

Dinasztikus tükördarabok.

Irta : Kalmár Antal.

Ferenc Ferdinánd trónörökös feleségül vette Chotek Zsófia grófnőt. A házassági frigy megkötése előtt a trónörökös azt az esküvel megerősített nyilatkozatot tette, hogy kötendő házassága nem egyenjogu, hanem *morganatikus* házasság, s nemcsak mostanra, de minden időkre is annak léssen tekintendő, aminek folytán a morganatikus házasság természetének megfelelőleg ama jogok és tisztségek, amelyek az osztrák főhercegek egyenjogu házasságából származó utódokat megilletik: sem hitvestársát, sem gyermekeit meg nem illetik. Magyar és német nyelven kiállított két eredeti példányban aláírt nyilatkozatban elismerte, hogy házasságából származó gyermekei és azok utódai a Habsburg dinasztiának a dinasztia Házi törvényei szerint nem lévén tagjai: sem Ausztriában, sem az 1723: II. t.-cikk értelmében a magyar korona országaiban trónöröklési joggal nem fognak birni, s abból ki vannak zárva.

Emez ünnepélyes nyilatkozatra Ferenc Ferdinánd az Evangelium előtt szent esküt tett, s a nyilatkozat a magyar törvénytárba is bekebeleztetett. [1900: XXIV. t.-c.]

Es habár így a magyar közjog a morganatikus házasság jogintézményét nem is ismeri: egészen bizonyos, hogy a trónörökös felesége nem lesz Magyarország királynéja, és gyermeke nem lesz Magyarország királya.

Azonban: egészen bizonyos?

I. Ferdinánd, aki Magyarországnak a Habsburgházból való első választott [illetve becsempészeti] királya volt, egyuttal Ausztriának is az ura volt. Minthogy Ausztriát Ferdinánd testvérbátyjától, V. Károly német császár és spanyol királytól szerződésileg kapta: ennél fogva I. Ferdinándot illette a jog

a neki átengedett birtokokban saját maradékai között az örökösödést kötelezőleg szabályozni. Ő tehát a dinasztia Házi törvényeiben [Hausgesetz] a trónöröklést akképen szabályozta, hogyha az osztrákház fi-ága kihalna, s az örökség a leányokra szállna: ebben az esetben az örökség legidősebb leányára Annára, aki V. Albrecht bajor fejedelem neje volt, vagy ennek örökösére szálljon.

VI. Károly császárban [Magyarországon III.] az osztrákház fi-ága csakugyan kihalt, s így I. Ferdinánd végintézkedése s a dinasztia Házi törvényei szerint a bajor ház trónörökösödési joga föléledt.

Azonban mi történt?

A Házi törvények szerint a dinasztia feje — a mindenkori uralkodó, akinek jogában áll a Házi törvényeket tetszés szerint megváltoztatni. Károly császár tehát így cselekedett, s a jogosított bajor család mellőzésével egyszerűen leányát, Mária Teréziát tette meg utódjává.

Ez volt az első vértagadás.

Mert második is volt.

I. Lipót ugyanis 1703 szeptember 12-ikén Bécsben családi intézkedést tett, s két fia, József és Károly között a kölcsönös trónörökösödést akképen szabályozta, hogy:

»Ha József Magyar- és Csehország királya fiu-maradékok nélkül mulnék ki: ennek örökös tartományai Károlyra szállanak. Ha Károly szintén fiu-maradék nélkül halna meg, József leányaira száll az örökség s csak ezek kihalta esetében Károly leányaira.«

Ezt a családi rendelkezést a két királyfi apja jelenlétében elfogadta, aláírta, esküt tettek rá, s ez a Habsburg-család titkos levéltárában «Pactum mutual successionis» név alatt ismeretes.

I. József 1711-ben elhalt, s Károly ügyet sem vetve az 1703-iki családi paktumra, családfői császári akarattal az osztrák pragmatika szankcziót tette kötelező erejűvé.

Az osztrák pragmatika szankció 1713 április 19-ikén kelt.

Mi ez?

Nem egyéb ez, mint egy: jegyzőkönyv.

Ez a jegyzőkönyv pedig úgy jött létre, hogy Károly 1713 április 19-ikére egybehivatta titkos tanácsosait és minisztereit, számszerint huszonkettőt, és három magyart, névszerin: gróf Pálffy Miklós országbirót, gróf Illésházy korlátnokot és gróf Korniss erdélyi alkancellárt, és ezek előtt udvari korlátnoka, gróf Seilern által felolvastatta a fentemlített «Pactum mutual successionis»-t, ezt hatálytalannak nyilvánította, s mindjárt ott a titkos tanácsban ama császári rendelkezéseket tette, hogy az ő, esetleg még csak születendő leánya, elhalt testvé bátyjának Józsefnek még élő leányait a trónöröklésben megelőzzék.

Eme császári rendelkezésről a jegyzőkönyv már előbb elkészítettet, s a titkos tanácsban annak már csak felolvasása volt hátra, amelyet Schickh János udvari titkos referendárius, császári és főhercegi közjegyző teljesített, s zárt be eme szavakkal: «Hogy mindezek ekképen történtenek és folynak, bizonyítom saját kezem aláírásával és közönséges pecséttemmel. Bécs, az 1713-iki év április havának tizenkilencedik (19) napján.»

Ez a jegyzőkönyv aztán beillesztetett és részévé lett a Habsburgok már előbb is létező Hausgesetz-ének, és ez a jegyzőkönyv a Hausgesetz-el együtt nevezteik osztrák pragmatika szankciónak.

Ami tehát Werbőczy Hármaskönyve «vértagadásnak» [proditio fraterni sanguinis] nevez: azzal kezdődik az osztrák pragmatika szankció. Ez ugyan elvégre is a Habsburgoknak volt a dolga. A magyarnak mindegy volt. Csak jellemzésül hoztuk föl az osztrák pragmatika szankciónak eme bűnben való fogantatását.

A Habsburg-család eme kettős vértagadási története bizonyítja, hogyha Ferenc Ferdinánd lesz a dinasztia feje: a Házi törvények alapján bekövetkezhetik a harmadik vértagadás is.

A főszolgabíró úr dolgozik.

Írta: Farkas Pál.

A hajdu lépett be a szobába. Jelentette, hogy két munkás akar panaszt tenni a főbíró urnál!

— Hát csak hadd jöjjenek befelé.

Nagy csoszogással közeledett a két panaszos a folyosón. Kétszer is kopogtattak és csak mikor a szolgabíró azt kiáltotta ki:

— Bujjatok be már, mert baj lesz — akkor mertek bejönni a panaszosok.

Tót munkás volt mindakettő. Az egyik már öreg ember, hosszú, szinte vállig érő hajjal, amint azt a tótoknál gyakran látni. A másik még javakorabeli férfi, az arcán valami dacos, elhatározott kifejezéssel, ami a barátságatlan vonásokat még kellemetlenebbé tette. Mindakettő hosszú, gombaforma süveget tartott a kezében, amelyet most zavartan forgattak. Láthatólag nem tudták, hogy hol kezdjék.

— Na hát, mi baj van ismét? — kérdezte a szolgabíró.

A kettő még mindig hallgatott. Keresztury először közönyösen nézte őket, de azután hirtelenül az eszébe jutott valami. Ezek az emberek ugyszólván reája vannak bizva. Ezek nem tudnak róla semmi mást, mint hogy ő a főszolgabíró, akihez minden bajukban fordulniok kell. Egy pillanatra érezte, hogy tulajdonképpen milyen nagy hatalom van most a kezében és ez az érzés jól esett neki. Intett a kettőnek, hogy közelebb jöjjen.

— Hát micsoda panaszotok van? — kérdezte. — Vagyis mindenek előtt, kicsodak vagytok és honnan jöttök?

Tóth Gerő kissé fölemelte a fejét és úgy oldalról megnézte a főnökét. Nini, hát a főbíró ur tárgyalni akar? Különben ő azt sem bánja. Ismét elővette a pipát és olyan arccal szívta tovább, mintha semmi köze sem volna ahhoz, ami a hivatalban történik.

A tótok most egyszerre kezdtek beszélni.

— A bányából jövünk, pán főszolgabíró, a bányából. Elcsaptak bennünket.

— Micsoda bányából?

— Hát a bányából.

— A városi bányát gondolják, — szólt közbe Tóth, aki nagylelkűen elhatározta, hogy mégis csak segíteni fog főnökének. — Tudod, a városi bánya, amelyet az a Révész bérel.

Most már Keresztúry is emlékezett reá, hogy a polgármester említette neki ezt a bányát. Bólintott.

— Hát jó. A bányában dolgoztatok. No és miért csaptak el?

Az öreg tót most hirtelen megijedt. A válla közé húzta a nyakat és nem válaszolt. De a másik tovább beszélt. A hangja dacos és kemény volt.

— Hát azért csaptak el, pan főszolgabíró, mert megmondottuk a munkavezetőnek az igazságot.

— Az igazságot? Na és mit mondtatok?

— Hogy az nem lehet tovább is úgy, amint most van. Az ember egész héten át dolgozik odalenn abban a rettenetes levegőben és a par krajcárt, amit megkeresett, azután ismét csak elszedik tőle.

— Elszedik azt, amit keresett? Ki szedi el?

— Hát a Révész úr!

A főszolgabíró nem értette.

— Hogy mondjátok? Révész ur elszedi a bért, amit maga fizetett ki? Hát hogy lehet az?

— Igenis, elszedi. A kintinban. Mert másutt nem szabad venni, mint a kintinban. A kintinban pedig többet kell fizetni, mint a boltban. Ugy hogy a hét végén, mikor a bért megkapjuk, ezt ismét oda kell adni szalonnáért, meg palinkáért.

Keresztúry most már értette.

— Aha. Tehát Révész ur azt kívánja tőletek, hogy az ő boltjában vegyétek az ennivalót és az árut, és ezt aztán beszámítja a bérbe.

— Igen s kérem. Ezt teszi. És aki nem vesz a kintinban, azt elbocsátják. És mert mi azt mondtuk, hogy nem veszünk többé nála, lenn Imrefalván a zsidónál olcsóbban kapni, hát elcsapott.

Keresztúry gondolkozott.

— Emlékezem, van valami törvény, amely megtiltja az efajta élelmiszer-árusítást, de már nem tudom pontosan — mondotta azután. — Majd utána nézek.

Tóth Gerő mostanáig csendes volt. De már ennyit nem tudott elhagyni.

— Csak nem akard talán komolyan venni ezt a szármárságot? — szólt közbe. — Ezt a két izgága frátert a hajdu kikergeti és azzal vége. Még csak az kellene, hogy

minden részeg tótnak a hazugságait végig hallgassuk. Bizonyosan hallották, hogy új főbíró van és most megpróbálják, hátha beugrik. Lelkem, ha te szóba állsz majd ezekkel az emberekkel, holnap az egész bánya itt lesz az ajtó előtt.

Magyarul beszélt és a tótok nem értették meg. De valamit mégis megsejtettek, mert most az öreg szólalt meg. Panaszos, nyökdécselő hangon beszélt és egyenesen Keresztúryhoz fordult. Látta, hogy az inkább hallgat rá.

Pan főszolgabíró, én harminchat esztendeje dolgozom már a bányában. Csoda az is, hogy ilyen vén lettem. Akik velem kezdtek, már mind elpusztultak. Nem bírták ki a levegőt odalenn. És én sohasem panaszkodtam, de most, hogy az ember öreg lesz és nem tud eltenni soha semmit, még egy pár krajcárt sem — hat azt gondoltam . . .

Öreg emberek módjára elkezdett könnyezni. Keresztúry pedig nagyon meg volt akadva, hogy mit tegyen. Már nem emlékezett világosan a törvényre, de azért érezte, hogy ezeknek az embereknek mégis igazuk van. Odament a könyvespolchoz és keresgélt benne. De még nem ismerte ki magát a sokféle törvény között és azért abban hagyta.

— Hát csak menjetek haza — mondotta. — Majd utána nézek a dolognak. Átmegyek Imrefalvára a napokban és megtudom, hogyan áll a dolog. Ne féljeteK, ha igazságotok van, meg fogjátok kapni.

Az öreg tót nem mert tovább feleselni. Alázatosan meghajtotta fejét, azután kifelé indult. De a másik még ott maradt egy pillanatra. A szeme dacos, gyűlölködő fényben égett.

— Meg fogjuk kapni az igazságunkat, ugy-e pan főszolgabíró? Majd amire éhen haltunk, meg fogjuk kapni. No hát majd más úton keressük.

Azzal ő is kiment.

— No, mit szólsz ehhez a szemtelen fráterhez? — kérdezte most a szolgabíró. — Látod, ilyenek mind. Ha szóba állsz velök, hát ez a jutalom. De hát te magad vagy az oka. Az ilyen népséggel nem szabad sokat mórikálni. Egy-kettőre végezni kell velök, különben megnő a tarajok.

— Valami igazságuk azért mégis van. Az csakugyan képtelenség, hogy amit megkeresnek, azt ismét elfizessék.

— Igen, mert azt nem mondták meg neked, hogy az egész héten hitelbe isszák a pálinkát. Hiszen nincsen fogalmad arról, hogy egy ilyen tót mennyi pálinkát képes meginni.

— Dehogynincsen. De éppen az a rossz, hogy hiteleznek neki az egész héten keresztül. Akkor persze, hogy elissza már előre a keresményét.

— Na ugyan! Ugy pedig elinná a hét végén. Mindegy az, öcsém. A tót nem tud ellenni pálinka nélkül. Már ez olyan természetes regula. És ha nem a kantonban kapja, hát veszi másutt. Addig van. Nem érdemes vele törődni.

Keresztúry nem volt egészen meggyőzve. De maga sem tartotta a kérdést elég fontosnak, hogy vitatkozzék. Másra terelte a szót.

SÖTÉT FELHŐK.

I.

Ahol vele jártam, azt az utat járom,
 Borulás az égen, hervadás a tájon;
 S míg lelkem megtelik érte való gyászszal
 Fölöttem nagy lomhán sötét varjú szárnyal
 S mintha nekem szólna, rekedten károgja:
 Kár, kár azért, aki a leány bolondja!

Hess, te csunya madár, ne zavarj te engem
 Engedd, hogy a buba elmerűjön lelkem,
 Szeretem azt a leányt, életemnél jobban
 S szeretni fogom míg, szívem végsőt dobban!
 Elhallgat a madár, majd mintha felelne:
 Kár, kár, hogy szereted, nincsen annak lelke.

II.

Kirabolt, bús templom
 A te szegény lelked —
 Le, drágább kincsei
 Régesrég elvesztek;

Hitvánv, céda népek
 Prédá.ára jártak
 S dúsan megrakodva
 Aztán, odébb álltak.

Üres az oltár is,
 Oda minden éke —
 Aranya, ezüstje,
 Pazar fényessége.

Fölötte az angyal —
 De letörve szárnya —
 S reá száll komoran
 A sötétség árnya.

Szomorú sötétség
 Alig, alig látok —
 És én oda mégis
 Imádkozni járok.

III.

Nem az vagyok már, aki voltam
 A vidámság elszállott tőlem.
 Nem járok már rózsás ligetben,
 Kint csavargok a temetőben.

A dévaj, víg legény nem él már
 Azt eltemettük csöndbe' szépen
 Te is ott voltál, te is édes,
 Azon a csöndes temetésen.

Te is ott voltál, mosolyogtál —
 Dehogy borúlt árny szép szemedre!
 Hogy a halott a te halottad
 Talán nem is jutott eszedbe?

IV.

Jogom nincs kételkedni benned
 Es nem hiszek mégsem neked.
 Félek, hogy árulást, bűnt leplez
 Őszinte, nyílt tekinteted.

S kétségbeesve gondolok rá,
 Hogy kételgem örök marad
 És nem hiszem sosem igaznak
 Szerelmes, édes, szép szavad.

S ha egyszer majd oltárhoz állunk
 S az örök esküt esküöd —
 Még ott is arra gondolok csak,
 Hogy azt az esküt megöröd...

Vértesy Gyula.

Alkotmányharc a XVIII. században.

A magyar nép történetének kétségkívül az a legtanulmányosabb korszaka, amely II. József halála után következik. Az egész ország forrong, a nép csak úgy törekszik jobb sorsba jutni, mint a nemesség. Mindannyian elégtelenek a fennálló kormányzattal.

Csak hogy az elégtelenek akkor sem voltak egy táborban. Az oligarchia, az ősi előjogokat feltű nemesség, ha ellenzéken van is, tudni sem akar a nyomorgó nép örök jogairól, s az elvakult pártüben annyira megy, hogy ellenzi a jog kiterjesztését a népre, mert azt egy neki nem tetsző kormány akarja keresztülvinni.

Ezek az események a XVIII. század utolsó éveiben történtek, ma száz és néhány évvel előbbre jutottunk. A nép fejlődött, tökéletesedett, hatalmas, a leghatalmasabb lett az államalkotó tényezők között, de a gentry és a többi nemesi faj ma ép oly sátnya, s képzelt jogaira ép oly rátartós, mint abban a nagy, igazi alkotmányharcban, amely Lipót király uralkodása kezdetén zajlott le.

Ennek a harcnak egyik érdekes fázisát Horváth Mihály, a nagy magyar történetíró, a következőképen írja le történeti művében:

Az eszméket, elveket, irányokat tekintve, melyek Magyarországon a szellemek felett 1790-ben uralkodának, három felekezetet szemlélünk külön csoportokba tömbesülni, három pártot lépni a nemzeti élet küzdterére. Csak szélesebb értelemben nevezhetjük ugyan e felekezeteket pártoknak, mert azok forma szerint megalakulva, határozott színű zászlókkal s jelszókkal ellátva, fegyelmezve még nem valának, de hatásuknak mindamellett is világos nyomaira találunk közéletünk történelmében. E pártokat, melyek azonban a megnyílt országgyűlés folytában nemsokára nagy átalakulásokon men-

tek keresztül, történelmünk jelen szakában a demokratáinak, a mérsékelt és a túlzó arisztokratiáinak nevezhetjük. Az első, melynek szóvivői ama fiatal, bátor szellemekből keletkeztek, kik a francia forradalmi eszméket magukba egészen fölvevén, «az ember és polgár jogainak nyilatkozatát» tették jelszavokká, s ennek nyomán teljes polgári egyenlőséget óhajtanak vala megalapítani; az elhunyt II. Józsefet pedig, ki a hűbériség arisztokratiái épületét oly hatalmasán megrendítette volt, égisz emelve, majdnem istenítették — e demokrata párt száma még igen csekély vala az országban, ha azonban annyira fejlődhetett volna, hogy a közügyekbe cselekvőleg folyhasson be, természetesen a nép egész nem-kiváltságos tömegét a maga uszályául fogja tekinteni. Erősebb volt ennél mind számára, mind a kivált polgári állására nézve a mérsékelt arisztokrata párt, mely kivált a főnemesiséget és papságot számlálá soraiban s törekvéseit csak oda irányozá, hogy a II. József törvénytelen újításai által megrendített alkotmányt helyreállítsa. Legszámosabb volt azonban a harmadik párt, mely a megyei közép- s alsórendű tömegét magában foglalá. A francia forradalom híre e pártra is gyakorolt ugyan hatást, de minthogy annak szellemét még nem is erte, nem fogta fel: elveiből csak annyit sajátit el magának, amennyit saját gondolkodás módjával s nemzeti alkotmányos eszméivel megegyeztetni birt. A népfelség elvét örömetst elfogadta ugyan a korona ellenében, de a felségjogokkal bíró nép alatt csak a régi karokat és rendeket akará értetni, és míg a hűbériségnek a francia forradalom élet-halálra háborut üzent, e túlzó arisztokrata párt annak szint oly heves bajnoka gyanánt kelt sikra. A nemzeti szabadság e pártnak is jelszava volt ugyan és számos buzgó apostolra is talál-soraiban, kik a megyei gyűlések közönségét szinte elragadták a fejedelmi kényuralom ellen intézett heves szónoklataikkal, de a szabadság alatt nem értettek egyebet, mint a karok és rendek kiváltságos osztályának túlnyomó hatalmát.

A legtöbb megyében a nagyszámú túlarisztokrata párt ragadta magához a helyreállított alkotmányos igazgatás kor-

mányrúdját, ennek kebelében folytató a porosz kormány is még egy ideig lázító izgatásait és mivel az előbb említett mérsékelt arisztokrata párt, egyelőre megelégedve Józsefnek minden újítását eltörlő rendeletével, csöndesen várta be utódának kormányra lépését, a demokraták pedig számuk csekélysege miatt, a megyésgyűléseken fellépni még nem mertek; e túlzó arisztokrata párt adott egy ideig irányt nemzeti közéletünk minden nyilatkozásainak. És innen magyarázható, hogy ama dicséretes lelkesedés mellett az alkotmány s állami függetlenség, nemzeti nyelv és erkölcsök helyreállítása iránt, e közéleti nyilatkozatokban ama szűkkeblű törekvést is elég sűrűn látjuk feltűnedezni, melynél fogva a nemesség a maga kiváltságait a többi osztályokkal szemben is egész régi terjedelmökben szándékozik vala érvényesíteni. A józanul gondolkozók kevesebben valának, mint semhogy szavok el nem hangzott volna a sokkal számosabb túlzók indulatos zajában.

Ezek a január 28-iki rendeletnek a jobbágyokat illető záradék ellen nem egyedül azért keltek ki, mivel az, mint csupán fejedelmi önkényből származó, a többiekkel egyenlően törvénytelen, hanem mivel általa elfogultságukban önhasznukat vélik vala megrövidíttetni. És a fennen hirdetett szabadságnak ezen álbarátai a megyés gyűlésekben nemcsak Józsefnek a jobbágyokra kiadott rendeleteit, hanem még a Mária Terézia által 1767-ben kibocsátott, s a szokás által némileg már meg is szentesített úrbéri szabályozásait is egyenlő hevességgel gáncsolták, s ezt is eltörleni s a régi rabszolgai állapotot helyre állítani kívánták. »Természetes ugyan — így szól feliratában Hontmegye nemessége — természetes ugyan, hogy a szabadságot, mely még az állatoknak is kedves, minden néposztály kívánja, de miután a gondviselés, mely az emberi nem felett őröködik, úgy akarta, hogy némelyek királyokká, mások nemesekké, mások szolgákká szülessenek, a keresztényi szeretet sérelme nélkül fogunk jogainkkal élni mindaddig, míg ebben az országgyűlés nem teszen változtatást».

A királyok dalnoka.

Irta: Nagyhy Dénes.

(Befejezés.)

Gusztaszp örömében neki igéri a trónt; azonban ígértét hamarosan megbánja és hogy ne kelljen teljesítenie, kegyetlen és lehetetlennek látszó feladatot szab elébe: megköttözve vezesse palotájába Ruztemet. Az ifjú megdöbben atyja kívánságán, átlátja ravaszágát, de engedelmeskedik. Az atya parancsa. akárminő legyen, szent!

Elmegy hát hozzá és az ősz vezér örömmel fogadja. De beszédén, melyben célját elmondja, szerfölött megütődik. Nem akarja hinni; azonban, mikor Iszfendiár tovább bizonykodik és követe őzni kezd: méltatlankodva utasítja el magától ezt a megszegyenítést.

— Ifjú vitéz, királyom fia, — szól — két karomat bilincs még nem szoritotta, legyőzve, megalázva nem látta még Ruztemet soha senki és te sem fogod látni. Száz csatában néztem szembe a halállal, vittam magával Arimánnal is, száz harcossal küzdöttem egyszerre: de még nem történt, hogy megfutottam volna és fogságba sem estem soha. Kardom védelmezte apáid életét és trónusát, érettük aldoztam erőmet, véretem — miért akarsz hát te, az iráni sáhok unokája, engemet vénségemre gyalázatba ejteni? Miért akarod letépni fejemről a hadidicsőség babérkoszoruját, mikor annak minden s ála abból a talajból nőtt ki, melyet királyi őseidert kiomlott vérem öntözött? Hallgasd meg egy aggastyán könyörgését és térj el vakmerő szándékodtól.

— Oh, hősök, hőse, nem akarlak én tégedet meggyalázni. Lelkem sajog, ha rágondolok arra, amit tenni fogok, de felséges atyám parancsát be kell töltenem. Jöjj ellenkezés nélkül, nyujtsd kezdet, finom, gyöngye selyemszállal kötöm meg csak. Azután, ha megérkeztünk és atyán előtt megjelentél, nem lesz bántódásod, visszatérhetsz szabadon hűbéres-palotádba.

— Királyi ifjú, Ruztem kezét élve békó nem érinti! Legyen megátkozva és száradjon el inkább ez a kar, mellyel fiamat meggyilkoltam és öregségemre kiapadhatatlan, keserű fájdalmakat okoztam önmagamnak, mintsem türjem, hogy,

mint valami turáni rablót, láncra verve kísérenek és röhögve bámuljanak utánam azok, kik egykor a hunyorításomtól is reszkettek.

— Esdve kérlek, tedd félre büszke gőgödet és ne kényszeríts, hogy fegyvert emeljek rád!

— Készebb vagyok meghalni!

— Ugy, vedd elő nyiladat, övezd fel szablyádat, ülj fel paripádra és kezdjük a harcot.

A sáh és a hűbéres fejedelem serege között levő térségen összroppan a két dalia. Lovai dübörögnek, lándzsájuk csattog és egymásra lőtt nyilaik sivitva repülnek tova. Verejték csorog homlokukról, több sebből vérzenek már, de azért szakadat anul foly a küzdelem. Végre Iszfendiár nyilvesszője halálosan megsebzi a már lankadó Rusztemet és az ősz vitéz, aki félelmet és hátrálást eddig nem ismert — megfutamodik.

Fájó szégyenében az erdők közé menekül, hol az atyját, Zált felnevelő óriás madár segítségére jő, életrekeltő balzsammal bekeni sebet, meggyógyítja, sőt erejét is megkészszeri. Ezenkívül Iszfendiár életfájáról egy ágat ad neki, melyből ha nyilvesszőt farag és azt ellenfelére röpíti: egyenest szemébe furódik és irgalmatlanul ketté vágja élete fonalat.

Másnap újból viadalra szállnak. De Rusztem nemes el-lenség és mielőtt egymásra támadnának, kérleli a királyfit, hogy hagyjon fel a harccal.

— Vitéz dalia, hazám reménye, könvörgő beszéddel szólok hozzád, hogy oktalan tervedtől, mellyel engemet a világ szemeláttára megakarsz csufolni, mondj le, a bajvivást szakítsuk félbe és távozzunk békén mind a ketten. A te éle-tedről van szó és az én becsületedről. Ha előtted nem is, anyádnak, ki téged kinok között hozott a világra, kedves és drága az életed. Az én becsületed is drága, nekem és gyermekeimnek — annak az ára pedig, ha nem nyugszol, a te életed lesz. Gondolj anyádra, ki most sirva tördeli kezeit éretted, aztán tekints dicsőségben és tisztességben megfehé-redett hajamra, dugd hüvelyébe szablyádat, nyujts békejobbot és hagvjuk el a küzdő tért.

— Add hát a kezedet hogy megkötözzem!

— Imádkozzál, hősi gyermek és készülj a halálra!

Többé egy szót sem szólva, felijazta nyilát a madár vesszőjével és Iszfendiárra célozott. Egy másodperc múlva a királyi lovag megingott nyergében, kezéből kihullott kardja és holtan bukott le a porba.

Az iráni királyi szék, melyet eddig Rusztem karja tartott fenn, az ő kezétől dőlt romba.

Az nemezis igazságtétele, a sok megölt életért, végre rajta is betelt: saját testvérétől törbecsalva, mint egy dúvad, farkas verembe taszítva, dicstelenül pusztult el.

Legendás alakja és hősi fegyvertényei adtak szárnyat Firduzi képzeletének s csuzos és borzalmas halála fejezi be a «Királyok könyvé»-nek első és költői tekenteiben tagadhatatlanul értékesebb részét.

1111-ben a remeteségben élő költő kilépett önkéntes fogságából és jelentette a szultánnak, hogy műve, mely mindkettőjük hírét örök időkre fentartja, elkészült. Jutalmát nem kérte, de Mahmud anélkül is emlékezett ígéretére. Eppen fürdőben volt Firduzi, mikor két rabszolga görnyedve cipelt hozzá két zsák pénzt. De nem arany volt, csak ezüst. A költő, felháborodva az uralkodó csunya fukarságán, három részre osztotta a pénzt, ebből két részt borra valóul adott a rabszolgáknak, a harmadikkal pedig egy pohár sört ivott. Megcsalása fölött való elkeseredésében egy irtózatos és kegyetlen szatirával gunyolta ki Mahmudot, aki harmincöt évi, dicső munkáját egy pohár sörrel fizette meg.

Ezért üldözöbe vették és menekülnie kellett az országból. Azonban titkon visszatért Tuszba, hol leányával és egy öreg nőtestvérével éldegélt vagyona romjaiból.

Az idők folyamán Mahmud is előregedett és beteges lett. Ha unatkozott, énekes fiukkal daloltatott magának hősi énekeket. Egyszer, mikor a dalos ifjú Rusztem és Szóráb szomorú történetet zengette előtte, megkérde, hogy ki írta?

— Ah, felséges padisah, kit te «paradicsom»-nak méltóztattál nevezni.

Raemlékezett és tudakozódott: vajjon él-e még Firduzi?

Mikor megmondták, hogy a királyok dalnoka nyomorúságba, koldussorba jutott, könyekre fakadt és utasította kincstartóját, hogy Abdul-Kászim számára azonnal szálltsák el a hatvanezer aranyat.

Késő volt már!

Mikor a kincset vivő tevék a tuszi kaput át'épték, gyászoló menet jött szembe, amely Firduzit kísérte a temetőbe.

Reinkarnáció („lélekvándorlás“)

Írta: Stojits Iván.

A mult hetekben szenzációs hír járta be a világsajtót, amely a komolyabb ember figyelmét is lekötheti. Ugyanis nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy Rochas francia pszichológusnak sikerült hipnotikus kísérletei révén bebizonyítani, hogy a reinkarnáció (ujra testet öltés, lélekvándorlás) tényleg létezik. Végzett kísérleteiről épp most adott ki egy füzetet, melyben konkrét adatokra hivatkozik. Utóbbi időben ugy végzett hipnotikus kísérleteket, hogy a hipnotikus álomba merült médiumnak azt szuggerálta, hogy 10, 20, vagy 30 évvel fiatalabb mostani koránál. Erre az illető médium teljesen a szuggerált életkorához képest viselkedett olyannyira, hogy amikor Rochas azzal a szuggeszcióval fordult médiumához, hogy «most kisdéd korát éli,» az azzal válaszolt, hogy kisdéd módjára dadogni kezdett és gyermekes gesztikulációt végzett. Most Rochas azzal a szuggeszcióval állott elő, hogy a médium még jobban erőlködék visszafelé emlékezni. És ilyenkor beállott állítása szerint az, hogy a médium kezdett visszaemlékezni, — előző földi életére. Egy B. J. nevű 35 éves asszony hipnotikus álmában egyszerre mély férfi hanggal kezdett beszélni és azt állította, hogy ő most férfi korát éli s neve: Jean Bourdon földműves, N. faluban él, 1812-ben. Rochas utána járt a dolognak és megállapította, hogy egy ilyen nevű földműves abban a faluban és jelzett időben valóban élt. Ugyanez a médium még egy korábbi inkarnációjára is visszaemlékezett, melyben asszony volt és Carterotnak hívták. Ilyen messzire visszanyúló emlékezések már

igen sokszor előfordultak Rochas médiumainál és arra készítették, hogy szokatlan megfigyeléseivel a nyilvánosság elé lépjen.

Rochas a lélekbuvárlat terén nagy hírnévnek örvend a tudományos világban és kétségtelen, hogy legújabb kísérleteinek eredménye a legnagyobb feltűnést fogja kelteni mindenfelé. Mert hiszen ha e megfigyelései más tudósok részéről is megerősítést nyernek, úgy az eddigi tudományos pszichologia teljesen romba dőlne. De megrendülne egyáltalában az egész modern természettudomány és világnézet is, amelyeknek egyik főelvük az, hogy anyagtól független pszihikai erő, mely testi halálát túléli és továbbra is önállóan gondolkodhatik, visszaemlékezhetik stb., egyszerűen nincs. Ha tehát Rochas megfigyelései igazolást nyernek, valóban új korszaknak nézhetünk elébe az emberiség kulturális életében.

Érdekes megemlíteni, hogy a reinkarnációban való hit a buddhista és brahmán vallást követő országokban (India, Tibet, Ceylon, Japán) általánosan el van terjedve. Sőt az őskereszténységnek is volt egyik főtanítása, amint a gnosztikus-keresztény-írók (Ammonius Saccas, Basilides stb.) műveiből világosan kitűnik. Vannak modern okkultista (teozófus) írók (dr. Hartmann, A. Besant, Mead), kik a szentírásnak több allegorikus részében a reinkarnáció tanát vélik lefedezni. Igen érdekes e tekintetben A. Besantnak angol és német nyelven megjelent két munkája a keresztény vallás belső, ezoterikus tartalmáról («Esoterisches Christenthum» és a reinkarnáció tanáról («Reincarnation»).

Esik . . .

Irta: Aknay Tibor.

Alkonyodik. A szobára homály borult, már alig látom a betűket. Abbahagyom «A bűnös város asszonyai» olvasását és az ablakhoz lépek.

Kint már reggel óta esik. Az a sűrű, ólmos novemberi eső, a mely szürke egyhanguságával oly nyomasztóan hat kedélyünkre.

A könyv is lehangolt. Csupa bűnös asszony, bűnös szenvedélyek, apró tragediák. És te lennél a legbűnösebb téglahalmaz, én szerelmes városom . . .

Kinézek. A szennyes, szürke felhők ott terjeszkednek mindjárt a názak felett. A háztetők vonalai elmosódva látszanak, odébb pedig teljesen beleolvadnak a felhők szürke tónusába. Ez a végtelen szürkesség elszomorít és én a könyvre gondolok. A bűnös városra . . .

A város mintha kihalt volna, egy lelket se látok. Csak a gesztenyesütő asszony gubbaszt az ablakom alatt. Nagy ernyője alatt meghuzta magát számtalan rongya között. Még az arcát is beöngölte. Csak a hidegtől vörös orra és pisogó kis szemei látszanak. Fagyos kezeit a gesztenye fölé tartja, úgy melengeti.

De azért az utca csupa élet. Mosolygó, lüktető élet. Habár egy ember se jár rajta és szennyes eső mossa végig. A gázlámpák párhuzamos, fénylő, vibráló sávokat vetnek végig a kövezeten, az üzletek lámpái pedig tükrösen varazsolják a síros járdát. Az eső vigan pacskolja a köveket, minden csepp parányi szökőkutat hagy maga után. A ködbe burkolt lámpák parkosan fénylenek, mint könnyeiken át mosolygó szép női szemek. És mintha az eső zuhogásában is volna valami dallam. Csupa élet . . .

Csak az ablakomra verődő esőcseppek folynak bánatosan végig mint könnyecseppek az arcra . . .

Egy ifju jelenik meg a járdán. Átázott esernyőjét feje fölé tartva, türelmetlenül tapossa a fényes követ. Csak nem vár valakit?

A következő percben egy nő siet feléje. Az ifju eléje megy, szívélyes üdvözlések, kézfogás, aztán egymáshoz simulva, egy esernyő alatt tapossák a járdát. Olyanok így egymás

mellett mint anya és fiu. Az asszony, jó negyvenes, nagy, erős, szélesarcu nő, olyan, a milyeneknek a buja nőket festik. A fiu alig tizennyolc, szőke, igénytelen. A könyvre gondolok. A bűnös asszonyokra . . .

Rövid beszélgetes után éppen indulni akarnak, mikor nagy lármával egy szélesvallu, szálas férfi ront egyik mellékutcából feléjük. A sapkája után itél e villamos kalauz lehet. A férj. Megragadja a nő karját és nagyot kiált. Az asszony sikolt, a szőke fiu pedig kővé meredve áll. Feltépem az ablakot. Az eső hangosabban zuhog, a szél arcomba kergeti az esőcseppeket.

A nagy lármára üzletekből, mellékutcákból emberek, asszonyok közelednek. A házambeli trafikoskisasszony magasra emelt szoknyával siet a hely színére. Még a gesztenyés kofa is fölemelkedik ülkéből.

— Te nyomorult! — ordítja a férfi — hát már megint megcsaltál?

Megint? Nézem azt a szép nagy embert és várom, mikor üti le az asszonyt.

— Nem igaz! Hazudik! — kiáltja az asszony, de inkább a közönséghez fordul. — Eressze el a kezemet! Hazudik!

— Mit, te gaz! Én hazudok? Hát nem kaptalak rajta a multkor? Akkor megbocsájtottam — a gyermekeinkért. És most újból meg akarsz csalni és még hozzá egy ilyen tacsizóval?

— De kérem, kérem . . . — szól szepegeve az ifju.

— Fogja be a száját! Különbén is maga nem tehet róla, csak ez a rossz teremtés. Hogy verje meg az Isten! — és nagyot ránt az asszony karján.

— Mit akar velem? Eresszen el! — kiált az asszony és mindenáron szabadulni akar.

A körülállók véleményei megoszlanak. Az asszonyok a férfi pártján vannak.

— Kergesse el a bestiát! — kiáltja a gesztenyés kofa, miután szabaddá tette száját a különféle kendőktől.

A férfiak pedig a nőt védik.

— Most az egyszer nem fogsz kibujni! — kiáltja a férj a fájdalomtól rekedt hangon. — Csuffá teszlek! Ugy éljek, hogy csuffá teszlek! Velem jössz a rendőrségre . . .

Az asszony nagyot sikolt és ki akarja rántani a kezét, de a férfi vasmarokkal fogja és huzza maga után.

— A rendőrségre viszlek! Oda. Ott majd bemondhatod, hogy mit akartál ezzel a fiatal urral, te rongy. Hogy nem süli ki a szemed vén asszony létedre . . . És maga is velem jön! — szól oda a remegő fiúnak

— Én, kérem, én megyek! Én nem félek, én . . . —
és csak ugy reszket a gyermek.

Ekorra megérkezik a rendőr is. Ő persze a férjnek segít.

— Hallja, rendőr, — szól oda egy ur a nézők közül,
— a törvény (és itt egy nagy számot mond) diki törvény-
cikk értelmében magának semmi joga nincs ezt az asszonyt
a rendőrségre kísérni.

De senki sem hallgat rá. Már elérték a sarkot és be-
fordulnak a mellékutcába. Még hallom a sikítást, a férfi rekedt
hangját és mintha a szerencsétlen Don Juan hangját is fel-
ismerném, a mint mondja: Én nem félek, én . . .

A trafikoskisasszony, szoknyait magasra fogva vékony
bokái fölé, vihogva jön vissza. A gesztenyésasszony már
megint a helyén ül, begöngyölve, hogy csak az orra látszik
és kezeit melengeti a gesztenye felett.

Mintha mi se történt volna.

Pár perc és az eső a lábnyomokat is elmosta a járdáról
és mintha az én utcámat és vele az én szerelmes városomat
is tisztára mosta volna.

A felhők komoran ülnek a háztetőkön, de az utca megint
csupa élet.

A kövek fénylenek, a lámpák pajkosan csillognak az
esőn át, ezer meg ezer apró szökőkutacska kacagva ugrál a
járdán . . . Itt nem történhetnek tragédiák! . . .

Csak az ablakomra vetődő esőcseppek folynak lassan
— bánatosan az üvegen végig, mint könnycseppek az arcon . . .

HISZEKEGY.

Hiszek egy istenben — hatalmasban, jóban,
Jókat szeretőben, rosszhoz irgalmasban —
Aki a semmiből csodákat teremtett:
Napfényt, világokat, nevetést, szerelmet!

S hiszek egy emberben, aki itt a földön
Csupán azért lakik, hogy engem megöljön —
Aki romlást hordoz két sötét szemében,
A ki elől futok — még t sztan, fehéren —
Aki nem irgalmaz — talán szive sincsen —
De aki énnékem maga az az isten,
Ki a nagy semmiből csodákat teremtett:
Napfényt, világokat, könnyeket, — szerelmet!

J a n d a M a t i l d.

NÉMET KÖLTŐK.

AZ ERDEI LAK.

— Schoenaich-Carolath Emil herceg. —

Nyargalt, tombolt a szél az erdön :
Szórta, csapkodta a havat.
Az út mentén rozoga kunyhó ;
Repedt faláról hullt a vakolat.

A szél megrázta ablakait :
Rőzselángra várt tűzhelye.
Az agyagkorsót az asztalon
Fehér züzmara lepte be.

Egy asszony ott feküdt gyermekével
Ho'mi zsákfélén, törmeléken.
Nyöszörgött, sírt a csecsszopó
Kenyérhéj, al kicsiny kezében.

Lakodalmások vonúltak arra,
Csengőkkel, vígan, kurjongatva.
A házra vissza senki sem nézett
Ott állt dülőre, elhagyatva.

Kopogtatott végre egy vándor ;
Atlépte kopott küszobét.
A havat leverte magáról.
Szava lassú volt ; szeme sötét . . .

„Óh asszonyom, leszállt a nap már ;
Ferdén vet minden sugarat.
Reszvét nincsen az emberekben . . .
Az én kezem lásd, nyugalmat ad . . .

— A szoba rideg pir-fényben ragyog —
„Vigasztalódj: a halál vagyok” . . .

Fordította: Abádi Imre.

A Műcsarnokban.

Irta: Rottenbiller Ödön dr.

A modern művészet fejlődött és mai állása korántsem olyan áttekinthető, mint hirtők. A sok homlokegyenest eltérő irány, a sok különféle törekvés és útás sem tipikusnak, sem irányadónak nem mondható... S a sok mindegyféle áramlat között az uralkodó, az igazán megtalálni éppen oly bajos, mint 20 év művészi törekvéseinek valódi képet összefoglalni, különösen a most látottak alapján.

Művészeti érzék és az intellektus jó ideig hadilábon állottak egymással. Legalább az elmúlt évszázad naiv művészeti eredményei alapján jogosnak látszik ez a feltevés. Ám a modern ember is befejezte aztán művészeti tanuló éveit. S amint az emberiség általános fejlődéstörténete mutatja, az intellektus ura lett az ösztönszerű törekvéseknek s így megszületett az öntudatos művészeti tevékenység is legott. Az intellektualis momentum ilyenkor szerepe mai művészetünk fejlődésében talán a legszámottevőbb, s a művészettel kapcsolatban összeforrt, hogy a feltűtő további elváása szinte elképzelhetetlen immár. Nem mintha a megizmosodott intelligencia egyuttal művészetet is jelentene; s a mint ennek megvizsgálható, jóságos barátja és hűséges kísérője számottevő lat or s mint helyes vezető nyi van megbecsülhetetlen. Éppen napjainkban, a sok elentétes művészeti áramlat úvesztőjében.

Az elméleti baklövéseket a 70-es és 80-as éveknél mi sem illusztrálhat a jobban. A «Pleinair» idejéről szólva. A természet-ismadába való elmélyedések sajátos eredményképen született meg ez az — a korait — új irány: a világosságnak, a napsugárnak formákat es színeket bontó hatásuk alatt.

Aztán rájöttek, hogy a régi mesterek is kacérkodtak már ezzel az iránynyal. Meglepő sikere mégis az u. n. új iránynak: i-kolát teremtetts az új művészeti irány divatos lett ideig-óraig, hogy dogmás irányzatával például szolgáljon az elhamarkodott intellektus hamis eredményei számára. Az alakok a szabadban való teljes megvilágítás mellett szürkék lettek; s a természet maga, az istenadta természet úgy került a vászonra, ahogv a pleinairisták látták. Ám ezt az eredményt nem igazolta a helytelen következtetés. Csak nem lehet dogmát csinálni abból, hogy úgy festünk meg a természetet, amint azt látjuk; Benckhard Ágost «Önarcképe» (IX. terem, 184.) egjobb péda erre, azzal a lelketlen hla-zinű árnyékkal, mit nyilván ő így látott, mert különben meg sem festette volna...

A regiektől való szabadulás, a sablónok ismétlésekori való állandó fűe em sajátos hatásadászathoz vezetett. Az öregek irányától eltérő elv ellenét persze meg semmi utat nem jelentett az rt, sőt sokszor éppen olyan művészeti (?) eredményekhez vezetett, mit azok biztos nűérzékkel kerűntek. Az ilyen stilszerűt eriségeknek valóóságos melegagyai lettek a divatos kiállítások. A művészek ott ke-

resték az existenciális babért, s a lakóház egész művészete az iparosok kezeibe került. A grafika, a lakózatok intimítását annyira disztróba-fésimény elvesztette életét, s a freskó megterepés is olajfestményeszerű kezelésben részesült. A lamet-zet egyenrangú lett az autotipióval, a mesze a könyomással, s mert mindezek a «természet»-et kedelt potonia, a kepráma az ablakkal szerepet cserélt, bár ennek is, annak is egy darab természetet kedelt izeálni . . .

Lassan lassan a tanuló évek is véget értek aztán. A régi mesterek művészi tudása megint érvényre jutott, hiszen a XIX. századbeli, modern művész sen aszkéta többé, az szívesen felhasználja — ha kell — a régebbi évek, lezajlott évszázadok kristályosodott művészeti eredményeit, mert érzi, tudja, hogy neki is akadniuk mondani valója még mindig . . . S már kettédünk a Pleinair uttorok mevilágításában, s a nagobb területek szín s jóleső akkordja kedvesebb szemünknek, min a természetben előforduló nyugtalan, minduntalan változó vibrálás. Mas szóval lam: empirikus uton oda jutottunk, hogy a művész feladata lelki szuggeszio; szerejük látni azt a hatást, mit a természet a művész lelken keresztül elszenvedett; s minél egyénibb, minél nemzetibb az a hatás: annál nemzetibb, annál egyénibb is a képbe vitt, a műtárgyba lehelte művészetnekünk. A művészben megnyilvánuló nemzeti jelleg tehát nem a természet tárgyvilágos visszaadásában rejlik, hanem a művész lelkében vegybemenő átalakításokon, a fellogásban; mondjuk az átérzeti motívum koncepciójában. A festészet technika a pleinair tanulmányok révén új világításokkal, új világítási próbemakkal gazdagodott; de csak látszólag nyilván . . . mert kerülő uton visszaértünk a sznekhez. S lám ma nincsen szín többé, mely egyedura omia tarthana számot; mert a barna szín semmivel sem előkelőbb az iboyánál, s a világos avagy sötét árnyalatok különbségek inkább, semmint előnyök. A kemény, indokolatlanul a alkalmazott barna szín csakugy hántja a szemet, mint ugyanilyen vörös avagy zöld; am az átlászó, aranyszínű barna, a nememes Van Dyck szín egyenesen jólesően tarha — adott esetekben. A régieknek sokat vitatott «sötétbarna» árnyalatai tisztán teoretikusan léteznek, s az ő átlászó, nemes szép tónu-aik egyszerűen uó érhetetlenek még mindig. Igaz, hogy a régiek — általános-ágban legalább — előnyben részesítettek a sötét árnyalatu képeket, de hát a világos interiókhoz jobban is illettek am ezek a sötét képek, s a kép hatás nyilvánvalólag tökeletesebb is ett így náuk. A pleinair festészet napjainkban inkább történelmi értékű immár, s legtejjebb tanulmányozás szempontjából érdekes még mindig.

Napjainkban: minden megváltozott. S képeinkben sem tarhantunk ma Titian-nal, Durer-nel, Rembrandt-ná . . . Am csakugy, mint a «Renaissance idejében házakban élénk, szozólakból álló akasztottan szeretjük a «beramázott» képeket. Minden áthatóan változatlan maradt, a kép hatás i-vátozatlan tehát — s ennek megteleőden a kép hatás természetes törvényei irányadók számunkra — még mindig. A koloszsza is u. n. kiállításai képek lassankint eltűnnek, hiszen nyilvánvaló,

hogy az interiőrökben alkalmazható kép kisebb formákat kíván, a nonumenális pedig más stílust követel, mint a művet a naturalizmus dikta a neki éveken át — szuveren fölényvel!

Másrészt nem minden festő ötlet szüet meg többé olajfestmény formában. Apróbb művészei remiszencnek, pajkos ötletek, poetikus impressziók és hangulatok régi jogába helyezték a grafikai művészeteket, melyek egyenként dekoratív celokat is szolgálhatnak: helyes alkalmazás mellett.

Sok uat s meg több biztató eredményt várunk az új u. n. független zsűri ezidei munkásságától. Am a biztató jövő helye sivár, rosszakaratu, dietáns eredményt látunk, mely csunya, torzító sebet ütött a magyar művészet táján. A tizenhat terem igaz, megint megtelt. Hatszázat jóval meghaladó műtárgy van összehalmozva rendezetlen, festőművészekhez nem illő összevisszaságban; egyik kép üti a másikat s szinte lehetetlenné teszi a képek egymásólváló izolálását. Elyik-másik terem túlszűfolt, másikban meg csupa vérszegény, szinte en alkotás. Jórészt kezdők munkái, ki et a független zsűri a művészet legeökelőbb hajékába bocsátott; divato függetlenségét igazolandó.

Lehangoló, igazán szomorú eredmény, ha ez a k a r a nyári munkásság eredménye lenni. Csak ez, csupan csak ennyi lenne mindaz, amit a magyar föld, a magyar levegő, a nemzeti érzés és törekvés szólaltat meg festőink kezében? Hszen csak néhány napja még fenhangen hirdetük a Fényes művészetében megiznó-odó nemzeti irányt s ime, most tíz, tizenöt évre kell visszamennünk, hogy ilyen kvalitástalan, ilyen slány nívóju kiállításra hivatkozhasunk.

Már az első áttekintés is meggyözött arról, hogy művészeink nem mélvédnek bele kellő komolysággal művészetükbe, s a t-rem-szetbe való belépillantás után nem tudják azt, amit látnak, izolálni a sabontó.

Egesz lázas működésükön (még jobban pedig az eredményen) meglatszik a nyugtalan hajsza, a kálitáson való feltűnni vágyás; megnyerni a mindenható, vásárlásra hajlamos közönség kedvet . . .

Igy pedig nem lehet megkedveltetni a művásárlást nálunk. S csak ne tessenek ám hinni valahogy, hogy a polgari miljöbe kerülő tulbec-üt «mútárgyak» az örökeletre kárhoztatott kü földi olajnyomatokat kiszorítják majd nálunk. E tekintetben a grafika terhodítása eredményesebb, de biztató b is sokkal. S a hagyományos XIV. terem, melynek komu jait szintén kikezdte az izlestelen rendezgetés szele, tükrei és inbolygó tolvondárjai dacára meállítja az érdeklödöket, s gazd g, sokoldalú változatoságával méltán számo tevő mostan. Gyönyörű kvalitásos dolgok a küttöldön neves Vadasz Mikós szép rezkarcai és Józsa Károly fametszei. Érdekesek és színesek a Faragó dekoratív temperái, s a Barta, Wellmann és Veress Zoltán rajzai. Már produktív munkásságtól is említendő Halmi, az idegenben megbecsült ötetes illusztrátor, s a grafika térfogaása mellett bizonyít a Wagner Géza, a Földes, a Tikáts Adolf, a Langer Ede sokoldalú munkássága. Építészeink közül Fejér és Ritter,

Foerk és Sándy, a két Vágó, Jónás Zsigmond, Serly, Reiss, Scheiber jó csonó építészeti rajzzal szerepelnek. Nehány ügyes vízfestmény is megértett ebbe, az érdekes arisztikus szomszédokba. Így róli festőink legtehetségesebbikétől Boem Rittától, aztán a szorgalmas Vámosssy ne Eleőd Carlától, ki külföldi utjárdi ténán igen szíves és friss apróságaihoz; itt van aztán Nagy Sándor, Krutcsav Ferenc és Baranski és last but not least Epstein és Kriesch Aladár ügyes emre méltó jó dolgokkal.

Festők között a kiálitácson csaknem valamennyi szerepel, s aki nincs jelen, teszem Szinvei-Merse, Grünwald, Kernstock, Vaszary, Fenyves, Torma, Magyar-Mannheimer stb. kollektív kiálitást nyújt, vagy ilyen körökben óhajt munkásságáról beszámolni — később.

Az I. teremben Mednyanszky hívei örömmel fogják látni a mesternak öt nagyobb-zabasu, borogós tájképét, s Nyitay, Tornyai, Pór meg Zemplenyi haladásának újabb bizonyítékait. A II. teremben néhány jó Edvi-Ilés és két tizen megjelölt Neogrady vízfestmény foglak tejszei. A III. terem Zombory és Ferenczy Valer és Károly) képekből áll. S épek a IV. terem Katona impressziói a sokat ígérő. Mérő (69) s az V.-ben Harrer és Strobentz vásznai. A VI. terem majdnem kizárólag a színes Tull akvarelleket foglalja magában. A VII. terem göngyölgével cupán a XVI. vetekedéik. A «független zsűri» működésének megítélésére ez a két terem nyilván a legirányadóbb lesz. A VII. terem művészeti oázisa a Simay-féle bronz szobor (181). A VIII. teremben Andrejka tene élen gipszcsoportja a független zsűri újabb diáka. A IX. teremben Kuny- és Vajdaszékek halmzsegnék s Markérd kes portrei mellett is figyelmet kell fordítani D-zső (219); a X.-nek falait pedig Ujvary, Juszkó és Knopp fog meg Tógyessy neveit viselő képekkel látjuk benépesítve. Szűn, katon s sorrendben izles elenül. A XI. terem Póli Hulóé, Nádler meg Binarié jóvateszter. A XII. számú szoba Hejedüs komoly római studiumait foglalja magában. Ide került az érdekes Csók-féle «Atelier-sarok» és Boruth szép, hatalmas arcképe (359.) A XIII.-ban látjuk Halmi sokoldalú tevékenységének gyümölcseit, nevezetesen Kedy-Kováchot (ezidén felülnő kis szobor.) Új név itt a Klammer Matiskaé. A XV. terem a Szilanyi, Mihalik, Ogyay triaszé. Itt kapnak a szorgalmas Telepy-tájképek is helyet.

Szobrászaink közül a Telecs meg Lányi (Ujházi mester képmása) művészeti munkái felülnő-n kvantitások.

Ime nagy ábrán a téli kiállítás anyaga. Látnivaló kedvező, mely benyomásait nem beszélhetünk, am általánoságban és első impressziók után nem is lehet érdem egészen foglalt az a független zsűri jóvoltából egybgyült nagy művészeti anyaga, s ha akadt már is gancosri való, bizonyára öve detes haladásról, számottevő művészeti fejlődésről is lesz módunkban referálni, egyesek művészeti tevékenységéről szóva — részletesebben.

Mogens.

Irta: J. P. Jacobsen.

3

Mogens, mintegy vadállat, egy hatalmas ugrással a falnál termett és belekapaszkodva egy gerendába, kivetette a lábait, de nem mer ugrani, csak sikoltott, kialtozott: Istenem! Istenem!! Néhány perc múlva egy tűzoltó, aki e gerendákat és fatörmelékeket széthányta, két kézzel átkarolta, leemelte, majd pedig taszítani kezdte a mélység felé, miközben a zsebében kotorászott. Mogens rögtön tisztában volt a helyzettel. Kiszabototta magát a karjai közül, fölkapott egy hatalmas léceket és úgy fejbévágta, hogy az hátratántorodott. Azután óvatosan lépett a létrára, melyen a tűzoltó jött volt fel, és leszaladt rajta. Futott, rohant, keresztül gázolva minden, ki a rétre. A rét vastag hótakaróval volt borítva. Futás közben megbotlott egy rakás kavicsban, melynek csak egy része látszott ki a hóból. Visszatordult és dühösen nekironított a nála levő léccel és az egészet széthányta. Azután tovább szaladt, de folyton a tűz, a lángnyelvek, a füst, Kamilla lezuharása lebegett előtte. Nem tudott szabadulni ettől a rémes látványtól. Becsukta a szemeit: lángok, csak lángok! Sikoltani kezdett és tovább futott. Udvaokon keresztül, a hol kutyák vonítottak; fak és kazlak mellett, ablakok előtt, melyeknek egyikén ijedt, megrémült arccal nézett kifelé valaki. Majd egy világos ablakhoz ért és benézett rajta. Egy parasztszalád lakott ott. Az egyik leány a tüzet piszkálta; egy másik meg tollat fosztott. Mogens megkopogtatta az ablaktáblát, mire a lányok felsikoltottak, ő pedig elszaladt.

Lelki szemei előtt elvonultak az elmúlt idők emlékei, melyekben jól esett elmélyednie, de viszont nem bírta elviselni az imént történeteket. Terdre omlott, kezeit összetéve az ég felé emelte és úgy könyörgött, imádkozott. Azután szótlanul ült a hóban. Mély, néma csönd uralkodott körülötte. Hirtelen fölugrott és jajgatva, sirva futott előre minden cél nélkül és egyszerre csak a tengerpartra ért, a hol egy fa tövéhez rogyott.

Locsogva, susogva simultak el a hullámok a kavicsos part szélén. A csupasz ágak zizegését mohón kapta el a

szellő. Messziről gyöngé kukorékolás hallatszott és a hajnal rikitó, lékes világosságot szórt a havas láthatárra.

Az erdőkerülő reggel a parton járt és fölvitte Mogenst Nikolaihoz, a hol hetekig feküdt a halállal vivődva.

*

Ugyanezen reggel abban az utcában, a hol a jogtanácsos lakott, egy kocsi körül óriási csődülés támadt. A kocsis nem tudta megérteni, hogy a rendőr miért tartóztatja fel útjában.

Ez a kocsi volt az, amelyik Kamillát a nénijéhez vitte volna.

— Nem. Amióta szegény Kamilla olyan szomorú véget ért, semmit sem hallottunk róla.

— Csodálatos, hogy mi minden rejlik egy emberben. Ki hitte volna? Olyan csöndes, komor . . . zavarodott . . . Ugye nagyságos asszony nem is sejtette? . . .

— Ah, Istenem, hogyan kérdezhet ilyet? Azt hiszi, nem tudom, hogy a vérében van a betegség, hogy családi baj? Még emlékszem, hogy az apját Aarhusba vitték. Ugye, Karlsen ur?

— Nem! Csak azért, mert az első neje ott van eltemetve. Nem. — Én inkább annak a könnyelmű kicsapongó életmódnak tulajdonítom, amit az utolsó években folytatott.

— Úgy! erről mit se tudtam!

— Na, hisz nem is beszélnek erről szívesen; mert nem akarják . . . Hisz érti ön! Tekintettel a jogtanácsos családjára . . .

— Igen, amit ön mond, tényleg van valami alapja, de mondja csak, egészen őszintén: hát nem hamis és p'etisztikus törekvése az a kornak, hogy az embertársak hibáját eltakarni és eltitkolni igyekezik? És hiszi-e, hogy ez által csak az igazság, az erkölcs szenved? . . .

— Teljesen igaza van! És igazán örülök, hogy ennyire egy véleményen vagyok önnel. A dolog egyszerűen úgy áll, hogy bizony nagyon is kicsapongó életet folytatott. A legközöségesebb alakokkal érintkezett. Jellemtelen, haszontalan naplopókkal kártyázott, ivott és az gazat megvallva: az asszonyok . . .

— Szent Isten! az eljegyzés után?

— Igen. — Én egy barátom révén biztos és határozott értesülést szereztem mindenről és a legapróbb részletekig bizonyíthatom a dolgot.

— Ugyan Rönholt úr csak nem akar . . .

— A legapróbb részletekig? Igen, azt akarom, ha nagyságos asszony megengedi. Köszönöm. Talán a legokosabb volna, ha elszaladnék a barátom leveléért. Ha megengedi, rögtön visszajövök.

— Nem veszi észre Karlsen úr, hogy Rönholt ma milyen szereteireméltó?

— Igen! De nem szabad elfelednie nagyságos asszonyom, hogy a mai reggeli ujság egyik cikkében minden haragját kiöntötte. Mert . . .

— No, megtalálta a levelet?

— Igenis. Elkezdhetem?

— . . . Ami közös barátunk, akivel tavaly Mönstedben találkoztunk és a kit te Koppenhágából ismeresz, az utolsó hónapot ezen a vidéken töltötte; egészen úgy néz ki, mint akkor. Az arcáról le lehetett olvasni a reménytelenséget és a nemtörődömséget. Mindig csöndes, zárkózott és nagyon szűkszavú. Úgy látszik, hogy kerül a szórakozást, habár egyebet sem tesz, mint iszik és iszik. Úgy viselkedik, mintha a sors megsértette volna. A társaságát itt egy lókereskedő képezte, akit Krugküsternek hívnak. Azután néhány matróz, Steuerlos, Abelone és egy vándortársulatiól elmaradt hölgy, aki énekes és táncosnő volt. Azt hiszem ismered az ilyen asszonyokat. Én sehogy sem értem barátunk kedvteléseit. Hogy a menyasszonya olyan szomorú véget ért, az még nem magyarázza meg a dolgot. De figyelj csak, hogyan távozott innen. Nem messze innen vásár volt. Ő, Steuerlos, a lókereskedő meg az asszony egy korcsmában ültek és dőzsöltek késő éjjelig. Körülbelül három óra volt, mikor távozni készültek. Fölültek a kocsira és elindultak. Egyszerre csak ami közös barátunk letért az országútról és nekivágott a szántóföldnek és a réteknek. A lovakat pedig ütötte teljes erejéből úgy, hogy a kocsi csak úgy hanyódott-vetődött. A lókereskedő végre megsokalta a dolgot és ordítani kezdett, hogy ő leszáll. És mikor leszállt, ami közös barátunk ismét megostorozta a lovakat és felhajtott egy cserjés dombra. Az asszony megrémülve ugrott ki a kocsiból, de azért ő csak tovább csépelte a lovakat és vágatott dombra fel, dombról le. Csak az a csoda, hogy a kocsi épségben maradt.

— Csunya dolog, határozottan csunya!

— Nem is lehet rosszabbat képzelni!

☞ Fehér bogyóvirág és lila orgona illatozott a ház előtt. A nyitott ablakokban le volt eresztve a függöny. Mogens behajolt az egyik ablakon. Jól esett a nyári nap hevétől ki-

merült szemének szétekinteni ebben a puha, kedves, kényelmes és világos szobában. Egy magas hölgy állt bent háttal az ablaknak és virágokat rakott egy nagy pohárba. Rózsaszínű blouse volt rajta, melyet a derekán egy magass fekete bőrov tartott össze. Hofehér reggeli köpöryegének alja messze elnyult mögötte és gyönyörű szőke haja leomlott a hátára.

— A tegnapi lakoma óta halványabb vagy — szolt Mogens.

— Jó reggelt — felelt Laura, anélkül, hogy körülnézett volna és odanyújtotta a kezét meg a csokrot. Mogens kihűzött egy virágszálat.

— Beteg vagy?

— Kimerült vagyok.

— Ma nem reggelizem nálad . . .

— Nem?

— Ma ebédnél nem lehetünk együtt.

— Halászni mégysz?

— Nem . . . Isten veled!

— Mikor jössz ismét?

— Soha!

— Mit jelentsen ez? kérdezte Laura és odalépett az ablakhoz.

— Meguntál — punktum!

— Hát miért haragszol? . . . Mit vétettem ellened?

— Semmit. De miután nem vagyunk megesküdve és örülésig sem vagyunk egymásba szerelmesek, nem látok abban semmi különöset, ha elhagylak.

— Féltekeny vagy? kérdezte Laura susogva.

— Hah! — De mit jelentsen mindez?

— Azt hogy meguntam a szépségedet, hogy már beteltem a hangoddal, a mozdulataiddal és sem szeszélyeid, sem butaságaid többé szórakozást nem nyujtanak. Tehát most mondd: minek maradnék még tovább?

Laura sirni kezdett.

— Mogens! Mogens, hogy beszélhetsz így. Oh hát mit tegyek, mit tegyek, mit tegyek!? Maradj még ma, csak ma Mogens!

— Ah! Ez hazugság, Laura. Ezt te magad sem hiszed. Nem azért vagy te szomorú, mert olyan nagyon becsülsz és szeretsz. Csak nehezedre esnék a hirtelen változás . . .

— Oh, maradj még ma nálam! Azután nem foglak gyötörni

— Ismerem az asszonyokat. A becsületnek legkisebb nyoma sem lakozik bennetek.

- Igen, elismerem, csak maradj még itt ma, maradj!
 — Maradj! Maradj! Nem!!
 — Oh hát sohasem szeretted Mogens?!
 — Nem!
 — Nem? Hát azon a gyönyörű napon, mikor a tengerparton a csónakban ültünk, nem szeretted?
 — Bohó leány!
 — Ha rendes leány volnék, finom, előkelő szülők gyermeke és nem olyan, mint amilyen vagyok, akkor tudom, hogy itt maradtál, akkor nem volnál olyan szívtelen — és én, aki olyan nagyon szeretlek!
 — Azt ne tedd!
 — Lábbal tiporsz! Egy szép, gyöngéd szót sem hallottam tőled, mégis szerettelek és most megvetés a jutalmam . . .
 — Isten veled, Laura!
 És a kezét nyújtotta neki. Laura erősen tartotta és könyörgött:
 — Nem! nem, nem!
 Mogens felemelte a függönyt, néhány lépést tett hátra felé és azután elengedte.
 — Jöjj vissza, kérlek, jöjj vissza! Jöjj ide . . . és nyújts jobbodat!
 Nem!
 — És mikor már Mogens messze járt, utána kiáltotta panaszosan:
 — Isten veled!
 Mogens hátrafordult és könnyedén megemelte a kalapját.

(Folytatjuk.)

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő“ kiadóhivatala.

Telefon: 87-34 szám.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

Közgazdaság.

Pesti Hazai Takarékpénztár Egyesület sorsjegy-kölcsöne. A Pesti hazai első takarékpénztár egyesület igazgatósága elhatározta, hogy amint a vi-zonyok megengedik, a részre biztosított 30 millió korona sorsjegy-kölcsönt kibocsátja. Az igazgatóság részről elfogadott sorsolási terv 100 korona nevértékű szóó sorsjegyczímlelek kiboc-átásán a apszik es rendkívüli nagy nyere-mények kitízetését biz osítja. A sorsjegyek bevezetése illetve el-adása egy garantált-consortiumra fog ruhaztani, melynek létesíté-sére a Hazai bank nyert meg-bizást.

A Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet tegnáp tartotta meg 22-ik közgyűléset Keglevich Gabor grót elnökie-tével a saját épületében. A szö-vekezet tagjai az igazgatóságnak az üzletévről szóló jelentést örömmel vettek tudomásul, mert az újból az üzlet fejlődéséről tesz tanusagot, a melynyiben a szövekezet ezidén 15 millió liter tejet értékesített. Hogy a szövetkezet a közön-séget, a mely

mindig nagyobb és nagyobb mér ékben fogvaszítja a szövetkezet tejet es tejtermékeit, minden követelményeknek megfele-lően tudja kiszolgálni fióküzetei szanát szaznégyre szaporította. A modern nygieniának megfele-lően pedig nagysz básu hütötelepet rendezett be az idén az igazgatóság, a melyben nem természetes jéggel, hanem mes-tersézesen hűtik a tejet es a termékeket, a mi egészségi szem-pontból igen előnyös az árukra. A hütötelep helysegeinek beren-dezesét a szövetkezet tagjai megtekintették s arról elismerőleg nyilatkoztak es a telepet a kö-zön-ség is bármikor meg esinthei. Egyh ngulag fogad ak el a fel-ügyelő-bizottság jelentését is s a folmen ést minden irányban meg-adtak. A valasztásokat megveten, az igazgatóság tagjai lettek: Györgyei Iles, báró Harkányi Janos, Libits Adolf (uj) es Reusz Henrik; a felügyelő-bizottság tagját újból megvá asztot ás, ezek: Beer Henrik, Domony Ödön, Sierbán Janos es Wodiáner Janos.

Jövendő.

December elsejével új előfizetést nyitunk:

Negyedévre ...	3 korona
Félévre ...	6 koronával.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87—34.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

A fajszi Dunaszakas rendezése céljából az 1906. évében teljesítendő és

1677 50 m³ földmunkát

73966 50 m³ kotrási munkát

23474 53 m³ elsőosztályú és

32760 56 m³ másodosztályú

kőanyaggal készítendő kőhányást igénylő szabályozási munkálatoknak vállalati úton való biztosítására

folyó évi december hó 14-én

déli 12 órakor a m. kir. földmivelésügyi miniszterium tanácsstermében nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

Az ajánlatok benyújtására, valamint a szerződésre vonatkozó közelebbi adatok a budapesti m. kir. folyammérnöki hivataltól a hivatalos órák alatt megtudhatók.

Budapest, 1905. évi november hó 28-án.

**A budapesti m. kir.
folyammérnöki hivatal.**

15-20 éves hölgyeknek!

A SZÉPSÉG TITKA.

V gyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lembérgi tanárné írja: Az ujságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crémet s Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépítőszer. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crémet és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával.

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sé ára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta ope és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crémnel» gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-holgypor». Minden dobozhoz már a szarvasbőr is hozza van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta s szeplőtlen arcbőrükkel és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépítőszer. arról nevezetesek a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s épen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépítőszeret.

Egy tégely DIANA-ORÉM (éjjel használható zsíros krém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originalis nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest. Károly-körút 5. sz.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépítőszerrel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépítőszerknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszerertarban allandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrémet, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis Diana-parfümöt, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak az én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szappan és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépítőszeréről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crémet és Diana-szappant. Tessék utánvétellel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinő írja: 16 éves korom óta használok arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémnek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kapom, hogy mindenki megbámul azóta.

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyirfaból kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mesterseges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arcszín üde és jól színezett lesz. I korszó ára 3 korona. Dr. Lengyel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére :

Török József gyógyszerháza

Budapest, Király-utca 12. szám

és Andrássy-ut 29. szám.

KRISTÁLY

Orvosi rendellet szerint igyék minden reggel éhgyomorra egy pohár melegített Kristályforras ásványvizet! Vidékre és külföldre **fuvardíjmentes** szállítás — Kérjen árjegyzést a Szt. — Lukácsfürdő Kút vállalatól, — Budán.

KRISTÁLY

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimavá és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta
által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI., Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok :
31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10.
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállitmánykarak ellen

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitünő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyi téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében föllépő jelenségeknél, minők: gyomorégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógyomdánál mint elo-vagyutókura, vagy egyidejűleg a gyógyomdával kitünő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vél. alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér.

Dr. Gölis-féle egytetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.)

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára BUDAPEST, Király-utca 12. és Andrassy-ut 26. szám.

MÁGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE.

Alapított 1847

Brausweller Janos
Szegeden. Ca. és kir. kizárólagosan
szab. chronometer- és műóras, föltalálója
a remontoir ingaóráknak
stb. stb.

**ÓRAK, ÉKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE**

Képes árjegyzék bármintve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Ha őszül a haja **STELLA-VIZET**

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

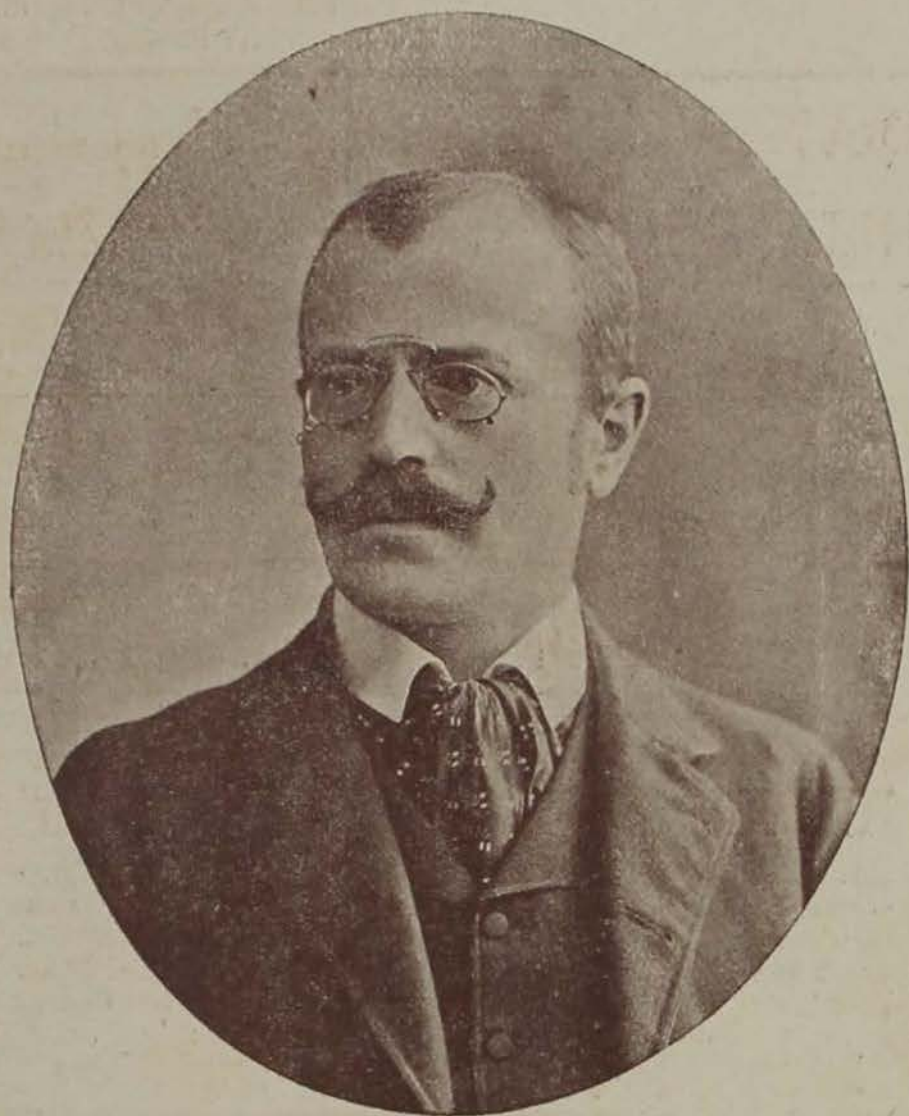
Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tarában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utcza sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Kabos Ede.

TARTALOM: Szász Zoltán: Forradalom után. — Dr. Brájjer Lajos: Az általános választói jogról. — Ódi: Kabos Ede. — Az auszterlitzi csata. — Zsoldos Benő: Társadalmi reform-törekvések. — Kalmár Antal: Dinasztikus tükrödarabok. — Alphonse Daudet: A rossz zuáv. — Abádi Imre: Az ember. — Zöldi Márton: A babona. — Maurice Montégut: Édes álmok. — Balla Ignác: Királyidill. — Az ember. — J. P. Jacobsen: Mogens.

Jövendő.

December elsejével új előfizetést nyitottunk:

Negyedévre ... 3 korona
Félévre ... .. 6 koronával.

A „Jövendő” kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 63.

Telefon-szám: 87-34.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis **állatoknak,**

Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körut 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

FONCIERE **PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET.** Összes biztosítékok:
31 millió kor. Központi iroda: **BUDAPESTEN, Sas-utca 10.**
Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítványkárok ellen

Angolrum

legjobb minőségben **1 liter 4 kor. 40 filler.** Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépitőszer; felülmulja az összes létező szépitő-
szereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztá-
tanságot az arcról és annak friss udeséget, fiatalságot kölcsönöz.
Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill.
Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerárban és
drogueriában. — Főszétküldési hely:

Balassa-gyógyszertára, Budapest—Erzsébetfalva.

TÖRLEY Iroda: **BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.**
PEZSGÖGYÁR Pincék: **BUDAFOK (Promontor).**

Különlegességek **—**
uri divat és fehérnemű cikkekben.

LATZKOVITS A. **BUDAPEST, IV.,**
Váci-utca 9. sz.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Forradalom után.

Irta: Szász Zoltán.

Annyira visszaéltünk ezzel a szóval: forradalom, annyiszor reá eresszük a parlamenti ellenzék obstrukciójára, a Tisza-kormány házszabály-sértésére, a főispánok beiktatásának megakadályozására vagy a beiktatására s — végül de nem legutolsónak — a király rendületlen ellenállására a mai parlamenti többséggel szemben, hogy most magunk előtt látván valóságban egy kis forradalmat, nem találjuk ezt a kifejezést eléggé kifejezőnek s egy még több féktelenséget magabazáró fogalmat keresünk. Pedig ez fölösleges: ami hétfőn, kedden és szerdán történt: a szedők sztrájkja és rohama néhány szerkesztőség ellen, nem rosszabb, sőt némileg még mindig enyhébb dolog, mint azok a többi immár történelmi forradalmak voltak. Belháboruk, melyben egyazon állam és társadalom különböző elemei állanak fizikai küzdelem alapján egymással szemben. Hogy kinek van igaza, hogy a rendőrségnek vagy katonaságnak mi feladata van ily esetben, ez más, és pedig jogi és közrendészeti kérdés, ami egyelőre elintézetlenül hagyható. Végre is az összes, a legnemesebb forradalmak is, az 1798-i francia és az 1848—49-i magyar is tételes jogi meg közbiztonsági szempontból itélve gonosztettek, a barbárságba való muló visszahanyatlások

voltak. S mégis ma nem megvetéssel, hanem elismeréssel, sőt csodálattal, gondolunk rájuk. Ami kis utcai forradalmunk megítélése is megérdemel tehát legalább némi nyugodtságot.

Főleg mivel, ismételjük, még mindig enyhébb volt, mint az igaziak, a nagyok. Ezek háborúk voltak, vagy háborukká fejlődtek s eljutottak minden emberi összeütközés ultimarációjáig: az öldöklésig. A küzdő felek katonaságot állítottak, hadba vonultak s arra törekedtek, hogy minél nagyobb ember-életkárt tegyenek egymásban.

Ehhez viszonyítva, a mi kis forradalmunk szelid volt. A legvégsőbb pont, melyig a szociálisták elmentek, a vagyongyalás volt. Elhangzott ugyan néhány revolver-lövés, ezek azonban túlheves egyének spontán megnyilatkozásai voltak s nem szervezett tömeg-cselekvések eredményei. Mi ez azokhoz az öldöklésekhez, utcai mészárlásokhoz és csatatéri tömeggyilkolásokhoz képest, amikkel az eddigi dicső forradalmak ép úgy féktelenkednek, mint a közönséges külháborúk?

Ennek a polgárháborucskának eme aránylag enyhe lefolyása azonban nem a küzdő felek tulságos gyöngédségéből származik. A hajlandóság egymás szétagozására meg volt mindkét félben. Nem fajulhatott azonban igazi csatákat, vagy legalább is utcai harcokat felmutató tömeggyilkolássá, mivel a benne egymás ellen küzdő elemek egyike se rendelkezik katonai hatalommal. Ha a nemzet összehuzna a királylyal — amint ez 48—49-ben történt — úgy a király mint legfőbb hadur föltétlenül s a nemzet, mint sok szállal a hadsereget magához kötő hatalmi tényező eme hadsereg egyik részének elszakadása által szintén hadsereghez, a fegyveres küzdelem begyakorlott és felszerelt eszközéhez jutna s így fejlődhetne egy ember-életben nagy arányokban gázoló forradalom. Mikor azonban a társadalom olyan tényezői kelnek egymás ellen, melyek számára nem áll készen katonai hatalom, ezek csak olyan forradalmat csinálhatnak, mint a mostani. Hál Istennek . . .

Azaz ipari forradalmat. A társadalmi fejlődés egyik alapjelensége az, hogy a társadalom a katonai típusból egyre inkább átmegy az ipari típusba. Minden

mai középeuropai államban e két típus elemei össze vannak még keverve. A katonai típus maradványai a fejedelmek s a feudális nemesség kezükben tartják a hadsereget, a mely ma oly kitűnően van organizálva és felszerelve, hogy vele szemben az ipusztriális elemek rögtönzött hadserege nem birna helyt állani. Ezért nem kerül igazi munkás-forradalomra Közép-Europában. Lehetséges azonban, hogy nem a társadalom militarisztikus és ipusztriális elemei, hanem magának az ipusztriális elemnek egyes rétegei tűznek össze. Ez a mostani magyarországi eset. Mert a koalíció által képviselt gentry, főnemesség és polgárság, bár nem él-hal a munkáért, azért mégis, legalább részben az ipusztriális elemhez sorozandó. S az a része, a főnemesség s a gentry egy rétege, mely még inkább a haldokló militarisztikus államstruktúra maradványa, se rendelkezik hadsereggel. Ez a magyar reakcionariusok privát malőrje, de hát már így van. S ez viszont az oka, hogy oly nagyon szeretnék kezükbe kaparintani a hadsereget. Mert elnyomó tendenciájú osztálynak lenni, az elnyomás leghathatósabb eszköze, a hadsereg nélkül, az valóban szármalmas állapot.

A múlt heti forradalom enyhességének magyarázata tehát az, hogy oly elemek vilták meg, melyeknek nem állott fegyveres hatalom rendelkezésükre. Közgazdasági, nem katonai forradalom volt. Nagyobbá passzivitásból, strájkolásból állott s aktív része, a tüntetés és rombolás is a többi forradalmakhoz viszonyítva igen enyhe dolog volt. Jajveszékélésre és elszörnyülködésre objektív szempontból tehát nem is volt ok. Legfeljebb pártszempontból. Elgondolva azonban, hogy a magyar nép, az igazi nép tengerét mennyi jogos elégedetlenség és elkeseredés indította hullámmzásra és tette viharossá, az ember szinte csodálkozik, hogy csak ennyi történt. Mert ujságírói szempontból talán óriási és rémes volt ez a forradalom: történelmi szempontból azonban inkább mértékletes s szolid.

Az általános választói jogról.

Irta: **Dr. Brájer Lajos.**

Kik a nép között élünk, e sorok írója pláne olyan nép között, melynek rétegében minden nyelv és vallás képviselve van, ezerszer hallottam ezt a szót:

— Nagy baj az, hogy a népnek nincsen joga.

Megengedem, hogy ezt a jelszót a szocialista agitátorok vitték a nép közé, de tény, hogy e felfogás gyökeret vert s talán nem tudnánk tordai és ittebei lázadásról, hogyha csak némi igyekezetet mutattunk volna abban az irányban, hogy a nép jogait kiterjeszszük. Mert az a körülmény, hogy az agitátorok faluról-falura járva, ellentállásra biztatták a népet, csak azt bizonyítja, hogy peccatur intra muros et extra, hogy a másik táborban is hibáznak és tuloznak, de éppenséggel nem azt, hogy az elégedetlenségnek nincsen jogos alapja. Ha az apostolokat meg is róhatjuk azért, hogy sok helyen elvetették az elégedetlenség magvát, nem egy faluban a csendes boldogságban, családjának és munkájának élő földmivesből elégedetlen, nagyratörő szocialistát neveltek, viszont az sem agadható, hogy ők nyitották föl a tudatlanok szeméit és sikerült velük megértetni, hogy itt emberi jogokról van szó, melyek megszerzése nagyot lendíthet az eddig jognélküliek politikai és gazdasági helyzetén.

Talán politikai színezete van e kérdés ezen oldalának, de — ismétlem — nem ezzel a célzattal vetem fel. Vajjon elképzelhető-e, hogy egy parlament éveken keresztül meddségre legyen kárhóztatva, ha a parlamenti többség mögött a nép többsége áll? Már pedig hiába vitatják, hogy ez jól van így, de akinek tiszta fogalma van a parlamentárizmusról, az nem állíthatja azt, hogy a kisebbség akarátának kell érvényesülnie, de még azt sem, hogy a kisebbség megakadályozhassa, hogy a többség akarata törvényerőre emelkedjék. A

nálunk évek óta divó obstrukció pedig ezt akarja. S akarhatja annál több eredménnyel, mert azzal dicsekszik, hogy amit ő akar, azt a nép is akarja. A nép alatt persze a lakosság-nak azt a csekély százalékát érti, mely ma választói jogsultsággal bír. Ennek csakugyan tetszenek az örökös közjogi gravamenek, ha közbe nincs is munkája, kenyere a népnek. De ha a választói jog nem egy csekély néptöredéknek lesz joga, hanem az egész magyar népé, akkor a parlamenti többség s az ország közvéleménye egy lesz s ha a kisebbség merészkedik a többséget alkotó munkájában meggátolni vagy megakasztani, a parlamenti falakon kívül álló, de a parlamenttel együtt érző közvélemény elsőpri a kisebbséget s régi jogába visszahelyezi a parlamentárizmust.

Az ország tele van új szociális gondolatokkal. Ezrével vándorol a magyar ember, az ország legbecsesebb gazdasági eleme Amerikába, a magyar parlament arról mitsem tud, vagy legalább nem beszél és nem cselekszik. A nép földért könyörög. Ki hallott arról, hogy a mi képviselőházunk behatóan foglalkozott volna parcellázási vagy földtehermentesítési politikával? Végigzúg az országon a panasz, hogy a gazdasági munkás alig képes egy évben 200 koronát keresni. Mindenki készen van a remediummal: Nagyobb számmal kell gyárakat létesíteni, ha másképen nem, állami hozzájárulással, mert csak úgy lehet a népnek téli keresetet biztosítani. Jobban kellene a háziipart terjeszteni, olyformán, mint a Svájcban, ahol az állam törődik azzal, hogy a népnek télen rendelkezésre bocsássa mindazokat az eszközöket, melyekkel házi ipart üzni lehet. Ámde népünk szegény, tőkepénzeseink inkább földet vásárolnak, semhogy vállalatokba fektessék pénzüket, ehát az államnak itt is kellene segítenie.

S mindezekről az égető kérdésekről, melyek innen-onnan megtámadják Magyarország létalapját, ha egyik-másik miniszter fel is karolja, tesz is a népért, de a parlament mitsem tud, mert neki csak közjog és újra közjog kell. Így magyarázható meg, hogy a választói jog kiterjesztésének eszméje mindenfelé lelkes tetszéssel találkozott, nemcsak azért, mert az a nép, amely dolgozik és fárad, jogot is kér, de azon

okon is, mert mindenki úgy érzi, hogy akkor olyan parlamentet fogunk kapni, mely nemcsak vitatkozik, de dolgozik is.

Az általános választói jog ellenségei csak rémet látnak: a nemzetiségi kérdést, vagyis attól tartanak, hogy ha e javaslatból törvény lesz, nagyon sok nemzetiségi képviselő jut majd a parlamentbe.

Hiszen való igaz, hogy ideális állapot volna, ha csak magyar ember hozna minálunk törvényt s csak magyar ember járulna az urnához. De hát a mai választási törvény mellett is kerültek a képviselőházba nemzetiségi képviselők s minél magasabbra hág a nép elégedetlensége, minél inkább érzi magát elnyomva, annál több és több nemzetiségi képviselőt fognak választani azokban a kerületekben, ahol többségben vannak. De megvallom őszintén, hogy sokkal jobban szeretem, ha a nemzetiségi képviselők az országgyűlésen panaszozzák fel vélt sérelmeiket, mintha konventikulumokat tartanak avagy népgyűléseket, melyeken ezer és ezer embert izgathatnak a magyar állameszme ellen. Arra azonban minden esetre kell garanciát keresnünk, hogy az, aki a törvényhozásban helyet foglal, e haza hű fiának vallja magát minden körülmények között, úgy választói körében, mint a képviselőházban, s akkor, különösen ha műveltségi cenzus alapján történik a reform, nemcsak veszedelmet nem látok a magyar állam politikai erőviszonyait illetőleg, sőt ellenkezőleg, mint később alkalman lesz bebizonyítani, az általános választói jog a magyarnyelvű választók gyarapodását involválja.

Ugyanaz, amit a nemzetiségekről mondtam, áll a szociáldemokratákról is. Ő róluk különösen tudjuk, mennyire igyekeznek s nem eredmény nélkül, eszméik mellett propagandát csinálni; valamiképen azt is tudjuk, hogy úgy a népszónokaik, mint a publicistáik nem válogatnak nagyon az eszközökben. Nos hát, ha csakugyan lesz kerület, melynek többsége szociáldemokratát küld a képviselőházba, nem helyesebb, ha az országgyűlésen lépnek fel követeléseikkel, mint azt az angol, német és francia szociáldemokraták teszik, semhogy bejárják az országot s jognélküliségükkel, hiszen harmadfél millió munkás közül ma csak 49 ezer választó,

állandóan izgathassanak a fennálló rend ellen. S lehet, hogy a magyarországi szocialisták, különösen akkor, ha látják, hogy senki sem akarja őket joguktól megfosztani, hogy itt is nyitva áll számukra a törvényhozás csarnoka, hogy a közvélemény a munkát épügy becsüli, mint a tőkét, akkor a szocialista sem fogja magát nemzetközinek vallani, hanem épügy, mint minden becsületes magyar ember, szeretni fogja ezt a hazát, melyben nemcsak anyagi boldogulást talál az, aki a munkától nem riad vissza, de politikai jogok tekintetében is megtalálja az egyenlőséget és testvériséget.

S ha csakugyan elérik azt, amit ma kérnek, hogy szabad polgárai lesznek egy szabad hazának, kik egyenlők lesznek jogokban és kötelességekben egyaránt, akkor teljesítettük azt a másik kívánságukat is, amit a történelmi szeptember 15-én egyik munkásvezér kifejezett: Adják meg a népnek, mi a népé, adjanak a hazátlannak hazát.

De vajjon csakis a szocialistáknak kedvez Magyarországon az általános szavazati jog?

Lássuk csak a számokat.

Jelenleg 2,400.000 férfi él Magyarországon, aki, ámbár a polgári társadalomhoz tartozik, nem bír szavazati joggal s innen vezethető le az a nagy igazság, hogy az általános szavazati jog nemcsak a munkások érdekét érinti, hanem a többi polgári osztályokét is, sőt ezekét talán még inkább. Mert a statisztika szerint a polgári osztálynál megegyeszer annyi a választási jogosultsággal nem bíró férfiak számai mint a munkás-osztálynál, tehát még azok is, akik talán attól tartanak, hogy a munkás-elemnek túl nagy befolyás jut ezen a réven, még azok is elfogadhatják az általános szavazati jogot.

Akik a radikális reformoktól félnek, szeretnek arra hivatkozni, hogy az általános szavazati jog a nyugaterópai országokban sem valósult meg néhány hónap alatt. S felhozzák példának, hogy Franciaországban a ma érvényben levő választói jog tulajdonképp 1789-től 1898-ig folytonosan átalakult, míg mai alakját nyerte. Belgiumban ugyan már 1830-ban volt titkos választás, de még 1848-ban is 20 fo-

rintos cenzushoz kötötték s csak 1893-ban alakult úgy, mint azt fentebb vázoltam. Olaszországban még 1879-ben megakadályozták a radikális reformot s ma érvényben levő törvény csak 1895-ben keletkezett. Angliában a XVIII. század óta fejlődik a választói jog, különböző reform-actokon megy keresztül, 1867-ben még nyílt szavazás van, míg 1884-ben, az ugynevezett 3-ik reform-act, a mai jogot emeli törvényerőre.

Hosszabb vajudáson ment át az osztrák választási jog is, melyet 1860., 1861., 1867., majd 1872., 1873., 1882., 1886. s végül 1896-ban reformáltak abban az értelemben, mint fentebb elmondtuk.

Hát a többi európai államok csakugyan fokozatosan fejlesztették választói jogukat s talán mi is beérhetnők azzal, hogy csak a cenzust mérsékelten leszállítjuk s az általános választói jogot későbbi időkre hagyjuk.

Amde azt látjuk, hogy például 15 koronás adóalapon a magyarságra eső arány folyton rosszabbodik, vagyis 56⁰/₀-ról a magyar faj kvótája leszállna 52·8⁰/₀-ra, a 10 koronás cenzus mellett pláne 49·9⁰/₀-ra. Ezzel szemben hogyan áll a magyarság ügye az általános választói jog behozatala esetén?

Ha minden irni-olvasni tudó 24 éves férfit felveszünk, magyar 61·4⁰/₀, nemzetiségi 38·6⁰/₀.

Jelenleg a 413 kerület közül 229 kerületben van a magyarság abszolút többségben. Az általános választói jog behozatala után 243 kerületben lesz többségben, vagyis nyerne 14 kerületet.

A mai törvény mellett ugyanis magyar anyanyelvű a kerület választóinak

75-nél több ⁰ / ₀	. . . . .	180 kerületben ;
50—75 ⁰ / ₀	. . . . .	49 „
25—50 ⁰ / ₀	. . . . .	55 „
25-nél kevesebb ⁰ / ₀	. . . . .	129 „
Összesen	. . . . .	413 kerületben.

Az általános választói jog így változtatná meg ezeket a számokat:

75-nél több %	. . . . .	187 kerületben;
50—75 %	. . . . .	56 „
25—50 %	. . . . .	55 „
25-nél kevesebb %	. . . . .	115 „
Összesen	. . . . .	413 kerületben.

Ha semmi egyéb nem szólna amellett, hogy itt nem félrendszabályokra, hanem gyökeres reformra van szükség, ezek a számok, melyek a magyarság örvendetes térfoglalását jelzik, mutatják legjobban, hogy az eddig elkövetett mulasztást csakis az általános szavazati joggal tehetjük jóvá.

Ha végül azt kérdezem magamtól, vajjon mint liberális ember, helyesnek és célszerűnek tartom-e az általános szavazati jogot, úgy határozott igen-nel kell felelnem. Ha a szabadság, egyenlőség, testvériség [nem üres jelszó, hanem egy életprogram, melynek minden szavunkkal és cselekedetünkkel tartalmat adhatunk, akkor e reformért lelkesednie kell minden embernek, ki érzi azt, hogy semmi sem maradhat tőle idegen, ami az emberiség erkölcsi, vagy anyagi haladását érinti. Mert tagadható-e, hogy az általános szavazati jog igenis hivatva van az osztályellentétek megszüntetésére? Ez az osztályellentét ma már csak abból áll, hogy embertársunknak azért, mert a sors nem engedte, hogy diplomát szerezzen, avagy azért, mert szülei nem hagytak reá néhány hold földet, azért kirekesztjük az alkotmányból.

A szabadság és egyenlőség eszméi minálunk is folyton terjednek és hódítanak, tehát minden liberális gondolkozásu embernek arra kell törekednie, hogy az általános szavazati jogot törvényre emeljék, mert hatalmas eszköz arra, hogy a válaszfalakat a mai társadalmi életből eltávolítsuk.

Ne riadjunk vissza a reánk háramló feladat nehézségeitől s terjesszük mindenütt a tudás és akarat fegyvereivel a felvilágosodottság, a humanitás nevében az általános szavazati jog eszméjét, a kulturális társadalmi és politikai haladás

egyik legerősebb és leghatékonyabb eszközét. Készítsük elő egy új, hasznos tevékenység, az igazság és humanitás dicső korát, melynek hajnalán le kell hogy omoljanak az embert az embertől, a polgárt a polgártól elválasztó sánCFalak, le kell hogy omoljanak, ha a liberalizmus magasztos céljait felfogó, igazságos gondolkozásu férfiak ostromolják azokat.

Ennél szebb feladatra nem vállalkozhatik az, ki szolgálni kívánja hazáját.

KABOS EDE. A fiatalabb Dumasról mondták s mondják, hogy az intellektusnak grandseigneurje volt. Zseniális, pazar, gőgös és bölcs, kinek öröme telt abban, ha az emberi és társadalmi korlátoltság őt sikerülten félreértette.

Majdnem szóról-szóra ilyen lelkü embere a magyar irodalomnak: Kabos Ede. Csakhogy ő magyar írónak született, kinek ilyené kellett változnia. Nyilván a nagy és ríktó írói sikerek voltak az ő első álmai. És imádta ez álmokat és imádta a drágalátos közönséget, mely koszoruit csak az igaziaknak adja. Aztán . . . aztán . . . jöttek a nagy tanulságok. Még ma is az anekdóta-írók, a helyesírás olcsó alkalmazói, mögött kell bujkálniok a maguk álmait álmodóknak, az igaziaknak, a költőknek. Kabos Edének nemcsak Kabos Edét írták a rovására, de még az érdeklődéseit is megbélyegezték. Már mindenütt, hol modern lelkek éltek és lihégték. Ibsenre esküdtek, magyar földön még bűn volt Ibsen magasságaira hágni. Még fiatal magyar írók is emlékezhetnek, mikor Kabos Ede neve röviden: a norvég vala. Ez nagyon mulatságos volt annak idején s hahoháztak hozzá a . . . (majdnem kiirtuk a nevüket.)

De fanatikus poéta volt Kabos Ede, nagy áldására a magyar irodalmi élet szent revolúciójának, mely egyre tart még. Gőgjénél csak az ő nagy írói talentuma dagadott meg jobban. Nézte idétlen imbolygását olcsó irodalmi életünknek s csak egyre biztosabbnak, szebbnek látta a maga utját. Írásai most már csak a Nyugathoz eljegyzett, legkülömb izlé-

sekhez célozódtak. Regényei, novellái, szindarabjai a hajthatatlan művészt, a fanatikus poétát egyre ragyogóbb vértbe öltöztették. Érezte ő jól, hogy nagy bűnös a közizlés szemében s Kabos Edén, az emberen is egyre szembeötlőbb lett ez a nagy elkülönődés. Külön maradt, egyedül, idegenül. Még íróársai is csak ma kezdik sejteni, hogy a hideg, gőgös Kabos Ede forró ember, nagy álmu poéta. Most . . . most végre, mikor az irodalmi revolúció egyre több lelket borít lángba . . . És ma is ott van ő minden modernnek és fiatalok élén. Ő nem változott. Nem hirdette, mint Stendhal, hogy ekkor és ekkor fogja őt majd megérteni a publikum. De beteljesedett vele ez. Beértük már némely dolgokban a száguldó Európát s a magyar közönség elérkezett a Kabos Edékhez.

A Pallas kiadásában, díszben, nagyszerűen, most jelennek meg Kabos Ede összegyűjtött munkái. Egyidőben pedig egy új regénye is jelent meg Kabos Edének: Az eleven kulcs. Az összes írások között majd ott lesz ez is. Irni nem irunk róla külön. Gyönyörű, új csucs a fényes, írói emelkedésnek. Ez is, ez a regény és Kabos Ede összegyűjtött munkái is vigasztalás nekünk a kétségbeesett időkben. Csirás, hatalmas géniusz a magyar géniusz, mely olyan küldöttjét, mint Kabos Ede, a legmostohább, legfagyasztóbb vidékeken át is rózsakertbe tudja elkormányozni. Rózsakert a Kabos Ede összegyűjtött írásai s a ma már kicserélt, modern, új magyar olvasó publikumnak gratulálunk a rózsaszürethöz.

Ó di.

Az auszterlitzi csata.

1805. december 2.

E hó 2-án volt száz esztendeje annak, hogy Napoleon átkelve a Rajnán győzelemről-győzelemre jutott, ahol Európa két hatalmas birodalmának egyesült hadseregét négy óra alatt teljesen megsemmisítette.

Ezt a veszteséget a szövetségesek Dolgoruki orosz követ tapintatlanságának köszönhették. Napoleont ugyanis némileg megfélemlítette az a hír, hogy az oroszok az Itáliából kiszorított hercegek hadseregével egyesülnek ellene és miután az osztrákok is ajánlották a békét, Napoleon hajlandónak mutatkozott tárgyalásba bocsátkozni, mely célból egyik tábornokát elküldte I. Sándor cárhoz, ki viszont Dolgoruki hercegre bízta a békefeltételek közlését. Ez a Dolgoruki úgy beszélt Napoleonnal, mintha ez a békéért könyörgött volna s olyan feltételeket terjesztett elébe, melyek Napoleonra lealázók voltak és amelyek szerint az eddigi győzelmek dacára a franciáknak kellett volna a rövidebbet huzni.

Napoleon ezen rendkívül felháborodva hátat fordított az orosz követnek és csak ennyit mondott:

— A nézeteltéréseket majd elfogjuk intézni.

Ezután minden törekvése odairányult, hogy az ellenség tervét és állását kipuhatolja. Nagyon jól sejtette, hogy az oroszok a Bécsben tartózkodó segédhadaitól akarják őt elválasztani és azért már jó előre seregének legedzettebb csapatait a praceni fensíkon helyezte el. Itt várta be a hajnalt, mely neki dicsőséget, Sándornak és Ferencnek pedig szégyenteljes futást hozott.

Az éj folyamán a hideg északi szél megfagyasztotta az őszi esőzésektől átázott talajt, ezáltal a közlekedés megkönnyebbülvén, Napoleon még a pirkadás előtt, mielőtt az ellenség mozgolódott volna, seregét csatarendbe állította. Mikor

a nap fölkelte és eloszlotta a ködöt, megdöbbenve látták a szövetségeseik, hogy Napoleon a praceni síkot elfoglalta, miáltal megghiúsult abbeli tervük, hogy a Bécsbe vezető utat tőle elzárják, azonkívül seregük egy részétől is elszakadtak. A fölkelő nap'enyhe sugarai új erőt és kedvet öntöttek az átfázott, az éjjeli hidegtől didergő franciákba és Napoleon nyugodtan figyelte a lent táborozó oroszok csatlakozási kísérletét, miközben hirtelen riadót fuvatott és megadta a jelt a támadásra. Gyorsan és rendkívül hevesen történt az összecsapás. Vértenger üdvözölte a nap bágyadt korongját és egy óra múlva már biztosítva volt Napoleon számára a győzelem. A császárok minden erejüket megfeszítették, hogy a tervezett harcmodort és taktikájukat érvényesítsék, de ez az óriási rendetlenségbe, mit Napoleon váratlan támadása okozott, kivitetlennek bizonyult. Az osztrák katonák pedig, akik ebben az első összecsapásban legerősebben voltak képviselve, — a helytelen vezérlés betartása helyett inkább a saját életük védelmére fektettek súlyt. Csak nagyon kevesen menekülhettek. A menekülők nagy része a francia sereg balszárnyán tartalékba helyezett csapatok áldozata lett. Sándor cár azzal a szomorú tudattal futamodott meg, hogy Ferenc elesett, de a Morvamezőn futás közben késő éjjel találkoztak. Míg Sándor legmélyebb bánatának adta tanujelét, addig Ferenc látszólag nyugodtan viselte a csapást és fegyverszünetet javasolt, melyben december 4-én meg is állapodtak Napoleonnal. Ellenben a béketárgyalást Brünben folytatták és Pozsonyban fejezték be. Ebben a csatában, melyet a francia katonák a három császár ütközetének neveztek, Napoleon a dicsőségen kívül még a császári koronát is kivívta magának.

Társadalmi reform-törekvések.

— Aktuális széljegyzetek. —

Írta: **Zoldos Benő.**

(A kis család: «nemzeti öngyilkosság.» — A szegény-ügy újabb reformjai.)

Ujabb időben a magyar sajtó is meglehetősen sűrűen foglalkozik azzal a gazdasági s különösen népesedési tekintetben nagy horderejű jelenséggel, hogy hazánkban különösen délkeleti s földi javakkal leginkább megáldott vidékein mind szélesebb arányokat ölt az ugynevezett egy — s illetve két gyermek — rendszer. Minél kisebb számú legyen a család: erre törekszenek jobb módu magyarjaink, hogy sok gyermek esetén aránytalanul szét ne tagozódjék a családi birtok s az az egy, legfeljebb két gyermek jövője ekként anyagilag hatóságosabban biztosíttassék.

A külföldön, — habár itt-ott esetleg másnemű okok alapján, szintén hasonló jelenségeket észlelünk. M. E. Castelot, ki erről a kérdéstről a multkorában érdekes tanulmányt tett közzé az angol «Economic Review»-ben: a családok létszámának ilyenén csökkentését nemzeti öngyilkosságnak (national suicide) nevezi. A kis családok szerinte egészségtelen társadalmi állapotoknak a csálhatatlan szimptomái. Eltekintve az ország haderejének jogos kívánalmaitól, a családnak, — minden társadalom ezen alapvető tényezőinek hathatós kifejlesztése első sorban is fontos nemzeti kötelesség.

Az kétségtelen, hogy a család minél kisebb létszámára való törekvés fölöttébb kóros társadalmi tünet, melynek hatásai már nemcsak minálunk, hanem a külföld nagy államai-ban is érzékenyen tapasztalhatók. Franciaországban például 1901-ben több mint 857,000 születési eset lett bejegyezve, de 1902-ben ez a létszám már 845,378-ra apadt. A francia társadalom tulnyomó része szentül meg van győződve, hogy a gyermekek iránti szeretet semmivel sem bizonyítható be hathatóságosabban, mint azzal; ha egy-egy családban nincs több egy, esetleg két gyermeknél.

Német- és Franciaországoknak 1861-ben csaknem ugyan-egy volt a népességük számaránya. És most mit tapasztalunk?

— Azt, hogy Németország lakosainak száma jelenleg majdnem eléri az 52 milliót, míg Franciaországnak meg kell elégednie 38 millió lakossal. S ez az óriási népesedési különbség kitartóan és nagy gyorsasággal növekszik e két nagy állam között.

Ámde a francia társadalom, — sajnos, — korántsem áll ezen a téren egymagában. Nem is szólva itt saját magunkról, — Oroszország, Khina és Japán kivételével mindenik állam a francia nyomon halad. Ezt az állapotot a Castelot nézete szerint a demokratikus elvek tulságos kiterjesztése szülte és ápolja s lényegileg főként mindenütt a gazdasági szempontok az irányadók, a mint ennek legszembeszökőbb példáját találjuk az Egyesült Államokban a benszülött amerikaiak között. Gondolkodásra serkent e tekintetben a nagy Leroy-Beaulieu propozíciója, mely szerint Franciaországban a kormány előnyben részesítse a legalább három gyermekkel bíró családapákat a csaknem 600,000 alsóbb adminisztráció állás betöltésénél, mely állások teendőit a pusztán elemi iskolát végzett tisztességes állampolgár kellően teljesítheti.

*

Hogy az ugynevezett szegény-ügy, — minden művelt állam társadalmának egyik legégetőbb kérdése, — nálunk Magyarországon, ha csak türethetően is rendezett viszonyoknak örvendene, — azt a legnagyobb optimizmussal sem ismerhetjük el, — bár másrészt föltétlen tisztelet és elismerés illeti a magyar társadalom legujabb tevékenységét e téren, kapcsolatosan a napjainkban annyiszor emlegetett gyermekvédelem kérdésével. — Minden egyes fontosabb alkalommal sietve nyújtja ki áldást osztó kezét a szükölködők felé a magyar társadalom, de miután törvényhozásunk, — a nagyobb kültöldi államokkal ellentétben. — a szegény-ügy s az ezzel szoros kapcsolatban álló kérdések kellő szabályozásával még eddig részletesebben nem foglalkozott, — az erre vonatkozó társadalmi tevékenység inkább mindig csak ad-hoc jellegű s ez okból az állandóság jellegét még nem ölthette magára.

A szegény-ügy terén, tudjuk, ez időszerint az angol társadalom viszi a vezető szerepet. Szinte fölülmulhatlan e tekintetben s már eddigelé is az üdvösnél üdvösebb intézmények egész sorát léptette életbe, természetesen az angol parlament utmutatása nyomán. Mint legutóbb Lionel Hawkinsnak a «Treasury» című angol folyóiratban megjelent értekezéséből olvassuk, e kérdést különösen a nők juttatják az óhajtott diadalra. Az angol helyhatóságok 1875 óta ismerik ezt el hivatalosan is, mert részben nőket is megbiznak —

választás útján — a szegények feletti felügyelet gyakorlásával. A mult évi Local Government Act életbelépéseig az ilyen női «poor law guardian» állása vagyoni kvalifikációhoz volt kötve, ez a törvény azonban ezt is megszüntette s ez időszerint az ily nő «poor law guardian»-ek száma közel ezerre megy s ekként egy esik minden 24 férfi-felügyelőre.

Nem lesz érdektelen itt feljegyezni azokat a reformokat, melyeket a multkorában ily szegény-ügyi női felügyelők léptették életbe egy angol helyhatóságnál. Jelentékteleneknek látszó újítások, melyek azonban végeredményükben messze kihatnak. Eddig a helyhatóság gondozása alatt álló szegény asszonyok és gyermekek nem kaptak alsó ruházatot; ezután ezek mind alsóruha illetményben-részesülnek. Az idősebb nők az eddigi vászon helyett flannel éjjeli ruhát kapnak; öreg házaspároknak lakbér-illetményt adnak, hogy ezek a szegényházon kívül is lakhassanak; aztán a szegényebb minél gyakoribb meglátogatása és gondozása végett, nemkülönben a munkaházakban elhelyezett bukott leányok segélyezésére külön-külön női bizottságok alakultak.

Az angol egészséges társadalmi felfogás nagy fejlettségére vall, hogy a női felügyelők gondoskodásának különösebb tárgyát épen a szegénysorsu bukott leányok sorsa képezi, nem is szólva a gyermekekről, kiknek védelmét a törvényhozásnak ez irányban hozott jobbnál-jobb alkotásai biztosítják.

Dinasztikus tükördarabok.

— Lesz-e kiraly a trónörökös fiából? —

Irta: **Kalmár Antal.**

Mint a kihányt fejü buzavetést hullámzó ringásba hozza a májusi szellő: úgy hullámzott Ferenc Ferdinándnak Chotek grófnővel történt házassága folytán a trónöröklésnek aktuálisá vált kérdésétől egykor a magyar nemzeti közélet.

Mert nem csekélyebb dologról, mint arról a rendkívüli fontos közjogi kérdésről volt szó, vajjon az ebből a házassági összeköttetésből származó ivadékok ülhetnek-e a magyar királyi szék trónján, vagy pedig nem?

Hires emberek keresték az igazságot, forgatták a törvényt, s dacára annak, hogy az 1900: XXIV. törvénycikkelyel a kérdés akképén oldódott meg, hogy Ferenc Ferdinándnak ebből a házasságából származó gyermekei magyar királyok nem lehetnek: azért mégis egészen bizonyos, hogy a nemzet ebben a bonyolódott közjogi dologban még most sem lát tisztán.

És nem is fog látni.

Mert magában a pragmatika szankcionak is nevezett trónörökösödési törvény szövegében, nevezetesen az 1723: II. t.-cikkek rendelkezéseiben a grammatikai és logikai értelmezés között olyan ellenmondás van, amelyet sem Szilágyi Dezső zsenije, sem Széll Kálmán dialektikája el nem birtüntetni.

A törvénynek ezt az ellenmondásos voltát alább kitüntetjük és bebizonyítjuk, előbb azonban egy nem kevésbé fontos közjogi kérdés megvitatásán kell átesnünk, azon t. i. hogy a Habsburg dinasztia családi szabályai, vagyis az u. n. «Hausgesetz» a magyar közjognak jogforrását alkotja-e, vagy nem?

*

Deák Ferenc Lustkandel Vencelnek hirhedt művére 1865-ben adott válaszában: «Adalékok a magyar közjoghoz» című munkájában már megcáfolhatatlanul kifejtette ama lényeges különbségeket, amelyek a magyar és az osztrák pragmatika szankció között fennállanak; és ez óta kivétel nélkül a Deák által vágott közjogi csapáson halad Magyarország minden jogásza, írója és államférfia. Ez a híres munka, — mely a trónörökösödés fontos törvényének tudományos magyarázata tekintetében, a magyar közjogi irodalomnak még mai napig is a legfőbb s ugyyszólván az egyedüli alapvető munkáját alkotja — a magyar és az osztrák pragmatika szankció között, a keletkezés idejére, módjára, feltételeire, terjedelmére, és végül a szabad királyválasztásra nézve öt principiális különbséget állapít meg.

A két pragmatika szankció között Deák több elvi különbséget nem látott, s habár a magyar trónörökléshez kötött feltételeket bőven tárgyalja; az örökösödés közjogi feltételeinek ama részénél, mely a leendő magyar király kvalifikációját állapítja meg: Deák sem ment az ausztriai főhercegnél egy lépéssel sem tovább s hogy tehát tényleg és »de jure« a magyar közjog szempontjából ki tekinthető osztrák főhercegnek: az idézett munkájában Deák nemhogy megállapította volna, de még csak nem is fejtegette.

De az élet tovább ment, — s habár incidentaliter, felveti a kérdést:

1. Ki tekinthető osztrák főhercegnek?
2. Csak osztrák főherceg lehet-e magyar király?

E két pont körül folyt az országgyűlési vita, e két pont körül divergálódtak a nézetek: homlokegyenesen, s a meghozott törvény a kételkedésnek — »fáradt madár« módjára — csak szárnyait szegte: de a kételkedés kiröppent szelleme végképen még ma sem ült el, még pedig nemcsak Magyarországon, sőt a bécsi udvarnál sem, s legkevésbé a konopisti kastélyban.

Mert a trónörökösödési törvényben benne van ugyan az »Austriæ archiduces«, de hogy ez a »archidux« mi fán

terem: azt sem az 1723: I., II. és III. törvénycikkelyek, sem más közjogi törvényeink egy szóval, egy betűvel sem mondják meg. Azaz, hogy csak épen azt mondják meg, hogy mi fán terem: az uralkodó család Hausgesetzében terem, — de többet nem mondanak.

Már pedig épen ez a »több«: a kérdések kérdése.

És ha a magyar közjog szempontjából örömmel is kell fogadnunk Szilágyi Dezső ama híres nyilatkozatát, amely »Magyarország közjogi meggyőződésének« neveztetett el s amelyet az országgyűlés is elfogadott, hogy t. i. «A trónöröklésnek a három ágon belül az 1723: I. és II. törvénycikkekben foglalt szabályozása úgy keletkezésére, mint feltételére és tartalmára teljesen önálló és minden idevágó kérdések, annak rendelkezései szerint itélendők meg», — s amely nyilatkozat lényegileg nem egyéb, mint Deák Ferencnek már kifejtett és ismert közjogi álláspontja: akkor sem vagyunk okosabbak.

Mert sem Szilágyi Dezső, sem senki a világon az 1723: I. és II. törvénycikkekből, de más magyar közjogi törvényekből sem, meg nem állapíthatja, nem determináltatja azt az aktuálissá lett kérdést, hogy a magyar hiteles közjogi törvényeink szerint: ki tekinthető hát osztrák főhercegnek?

Értsük meg jól: tételes magyar közjogi törvényeket mondtunk.

Szilágyi Dezsőnek azonban csak annyiban van igaza, hogy a saját magunk házában mi vagyunk az urak és törvényeink magyarázásánál épen a nemzeti közjog szempontjából nem volna szabad senkire, legkevésbé Ausztriára szorulni: ámde, ha házunkban sötétség van: világosságot, nap-sugarat mégis csak máshonnan kell kapnunk:

Ha a magyar közjog szempontjából sántit is ez a hasonlatunk: de annyi bizonyos, hogy ha mi mégis ezen kérdésben világosságot akarunk és tisztán akarunk látni, akár-hogy szegjük is a nyakunkat: világosságért Ausztriához, illetve a Habsburgokhoz kell fordulnunk.

Mert amint őseink 1723-ban nem feszegették a dolgot,

és így törvénybe nem iktatták, hogy ki lehet osztrák főherceg, — látván ugyanis a több százados gyakorlatot, nyilván úgy gondolkodtak, hogy ez a Habsburgoknak a dolga: akképen Szilágyi Dezső sem kutatja, hogy ki tekinthető osztrák főhercegnek, s ennek megállapítását ráhagyta az uralkodó családra.

És minthogy Szilágyi az ő «Magyarország közjogi meggyőződésében» — csak eme határvonalig ment: az ő nyilatkozata feltétlenül igaz. Igaz annál is inkább, mert Deák Ferenc szintén ugyanezt mondotta.

Ámde ezen a közjogi határvonalon innen a nemzet a trónörökös házasságában még sem lát tisztán, mert éppen a legfőbb dolgot nem tudja, azt t. i. hogy a trónörökös gyermekeinek főhercegi vagy nem főhercegi minőségét a magyar vagy az osztrák közjog szempontjától kell-e meghatároznunk?

És mi kötelező ránk nézve: a magyar vagy az osztrák pragmatika szankció közjogi rendelkezései-e?

Mert minden ettől függ: ettől jügg az, vajjon az uralkodó család házi törvényei jogforrását alkotják-e a magyar közjognak s ettől függ az a rendkívül fontos dolog, hogy a trónörökös gyermeke — a most meghozott törvény dacára — a régi, az ősi magyar törvénytől fogva lehet-e király a Magyarországnak.

A rossz zuáv.

írta: Alphonse Daudet.

Lory mester, Sainte-Marie-aux Mines*) pörölyös kovácsa, nem jó kedvében volt az este.

Máskor, mihelyt elaludt a műhely tüze s leszállt az alkonyat, rendesen kiült egy padra az ajtó elé s ott élvezgette a meleg nap és nehéz munka után való kellemes ernyedtséget; és mielőtt haza küldte volna az inasait, előbb még egy-két hosszú korty friss sört iddogált meg velük, közben elnézegetvén, mikép ömlik kifelé a munkásnép a gyárakból. De aznap este egész a vacsora idejéig ott maradt a derék ember a műhelyében; akkor is csak úgy immelámmal ült az asztal mellé. Az öreg Loryné rápillantva az emberére, gondolta magában:

Ugyan mi leli az apjukomat? . . . Talán holmi rossz hirt kapott a regementtől, s nem akarja megmondani . . . Tán csak nem beteg az elsőszülött fiunk . . .

De kérdezni nem mert semmit az asszony, csak a három kis szöszke fiút csitítgatta, akik az abrosz körül nevetgéltek; pörkölt kalász színű volt a hajuk és jó tejfölös retkesalátát eszegettek.

Végre is a kovács haragosan ellökte magától a tányért.

— Ó! a gazemberek! ó! a huncut bitangok! . . .

— No-no, kire haragszol úgy, Lory?

Felpattant a kovács, kifakadván:

— Arra az öt-hat átkozott kölyökre vagyok dühös, akik francia katonaruhában reggel óta itt ténferegnek a városban és egészen össze vannak ölelkezve a bajorokkal . . . Megint olyan . . . hogy is mondják csak? . . . olyan opciós porosz hazafiak lesznek . . . És nem mulik e! egy nap, hogy ilyen visszajött elzásziakat ne lásson az ember! . . . Ugyan milyen maszlagot etethettek velök?

Az anya megpróbálta őket védelmezni:

— Ugyan, jó apjukom, hiszen nem is egészen azok a

*) Városka Elzászban; német neve: Markkirch. Mikor Elzász-Lotharingia 1871-ben a németeké lett, az Algirban szolgáló elzászi katonák persze hazajöhettek, de sokan nem éltek e jogukkal, hanem a Franciaország iránti ragaszkodásból végig szolgálták idejüket.

gyermek hibásak benne . . . Hiszen oly messze van az az Algir, ahová küldik őket! Ott Afrikában elfogja őket a haza vágyás; aztán meg az is csak nagy kísértés, hogy ha visszajönnek, hát már nem katonák többé.

Lory mester nagyot ütött az asztalra az öklével:

— Hallgass, anyjuk! . . . asszony nem ért ahhoz semmit. Ti mindig a gyerekekkel vagytok és értük éltek, hát mindent is oly kicsinynek vettek, amilyen a kis gyerekek . . . Hanem én azt mondom neked, hogy azok az emberek gazemberek, renegátok, a gyávák közt is a legutolsók és ha szerencsétlenségre a mi Keresztélyünk is képes lenne ilyen gyalázatosságra, akkor én a kardommal mennék keresztül a testén. Oly igazán mondom, mint ahogy Lory Györgynek hínak és hét esztendőt szolgáltam a francia vadászoknál.

És a kovács az ő félelmetességében félig fölemelkedett a székén s rámutatott az ő hosszú vadász spádéjára, mely ott lógott a falon a fia fényképe alatt; a fénykép pedig zuáv katonának mutatta a fiát s odalenn készült valahol Afrikában. Mikor azonban megpillantotta azt a naptól feketére sütött, becsületes elzászi arcot abban a fehérségben, amilyenné az eleven színek halványodni szoktak, ha nagy világosság esik rájuk, menten lecsillapult az öreg, s elnevette magát:

— Pedig kár így felizgúlni . . . Mintha bizony a mi Keresztélyünk is el tudna poroszosodni, mikor annyi poroszt levágott a háborúban! . . .

Ez a gondolat egészen jó kedvre hangolta a derék embert. Vidáman fejezte be az ebédjét, s aztán rögtön elment a Fille de Strasburg nevezetű kis korcsmába egy-két korsó sörre.

Az öreg Lory mama már most egyedül van. Minekutána lefektette volna a három szöske fiacskáját, akik úgy csicseregnek a szomszéd szobában, mint egy alvásra készülődő fészek, előveszi a munkáját s foltozgatni kezd a kertek elé vezető ajtó előtt. Néha sóhajt s gondolja magában:

— Én bizony kívánám. Gyávák, renegátok . . . de az mindegy! Mégis csak nagyon boldogok az anyák, hogy viszontlátják őket.

Lory mama visszaemlékezik arra az időre, mikor még az ő fiát sem vitték el katonának; így esténként mindig itthon szokott lenni, s a kis kertben dolgozgatni. Elézi a kutat, amelyből a fiú megtöltötte a kannákat; zubbonyban volt, hosszú volt a haja, az a szép haj, amelyet lenyírtak, mikor a zuáv sorba állott.

Egyszerre megrezzen Lory mama. A rétekre vivő hátulsó kisajtón benyitott valaki. Nem ugatják meg a kutyák, de az a valaki mégis csak a falak mentén jön előbbre, int a tolvaj, s a méhkasok közé siklik . . .

— Jó estét, mama!

Ott áll előtte az ő Keresztélye, rendetlen egyenruhájában, szégyenkezve, zavarodottan, megnehezült nyelvvvel A nyomorult visszajött a többiekkel; már egy óra óta ott csavarog a ház körül és azt várja, hogy mikor megy el hazulról az apja. Az anyja korholni szeretné, de nincs hozzá bátorsága. Hiszen oly rég nem látta már, nem ölelte! Aztán meg a fiu olyan jól meg tudja magyarázni a dolgot. Úgy vágyott már haza, a kovácsműhely után, meguntta már, hogy olyan távol éljen tőlük, a fegyelem is mindig keményebb lett, s a társai «porosz»-nak csufolták őt az elzászi kiejtése miatt. A mit csak mondott a fiu, azt mind elhitte az anyja. Hiszen csak rá kellett nézni, hogy elhigyje. Folyton beszélgetve mentek be az alacsony nagyszobába. A kicsinyek felébredtek s egy szál ingben mezüláb szaladtak be, hogy megcsókolják a nagy testvérüket. Etetni akarják, de ő nem éhes. Csak szomjas, nagyon szomjas és nagy kortyokban issza a vizet a sörök és a fehér borok tetejébe, amiket reggel óta fizetgetett magának a csapszékben.

Azonban valaki jön az udvaron. Hazatérőben van a kovácsmester.

— Keresztély, jön az apád. Hamar bujj el, hogy beszélhessek veled, hogy megmagyarázhassam . . . és Lory mama a nagy cserépkályha mögé tuszkolja a fiát, aztán varrni kezd megint remegő kezekkel. A zuáv piros sipkája szencsétlenségre az asztalon maradt, s nyomban szemébe ötlük a kovácsnak, mikor belép. Az anyjukom is halvány, zavart . . . Az apa egyszerre megérti a dolgot.

— Keresztély itt van! . . . mondja rettenetes hangon, s örült mozdulattal akasztja le a kardot és a kályha felé rohan, ahol a zuáv össze van kuporodva és nagy sápadtan, kijózanult fővel támaszkodik a falnak, hogy el ne essék.

Az anya közéjük veti magát:

— Lory, Lory, ne öld meg . . . Én írtam meg neki, hogy jöjjön haza, hogy neked szükséged van reá a műhelyben. . . .

Belekapaszkodik az ura karjába, vonaglik, zokog. A gyermekek a szobájuk éjjelében meghallják a haragtól és könyvtől terhes hangokat, melyeket meg sem ismernek többé; és sirásba fognak . . . A kovács megáll és ránéz a feleségére:

— Úgy! Hát te híttad vissza . . . Akkor jól van; menjünk aludni. Majd holnap meglátom, mit kell tennem.

Másnap reggel, lidércnyomásokkal és oktalan rémületekkel tele nehéz álomból fölédredve, gyermekkori szobájában találta magát Keresztély. A körülölmozott kis ablakablán át, a virágzó komló között melegen süt a nap és már magasan jár. Odalenn a pörölyök zengenek az üllőn . . . Az anya ott van a fia mellett, egész éjjel nem hagyta el, oly nagyon félt az embere haragjától. Az öreg se feküdt le az éjjel. Reggelig járt-kelt a házban, sírva, sóhajtozva, szekrényeket nyitogatva és csukogatva. Most pedig komoly arccal lép a fia szobájába és utnak van öltözködve: hosszú szárú gombolós harisnya van rajta, fején a nagy kalapja, kezében a vasalt végű jó erős hegymászó botja. Egyenest odamegy az ágyhoz, mondja:

— Egy, kettő! . . . kelj föl!

A fiu kissé elfogultan kapkod a zuáv-holmija után.

— Nem azt . . . mondja az apa szigoruan.

Az anya nagy félenken szól közbe:

— De kérlek, hiszen nincs egyéb ruhája.

— Hát az enyémet add oda neki . . . Én már úgy sem veszem hasznát.

Mialatt a gyermek felöltözik, Lory mester gondosan összehajtogatja az egyenruhát, a kis zubbonyt, a vörös nadrágot; s evvel elkészülvén, nyakába ákasztja a bádogtokot, amelyben a katonai menetlevelét találtaik . . .

— Már most menjünk le, mondja aztán, s mind a hárman szótlanul lemennek a kovácsműhelybe . . . A fujtató szuszog; mindenki munkában van. A zuáv tárva-nyitva látja a nagy fészert, amelyre oly sokat gondolt odalenn Afrikában; visszaemlékezik a gyermekkorára, mikor annyit játszott itt a forró országuton, a műhely szikrái közt, a melyek fényesen ragyogtak a fekete porban. Gyöngédség tölti el a lelkét s oly nagyon szeretné, ha megbocsájtana neki az apja; de valahányszor föl néz, mindig csak kérlelhetetlen szemekkel találkozik a tekintete.

Nagysokára megszólal a kovács:

— Fiú, mondja, itt az üllő, a szerszámok . . . ez mind a tiéd . . . És ez is mind! teszi hozzá, s a kis kertre mutat, mely ott hátul látszik a füstös ajtó keretében, tele napsugárral és méhekkal . . . A méhkasok, a szöllő, a ház, mind a tiéd . . . Mivelhogy becsületetted adtad értük, hát legalább tartsd meg őket . . . Már most te vagy az úritien . . . Én elmegyek . . . Te öt esztendővel tartozol Franciaországnak, hát én megyek és leszolgálom őket.

— Lory, Lory, hová indulsz? kiáltja a szegény öreg asszony.

— Atyám! . . . könyörög a gyermek . . . De már kiment a kovács; nagy léptekkel halad, hátra se nézz . . .

*

Sidi-bel-Abbes városában a harmadik zuáv ezredbe pár nap előtt egy ötvenöt éves ember állt be önkéntesnek.

AZ EMBER.

Hol fészke van a kényelemnek
 S illatban, csöndben fürdik a szív.
 Ott, ahol még nyugton hevernek,
 Mikor a gyárkürt robotra hív,
 Ott, hol mindig fényre ébrednek,
 A szivnek mégis még több a vágya.
 S bár a kenyér nem hajt igába:
 Otthona még sincs a szeretetnek,
 Még sem laknak ott elégedettek . . .
 Mindig kevés a kék a pompa,
 Vágynak mindig többre, nagyobbra —

E fénytől messze, piszkos odúban
 Remélve folyton, küzdve, nyögve
 Teng a nyomor emésztő búban.
 S láttára e mélységes gyásznak
 A napsugár is itt megtört, sápadt.

„Anyám, mond: hát szenvedni élünk?
 Ha végigjárjuk, mi lesz a bérünk?“ . . .

. . . . .

„A ma csak elmúlt, mit eszünk holnap?“
 Sójaj a csöndben . . . könnyek omolnak.

A babona.

Irta: Zöldi Marton.

A szép, magas szőke leány arcán a kedvetlenségnek, az unottságnak ideges árnyéka suhant végig. A félig nyitott, finom rajzu ajkon egy kis rángás jelentkezett. Hirtelen ási-
tott, aztán mintha restelné, a szája elé tartotta a kezét.

Előtte a szobaleány állott. Kerek képü, tömzsi teremtés, szinte férfias izmokkal.

— Nem eszem semmit, Panna, nincs étvágyam, mon-
dotta a szőke leány. Majd csöngetek, ha kell valami.

— De hisz egy falatot se tetszett még ma enni, vála-
szolt a szobaleány, ki semmi kedvet se mutatott a távozásra.

— Csak menjen, mondom, hogy nem vagyok éhes.

Panna nagyot sóhajtott.

— Jaj, kisasszony, tudnék én enni, akár egy farkas,
de ma nem lehet . . .

A magas szőke leány kíváncsian fordult a szoba-
leány felé.

— Mért nem eszik?

Panna bizalmaskodva közeledett.

— Mondom nem lehet, bőjtölök.

— Ma? Hisz nincs bőjtnap.

— Nekem van, folytatta a kövér, piros-pozsgás, kissé
együgyü tekintetü parasztleány, holnap András napja van s
én megfogadtam, hogy megbőjtölöm Szent Andrást.

— Miért?

— Nem tetszik tudni? — csodálkozott a szobaleány. Jaj
drága kisasszony, azt pedig jó tudni. Nem potyára bőjtöli
meg az ember a szent Andrást. Hasznót lát utána . . .

— Hasznót?

— Azt ám, de milyet . . . Hát az úgy van, aki ezen a

mai napon böjtöl s egy nadrágot tesz lefekvéskor a párnája alá, az azon éjszakán meglátja a vőlegényét.

A szőke leány jóízűen kacagott fel.

— Haha! Meglátja a vőlegényét? Hát te szeretnéd látni?

A szobaleány vállat vont.

— Ugy gondolom, kisasszony, hogy azt minden leány kívánja látni. Mert hát előbb vagy utóbb . . .

— Igazad lehet . . .

Aztán felkelt és távozást intett. A szobaleány kiment az ebédlőből s Flóra, így hívták a szőke uri leányt, egész hangosan kiáltott fel:

— Milyen ostoba!

Mosolygott az együgyü parasztabonán. Megböjtölni szent Andrást, nadrágot tenni a vánkos alá . . . ki találja ki az ilyeneket? És lám, milyen erősen hisznek benne.

Flórának, a gazdag Legáthy Vince egyetlen leányának soha babonás gondolata nem támadt. Vallásos sem volt. Nevetségesnek találta, hogy valaki transcedentális dolgokkal vesződik. Ez a szép, hódító külsejű leány a szónak legközönségesebb értelmében pozitív lélek volt. Csak azt és abban hitt, mi hiuságának kedvezett.

A hiusága azonban mértéktelen volt. Minden jelenség, lelki és fizikai csak ebből a szempontból érdekelte. Még a szerelem is, ha ugyan ilyesmiről szó lehetett nála.

Flórának ugyanis több udvarlója volt. Egyik se habozott, ingadozott volna a szép, gazdag leánynyal az anyakönyvvezető elé lépni. De Flórát, azaz a hiuságát egyiknek a társadalmi állása, vagyona és családi összeköttetése sem elégitette ki. Pedig a megye legderekabb, legkiválóbb ifjai voltak

Flóra többre vágyott. Valami szenzációs partira, amit majd úgy tárgyalnak, mint valami nevezetes, izgalmas eseményt.

E miatt több összeszólalkozása is volt szüleivel, különösen anyjával, ki egyszerű teremtés volt s aki nem tudta megérteni leányának nagyralátását.

— Valami grófot akarnál, vagy herceget . . . Édes Flóra, azokra hiába vársz, azok csak a regényben léteznek . . .

És Flóra csakugyan ilyesmire várt. A sok hizelgés ömjénezés elhitette vele, hogy ellenállhatatlan, hogy egy mosolyával akárkinek a fejét elcsavarhatja.

A hideg spekuláció a nagy pártira elkényeztette a lelkét. Szelidebb érzékek nem tudtak hozzáférközni. Bántó cinizmussal beszélt az érzelmi világról.

— Jó, jó a szinpadon, ott kielégitheti a tömeg szentimentális hajlamait, de engem nem illet meg. Nevetségesnek találom . . .

És azt a komplikált hideg lelket egyszerre megkapta a babona. A cseléd együgyű szava gondolkodóba ejtette. Aztán hirtelen határozott:

— Bőjtölni fogok!

És bőjtölt, noha este felé farkasétvágyat érzett. Szülei-nek azt mondta, hogy fejfőrcse van s korán lefeküdt. De előbb kerített vánkosa alá egy nadrágot az öcsce ruhaszekrényéből.

És csakugyan álmódott. Azt álmódta, hogy Fajkos Emil megkérte a kezét s ő nem kosarazta ki. Mikor reggel végig gondolta a képtelen álm ostoba szcenáriumát, gúnyosan mosolygott.

— Annyi bizonyos, mondotta magában, hogy szent András gyöngé próféta.

Mert semmit sem tartott annyira képtelennek, lehetetlennek, mint azt, hogy ő, Legáthy Flóra, Fajkos Emil felesége legyen.

Talán kétszer látta életében ezt a suta járásu, szemüveges, félig kopasz urat, kinek orra szinte karrikatura-szerűen ferde volt.

— Az legyen az én férjem, kacagott még mozdás közben is, ohó, szent András, ilyen olcsón nem adjuk . . .

De azért nem tudta megállani, hogy az nap délután ne tudakozódjék Fajkos Emil felől.

A kapott felvilágosítások így hangzottak: mérnök a sodronygyárban, özvegy édesanyjával él együtt s valami találmányon dolgozik.

— Micsoda találmányon? tudakolta Flóra.

Nem tudták megmondani. Egy fiatal ügyvéd tréfával ütötte el a dolgot.

— Az örök mozdonyon, a híres perpetuum mobilén. Majd lassan, de biztosan belebolondul.

Flóra igyekezett, elfelejteni az álmodást és Fajkos Emilt, de néhány nap múlva a gyár igazgatója és főrésztvevényese véletlenül náluk ebédelt. Ebéd után hallotta, hogy papája az igazgatóval Fajkosról beszél. Az igazgató nagy nyomatékos-sággal mondotta:

— Ami magát Fajkost illeti, igazi tudós, azt a külföldön is elismerték róla. De engem most a találmánya érdekel. Már mondtam neki, hogy szívesen financirozzuk, de ő beszélni sem akar róla, míg nem biztos, hogy a találmánynak gyakorlati értéke van.

Flórát ezek a szavak figyelmessé tették s bosszankodva tapasztalta, hogy ennyit foglalkozik ezzel az urral.

— Igazán bolond vagyok, ismételte magában, mi közöm nekem ehhez az úrhoz? Talán azért, mert álmodtam róla? Ohó, az nem jogcim . . .

Elhatározta, hogy rá se gondol többet s ha találkozónék vele, még a köszöntését sem fogadja.

Ebben az elhatározásban nem mutatott következetes-séget, mert mikor meghallotta, hogy édes atyja valami üzleti ügyben a sodronygyárba megy, hirtelen azt az óhaját fejezte ki, hogy ő is vele megy.

— Már rég óta óhajtom megnézni a híres gyárat.

— Hát gyere.

A gyár abszolúte nem érdekelte Flórát, ezt be is vallotta magának őszintén. Sőt egy lépéssel tovább ment a magához való őszinteségben, bevallotta, hogy Fajkos Emilt akarja látni. Hadd nézze meg jól azt az urat ki hetek óta foglalkoztatja elméjét.

Találkozott vele a gyárban. Megszólította:

— Hallom, hogy ön egy találmányon dolgozik.

— Igen, kisasszony, de az aligha fogja érdekelni.

— Ki tudja?

— Bizonyos. A találmány egy gazdasági eszköz tökéletesítésére vonatkozik.

— Melyik gazdasági eszköznek? kérdezte Flóra szinte önkénytelenül.

A ferdeorru mérnök mosolyogva válaszolt:

— A gőzekének... Különös, hogy ön ezt kérdezi... Egy fiatal leánynak gondolatvilága oly távol esik a gőzekétől.

— Lehet, mondotta Flóra látható zavarral, de én mégis szeretném tudni...

— Mit?

— Magam se tudom... de mégis... mit akar ön a találmánnyal javítani?

A mérnök most már nevetett.

— Hogyan, a részletek is érdeklik? Ezt igazán nem hittem volna, de minthogy mégis úgy van, elmondom röviden. Arról van szó, hogy a gőzekét jobban lehessen alkalmazni a talajviszonyokhoz, kevesebb energiát pazarolni s a föld termékenységét emelni.

— Ez nagyon szép gondolat.

— Mondja inkább, nagyon gyakorlati. Mi mérnökök nem vagyunk poéták, legkevésbé a gyári műhelyben. Csókolom a kezét.

Flóra jó ideig nézett a távozó mérnök után. Ez volt az első ember, ki udvariasan, de hidegen beszélt vele. Ez volt az első ember, kiről Flóra elősmerte, hogy magasabb rangú lény...

Három hónap múlva hallotta, hogy Fajkos Emil találmányát a minisztériumban nagyon dicsérték. Az ujságok cikkeket irtak róla s egy részvénytársaság alakult a találmány értékesítésére.

Flóra eem gondolkozott egy pillanatig sem. Leült, levelet irt Fajkosnak. Csak annyit: «Gratulálok találmánya sikeréhez.»

Fajkos néhány nap múlva személyesen jött megköszönni a gratulálást.

— Nagyon kedves volt, hogy önnek eszébe jutott. Igazán nem reméltem...

Flóra papája el volt ragadtatva ettől a vizittől. Moz-

gásba hozott minden követ, alkalmazott néhány csalafintát és nem eredménytelenül . . . A mérnök, a híres feltaláló megkérte Flóra kezét . . .

Az esküvő előtt levő napon Flóra, ki oly büszke, mint a milyen boldog volt, az elérékenyülés egyik percében elmondotta vőlegényének, hogy ebben a frigyben milyen szerep jutott szent Andrásnak . . .

— Igen, fejezte be az elbeszélést Flóra, megbőjtöltem szent Andrást . . . akkor önről álmodtam.

A gyakorlati érzékű fiatal tudós, ki szórakozottan hallgatta szép menyasszonya előadását, boldogan mosolygott . . . Eszébe se jutott felháborodni s lesújtó szavakkal elítélni a babonát, a sötétségnek ezt a torzszülöttét . . . Bánta is ő . . .

TÉLI ÉLET A TÁTRÁBAN. Tátrafüredről jelentik:

A Magas-Tátrában beállott a téli világ, 30 cm. magas hóréteg fedi a Tátra területét. A napokkal előbb megnyílt Nagyszállóban már is összegyűltek a hósportok, vadászat és a téli élet egyéb szórakozásainak kedvelői. A Magas-Tátra érdekes és gyógyhatás tekintetében is csodálatos téli életére vonatkozó felvilágosítást a Menetjegyiroda vigadóteri központi irodája adja meg, ahol a szállók részletes tervrajza alapján a lakás is megrendelhető.

Édes álmok.

Irta: Maurice Montégut.

A klubunkban ismertem egy urat, aki azonnal feltűnt mindenkinek, aki csak meglátta. Legelőször ő viselt olyan magas inggalérokat, amelyek szinte a füléig értek s ő találta fel a monumentális nyakravalókat is. A mellényei meg éppen szenzációsok voltak.

Mindig csak a legdivatosabb helyeken fordult meg: ott volt a színházak bemutató előadásain s a lóversenyeken s nagyon gyakran lehetett egy-egy csinos leányt látni a karján. Meglátszott rajta, hogy olvasatlanul költi a vagyonát. A klubban nagyban játszott s egyformán előkelő és közönyös volt mindig, akár nyert, akár vesztett. Mindig nagyon nyugodt volt, beszéde szinte elandalítóan halk, egyhangú volt s mozdatlanul beszélgetett.

A mulatóvilágban sok ilyen embert látni; rendesen azt hiszik róluk, hogy nagyon élvvágyó emberek, pedig inkább csak betegek, nem érzik jól magukat csak zajban és fényben, zene hangjai mellett, nők és virágok között.

Mikor az utolsó ezer frankos bankjegyét felváltotta, életében csak akkor gondolt legelőször arra, hogy vajjon milyen jövő várakozik reá? S mivel nem tudta hamarjában eltalálni, abbahagyta a gondolkodást. Éppen úgy élt, mint azelőtt, míg csak a hitelét ki nem merítette. Ez néhány hónap múlva bekövetkezett. Egy reggel azt tapasztalta, hogy a barátai már nem kölcsönöznek neki, a szabója nyugtalanodik s számlája mindenütt a lehetőségig meg van terhelve.

Tapasztalnia kellett, hogy ő vele is úgy bánnak, mint a kalandorokkal, az ismerősei ha meglátták, kikerülték, a nők pedig, oh, a nők! — egyszerűen meg sem ismerték. Bukása különben elég gyors volt. Eladta a butorait, néhány száz frankot kapott értük s elment a klubba — szerencsét próbálni. Reggel, mikor hazamant a szállodába, nem volt egy fillérje sem, sőt még csak nem is remélhette, hogy valahonnan pénzt fog szerezni.

Harmincöt éves volt Nem tudott semmit és nem értett semmihez. Nem tudta elképzelni, hogy délután három óra előtt az embernek hogyan lehet az ágyból fölkelni? De bár-

mit akart volna is a szegény nem is dolgozhatott volna hiszen a már tizenöt év óta tartó éjszakázás úgy tönkretette az idegeit, hogy minden munkára képtelen volt.

A büszkesége nagyon hamar megtörött: előkelő koldus lett s működése teréül a klubbot választotta ki. Minden este tizenegy órakor pontosan feljött a klubba, nézte a játékosokat, esetleg jó tanácsokat is adott, de ő maga persze nem játszhatott. Mikor aztán valamelyik játékos sokat nyert: utána ment s a legudvariasabb formában száz frankot kért kölcsön. Természetesen senki sem tagadta meg tőle. Később ez a kölcsönösszeg öt frankig apadt. Erre aztán annyira rászoktak, hogy a nverőfél már kérését be sem várva, átadta neki az öt frankot. Udvariasan megköszönte, de olyan előkelően, mintha nem is szégyenlené.

Nem kell azonban azt hinni, hogy a «kölcsön» kapott öt frankot csak egyszer is elkártyázta. Amint a pénzt megkapta, elment, s egy negyedóra múlva ismét visszatért. Aztán megint nézte a játékosokat vagy pedig melegegett a kályha mellett. Egy este soha nem kért egymásután kétszer is öt frankot.

Idővel azonban a ruhája nagyon megkopott, a kalapja is nyomorúságos volt, a cipője kirepedt, s az ingére nem lehetet ránézni. Elkövetkezett a tél is és felsőkabát nélkül járt a klubba. Már nem igen tudtuk elszenvedni s többen emlegették, hogy ki kellene útasítani. Nem volt hozzá lelke senkinek, az azonban gyakran megesett, hogy senkitől sem kapott öt frankot. Ha ez egymásután két nap ismétlődött: harmadnap már könnyezve kért valakitől öt frankot.

Egy este valaki nagyon sokat nyert s egy huszfrankos aranyat dobott oda neki:

— Ezt azonban csak olyan feltétellel adom, ha elmondja, hogy mit csinál mindennap az öt frankjával?

Nem szégyenkezett s nem habozott egy percig sem.

— Mért ne mondanám el? . . . De előbb adjanak egy szivart. Nos, ha kíváncsiak: szívesen elmondom. Már csak azért is, mert legalább látom, hogy valaki mégis csak érdeklődik irántam . . . Azt ugy-e tudják, hogy nagyon gazdag voltam? Részem volt minden élvezetben. S aztán kegyetlen dolog esett meg velem: a sors már akkor elvonta előlem a tálat, amikor még éhes voltam. Mit csináljak tehát? gondoltam magamban. S azt határoztam, hogy álmaimban élvezem azt, amit ébren nem élvezhetek.

Igy van a dolog. De ezt ugy-e nem értik? . . . Hát várjanak, mindjárt megmagyarázom. Nekem különös ábrándozó tehetségem van. Mikor még gyermek voltam, mielőtt

efeküdtem, így szóltam magamban: «Arról fogok álmodni, hogy fehér hajón utazom, kék tengeren s fölfedezek egy olyan szigetet, amelyen a homok aranyból van.» Csakugyan ezt is álmodtam. S ez a különös képesség ma az egyetlen vigaszom; ha nappal rossz dolgom van is: legalább éjjel boldog vagyok. Mikor aztán tönkrementem, s nem tudtam többé magamtól elaludni: kénytelen voltam orvoshoz fordulni. Minden este, vagy is inkább minden reggel, amikor innen hazamegyek, morfiunt fecskendezek a karomba, a bőröm alá s ezután a legszebb leányokra gondolok, akiket csak valaha ismertem s a legkedvesebb kalandokra, amiket valaha átéltem. S azután mikor elalszom: viszontlátom ezeket a leányokat, s újra átélem kalandjaimat. De a morfiunt pénzért adják. Nos, amint önök tudják minden este megszereztem öt frankot. Ebből három frankba került az orvoságom, s két frankba a holnapi ebédem. Amint megvásároltam a morfiunt, visszajövök ismét ide, mert otthon a lakásomon hideg van s itt igen előkelő, igen vidám társaságban töltöm el éjszakáimat. Ime, ilyen az életem: ébren koldus vagyok, álmomban nabob... Nos, uram, sajnálja a husz frankot vallomásomért? Talán megért annyit.

Aztán elhallgatott: majd ismét megszólalt:

— De neha, ha nem tudok morfiunt szerezni, akkor szinte megőrülök; a halál után vágyom s gyilkolni szeretnék...
... Egy éjjel a klub gazdája behívta a szobájába s gorombán így szólt hozzá:

— Uram, nekem már nagyon sokan panaszkodnak. Az ön külseje nem olyan, hogy ebben a társaságban megjelenhetne; unják már a kéregetést is. Kérem, ne jöjjön többé ebbe a házba.

Ránézett a klub gazdájára s nyugodtan így szólt:

— Lám, elfeledted, hogy félévvel ezelőt kétszázezer frankot nyertél tőlem.

— Eh, nem érek rá sokat értekezni; itt van husz frank vigasztalásul.

A pénzt elfogadta s aztán fejét lehajtva, lassú léptekkel elment a klubból. Elment három gyógyszerárba, s mindenütt morfiunt vett három frankért. Aztán hazament abba az igen szegényes szállóba, amelyben lakott.

Másnap halva találtak az ágyában... Valószínűleg szép álma volt; utoljára látogatták meg azok a szép nők, akiket ismert s bizonyára élete legszebb napját álmodta végig.

Az ágya mellett pedig az éjjeli asztalkán egy pohár vízben egy sárga rózsát találtak.

KIRÁLYIDILL.

Kis Bergengóciát nagy lázba tartja
Valami furcsa, különös dolog.
A kis hercegnő megszökött az éjjel
S az isten tudja, merre kóborog.
A várban ifjú kócevő járt tegnap,
Haja fekete hullámos vala,
S ma eltűnt, mint kincs a bűvész süvegéből,
Vele együtt az ország angyala,
Aranyos, szőke angyala.

És hirdeté kis Bergengóciában
Öles betűkkel száz órjás plakát:
— Én édes kis aranyhajú leánykám,
Jer vissza, atyád mindent megbocsát.
S hogy galibát, édes kicsi lánykám,
Eztán még álmaidba se csinálj,
Ha visszatérsz, — nos jer! — szavamra mondom,
Csepűrágó férjed lesz a király,
Igazi, nagy, felnőtt király!

Tele ragasztották, de ó, hiába,
Sok-sok plakáttal a nagy várfalat,
S hiába hirdették ki vásárokbán,
Hiába templom ivei alatt.
A tél már ötször bujt el odújába,
Ötször szökött a szép tavasz elő
S hiába, hej hiába! — nem került meg
A szép kis angyal és a kócevő,
Az éjhajú szép kócevő.

Üvegtopánt húzott minden lány ekkor
S elindultak egy udvarhölgy nyomán.
Szomorú dalt dúdolt, búsan topogva,
A sok, tipegő kis üvegtopán.
Cipelőcskéjük el is nyűvé régen,
Patyolat lábuk megvérezte kő,
A gyémánt rétet régen elhaladták
S a megszökött pár nem került elő,
Még egyre nem került elő!

A vén király haragra lobbant ekkor
 S fejükre, mint vadra, dijat tűzött.
 — Ezer arany lesz annak a jutalma,
 Ki elhozza őket, láncok között,
 Nem lesz belőle országom királya . . .
 Hajtsátok hát elém a két vadat!
 . . . S bár felkerekedett vagy fél országa,
 De a szerelmes párra nem akadt,
 Bizony, hogy senkisésem akadt.

Am végre is kengyelfutót küldhettek,
 Aki haza biztos hírt vihetett:
 — Urunk, királyunk, elveszett leányod,
 Megleltük itt a kék hegyek megett! —
 S királyunk még az éjjel útnak indult,
 Üvegbatárban szélként vágatott
 S hetednapon a kék hegyek tövénél,
 Kis szőke lányát megtalálta ott . . .
 Ej, haj! De hogy találta ott?!

Komédiás kocsi előtt fekszenek
 És mind a három szépen szendereg.
 A kis királylány férje keblén alszik
 S az ő ölében alszik a — gyerek!
 Kis csigaszája véstjósón legörbül.
 S piszébbre húzza orrát, a fitost.
 És sírni kezd, teli szájjal s tudóvel
 S hol abbahagyta, újra kezdi most,
 Bizony, hogy újra kezdi most.

A vén király félve, félszeg zavarban
 Megáll a töttönpötty gyerek mögött . . .
 Most lobbant épp ki a harag szívéből
 S szemébe árulón egy könny szökött.
 Csak nézte azt a két kis rózsás öklött
 — S bár dohogott az egész uton át, —
 Levette lassan hófehér fejér fejéről
 S a csöpp kezekbe nyomta a koronát,
 A fényes, drága koronát!

Balla Ignác.

Az ember.*

«A technika vívmányai» után «az ember». Az emberi elme és tudás eredményei után a teremtő ember maga — ime a «Műveltség könyvtára» sorrendje. S ez a sorrend nem véletlen. Kézzelfogható eredményekkel állott elő az első, a technika hatalmas fejlődéséről számolt be. A második az alkotó embert tárgyalja, aki ezeket az eredményeket létrehozta, akinek fejlődése a külső világ fejlődésének irányítását vonta maga után.

Az ember vizsgálata a tudomány fejlődésében is követte a külső világgal való foglalkozást. A tudomány előbb vonta vizsgálódása körébe a külső világot, előbb hajtotta szolgálataiba az elmeket, előbb művelt csodákat az alkotásban, mintsem önmagát vizsgálta volna. S ezen körülménynek köszönhetünk talán sok oly tudományos eredményt, mely különben nem lehetett volna az emberiség közkincsévé.

Az emberi elme folyton alkotott. Láta a nagy eredményeket, melyeket elért, de saját nagyságának tudatára csak későn ébredt.

A «Műveltség könyvtára» nem téveszti el a fejlődés menetét, benne a természetes fejlődés hiven tükröződik vissza s ez teszi alkalmassá arra, hogy az ismereteket helyes sorrendben tárgyalva rendszeres műveltséget adjon.

Nagy érdeme a «Műveltség könyvtárának» általában s jelen kötetnek különösen, hogy a tárgyat minden oldalról megvilágítja, arról teljes képet nyújt. A testi és lelki jelenségek, az ember eredete és fejlődése, az egyén és faj élete teljes és beható méltatást nyernek. Vizsgálat tárgyává teszi a testi és lelki élet beteg jelenségeit s erősen bevilágít a patologia és psychopatologia mindnyájunkat közlő problémáiba.

Gorka Sándor az ember származásával, Pekár Mihály az emberi test szervezetével és működésével, Ranschburg Pál a szellemi munka természetével, Seemayer

---

* «A Műveltség Könyvtára»-nak második kötete. Kiadja az Athenaeum. Ára diszkötésben 24 korona.

Vilibáld az emberi fajok alakulásával foglalkozik. Dalmady Zoltán a betegségek különféle nemeit, Ranschburg Pál a lelki élet abnormitásait tárgyalja.

A kötet legjelentősebb eredményének Alexander Bernát psychológiáját tartom. Nem azért, mert új tudományos eredményekkel gazdagította volna a lélektant, hanem azért, mert a népszerű, de niveaus előadásnak mintája, azért, mert egyszerűen, érthetően, plasztikusan, kellő példákkal s a mi ritkaság — jó hasonlatokkal teszi élvezhetővé a psychologia nehéz problémáit. Nincs olvasóközönség, író és tárgy közt mértföldnyi távolság. Az író egy a tárgygyal s ez teszi lehetővé, hogy az anyagot az olvasóhoz oly közel hozza, mint azt jelenleg a tudományos irodalomban Alexanderon kívül alig tudja valaki.

Ment minden egyoldaluságtól, nem áll mereven egyik vagy másik rendszer alapjára, nem hanyagolja el tehát az egyik rendszer igazságának kimutatása kedvéért az ellenkező szempontokat sem. Figyelembe vesz minden eddigi tudományos eredményt, modern a nélkül, hogy túlzó volna. S mint Alexander minden munkája, világos, plasztikus. Az olvasó nem érzi a tárgy nehézségét s ezzel speciálisan a «Műveltség könyvtára» célját kitűnően szolgálja s ez a cél: a műveltség, tudás megszerettetése a közönséggel.

Azon törekvések útján, melyek a közönség számára a tudomány eredményeit hozzáférhetőkké akarják tenni, jelentős lépés és fontos állomás Alexander munkája.

A tudományos követelményeket a kellemes olvasmány szempontjával tökéletesen összhangba tudja hozni. S ez nem kicsinylendő eredmény a mi irodalmunkban, mely nem ismer mást, mint tudományos szakmunkát tudósok számára legnagyobbbrészt rossz magyarsággal, de nem mutathat fel oly könyveket, melyek a tudomány népszerűsítését célozzák és megvalósítják a nélkül, hogy a tudományos szempontokról megfeledkeznének.

A «Műveltség könyvtára» e téren uttörő. Ebben látom nagy jelentőségét. Ennek a célnak megvalósításában nagy érdemét!

S. J.

Mogens.

Írta: J. P. Jacobsen.

(Vége.)

Gyöngé esti szellő fújt a tenger felől, melytől a partizab sápadt kalászei és levelei zizeg e emelkedtek fel. A káka ide-oda hajlongott és a vizivirágok levelei egymáshoz simúltak, majd eltávolodtak a víz felületén. A tarlórol buzakévékkel gazdagon megtraktott kocsik döcögve kanyarodtak az országútra.

A nyárfalevelek hangos zizegése egészen a bokros-cserjés zöld halomig halatszott, ahol Mogens feküdt és elgondolkodva tekintett végig a szürke letarolt földre. A hold halvány fényű korongja lassankint kibontakozott a láthatáron. A távolabb eső rétek fölött átlátszó köd lebegett. Olyan szomorú és sivár a világ. Üres és sivár. Ilyen volt mi dig az élet. Azok, akik boldogok voltak, nem láttak tisztán soha. Őt azonban a boldogtalanság tanította meg latni. Csak jogtalanságot és hazugságot lát mindenütt az ember. Az egész föld egy nagy hazugság. A hűség, a barátság, mindig hazugság volt, de még az is, amit szerelemnek hívnak, nem volt egyéb az ürességek ürességénél. Tartalom nélküli gyönyör volt. Kielégített vágy. Lángoló, csillámló, gomolygó gyönyör volt. De csak gyönyör és semmi más. És miért kellett mindezt megtudnia? Miért nem maradhatott ezen aranyozott, cifra hazugságokban való hitnél? Miért kellett neki látni, mialatt a többiek vakok marad ak. Hisz neki joga volt a vakságra, mert mindenben hitt, amiben csak hinni lehetett.

Lent a helysebben kigyúltak a lámpák.

Mennyi nyugalmas, kényelmes otthon. De az én otthonom, az én tűzhelyem? És hol van az én hitem, az én fiatal hitem mindenben, ami szépnek és csillogónak látszik a földön? . . . És ha legalább igazuk volna nekik! . . . Ha a világ tele volna igazi, dobogó szivekkel és ha az égben volna egy kegyes isten! . . . És miért tudom és hiszem mindezt? . . . Miért nem tudok valami mást, miért vagyok az elenkezőjéről meggyőződve? . . . Amit tudok, ah amit tudok, az olyan metsző, olyan keserű, olyan igaz! . . .

. . . . .

Fölemelkedett fekvőhelyéről. A hold rávetette fényét az előtte elterülő rétekre és földekre. Lement a faluba és mikor az uraság háza előtt haladt, átnézett az alacsony kőkerítésen. A keriben a pázsitos tisztás közepén állt egy ezüstlevelű nyárfa. A holdfény erősen rátüzött reszkető leveleire, melyek majd a világos, majd pedig a sötét oldalukkal fordultak a kerítés felé. Mogens odakönyökölt a kerítésre és a nyárfára bámúlt. Ahogy a levelei ide-oda fordultak, úgy tűnt fel, mintha leperegtek volna a galyak között. Valahol a közelben lágyan, gyönyörűen dalolni kezdett egy nő:

Te harmatos virág!
 Harmat szép viraga!
 Vágyaidat susogd el nekem . . .
 Olyan varázs-illatban fogant-e,
 Mint az enyém titkos éjjelen?
 . . . . .
 Tele van e sóhajjal, panasszal?
 Reszkető és édes bájos dallal?
 . . . . .
 Vágyódással
 Álmodással telik életem! . . .
 . . . . .

Azután ismét csönd lett. Mogens lélekzetet vett és tovább figyelt: de a dalnak vége elnémult. Fönt az urasági lakban éppen becsaptak egy ajtót. Most egészen tisztán hallotta a nyárfalevelek zizegését. Fejét karjára hajtotta és csöndesen sirdogálni kezdett.

A következő napon nagyon változékony volt az időjárás. A gyors és hűvös szellő szürke felhőket hajtott maga előtt. Hol kisütött a nap, hol elborult. Mogens felment a temetőbe, mely egy magaslaton az uraság kertje mögött terült el. Nagyon szomorú és kopár volt már itt is minden. A fűvet csak néhány nappal azelőtt kaszálták le. Az utak mentén alacsony, gyár lombozatú cserjék húzódtak. Némelyik sírhalom farácskal volt körülkerítve, de legtöbb mellett csak egy egyszerű fakereszt szerénykedett, melyekről az irást és a festéket lemosta az idő. Egyik-másik keresztben még a viaszkoszorú is épségben volt. Mogens egy csöndes, kényelmes helyet keresett. Megállt egy sír mellett és leült egy sirkőre; kihúzott a zsebéből egy könyvet, de az olvasással nem ment semmire. Mikor egy-egy felhő a nap elé vonult, a hideg borzongatni kezdte és felakart állni, de hogy hirtelen kisütött a nap, tovább is ülve maradt.

Egy fiatal leány sétálva közeledett Mogens felé. Egy

agár és egy vizslakutya játszott, ugrándozott előtte. A leány megállt és mikor észrevette, hogy Mogens látja, a templom felé fordult. Mogens fölállt és utána nézett. Azután az egyik síratot kezdte olvasni és föl kacagott. Hirtelen valami árnyék vetődött a sírkőre. Hátrafordult. Egy fiatal, barna arcú ember állt előtte, ki egyik kezében vadásztáskáját, a másikban pedig egy fegyvert tartott.

— Ez nem is olyan nevetséges! — szólt, a föliratra mutatva.

— Nem . . .

— Mondja csak! — folytató a vadász. — Ön néhány nap óta tartózkodik a faluban. Minden nap figyelemmel kísérem önt, de nem juthattam a közelébe. Mindig egyedül sétál . . . Látogasson meg bennünket. Hisz itt nincs semmi foglalkozása, ugy-e? . . .

— Nincs; csak pihenni jöttem ide.

— Na itt lehet is, — mosolygott a fiatal ember. Nem szokott vadászni? . . . Nincs kedve velem jönni? . . . Nos, jön? . . .

— Szívesen.

— De igen — Thora! Nem látott erre egy leányt? Ni, éppen ott megy. Az unokahugom. Menjünk utána. Tudja, fogadtunk, hogy ő a kutyákkal a temetőben lesz és én csak erre megyek. Nem fogok se füttyölni, se kiáltani a kutyáknak, mégis utánam jönnek. Meglátjuk! . . . Jőjjön! . . .

Mikor utólérték a leányt és elhaladtak mellette, Mogens megemelte a kalapját. A két kutya mereven utánuk bámult. Azután mindakettő morogni és ugatni kezdett, folyton távolodva a leánytól, míg végre hirtelen odafutott a vadászhoz.

— Elvesztetted a fogadást! — kiáltott vissza a vadász és azzal megfordult és az erdő felé indultak.

Késő délutánig tartott a vadászat. Vilmos megbarátkozott Mogenssel, kinek meg kellett ígérni, hogy este fölmegy a kastélyba. Ezután majdnem minden nap meglátogatta új barátját, de a szíves és barátságos ajánlat dacára, tovább is csak a fogadóban lakott.

Thora látása felidézte Mogensben életének legszomorubb emlékét. Sokszor csak azért távozott tőlük, hogy ne lássák meg a fájdalom fakasztotta könnyeket. Pedig Thora nem hasonlított Kamillához, mégis valahányszor ránézett, Kamilla jutott eszébe. Thora kicsi volt, finom, gyöngéd és mennél gyakrabban találkozott vele Mogens, annál jobban feledte a multat. Boldog volt, gyönyörüséget okozott neki, ha beszélgethetett vele és vágyódás, csöndes fájdalom fogta el, ha

hosszabb ideig nem láthatta. Később Kamilláról mesélt neki, de leginkább nagyon sokat a saját életéből és gyakran maga is elcsodálkozott különös sorsán.

Egy este Thorával a kert egyik magaslatán állt és a naplementében gyönyörködtek. Vilmos kisebbik hugával a magaslat aljában labdázott. Ezer meg ezer bágyadt sugár szóródott a fehékre, meg a fák koronájára.

— Most, hogy lemegy a nap, a légtündérek elfoglalják birodalmukat . . .

— Úúgy!

— Hát nem tudja, hogy naplementekor kezdődik a tündérek játéka?

Mogens mosolygott.

— Hát ön nem hisz a tündérekben? Pedig az nem árt. Látja, én még a hegyitündérekben, a manókban, a vizilányokban is hiszek. Bár az öreg Mari haragszik érte, mert azt mondja, hogy ilyenekben hinni vétek . . . . Hát ön mit gondol?

— Én? Magam se tudom . . .

— Hisz akkor ön nem szereti a természetet!

— Dehogy nem, ellenkezőleg! Minden galyban, minden levélben, minden sugárban tudok gyönyörködni.

— De micsoda öröme és gyönyörűsége telhetik önnek egy fában, vagy egy cserjében, ha nem képzelem hozzá, hogy egy lény lakik benne, mely kinyitja virágait és leveleit? Hát mikor ön belenéz egy tiszta tóba, nem azért szereti, nem azért gyönyörködik benne, mert elképzelem, hogy lent, mélyen, mélyen bizonyos lények laknak, a kiknek szintén meg van a gondja, öröme, vágyódása?

— Én nem tudom megmagyarázni, de a fák, a virágok, a hang, az illat, a sugarak harmonikus hatásában rejlik mindaz, ami engem lebilincsel . . .

Eközben lejöttek a dombról. Vilmos és a kis huga hozzájuk csatlakozott és fölmentek a kastélyba.

Néhány nappal később Mogens a kertben sétált Thorával. Miután még nem látta a virágházat, Thora megmutatta neki. Mikor beléptek, olyan különös, nehéz illat csapódott feléjük, mint ami a frissen ásott földből szokott kiáradni. Az üveg-tetőn szikrázott, játszott a napsugár és a hamvas szőlőszeme-

ket, az indák csipkés, világoszöld és rózsaszínű leveleit keresztül világította. Thora boldogan tekintett körül:

— Hallja! — Most kezdem csak érteni, amit ön a multkor a színről, illatról, napsugárról mondott.

— És egyebet nem értett szavaimból? . . .

— Nem . . . akkor nem.

— Akkor! . . . és most . . . és most? . . .

Thora odanyujtotta neki finom kezét és ő hevesen keblére szoritotta és homlokon csókolta.

Mogens még egy hétig maradt ott, azután elutazott. Jött a tél, melynek ködös, unalmas napjait egy kissé változatosabbá tették Thora kedves levelei.

A kastély valamennyi ablaka világos. Virág és pompa minden sarokban. Jó barátok, ismerősök sűrögnek-forognak a lépcsőkön: Mogens elutazott fiatal nejevel.

A hintó elrobogott. Thora kitekintett az ablakon. Egymásután tűntek el azon helyek, melyekhez kedves emlékei fűződtek: a malom, mellette a tó, ahol Vilmostal a télen korcsolyázott, a zöld halom, a rét. Mogens előrehajolva kezére támaszkodott. Vajjon mire gondolt? . . .

Lassankint homály borult a vidékre és a házakra, melyek mellett gyorsan robogott tova kocsijuk. Az út elég unalmas és fárasztó volt. Thora elszundikált. Már reggel felé járt az idő, mikor a kocsi Mogens birtokának kastélya előtt megállt. A korai hűvös levegőben meglátszott a lovak meleg párája. De a verebek már hangos csicsergéssel röpködtek a hársfák körül. Thora mosolyogva szállt ki a kocsiból és Mogens a szobájába vezette, ahol, miután fáradt és álmos volt, nyugodni tért.

Délben találkoztak. Ebéd után körüljárták a kertet és tanácskozással, tervezgetésekkel töltötték az időt.

Este a kert lugasban ültek és Thora tréfásan jegyezte meg, hogy már bánja, hogy asszony lett, mert Mogens csunya; szeretne megszabadulni. Ezután természetesen kibékülés következett és nevettek, de Mogens szemeibe könnyek szöktek, amit azonban Thora nem vett észre. Közben egészen besötétedett és a fiatal asszony fölment a szobájába. Mogens tovább is a lugasban maradt és szomorkodott. Sötét képek vonultak el előtte. Azután ő is fölment a szobájába. Elővett egy könyvet és olvasni kezdett, de sejtelve sem volt róla, mit olvas, nem volt képes a figyelmét odairányítani. Majd lassan odahúzódott Thora ajtajához. Olyan csönd volt bent,

hogy még az alvásközbeni gyors lélekzetvétele is hallatszott. Visszament a szobájába. Behunyta szemeit és maga elé képzelte Thorát. Hallotta a hangját. Mintha lehajolt volna hozzá és mintha azt susogta volna, hogy szeretlek, szeretlek! Előtte lebegett kedves alakja és a lelkében zsongott édes, zengő hangja. És Thora ott feküdt a szobájában. Karja feje alá volt téve; kibontott haja lecsüngött: az arca olyan piros volt, mint a legszebb rózsa.

Másnap naplementekor ismét a kertben sétáltak. Karöltve, lassan, hallgatag járiák végig a virágágyak között huzódó utakat. Rezeda, rózsa és jázminillat terjedt a levegőben. A tücskök lármája behallatszott a rózsaföldekről; a kertben különben siri csönd, csak Thora selyemruhájának halk suhogása hallatszik.

— Mire gondolsz? — kérdezte az asszony.

— Magamra.

— Én is.

— Te is?

— Nem! Te reád, te reád Mogens — és odasimult hozzá. Azután ismét csöndesen haladtak egymás mellett a lugas felé, melynek ajtaja nyitva állt. Az asztalon hófehér terítő, ezüst gyertyatartó és csillogó edények.

— Bemeljünk?

— Nem. Menjünk inkább vissza . . . . .
 . . . . . Eszembe jutott a mese a török palotájáról, melybe a sivatag arabja behatolt és ellopta a szép, bájos török nőt. De az örök észrevették és utánuk vágattak. Lelőtték a lovát. Az arabot pedig a nővel együtt egy zsákba téve, a tengerbe dobták . . .

Karjával körülfonta Mogens nyakát és megcsókolta: kipirult arcát pedig odaszoritotta az övéhez:

— Oh, ha tudnád, mennyire szeretlek és mégis, mégis boldogtalan vagyok. — És a fejét Mogens keblére szoritotta és lassan, elhalóan énekelte annak a fájdalmas dalnak utolsó accordját:

Álmodással,

Vágyódással telik életem . . .

— Szeretett kedves, kis asszonyom! . . .

Reggel már az ágya mellett állt. A beözönlő világosság megtört a csipkefüggönyön. Thora csöndesen lélekzett. A feje egy kissé ferdén feküdt a párnán. A haja leomlott fehér homlokára. Alig reszkető ajkain pedig gyöngé, finom mosolygás

ült. Mogens sokáig állt előtte és nyugodtan nézte. Azután kisurrant az ajtón és bement a szobájába.

Másnap reggel Thora is fölkelte és kísértáltak a rétre. A nap pazarul szórta sugarait a földre. A harmat csillogott a fűszálakon. A pompás virágok illata szerteáradt. A magasban a pacsirta énekelt és a fecske csacsogva villámgyorsan surrant el a fejük fölött. Egy magaslatra igyekeztek, melynek alját buja rozstábla borította. Thora elől ment a keskeny uton. Nevettek, beszélgettek. A magaslat tetejéről azután a másik oldalra tértek és minél jobban távolodtak, annál magasabbra emelkedett mögöttük a rozs, míg végre teljesen elfödte őket.

Fordította: A b á d i Imre.

Felelős szerkesztő: Lőránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő“ kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

SCHLEINITZ CARLA NAPLÓJÁ-t az író betegsége miatt egyelőre nem folytathatjuk, miért is olvasóközönségünk szíves elnézését kérjük.

Szerkesztőség.

A Jövendő előfizetési ára:

egy hóra	1 korona,
negyedévre	3 „
félévre	6 „

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

Hirdetmény.

**Osztrák-magyar-svájci vasuti kötelék (V. rész, 4. díj-
szabási füzet) állomás felvétele Dübendorf.**

F. évi december hó 1-től való érvénynyel visszavonásig, illetve díj-
szabási úton való rendezésig, de legkésőbb 1907 február hó végéig
való hatálylyal Dübendorf állomás a fenti díj-
szabási füzetbe felvétetik.

A közvetlen díjtételek a Schaffhausenre foglalt díjtéte-
leknek 100 kg.-kint 69 centimes felemeléssel képzendők.

Dübendorf állomás a VIII. reexpeditió csoportba tartozik.

B u d a p e s t, 1905. évi november hó 28.

A magyar királyi államvasutak Igazgatósága

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

a részes vasutak nevében is.

Magyar királyi államvasutak
199960/905. CIII. a. sz.

Uj személydijszabás életbeléptetése a küküllővölgyi h. é. vasuton.

Ezen h. é. vasuton a sóvárad-parajdi vonalrész meg-
nyitása napján uj személydijszabás lép életbe, mely által az
1904. évi január hó 1-én életbelépett díj-
szabás érvényen ki-
vül helyeztetik.

Az uj személydijszabás a magyar királyi államvasutak
díj-
szabás elárusító irodájában (Budapest, Csengery utca 33.
szám) 20 fillérért kapható.

B u d a p e s t, 1905. évi november hó 22-én.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

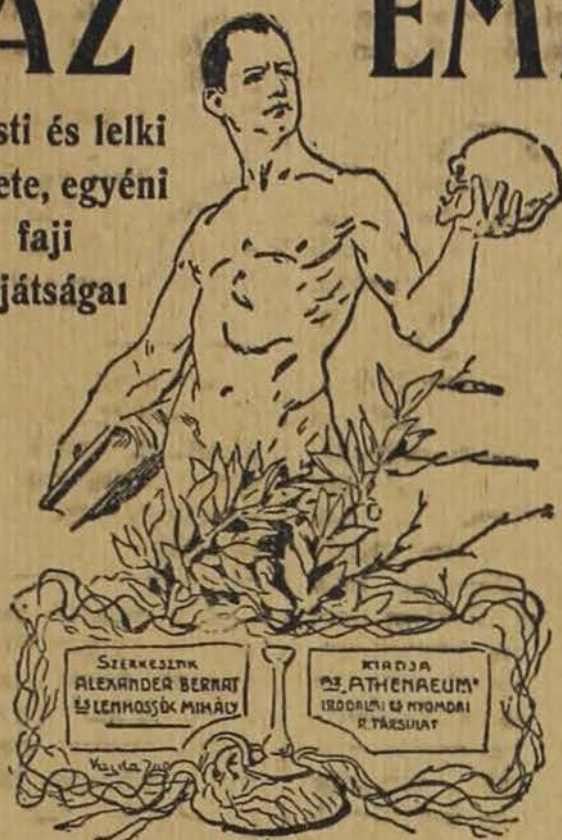
Az igazgatóság.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁNAK második kötete

Megjelent!

AZ EMBER

testi és lelki
élete, egyéni
és faji
sajátságai

470 szöveg-
képpel és
39 műmel-
léklettel

470 szöveg-
képpel és
39 műmel-
léklettel

SZERKESZTI: ALEXANDER B. ÉS LENHOSSÉK M.

AZ EMBER című mű tartalma:

Bevezető. Irta ... **Lenhossék Mihály.**
Az ember származása és helye a természetben. Irta ... **Gorka Sándor.**
Az emberi test szerkezete és működése. Irta ... **Pekár Mihály.**
A szellemi munka természete. Irta ... **Ranschburg Pál.**
Az ember faji sajátosságai. Irta ... **Semayer Vilibald.**
Betegség és egészség. Védekezés a betegségek ellen. Hogyan éljünk. A halál. Irta ... **Dalmady Zoltán.**
A lelki életről. Irta **Alexander Bernát.**
A lelki élet abnormitásai. Irta ... **Ranschburg Pál.**

ÁRA DÍSZKÖTÉSSEN

korona **24** korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben.

A Műveltség Könyvtárának részletes prospektusát kívánatra szívesen küldi minden hazai könyvkereskedés, vagy az „ATHENAEUM” irodalmi és nyomdai részvénytársulat könyvkiadó - osztálya BUDAPEST, VII. KER., KEREPESI-UT 54. SZ.

A Műveltség Könyvtárának további kötetei félévenként jelennek meg.

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy berlini varieté primadonnájától jött a következő levél (németből fordítva): Tisztelt gyógyszerész úr! Egy kóristanő, ezelőtt Budapesten működött, feltűnt közöttünk gyönyörű és fiatal arcával, bár tudtuk véletlenségből, hogy túl van a 40 éven. Egy alkalommal, mikor nem volt otthon, átkutattuk a tükör asztalát és láttunk egy tégely száraz crémet, melyre az volt felírva, hogy **Diana-Crème**. Ugyanott láttuk a **Diana-Pudert** és a mozdóban a **Diana-Szappant**. A szekrényben volt egy üveg **Diana-Parfüm**. Nagyon természetes, hogy a crémet leirtuk és ezeket mindjárt meghozattuk. Dicsérni nem akarom, mert eléggé dicsérni nem lehet. Annyit azonban irhatok önnek, hogy a színháznál még az öltöztetőnők is Diana-szépítőszereket hoznak és a budapesti kardalasnő, kitől ellestük a szépsége titkát, megpukkad az irigységtől. Most kérek ismét 3-3 adagot. Nagyon jól tenné, ha egy itteni gyógyszerértárnak raktárt adna belőle, mert akkor sokkal többen vehetnék.

Egy kalocsai diplomásnő írja: Oly csunya, szeplős volt a kezem és arcom, hogy igen szégyeltem rendes társaság közé menni. Kétheti használata a Diana-crémnek és Diana-szappannak teljesen elmulasztotta.

Egy tégely **DIANA-CRÉM** (éjjel használható zsiros crém) 75 krajcár, **DIANA-SZAPPAN** 75 kr., **DIANA-PARFUM** (originális nagy üveg) 5 K. **DIANA-PUDER** 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely **DIANA-PIROSITÓ** 5 korona. Egy üveg **DIANA-HAJSZESZ** 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára
Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy francia grófné levele (franciából fordítva): Megkaptuk a **Diana-parfümöt**, mely meglepést mindenkinek. Az a pikáns, vonzó illat és az a csodaszép kiállítása az üvegnek arra indított bennünket, hogy most 20 üveggel utána rendeljek belőle. A férfiak is azt állítják, hogy a Diana-Parfüm illata hevíti a vért és izgatja a kedélyeket.

Egy bécsi szép asszony írja (németből fordítva): Kérek egy **Diana-pirositót**, amit küldött olyan természetes pirosságot idézett elő arconkon, hogy most mindenkinek tovább ajánljuk.

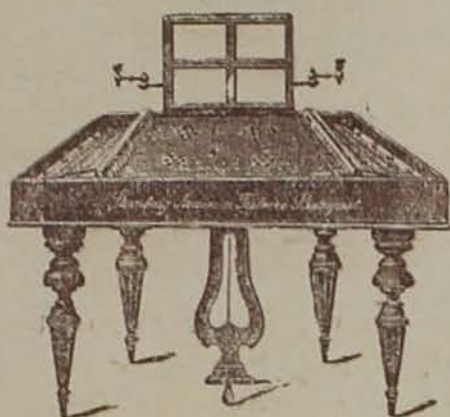
Egy szegedi leány így ír: Oly csunya voltam és most oly szép vagyok, hogy nem cserélnék senkivel. Az irigység nem engedi, hogy barátnőimnek megmondjam, hogy ezt a változást csak a Diana-szépítőszerek idézik elő. Különösen a Diana-szappan.

Egy erdélyi mágnásnő írja: Tisztelt gyógyszerész úr! Sógornőm ajánlata folytán hozattam Öntől a múlt hónapban egy üveg Diana-parfümöt és mondhatom, hogy ezen a téren nagy-a tapasztalatom, de ilyen illatot még nem produkáltak soha. Kérem küldjön 3 üveggel belőle, mielőtt elutazom a rendes téli tartózkodásom helyére.

ISKOLAI HEGEDÜK KITÜNŐ HANGGAL.

8, 10 frtért és feljebb. HANGVERSENY-HEGEDÜK 20 frttól feljebb.

Iskolai és templomi **HARMONIUMOK** az összes zenekari és műkedvelői hangszeresek, húrok, vonók és tokok a legjobb minőségben.

Uj szerkezetű

CZIMBALMOK

legkiválóbb hangtartó szerkezettel pedál nélkül 30 frttól feljebb, pedállal 80 frttól feljebb.

Képes árjegyzéket (minden cikkről külön) ingyen küldünk, csak meg kell írni, hogy miféle hangszerről kívánatik az árjegyzék.

Fonograf és Gramofon

beszélőgépek a legjutányosabb áron. Hengerek és lemezek a világ leghíresebb művészeinek felveteivel.

Dus raktár kiváló gyártmányu új és átjátszott **zongorák és pianóknban.**

Régi zongorák és egyéb hangszeresek ujakra becseréltetnek.

Zongora kölcsönző intézet.

Teljes zene-arak felszerelése kedvező feltételek mellett. — Tornászati és közsegi dobok dus választékban.

STERNBERG

ÁRMIN ÉS TESTVERE

cs. és kir. udvari hangszergyár főüzletében

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

BUDAPEST . . . Ferencz József-rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a Duna partján, remek kilátással a királyi palotára, a budai hegyekre és a Dunára. A jelenkor minden kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegek, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. l. em.
 (Király-utca sarkán.)

„THE GRESHAM”

életbiztosító-társaság Londonban

Magyarországi fiók: **BUDAPEST**

(a Ferencz József-tér 5—6. szám alatt épülő új palota elkészüléséig)

IV., Ferencz József-rakpart 27.

A társaság vagyona 1904 december 31-én...	korona 216,505.894·39
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1904. évi december 31-én	” 32,391.311·51
Kifizetések, biztosítási és járadéki szerződések, valamint visszvásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848)	” 491,748.857·43
Az 1904. évben a társaság 5114 kötvényt állított ki összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgál a magyarországi fiók Budapesten, valamint ennek ügynökei az ország minden nagyobb városában.	” 39,634.667·79

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta

által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
 Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Báró Schosberger Lajos.

TARTALOM: 29.423 k. 23 f. — 39.915 k. 18 f. — A magyar Sherlock Holmes. — Kalmár Antal: Dinasztikus tükördarabok. — Báró Schosberger Lajos. — Stojits Iván: Az élet problémája. — A közbeszólások. — Gergely István: Vér. — Gróf Vay Sándor: Sous la fenêtre. — Gottier Lajos: Ha más nem akad... — Ahol olcsó a márvány. — Kócz: Lipót király dala. — Abádi Imre: Egy herceg életéből. — Egy pofon története. — Lars Dilling: A szabadjegy.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis állatoknak,
Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-
körut 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

Francia folyékony hajfestőszer (Chromatique
Parisien) ::

melylyel minden haját tetszés szerint 10 perc alatt állandóan megfesthetni feketére, barnára vagy szőkére. Tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, alkalmazása egyszerű. **Ára 4 kor.** A használathoz szükséges csészék, kefék stb. **1.20 korona.** ☒ Főraktár Budapesten:

Török József gyógyszerháza Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

Angol rum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol

UGORKATEJ

a legkitünőbb szépítőszerek; felülmúlja az összes létező szépítőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztatlanságot az arcról és annak friss üdeséget, fiatalságot kölcsönöz. **Ára 2 kor.** Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. **Ugorkacréme 2 kor.** — Kapható minden gyógyszerházaiban és drogueriaiban. — Főszetküldési hely:

Balassa-gyógyszertára, Budapest—Erzsébetfalva.

Különlegességek —
uri divat és fehérnemű cikkekben.

LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

Jövedő

irodalmi és politikai ujság

29.423 k. 23 f. — 39.915 k. 18 f.

A matrácz-sír és párisi világfájdalom agyonidézett költője írja emlékirataiban, hogy csak azért említi meg szülőhelyét, a jó és öreg Düsseldorfot, nehogy antik mintára hét város veszekedjék azért a jogcímért, hogy szobrot emelhessen neki. Bár szegény Henrik ezt jóval a frankfurti országgyűlés határozata után írta, mégis élt benne a remény, hogy a lüneburgi nyárspolgárok és a bajor sörfőzők valaha mégis meg fogják neki bocsájtani azt a titáni harcot, amit az árpalé és német izléstelenség ellen vivott. De a lüneburgi nyárspolgárok nem értették meg száz év múlva sem a szegény Henriket és a bajor sörfőzők sem bocsájtottak meg neki és így dacára annak, hogy Detleff báró 300.000 márkát gyűjtött egy Heine-emlékre, nem akadt német város, mely helyt adott volna a szobor felállításához.

Jókai Mórnak nincsenek ilyen főbenjáró bűnei és Jókai Mórnak még sincs szobra. De nincs is hozzá pénz. Mikor a nagy költő meghalt, gyűjtést indítottak ugyanerre a célra, de

másfél év alatt mindössze csak 39915 korona 78 fillér gyült össze.

Nem tudom, az irodalmi és politikai érdem alapján kapják-e nálunk az írók és politikusok a szobrokat, vagy ezeken az érdemeken kívül más valamivel is rá kell arra szolgálni. A mi közéletünket, igaz, hogy nagyon is lefoglalja a hadsereg jelvényeinek és a vásárcsarnok árhullámzásának kérdése és így nem igen ér rá az irodalmi iskolák és problémákkal bővebben foglalkozni, de soha író neve és személye a köztudatban olyan erős gyökeret nem vert, olyan népszerű nem lett, mint Jókai Mór. Sem Dickens, sem Walter Scott nem dicsekedhettek olyan publicitással, talán a franciák Hugo Victorát kivéve. Naivitás kellene ahhoz Jókai Mór érdemeit emlékezetbe idézni. Itt csak ismételten konstatálni kívánom, hogy Jókai szobrára, aki végtére is európai jelenség volt és aki a külföldön talán az egyedüli reprezentatív mán-je a magyar irodalomnak egy és fél év alatt 39.915 kor. 78 fill. gyült össze.

Hogy lehetséges ez?

Hiszen ilyen dolgokban nem vagyunk fukar nemzet, amit a néhány héttel ezelőtt elhunyt Bartha Miklós siremléke javára gyűjtött összeg kimutatása is bizonyít, mely szerint eddig 29.423 kor. 23 fill. folyt be.

Anélkül, hogy disszonanciát akarnék vegyíteni Bartha Miklós emlékébe, igazán érdemesnek tartom ezen a dolgon egy kicsit elmélkedni. Nincs még meg ugyan az a történelmi perspektíva, amelyen át Bartha Miklós egyéniségét bírálni lehetne és e sorok írója nem is akar a hagyományokban gázolni, amely csak annyi és annyi év múlva engedi meg az objektív bírálatot, anélkül, hogy rá ne süsse a bírálóra a kegyeletsértés bélyegét.

Azt az egyet azonban rideg igazsággal, minden sentimentalizmus nélkül meg lehet állapítani, hogy ennél a két gyűjtésnél nem a személyi érdem jött tekintetbe, mert ha ez döntött volna az adakozók elhatározásánál, akkor szinte lehetetlen, hogy Bartha Miklós síremlékére aránylag több gyűljön össze négy hét alatt, mint Jókai Mór szobrára egy és fél év alatt.

És hogy ez nem sporadikus jelenség a honi szobor-gyűjtések terén, mutatja az a tény is, hogy Szilágyi Dezső szobráról szó sincs, síremlékét egy korhadásnak indult egyszerű fakereszt jelöli meg a kerepesi-uti temetőben.

Pedig nem tuzok, ha minden szerénytelenség nélkül állítom, hogy ugy Szilágyi Dezsőnek, mint Jókai Mórnak voltak olyan érdemei, mint Bartha Miklósnak. És mintha volna valami analogia abban, hogy mig Zolának a szobráról szó sincs, addig Syveton „nagyságát“ hirdető monumentális síremlék ott áll a montmarterei temetőben.

A magyar Sherlock Holmes.

Ki ne tudná, ki volt Sherlock Holmes? Ki ne ismerné a kitűnő Conan Doyle a világhírű regény alakját, a páratlanul nagyszabású detektív-lángészt, akit a legbonyolodottabb bűnügyi esetekben, amikor már a közönséges emberi elme megáll, szokás előszólitani és aki, fogai között híres fapipájával, egy-keftőre, a zseni könnyed biztonságával jár a legkétségbeesettebb problémák végére és oldja meg ezeket.

Valóban Sherlock Holmes vonzó és érdekes alakját immár népszerű füzetes kiadások és az újságok révén a két hemiszférán mindenki ismeri, aki csak a legcsekélyebb irodalmi műveltség látszatára tart számot. De vajjon ki tudja azt, hogy nekünk magyaroknak is van egy ilyen Sherlockunk? Egy providenciális férfit, akit szintén azért adott nekünk a gondviselés, hogy ott, ahol a legbölcsebbek találékonyasága megszűnik, ahol csődött mond minden raffinéria, okosság és számító kombináció, előlépjen és varázs vesszéjével eloszlassa a homályt, elméje tündöklő fényével megmutassa a tévelygőknek a kivezető utat.

Persze, némi különbségek vannak a mi Sherlock Holmesünk és az amerikai író oly nagy hírnevű regényhőse között. Első sorban az utóbbinak, tudjuk mestersége a kriminalisztika, a bűnügyi nyomozás. Ennek terén fejtette ki bámulatos tevékenységét: s az itt elért eredményekkel kápráztatta el a világot. A mi hősrünk metierje más, működési köre sokkal magasabbrendű. Ő a politikában csinál. Itt kutat és les a mennél szövevényesebb helyzetekre, a minél kuszáltabb összebonyolítottabb ügyekre, a minél lehetetlenebb zsák-utcákra.

Továbbá az amerikai Sherlock csak akkor avatkozik bele valamely ügy intézésébe, ha erre egyenesen és sürge-

töleg felszólítják. A miénkben jóval szenvedélyesebben buzog a tetterő és a hivatonság érzete, semhogy ezt megvárná. Ő sokkal kevésbé gőgös, hivatva, vagy hivatatlanul okvetlenül megjelenik és nemes igénytelenségében nem várva, hogy könnyölgésekkel és kérésekkel ostromolják, veszi kezébe még az olyan dolgokat is, amelyekhez látszólag a világon semmi köze.

Azután az amerikai detektiv-zseni szolgálataiért nem fogad el semmit: sem anyagi jutalmat, sem elismerést. Elvégzi a dolgát, majd foga között fapipájával szerényen eltűnik. A magyar — akinek fapipa helyett mindig egy-egy formula van a szájában — ezt nem teheti. Ő számol azzal, hogy a politikában a lángelme vakító fellobbanásai kötelességeket is rónak annak gazdájára. Nem élhet kizárólag hivatásának, amely nem más, mint hogy a politikai utvesztésből megtalálja a kivezető Ariadne-fonalat, hanem bármennyire is irtózik tőle, diszt, méltóságot, hivatalt kell elfogadnia. Nem térhet ki a dicsőség fénye elől, amely sugarait dusan reá árasztja, hanem még a roppant áldozat árán is, amibe ez neki kerül, ki kell vennie belőle a részt, amelyet a kérlelhetetlen végzet reá kiszabott.

Őnök kitalálták: a magyar Scherlock Holmes nem más, mint Széll Kálmán. Ő volt az tudvalevőleg, aki hat esztendő előtt, fogai között az első formulával megjelent, lecsöndesítette Bánffy-t és a legnagyobb önfeláldozással elfoglalta helyét a miniszterelnöki bársonyszéken. Négy évig viselte a martiriumot, amelyet a tömjénezés, az ünnepeltetés és hatalom az ő szerény fényének okozhatott; közben pedig nem hozott létre csak egyetlen-egy formulát, a kereskedelmi szerződések csavaros és bonyolódott ügyében. Négy esztendő múlva kiderült, hogy az első formula rossz volt. Napfényre jutott, hogy még egy roppant különbség van az amerikai és a magyar Sherlock Holmes között: az, hogy az utóbbi jól fejt meg a problémákat, az előbbi pedig elrontja még azt is, ami bennük nem volt összegabalyodva.

Miért nevezzük hát Széll Kálmánt, ezt a kitűnő kövér és pirosképű férfit mégis a magyar Sherlock Holmesnak?

Ázért, mert az óriási különbségek és ellentétek mellett, amelyek közte és amerikai mestere között vannak, van egy feltűnő hasonlatosság is. Ez a roppant egészséges és nem csökkenő önbizalom, amely hasonlóan Sherlockhoz, a jó Széll Kálmánban is lakik. Ez az ember, akinek tudnia kell, hogy az ő fontoskodása, édeskés feje, amelylyel a helyett, hogy segített volna kiirtani egy végleg elüszkösödött helyzet mérgét, egy ideiglenes és képtelen megoldást hajtott keresztül, okozója minden bajnak, zavarnak és szerencsétlenségnek, amely ezt a nemzetet az utolsó időben érte, ezen nem okult és nem tanult. Ujra előtérbe jön, újra szaglász. újra tapogatódzik és fogai között ismét egy legfrisebb problémával, ő, épen ő, aki eddig mindent elrontott, akar az lenni, aki a helyzet szörnyű zür-zavarából a kivezető utat megtalálja. Valóban ilyen rendithetetlen önbizalma csak a nagy Sherlocknak van és aki ilyen vakmerő, az megérdemli a magyar Sherlock nevet.

Ám, vajjon ki tudja: — talán nem is az önbizalom az, ami a derék Széllt csodálatos és mivel sem indokolható előlépésében vezeti. Lehet, hogy a lelkiismeretfurdalás, annak a kötelességnek az érzése, hogy amit elrontott, felforgatott, tönkre tett, megpróbálja jóvátenni. Vállalkozásának merészségén ez enyhítene. De nem változtathat azon, hogy mély aggodalommal ne fogadjuk Széll úr új vállalkozását és ne kívánjuk a nemzet érdekében teljes szivünkben, hogy a magyar Sherlock Holmes, az ő kis formuláival, féktelen ambíciójával és határtalan vállalkozási kedvével, végre letűnjön a magyar közélet szinpadáról.

Dinasztikus tükördarabok.

— Lesz-e király a trónörökös fiából? —

Irta: **Kalmár Antal.**

Ha közjogilag meg kell állapítanunk azt, hogy cimben és jogban ki és minő közjogi kritériumok alapján tekinthető valaki osztrák főhercegnek: ebben az esetben nem lehet megállapodnunk a magyar trónörökösödési törvénytől, az 1723: I. és II. törvénycikkelynél, mert ennek sem szövege, sem tartalma erre vonatkozólag fölvilágosítást nem nyújt. És így ha nekünk magunknak — Szilágyi Dezső szerint — minden idevágó kérdést csakis egyedül a magunk törvényének a rendelkezései szerint kell megítélnünk: akkor mi soha nem találhatjuk meg azt, hogy a magyar tételes közjog szerint ki tekinthető osztrák főhercegnek? Ha pedig nem találhatjuk meg, de mégis meg kell találnunk, mert csak osztrák főherceg lehet Magyarország királya: ebben az esetben nekünk az 1723: I. II. t.-cikkelyek keretén és tartalmán kívül kell azt keresnünk.

Keresnünk kell pedig ott, ahol az megtalálható; keresnünk kell ott, ahova az 1723: I. és II. t.-cikkelyek egyenesen utalnak, s ahol Szilágyi Dezső és a magyar országgyűlés szerint is: minden idevágó kérdés annak, t. i. az I. és II. t.-cikkelynek a rendelkezései szerint ítélendő meg. Ezek a fölvilágosítások pedig megtalálhatók a Habsburg dinasztia Házi törvényeinek a rendelkezéseiben.

Tagadhatatlanul közjogi anomália, hogy Magyarország egyik legfontosabb alaptörvényének magyarozatánál idegen jogforrásra, a Habsburgok Házi törvényeire kell szoroznunk. Ebbe azonban a nyakas magyar léleknek bele kell nyugodni, mert vitathatatlan, hogy a trónörökösödésnek ama legfontosabb kérdésében, hogy ki tekinthető osztrák főhercegnek, hogy

tehát ki lehet a magyaroknak is a királya: azt csak kizárólag az uralkodóház Házi törvényei állapítják meg — s így bárki is mond bármit, ezek a Házi törvények ebben a kérdésben — akarva nem akarva — a magyar közjognak egyedüli jogforrását alkotják.

És mihelyest erre a közjogi álláspontra, mint az anomáliát megszüntető premisszára helyezkedünk, vagyis, ha az uralkodó család Házi törvényeinek magyar jogforrási minőségét elismerjük: akkor egy lépéssel sem kell tovább mennünk; nem kell tovább mennünk, mert ebben az esetben meg van oldva a kérdés, hogy a magyar közjog szerint is ki tekinthető osztrák főhercegnek, és így meg lenne oldva az is, hogy lehet-e Ferencz Ferdinánd fiából valaha magyar király, vagy nem lehet?

Ámde éppen itt van a bökkenő, hogy Szilágyi Dezső formulázása után a magyar országgyűlés nem ismerte el, hogy tehát nekünk királyaink törvényessége tekintetében a Habsburg család Házi törvényei után kellene indulnunk.

És habár közjogilag bizonyítani is lehetne azt, hogy az uralkodó család Házi törvényeinek a trónörökösödésre vonatkozó része szokásjog alapján a magyar közjog alkotó részévé is vált; mert bizonyítani lehet azt, hogy a nemzet jogi meggyőződésében gyökeredző, s a magyar királyi szék betöltésénél, és pedig nemcsak a pragmatika szankció meghozatala óta, hanem már I. Ferdinánd idejétől kezdve, állandóan alkalmazott jogszabály volt az, hogy csak osztrák főherceg lehet Magyarország királya; mert bizonyítani lehet azt, hogy az uralkodó család Házi törvényeinek hiteles másolatát, a pragmatika szankció országgyűlési tárgyalásai alkalmával (1722) Nagy István alnádor a magyar országgyűlés elé terjesztett, és csak ezek megismerése után hozta meg az 1723: I. II. és III. t.-cikkeket, (igaz ugyan, hogy ez a hiteles másolat, és a törvény szentesített szövege az országos levéltárban föl nem található): mégis ezek a bizonyítások az országgyűlés ismert álláspontja után csak akadémikus értékkel bíznak.

Le is mondunk róla.

Ámde éppen ezért lebeg ott a nagy kétely, a nagy ellenmondás:

a) Ferencz Ferdinánd fia nem osztrák főherceg;

b) nem osztrák főherceg pedig az uralkodó család Házi törvényeinek rendelkezése szerint;

c) de ezeket a Házi törvényeket a magyar nemzet a magyar királyi szék betöltésénél jogforrás gyanánt, tehát kötelezőnek el nem ismeri;

d) és így nem ismeri el azt sem, amit az uralkodó-család Házi törvénye állapít meg Ferencz Ferdinánd fiának közjogi állására, főhercegi minőségének tagadására nézve.

Igaz ugyan, hogy a magyar országgyűlés Ferencz Ferdinánd házassága tekintetben törvényileg külön intézkedett, s így az ekkor meghozott törvény most már (de csakis ebben az egy esetben) prejudikál a pragmatika szankció-féle törvénynek: de közjogilag mi lett volna abban az esetben, ha Ferencz Ferdinánd elveszi Chotek grófnőt, de nem adott volna olyan nyilatkozatot, amit a magyar országgyűlés, mint kész dolgot törvénybe iktattatott?

Es mi lesz akkor, ha esetleg egy másik Habsburg akkor köt már morganatikus házasságot, amikor már a magyar trónon ül, s ilyen nyilatkozatot adni nem akar? Mi lesz akkor a gyerekekkel, ha nem magyar jogforrás a Hausgesetz?

Báró Schosberger Lajos.

Ha a munka, a szorgalom, a becsületes törekvés nemesít, akkor Schosberger Lajos már régen báró: azzá tette tudása, csüggedetlen tevékenysége és egyszerű karaktere a mely a kereskedőből, a gyárból is grandseigneur-t tud alkotni, a szónak nemes értelmében, a mely a magasabb polcu férfiban magasabb szempontokat, magasabb etikát és fokozott munkaerőt kíván meg. Soha a feltűnést nem kereste és éppen ez által lett feltűnő a mai törekvők szaturálta világban; soha mást a lét küzdelmében föl nem lökött s így került a többiek elé, akiket akarateréje és puritán gondolkozása révén előzött meg. A világ pénzarisztokratát és gazdasági döntő faktort lát benne, ő magát csak egyszerű, de tisztességes férfinak kívánta ösmerni s a rangban nem jogot, de első sorban kötelességet pillantott meg.

Báró Schosberger Lajos a közéletnek egyik legegyszerűbb, legkeresetlenebb férfia. Ha tőle telnék, eltűnne a tömegben, szerényen, de öntudatosan járva a maga utait. Soha feltűnni nem vágyott, soha olcsó eszközökkel a világ figyelmét magára terelni nem akarta. Élete csak befelé volt gazdag: kitűnő családapa, mindenre kész jó barát, a tudás és tapasztalat arzenáljából fölszerelt harcos a közéletben. Gazdasági, szellemi apparátusa óriási: bejárta a fél világot s annak minden konjunkturáját, minden konzekvenciáit teljesen dolgozta föl még pedig gyakorlatban, a reális élet szempontjából indulva ki. Azt a szellemi örökséget, melyet nagyatyja és atyja reá hagyott, ő tovább fejlesztette s tökéletesítette s őseitől nemcsak a vagyont, de a jó szívet is örökölte. Lelke fogékony minden iránt, a mi szép s ezenkívül folrüházta az intuició oly nagy fényével, a mely minden gazdasági kérdésbe szinte önkénytelenül belevilágít. A mit a köz-

gazdaság tételesen megállapít, azt ő a gyakorlati életre tudja átvinni s nincs az a gazdasági kérdés, a mely őt készületlenül találná.

Az ilyen karakterek meglehetősen ritkák és ép azért érdekesek, nemcsak a nagy világ, de az író előtt is, amely előtt e réven egy új világ nyílik meg, egy lebilincselő jellemrajz, amely mutatja, hogy a vagyon keletkezése nem csupán konjunkturától, de gazdag szellemi világtól függ és a gyárosnak, a nagyiparosnak, a földbirtokosnak ép úgy talentumnak kell születnie, mint a költőnek vagy a poétának. E nélkül a pénz holt tőke, épp úgy mint a véső vagy a toll s értékesíteni csak az fogja tudni, akinek az Isten hozzá szellemet adott. Báró Schosberger Lajos azon férfiak közé tartozik, akik a vagyont magasabb szempontból iélve meg tudják fölhasználni s lelket adnak a hideg fémnek, ethikai alapot a gazdagságnak. Ha szegény embernek születik, ő akkor is megtalálta volna a maga terét — talán más formában, más viszonyok közt — de bizonyára úgy, hogy neve emlékezetes lett volna.

Az új bárót épen azért a szellem munkásai is örömmel üdvözlik, mert benne a mi, kissé szegényes gazdasági életünk egy céltudatos és a mellett ötletekben, azok kivitelében gazdag lelket talált, a mely a maga körében nemcsak a mérő serpenyőt, de a tehetséget, az alkotó szellemet vonta bele és a mellett a szívet is, amely lehetővé tette, hogy minden lépése, alkotása az eleven élet erejével hasson. Méltóbb férfit a kitüntetés alig érhetett s az új báróval a szép rang nemcsak új nevet de új erőt és új termékenyítő tehetséget is nyert.

Az élet problémája.*

Írta: Stojits Iván.

A mindennapi élet forgatagában a legtöbb ember fel sem veti magában azt a mindnyájunkra fontos kérdést: »Mi is ez a mérhetetlen élet körülöttem? És mi vagyok én, az ugynevezett »ember«, a »teremtés koronája?« Mindenki magától értetődőnek veszi, hogy itt van ebben a dugszagdag világban és nem is törődve a nagy életproblémákkal, egyszerűen csak tovább él, dolgozik s küzd.

Pedig nemcsak az ókor és középkor, de az újkor bölcselkedői is szüntelenül hirdetik, hogy a világegyetem számtalan rejtélye egy végtelen probléma, és hogy a »teremtés koronája«: az »ember« alapján véve titokzatos lény, melynek igazi mivoltát a tudomány eddig megfejteni nem tudta. Az egyoldalú materialista magyarázat annyira felületes, hogy a materialista tudósokat sem elégíti ki igazán. Az iskolai tudomány azonban bizik kutatásainak fokozatos sikerében.

Ez a bizakodás mintha lassankint teljesülne is. Ha nem is a Nagy Mindenség misztériuma tekintetében, de legalább a mi az emberi lélek rejtélyeit illeti. Az utóbbi évek pszichológiai buvárkodása ugyanis sok olyan dolgot hozott napfényre, a mi, habár csak bizonyos pontig, mégis némi bepillantást enged az emberi lélek titokteljes szervezetébe. A londoni pszichológiai tudós-társulat (Society for psychical research) ebbeli kísérletei ismeretesek az egész világon.

E társulat megbizásából W. Crookes, a híres angol fizikus több évig kísérletezett ezen a téren. A mit ő legmesszebbmenő szkepticizmusa mellett is tapasztalt, olyan feltűnő volt, hogy tudós társai, kik e kísérletezésben szemé-

* A tudós szerzőnek, „Teozofia és teozofiai mozgalom“ című közelebről megjelent művéből.

Eszen részt nem vettek, azok eredményét egyszerűen Crookes »eltévelyedésének« tudták. Annyira ellenkeztek ugyanis e neves tudós tapasztalatai a hivatalos tudomány nézeteivel. Tehát csak »tévedésről« lehet szó.

Furcsa azonban, hogy az ilyen Crookes-féle »eltévelyedések« az utóbbi évek folyamán meglehetősen elszaporodtak a tudós urak körében. Különösen Angolországban észlelhető változás a tudósok eddigi rideg materialista felfogásában. Elég, ha olyan neves tudósokra utalok; minők pl. o. Russel-Wallace, Lodge, Myers, Drummond stb.

Ha az ember e tudósok idevonatkozó műveit tanulmányozza, önkéntelenül eszébe jutnak Hamletnek szavai, hogy »sokkal több dolog van a földön és az égen, mint a menyiről az iskolai bölcsesség még csak álmodni sem képes. Mindenesetre nem igen valószínű, hogy mindezek az elismert tudósok egytől-egyig mind »eltévelyedtek« volna. Mivel magyarázható ugyanis, hogy teljesen egyező eredményekhez jutottak? Miért nem tapasztaltak mást és mást? Miért nem cáfolják egymást? . . .

A híres francia csillagász: Camille Flammarion annyira fontosnak találta az emberi lélekben rejlő titokzatos tulajdonságok tanulmányozását, hogy évekig gyűjtögette az egész földkerekségen előforduló rejtélyes eseteket. Igen érdekes gyűjteményét »L'inconnu« cím alatt néhány év előtt adta ki. (Megjelent magyar fordításban ily cím alatt: »Az ismeretlen és a lelki problémák.«)

A haldoklók hiradásának, a beteljesedett jóslatok és előérzeteknek, valamint a telepatikus és szonambulikus eseteknek egész tárházát találja Flammarion emé művében az olvasó. Olvasás közben önkéntelenül támad az emberben a gondolat, hogy ily számos titokzatos esemény mégsem lehet »puszta véletlenség«. Hiszen a »véletlen« szó semmit sem mond, mikor azt látja az ember, hogy az élethen és a nagy természetben éppenséggel semmi sem történik — ok nélkül. Á mig nincs ok, nincs okozat sem. Ha valami hatás beállott, okvetlenül szükséges, hogy bizonyos erő létezett legyen, mely azt előidézte.

A megmagyarázhatatlan lelki megnyilatkozások és misztikus események csak addig birhatnak rejtelmes jelleggel, a míg a gyarapodó emberi tudás fel nem fedezi a törvényeket, melyek alapján az ilyen érzékfölötti tünemények végbe mennek. Az ismert pszichológus: dr. Du-Prel Károly már évekkel ezelőtt hirdette, hogy az »okkultizmus« nem holmi rajongó miszticizmus, hanem egyszerűen bővebb tapasztalatokra támaszkodó tágabb keretű természettudomány.

Ezt már a régi misztikusok és okkultisták hirdették. Igazán bámulatos, hogy a mióta az emberiség létezik, mindenkor akadtak olyanok, kik a természet »rejtett régióiról« a meggyőződés hangján irtak. Még pedig nem holmi elvakult rajongók, hanem koruk tudománya magaslatán álló komoly férfiak. Például: Basilides, Saccas, Plato, Jamblichus, Plotinos, Paracelsus, Swedenborg, stb. Egészen az imént említett dr. Du-Prelig, kinek számos tudományos munkája minden rajongástól menten tárgyalja az eddig ismeretes érzékfölötti jelenségeket.

Maga az iskolai tudomány is kezdi már belátni eddigi egyoldalú materialista életfelfogásának tarthatatlan voltát. Nem zárkózik el többé teljesen a »lelkiectől«. Pedig még nemrégén csak az »anyag« létezett számára. A »lelki működést« a materialista tudomány egyszerűen holmi anyagrezgéssel járó erőnyilvánulásnak minősítette. Hogy miképpen származhatik a tunya, öntudatlan anyagból magasabb szellemi élet és a végtelen mindenségben nyilvánuló bámulatos törvényszerűség, ezen a kérdésen a materialista tudomány folyton változó, ingatag elméleteivel egyszerűen átsiklott.

Az emberiséget a sivár materialista életfelfogás sehogysen elégíti ki. Kirettszik ez abból is, hogy az utolsó években lassan bár, de annál haiározottabban ideálisabb világnézet keletkezik, a mely nemcsak észszerű, de egyszersmind megnyugtató és boldogító választ ad a mindnyájunkat természet-szerűen érdeklő kérdésekre: Mi az ember tulajdonképen? Honnét ered az öntudatos szellemi élet? Mi a földi lét rendeltetése? Van-e élet a földi halál után? stb.

Ézek a kérdések mindjobbán előtérbe nyomulnak. A

»korszelleme«, úgy látszik, gyökeres átalakulóban van. Az emberiség nem elégszik meg többé azzal, hogy elmerüljön a földi élet küzdelmeiben és élvezeteiben. Az élet »rejtett oldalát« is szeretné valahára megismerni. A modern kultúr-ember, lelki finomultsága folytán, mindjobban kezdi érezni a számtalan életnyilvánulások varázsszerűségét. Avagy csak a misztikus lélek érzi át a nagy természetben észlelhető bámulatraméltó megnyilatkozásokat, a minők a teremtés szépsége, az élet végtelen gazdagsága, a szüntelen fejlődés, a törvényszerűség stb.? Vajjon csupán csak a Maeterlinck, Bruno Wille, Walt Whitman, Trine stb. lángelméje ujjong lelkesedésében, a mikor mindig jobban és jobban kezdi sejteni, hogy a földi létnél sokkal gazdagabb és magaszosabb élet létezik? . . .

A mit mi »embernek« nevezünk, az egyelőre még rejtély az iskolai tudomány előtt. És még nagyobb rejtély maga a végtelen világegyetem. De haladván a »korszellemmel«, kell, hogy a tudomány lassankint fellebentse azt a fátyolt, mely az emberi lélek és a nagy mindenség misztériumát takarja. Az okkultista (teozófus) írók a beavatottak szerint már régen megadták a felvilágosítást ezekre a kérdésekre. A hivatalos tudomány azonban még vonakodik tanításukat »akceptálni«. De éppen így nem akarta valamikor »akceptálni« a szkolasztikus tudomány Galileinek, meg Herveynek, meg Stephensonnak stb. a régítől eltérő győzelmes új tanítását sem.

Mindenki, a ki arról meg van győződve, hogy az emberiség haladásával az igazi megismerés köre is mindjobban tagul, megnyugvással tekint az emberiség szebb jövője elé.

Igen, lassankint átlátszóbbá válik majd az a sűrű fátyol, mely a körülöttünk lévő és a bennünk is lüktető élet titokzatosságát takarja. És minél nagyobb lesz az emberiség megismerése, annál jobban fogja lelkében megérezni és látni a Végtelen Élet megdönthetetlen egységes mivoltát és ebből folyólag: az egész emberiség kulturális együvértartozóságát és szellemi szolidaritását.

Az emberi kultúra »aranykorszaka« a teozófus írók

szerint nem holmi költői ábránd, hanem az emberiség fejlődésének jövődő magasabb fokozata. Ez a rendületlen hit mintegy alapvonása a teozófiai világnézetnek és érthetővé teszi az elterjedést, melyben ez a magasztos életfelfogás az összes kulturnemzeteknél részesült. (Érdeklődőknek ajánlhatom az angol és német nyelven megjelent következő műveket: Trine, »In Tune with the Infinite«; »In Harmonie mit dem Unendlichen«; — Besant, »Ancient Wisdom«; »Uralte Weisheit«; — Dr. Hartmann, »Magik«; »Magie«.)

A KÖZBESZÓLÁSOK. A képviselők régóta panaszkodnak amiatt, hogy — főképp a viharosabb ülések alkalmából — a gyorsírók csak szórványosan jegyezhetik föl az elhangzó közbeszólásokat. A lárma néha oly nagy, s a közbeszólások oly sűrűek, hogy nem csoda, ha akárhány malicia, ötlet vagy gorombaság elkerüli a stenografus urak figyelmét. Nem egy lovagias affér keletkezett már olyanformán, hogy egy-egy sértést nem a sértőtől kértek számon, hanem valami ártatlan harmadiktól, akinek a hangját a zürzavarban fölismerni véltek. A képviselők közül most többen arra gondolnak tehát, hogy a rendkívül viharosnak ígérkező, dec. 19-iki ülésen ne csak gyorsírókat alkalmazzanak, hanem — fonográfokat is. Mert a gyorsíró tévedhet, de a fonográf nem téved. A koalíció egyik jeles tagja állítólag propozíciót tett az elnöknek, sőt már érintkezésbe is lépett a Sternberg Ármin és Testvére cs. és kir. udv. hangszer-gyáros céggel, a szükséges fonográfok szállítása végett.

Vér.*

Eszkendők előtt történt, — ki van zárva, hogy valaki ráismerhessen a szereplőkre. Elmondhatom már, el kell mondanom, hogy magam is megszabaduljak a rettenetes éjszaka emlékezetétől, amelynek pokoli képe nem egyszer égeti álmaimat.

*

Augusztus vége felé volt. Olaszországból érkeztem épen vissza, testemet gyötörte még a sirokkó lázassága és valami különös félelem fogta el egész valómat. Budapest fölött tikasztó ólmossággal nyújtzkodott a kései kánikula és az éjszakák csillagtalánul nehéz párába borultak.

Ejjel az utcákon bolyongtam. Lihegve, láztól gyötörve futottam, mintha ú döznének, mellényemet kigomboltam és szalmakalapomat eldobtam, mert terhemre volt.

Azon az éjszakán egyre villámlott, de menydörgés nem hallatszott, pedig a felhők fejem fölött feketéltek, mintha elérhetném őket. Nagy, nagy csöndesség volt, siket némaság. Egyszerre csak, valahol a Belvárosban, ahol most új palotasorok emelkednek, észrevettem, hogy már régóta nem találkozom emberekkel. Hiszen éjfélután volt, de máskor sohase néptelen ez a városrész.

Egyre gyorsabban mentem, szinte szaladtam, végül futásnak iramodtam. Félttem. Ez a láz úgy gyötört, de úgy, — és közelben senki, senki. Rohantam lelkendezve, eszeveszeten. Szivem a torkomig dobogott fel, arcomról forrón csurgott a verejték, mialatt a nehéz, lusta éjjeli levegőt hasítottam. Emlékezem, hogy egész hangosan kérdeztem magamtól:

— Hátha álmodol?

Rohantam utcáról-utcára, sikátorból-sikátorba, — haza, haza. Villámra-villám, — és sehol egy élő lény, de mintha távol az árnyékban alakok suhantak volna.

Végre megérkeztem a szálloda elé, ahol akkor laktam. Csöngetek. És félttem, hogy hiába, nem nyitják ki a kaput; lázasságomban nyilván közel voltam az eszelősséghez. Emlékszem és szinte hallom még, hogy amikor a portás ismert lépteit hallottam, hangosan fölnevettem, idegen, furcsa kacajjal.

Mintha valami nagy bajból menekültem volna meg,

---

* Felolvasta a szerző nagy hatással a Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete december 9-iki estélyén.

boldog nyugalom fogott el; oly világos és enyhe volt a nagy csarnok a rémes éjjel sötét magányossága után. Odaestem egy szalmakarosszékbe és lihegve, pihegve megpihentem. Ugy gondolom, hogy akkor a hirtelen változás következtében lázam alighanem egyszerre abbanmaradt, legyalább rövid időre. Mikor lassan-lassan magamhoz tértem, észrevettem, hogy a csarnokban különös élet uralkodik. Reggel két óra lehetett, a vendéglő és a kávéház elsőétülve, — és az igazgató a telefonhoz siet, a lépcsőn rendőrtisztviselők, a szállodai orvos éppen megérkezik, a szobapincérek hiányos öltözékben ide-oda futkároznak . . .

— Mi történt? — kérdem halkán az éjjeli portástól.

Az óvatosan körülnéz, a vendégkönyv felé hajlik és halkán fel:

— A kilencvenes szobában öngyilkos . . . Aztán hangosan kérdezte: Meg van már a kulcs?

— Fent felejtettem, mikor este elmentem.

— Öngyilkos közvetlen szomszédságomban. Megilletődtem, de fáradt szervezetem már alig reagált a borzalomra.

Mikor a sötét folyosón a kilencvenkilences szoba előtt elhaladtam, egyszerre kinyílt az ajtó, egy vékony fénysugár feküdt a szőnyegre és a következő pillanatban egy ismerős rendőrtisztviselő lépett ki.

— Bemehetek, megengedi?

Egy pillanatraig gondolkodott.

— Tessék, de ne bolygassa meg a rendet, mindennek úgy kell maradnia, ahogyan találtuk.

— Kicsoda?

— Valami fiatal ember . . . vidékről . . .

A szobát a plafondról egy villamkörte világította meg és amint beléptem, először is az ágyra esett a tekintetem. Meg volt vetve, de patyolat fehérsége érintetlen. A mosdó előtt két rendőr, majd három fekete hátat láttam: három pincér, hálóingükre öltött frakkal, görnyedve néz a divánra.

Ott fekszik, Csinos, szőke fiatal gyerek, vagy húszonkétéves, felöltözve, kigombolt mellénnyel és föltárt inggel. Homlokába lőtt, de már nem csurog a vére, keze mintegy belekapaszkodik a revolverbe. Az orvos, aki közvetlenül mellette áll, különös arccal nézi, — majd mikor észrevesz, fejbiccentéssel üdvözlöl és csak ennyit mond:

— Vége.

Ujból némaság. Nézzük a halottat, akit elevenen nem ismertünk.

— Nálam vacsorázott, — szól az egyik pincér, — de alig evett. Szomorú se volt, — husz krajcárt adott borralónak.

Megint csönd és szótlánul nézzük a halottat.

— Hogy vették észre? — kérdezem végül.

Sirva szólal meg a szobaleány, akit eddig észre se vettem:

— Csöngetett előbb, — olyan hosszan és sokat, — nem is akart az a szegény meghalni, — alighanem megboldult, különben csak nem csöngetett volna . . .

Most az orvos felém fordult:

— Ideges barátom, maga egészen halvány, menjen szépen lefeküdni . . . Jó éjt!

És kituszkolt.

Künt a sötét folyosón még megálltam egy pillanatra, kimeredtem a nagy négyszögletű udvarra, amely fölé áthatlan fekete égbolt borult. Még mindig vilámlott, tikasztó rémes pokol, — igazán öngyilkosoknak való éjszaka. Az egész szálloda kihálva, csak a tűzoltó alakját látni, amint a folyosókon szabályos lépésekkel végighalad.

Fáradt voltam, halalosán fáradt és lázasságom visszavisszajött. Nyelvem inyemhez tapadt és a szájamból kigőzölgó hőséget az orromon éreztem.

Agyba kíváncsoztam, mint a boldog haldokló.

Szobám közvetlen az öngyilkos szobája mellett volt. Zsebemben jó sokáig keresgéltém a kulcsot, elfelejtettem, hogy el se vittem magammal. Oly lázas voltam, hogy nem is emlékeztem, hogy már a portásnál is szó volt erről, — mikor aztán kísérteties, halvány villámfénynél észrevettem a kulcsot, sokáig erőlködtem, hogy kinyissam az ajtót, pedig be se volt zárva.

Végre bent vagyok a szobában és gépiesen a villamoscsavarhoz nyulok, — végre világosság.

Fölsikoltottam.

Az ágyam szélén egy szép, fiatal asszony gubbaszkodott, kék utcai ruhában, kalap nélkül. Halvány volt, de olyan halvány, — szemében pedig különös elszánt tűz lobogott, vagyis inkább maga az egész szem lobogott, mint valami fekete tűzü golyó, keményen, kegyetlenül és mégis irgalomért esedezve. Iszonyu szép volt, mint a klasszikus tragikum.

Mondtam már, hogy meglepetésemben fölsikoltottam.

Ő ülve marad. Ajkát összezorította, hogy a szája egyenes fekete vonalnak látszott. Rán meredt. Kezét tördelte, hogy szinte elörte, — aztán mind a tiz újat ugyanazzal a kétségbeeset erővel ajkaira szorította, — úgy rimánkodott, hogy hallgassak.

Szégyeltem magam, mert nagyon reszkettem, — mit gondol ez az asszony róla n, ha ennyire megijedek. De a kezem ugy reszketett, mintha külön vírus-táncot járna. Szó

nélkül a dívánra rogytam, — aztán a kezemre ültem, ne lássa az asszony, hogyan reszket.

Egymásra néztünk. Nem ismertem, sohase láttam.

Vegre megszólalt:

— Eltévesztettem az ajtót. Aztán nem mertem kimenni. Becsületesemről van szó. Anya és feleség vagyok... Maga pedig jó embernek látszik.

Különösen beszélt. Halkan, óvatosan, minden szót külön ejtett ki és az egyes szavak között lévő spáciumban az ajtó felé figyelt. Hogy kétségbe van esve, azt láttam, — de még soha ilyen kétségbeesést! Volt benne valami az erdei vadból, amikor az üldöző halál előtt az utolsó helyre menekül. Vagy-vagy.

— Ki vagyok önnek szolgáltatta, — szólt, — mit tesz? — Es ez a kérdés olyan volt, mint a hiúz lefelé nézése.

Nem tudtam beszélni és dühös voltam magamra. A lázas nyári éj, a bennem lappangó sirokkó-malária, a testi ki-merültség, aztán az öngyilkos rémes látványa tönkretett. Vegre dadogva, nekem idegen, siket hangon meg tudtam szólalni:

— Ne vegye rossz néven meglepetésemet, nem ijedtem meg öntől, nagyságos asszonyom, de beteg vagyok. Aztán annyi rémes dolgot éltem meg ma, — mellettünk a szomszéd szobában egy halott fekszik, — öngyilkos... Kár, hogy bementem...

Az asszony csak néz és nem felel.

— Legyen nyugodt — folytattam — nem kell tartania kíváncsiságotól. Mit parancsol?

Szó nélkül fejét rázta.

— Egyedül hagyjam? — kérdeztem és föl akartam állni, de visszarogytam, elszédültem.

Tagadólag intett. Csak rám meredt, majd sürgető kíváncsisággal és kiemelt hangsúllyal kérdezte:

— Meghalt?

Nem értettem meg mindjárt az összefüggést.

— Igen.

És az asszony még mindig halkan, óvatosan, a szavakat egymástól elválasztva, sziszegte:

— Ilyen botrányt csinál a gazember... Agyonkompromittálhatott volna...

Nem tudom, milyen arcot csinálhattam, mert elvégre, akinek elmondom a történetet, rögtön tudja, hogy van összefüggés az öngyilkos és a hölgy között, — de én csak most értettem meg. A nő pedig folytatta:

— Nem hittem, hogy megteszi... Kicsavartam volna kezéből a revolvert...

És csak most vette észre, hogy fölösleges dolgot árult

el, — kissé zavarba jött, elpirult, amint még elpirulni sohase láttam: mintha nyakából lassu-lassu hullámokkal emelkedett volna a vér az ajkig, az orrig, a szemig, végül előntötte a hajatövét.

— Elárul? — kérdezte halkán. — Itt vagyok. Mikor a lövés eldőrdült és láttam, hogy vérzik az a gazember, — (ma'd gyűlölettel javította ki magát) — az a számár, a csöngettyühöz szaladtam és csöngettem. A csöngettyü hangjára magamhoz tértem és kiszaladtam, hogy ott ne érjenek. Eltévesztettem. Ide rohantam be. Aztán már nem mehettem ki, mert jöttek.

És mindezt egyformán halk és figyelő hangon mondta el.

— És miért? — dadogtam végre.

Az asszony vállat vont.

— Féltékeny volt, — és ilyet tenni! A hirem, a családom... Különben öntől függ, uram... Elárul? — kérdezte egyszerre egész élesen és kihívóan.

Szinte magam előtt látom reszkető, hadonázó kezemet, amint fölemeltem és odamutatok:

— Mossa meg a kezét... véres...

Lábujjhegyen a mosdóhoz lépett és — sohase felejttem el — megszagolta a szappant, mielőtt használta.

— Ibolya... francia szappan, — konstataulta és rám nézett.

Mikor aztán megtörölte a kezét, hozzám lépett és felém nyujtotta jobbját:

— Köszönöm.

Önkéntelenül a kezére néztem és a vörös hely most különösen fehér volt. Észrevette pillantásomat, szinten odanézett és ekkor — emlékszem — citálni akartam:

— A vér különös folyadék.

De ebben a pillanatban mintha homlokomat, szememet, arcomat egy véres hullám öntötte volna át, minden sötét lett és én elveszítettem eszméletemet.

Mikor magamhoz tértem, már világos volt a szobában. A divánon feküdtem, fejemen borogatas, előttem egy széken ült az asszony, jobbával halántékomat vizsgálva. És barátságos érdeklődéssel kérdezte:

— Jobban van már, ugyebár?

Egy félóra múlva eltávozott. Előbb megnéztem, jár-e valaki künt a folyosón. Észrevétlenül jutott szobájába, de mielőtt elment, ideadta zsebkendőjét. Véres volt.

— Tegye el számomra, nem akarom eldobni, se kimosatni, de otthon se tűrhetem. Talán jön idő, hogy vissza kérem. Addig ne ösmerjen rám, ha találkozunk.

Hát természetes, hogy megfeledkezett a véres zseb-
kendőről, amely még most is nálam van. Illatos brüsszeli
esipke, nagyon hercig mintával. Gergely István.

SOUS LA FENÊTRE.

I.

Csöndes estén az utcádba
Tévedett be lábam,
Ablakodból fény sugárzott —
Sokáig ott álltam.

Ha még egyszer, csak még egyszer
Fölvivnál egy szóra, —
Csak egyetlen ölelésre,
Egyetlen egy csókra.

Pedig egykor ajakamon
De sok csókd égett —
Álmodásba vész? karommal
Ringattalak téged.

Aranyhajad elborított
— Átfogott a mamor —
Mért nem is lett szemfödelem,
Az a fényes sátor.

II.

Forró vágyak lángja éget —
Egyszer még ölelni téged
Ugy mint egykor, hajdanán —

Morajlott a tenger habja
Olasz égnek hunyó napja
Bibor fényben szállt alá.

Ajkad ajkamat kereste
Rank borult a csöndes este,
A megszentelt nagy magány.

Édes — kettős, nagy magánya
Szivem már hiába várja
Emléke maradt csupán...

Gróf Vay Sándor.

Ha más nem akad . . .

Irta : **Gottier Lajos.**

I.

Az egész vármegye egymásnak szánta őket. Barátos Géza már évek óta mindennapos volt a Gabróczy kurián. Ámbár Tessza és a férfi közt olyan félig meghitt, félig pajtáskodó tónus uralkodott, s ebből bajos átcsapni a komolyabb, érzelmes hangba, amely, rendes körülmények között, meg szokta előzni a mátkaságot.

Az érdek mind a két részről ki volt zárva. Gabróczy Tesszának is ép úgy meg volt a maga ezer hold földje, mint Barátos Gézának. A férfi egy évi házasság után vesztette el a feleségét, aki őt általános örökösévé tette. Nagy bosszuságára a kiskenderesi Kendreőyeknek. Ezek aztán mindenáron Amelit, az ifjabbik lányukat akarták a nyakába varrni. Gondolván, hogy ami elveszett a réven, megkerül a vámon. Csakhogy Barátos nem igen akart belemenni a dologba. Elég egy sütetből egy lepény. Szivesebben taposta a földet a szép Tessza körül.

Korra is jobban egymáshoz illettek. A huszonkét éves fekete szemű jukker leány és a harmincötéves javakorbeli özvegy magyar, akinek vastag szôke bajuszába itt-ott már ezüst szálak szövődtek.

Kendreőy Ameli meg éppen, hogy a tizenhetedik évét töltötte be. Tizennégyéves volt, mikor a testvére, Barátosné meghalt.

Hát, elég az hozzá, hogy Tessza és Géza meglehetősen állhatták egymást. Anélkül, hogy szerelemről lett volna szó közöttük.

A férfi biztosra vette, hogy a leány hozzá megy, ha megkéri. De azért nyugodtan várt, (maga sem tudta mire), mint akinek rendben van a szénája. Tessza is biztosra vette, hogy ez a megkérés be fog következni, s körülbelül tisztában volt vele, hogy nem fog kosarat adni neki. Kicsit ugyan bántotta a hiúságát, hogy az ember késik a vallomással. Emellett azonban nap-nap után találkoztak és cimboráltak. A lány szüleinek nem volt kifogása a dolog ellen.

Balmáson kevés az uri család. Az a kevés meg összetart. A férfiak ittak nagyokat, kártyáztak és pipáztak. Amint

falun szokás. Be-bejártak a megye székhelyére, vásárok és megyegyűlés alkalmával. No meg a bálokra. Gabróczyék portája központja volt a vidék dzsentri urainak. Tesszánál nem volt hiánya az udvarlókknak. Ő azonban elég röviden bánt velök. Nem haragudtak érte. Tudták, hogy Barátosnak előnye van mindenik fölött.

Kár, hogy ez az ember egy kissé elhanyagolta magát. Csak úgy járt mándliban és csizmában, mint a legtöbb fa'usi magyar. Senki sem ösmerte volna meg benne az egykori «fess» huszárt, aki 120 ezer forintot vert el Bécsben egy év alatt, míg az önkéntességet kiszolgálta.

II.

De hát semmi sem tart örökké. Egyszer csak Barátos Géza is ráadta a fejét, hogy beszél Tesszával.

Ugy történt, hogy Gabróczyéknál nagy névestét tartotak. A házikisasszonynak volt neverapja. Ott volt minden épkézláb ember a vármegyéből. Éjfél tájt, mikor egy végtelen vacsora után, a kedélyek már elérték a legmagasabb fokot, Barátos Géza egyet sodorított tömött szőke bajuszán, s azt gondolta magában, hogy: «Most vagy soha!»

Tessza leült pihenni a kis oldalszobába az ablak mellé. Kifáradt a sok kínálgatásba és fekete kávé főzésbe, a korhelyeknek. A harmadik szobából a mulatók zaja, zürzavaros hangos, éneklés, pohárcsengés hallatszott át hozzá. A lány két kezét ölében összetéve bámult maga elé, élvezve az édes semmivét, amikor Barátos megjelent előtte.

— No mi az? Megunta a kvaterkázást, hogy ott hagyta őket?

— Nem én, hanem magát keresem.

— Engem könnyű megtalálni. A lány mosolyogva nézett rá . . .

Ez igen bátorító kezdet volt ahhoz, amit a férfi akart neki mondani.

És amint ott ültek ketten, elszigetelve a társaságtól, Barátos röviden, keresetlen szavakkal adta elő szándékát. Nem olyan lángoló szerelmi vallomás volt, amelyenről legtöbb leány álmodozik, egy-egy lázas, báli éjszaka után, hanem komoly, becsületes házassági ajánlat.

Tessza nyugodtan végig hallgatta, mialatt a férfi ültében kissé előhajolva, az izgalomtól kipirult arccal nézett szeme közzé.

A lány pár pillanatig késett a válaszszal, aztán beszélni kezdett.

(Én nem tudom mi jutott eszébe? Nyilván megszállta a pajkosság ördöge.)

— No hallja! — szólt és bizonyos kacérsággal féloldalt hajtotta érdekes, szép fejét — no hallja! ez hamarabb is eszébe juthatott volna!

A férfi elnevette magát.

— Jobb későn, mint soha.

— Csak azért mondom, mert az öregekkel éppen a napokban határoztuk el, hogy a telet a fővárosban töltjük.

— És micsoda befolyással van ez a dologra?

— Hiszen, tulajdonképpen nincs rá közvetlen befolyással, de... azért mégis...

— Mégis?... Kérdőleg nézett rá. A lány mintegy hirtelen elhatározással kezdett beszélni.

— Tudja... őszinte leszek magához. (Jaj! az emberek olyankor rendesen kellemetlen dolgot szoktak mondani, amikor úgy kezdik, hogy! «Őszinte leszek.» Gondolta a férfi!)

— Hát én azt hiszem, hogy a nagy szerelem nem öli meg magát értem. Én is úgy vagyok magával. Mi kölcsönösen tiszteljük, becsüljük egymást, és talán meg is szoktuk azt a gondolatot, hogy férj és feleség leszünk. Lehet, hogy egész jó hazasság lenne a mienk. Mind a ketten «jól jár-nánk egymással.» De... azért én azt gondoltam, hogy mi megkapjuk egymást később is. Ha maga már eddig várt a megkéréssel, nem fog valami nagyon cpedni a gyors válasz után sem. Mi most fölmegyünk Pestre, a telet ott töltjük s ha maga azalatt mást nem gondol, és... ha nekem azalatt más nem akad — kérem! ne értsen félre — ha nekem ezalatt olyasvalaki nem akad, aki minden boldogságát abban fogja remélni, hogy én legyek a felesége, s aki iránt én is többet fogok érezni a tisztelet és becsülésnél, akkor tavasszal a maga felesége leszek. Jó lesz?

A férfi vállat vont és a két kezével olyan csodálkozó mozdulatot tett, mintha azt akarta volna mondani, hogy: «Na! ilyet se halottam meg!»

A lány lángoló arccal tette kezét a vállára és gyorsan szólt:

— Kérem! ne mondjon még semmit. Nem szabad azt hinnie, hogy én magát most kikoszaroztam, vagy, hogy kicsinylem. Minden utógondolat nélkül kell vennie, amit mondtam. S úgy válaszoljon rá.

A férfi megpödörte a bajuszát.

— Nos! Beléegyezik?

— Legyen.

Tessza kezét nyujtott neki.

— Köszönöm, hogy megértett. Mi addig is a régi barátságban maradunk. Ez természetes. Most pedig menjünk be a többiekhez.

Karöltve léptek az ebédlőbe. Ott a hangulat tetőpontját érte el. Kurdy Géza remek bariton hangját éppen azt énekelte, hogy:

Pörge molnár Julis lánya

A menyasszony-táncot járja

Sötét buvál, banattal a szívében . . .

A cigány halkán kísérté . . .

III.

Gabróczynak volt egy vén kisasszony nővére a fővárosban. A «tanti» sokat betegeskedett, s a háziorvosa, hogy legalább egyelőre megszabaduljon a szekaturáitól, elküldte telére üdülni a Rivierára.

Ennek üresen maradt villájába hurcolkodtak be Gabróczyék.

Tessza nevét akkoriban sűrűen közölték a lapok a báli tudósítások hasábjain.

A biztos föllépésű, elegáns jukker leány ott volt mindenütt, ahol a «társaság» megfordul.

A bölcsődebálon történt, hogy szupirozás közben, mi alatt Tessza körül egész raj gavallér tanyázott, a lánynak minden apropos nélkül, otthon maradt lovagja jutott eszébe.

— Vajjon mit csinál most Barátos? Bánkódik-e utánam? (Hiaba jól esett volna neki az a tudat, hogy: igen.)

Abban a percben . . . álom-e, vagy valóság?! . . . Barátos Géza mosolyogva hajolt meg előtte.

— Na de il,et! A lány fülig pirulva csapta össze két kezét. Hát magát mi jó szél hozta ide, Géza?

— Hogy mi jó szél hozott ide, azt majd elmondom.

Tessza lovagjai kíváncsian néztek meg ezt a napégett, falusi magyart, akinek megjelenése, a lánynak arcába kergette a vért.

— Mama, kérlek, a bukétomat itt hagyom. Szeretnék egyet járni a teremben Barátossal. Az urak megbocsátanak egy percre . . . Aztán se szó, se tartomány, karját a férfi karjába öltve, ott hagyta az elámult kompániát.

(Nem! soha sem hittem volna, hogy ilyen változáson

mehessen valaki keresztül! Így Tessza mialatt titokban végig mustráltost, Baráta kinek izmos tagjain a frak ideálisan feszült meg. Szinte hihetetlen, hogy ez az a bálmosi csizmás magyar!)

— Hát minek köszönhetjük ezt a váratlan meglepetést?

— Tudja nagyon meguntam magam odahaza. Még aztán Kendreőyék is feljöttek Pestre, (Tessza fehér arcán egy árnyék suhant keresztül) alig maradt otthon valaki.

— Ugy? . . .

(Egy nem létező ásitást nyomott el a legyezőjével.)

— Még egyet . . . (A férfi keményen szembe nézett a leánynyal.) Eszembe jutott az is, hogy maga tulajdonképen egy kicsit röviden bánt velem. Engem nem a gólya költött! . . . Én is azt gondoltam magamban, hogy szerencsét próbálok. Hát ha akad nekem is más? . . . Nem mondom, hogy külömb, mint maga . . . (Finom maliciával mosolygott) Tessza idegesen nevelett.

— Maga nagy gyerek!

Majd rövid szünet után hozzá tette:

— Kérem, vezessen a helyemre.

Ott aztán Barátos meghajtottta magát és sarkon fordult. Bement a buffeibe. Tessza egész éjjel nem látta őt többet.

A társaságot egy csöppet sem lepte meg, amikor pár hét múlva híre járt, hogy Vinczelly Miklós huszár főhadnagy, cs. és kir. kamarás megkérte Gabróczy Tesszát. Ugy mondták, hogy már nemsokára jegyet is váltanak.

Ő volt a legkitartóbb a lány lovagjai között. Amint először találkozott vele a jégen, azonnal rabja lett Tessza okos, sötét szemének.

Amolyan társaságbeli *comme il faut* ember volt, mint a legtöbb huszár, akinek nyalka bajusza és csengő bongó sarkantuja van. Tessza és Barátos futólag találkoztak néha a parketten *Par* szót váltottak, aztán ment mind a kető a maga dolga után.

Barátos eleintén volt egy néhányszor a házuknál is, de csak a hivatalos zsurok alkalmával. Akkor is inkább Kendreőy Amélivel foglalkozott, az egész csinos leánya nőtte ki magát.

Az igazat megvallva a mi Géza barátunk unta egy kicsit a fővárost S ha az álszemérem vissza nem tartja, már régen hátat fordított volna az ottani farsang örömeinek.

Így aztán — jobb multság híján — Améli lovagjául szegődött.

Persze Kendreőyék szívesen vették s titokban reménykedtek.

Igy álltak a dolgok, amikor egy derűs januári napon, Barátos szembe jött Gabróczyékkal a korzón. Tessza — csodálatosképen — egyedül ment elől. A szülei utána jöttek.

A férfi nem kerülhette ki őket, s minthogy a lány már messziről mosolygott rá, hozzá csatlakozott.

A sötétkék, prémes kosztüm kívánatosan érvényesítette Tessza sugár, telt alakját.

A lány, minden bevezetés nélkül, könnyed, fesztelen hangon kérdezte:

— Nos? akadt-e más?

— Ohó! Azt előbb én kérдем magától. Maga jött fel hamarabb Pestre.

— Nekem . . . akadt.

— Derék.

Pár percig szótlanul haladtak egymás mellett a Kossuth Lajos-utca aszfaltján. A férfi törte meg a csendet:

— A kamarás?

— Igen.

— Gratulálok!

— Kérem . . . még nem válaszoltam neki. De most magán a sor. Akadt-e magának más?

Feszült figyelemmel leste a választ a férfi ajkáról.

— Igen.

A lány erőltetve mosolygott.

— Külömb mint én?

— A mint vesszük.

— Améli?

— Igen.

Pár percnyi szünet. Az utcasarkon egy kis leány ibolyát tart feléjük. Tessza halkán, csaknem rekedten kérdezte:

— Szólt már neki?

A férfi kiegyenesedett és minden szótagot külön hangsúlyozva, büszkén válaszolt:

— Ha szóltam volna neki, akkor már a feleségem lenne. Ő nem várja, míg más akad . . .

Annyi szemrehányás volt a hangjában és tekintetében, hogy Tessza lesütötte szemeit. Egyik sem szólt egy darabig. Végre Barátos megemelte kalapját.

— De nem zavarom tovább magukat. Itt elválunk.

— Kérem . . . ne hagyjon itt. És bocsásson meg ne-

kem. Könyes szemekkel nézett rá. A nő teljesen megalázkodott a férfi előtt.

Mire a Haris-bazárhoz értek, Gabróczyné ijedten rántotta meg a férje karját.

— Jesszusom! Ez a leány megbolondult! . . .

Tessza és Barátos szorosán egymáshoz simulva, karöltve haladtak előttük . . .

AHOL OLCSÓ A MÁRVÁNY. Zalaegerszeg város

közgyűlése kimondotta, hogy ő nem sokat teketóriázik a hazaárulokkal. A közgyűlési teremben márványtáblát állít, a márványtáblába pedig belevéseti mindazok nevét, akik a jelenlegi hazaáruló kormánynak valamiben segédkeztek.

Ne tessék kacagni az ötleten, mert megérdemli, hogy a gazdáját a legőszintébb csodálat hangján érje az üdvözlés úgy az alkotmányvédelem, mint a hazaárulás részéről. Mert mégis találékony elmére vall, hogy most, amikor az alkotmányárulókkal szemben a válogatott gorombaságokból kifogyott a haza, amikor a záptojásosítás olyan mindennapi dolog, hogy még a megyefőnökök sem veszik komolyan, akkor egy olyan eredeti alkotmányvédő eszközt találjon fel valaki, aminő még nem volt sem Kassán, sem Kolozsvárott, avagy másutt. A márványon kipellengérezni azokat, akiknek politikai vállalása nem vág össze azokéval, akik falra festett akasztófákkal akarják megmenteni a hazát.

Igazán bámulatos ötlet! Eddig a márványtáblákba csak azok nevét vésték bele, akik jobbra vagy balra lendítettek valamit a haza sorsán. Belevésték továbbá azon neveket, amiket amugy elfelejtett volna emlegetni az ember egyszerűen azért, mert sem jót, sem rosszat nem tudott róla.

Aztán a márványtáblák voltak azok a kitűnő valamik, amik elárulták, hogy ez a közvagyonból épült ház X. minisztersége, Y. főispánsága alatt, N. N. tervei szerint épült annó akkor, mikor ez és ez az ur volt a titkár, az elnök vagy a

jegyző Micsoda öröm volt az illetőknek olvasni ezt az örök dicsőséget zengő márványtáblát.

Most fordult a világ. A falba illesztett történelem márványlapjáról azoknak a neve fog levigyorogni az olvasóra, akik a jelenlegi darabantkormányának segédkeztek. Például főispánt installáltak, kezet fogtak vele, nem mondták rá ki a társadalmi bojkottot, akik elmentek a disznótorára, akiket névnapra hitt, akik végrehajtottak valami rendeletet, ha mindjárt kutyakötelességük volt. Akik hivatalt vállaltak vagy isten tudja miféle módon árulták el a hazát Zalaegerszegen.

A tábla már készül. A kőművesek faragják a falat, ahova beillesztik. Nagy tábla lesz ez, akkora, hogy ráfér majd egész sereg név. Ha készen lesz, leleplezik ünnepi beszédek és ódák kíséretében. No, most már kinék a nevét írják fel felsőbb? Ki lesz az a fórum, aki hazaárulási ügyekben dönt? A polgármester ur? Az nem lehet. Megharagszik a szabójára s felvéseti rá a nevét. A szabója hiába felebbez, a márványt nem lehet kiradirozni. A közgyűlés? Ez is bajos, mert nem tudják mindig egyhangulag kimondani a hazaárulást, a kőbevésetést. Megfelebbezik, dönt benne a megye, aztán a miniszterium. Ez pedig nem lesz mindig igazságos döntés.

A zalaegerszegiek úgy oldják meg a dolgot, hogy alakítanak pellengér-bizottságot, mely első és utolsó forum lesz a hazaárulási ügyekben. Mikor egy név belevésetik a márványba, utána leleplezési ünnepély következik, amelyen leszidják az illetőt prózában és versben, majd záptojásokat vagdosnak a táblához. És ez így megy, amíg csak egy tenyérsnyi hely lesz a márványlapon. Mert ott, ahol a hazaárulók neveit márványba vésetik, ott mindenki siet, hogy a neve mihamarabb márványba kerüljön. A zalaegerszegiek ártatlan mulatságán pedig ne tessék kacagni. Amikor már ilyen eszközökkel kell menteni a hazát, ott már vagy a hazának szállott le az értéke, vagy a márványnak.

LIPÓT KIRÁLY DALA.

Voltam bohó, mint annyi ifjú,
S voltam ledér, mint annyi agg.
Nappal király a belga népen
És este Párisban lovag.
Magasztal sok királyi tettem,
Többek közt, hogy Cléót szerettem
A hírem hordta kábel és a drót:
Lipót, öreg Lipót!

Karcsu Cléo ma, holnap Annie
Aztán Musette, a kis molett —
Vidám, kalandos éveimnek
Egyszerre mégis vége lett.
Zsémbelt a kedves nőm s a népem
S fehér szakállam bárha téptem,
Szakíték a cocotte-i nemmel
S királykodám szakértelemmel.

De víg, kalandos éjszakáim
Sirattam, én szegény, sokat
A csipkeszoknya drága titkát
És a parfümös csókokat.
S amiket rólam énekeltek
Bohó dalok körülöleltek
Fülembé zsongták azt a régi szót:
Lipót, öreg Lipót!

Reggel temettem nőm, s ebédig
Elkergetém a lányomat,
S még az nap este, pontba hatkor,
Párisba vitt a gyorsvonat.
Éjtélre orfeumba mentem
A drága nőkhöz átüzentem:
Itt van Lipót, és sebtivel
El mindeniknek jönni kell.

De Annie egy négust becézett
 S Musette egy indo-herceget
 Cléo erkölcsös útra tévedt
 S csupán egy khánt szeretgetett
 Ifjú volt, pénzes volt a párja —
 Így lettem egy nap özvegy, árva,
 Rám mind csak gunyolódva szólt:
 Lipót, öreg Lipót!

Elűzni búmat homlokomról:
 A csörgő sapkám feltevém,
 És addig mentem, mendegéltem,
 Amíg a párom meglelém.
 S habár a sajtó nem magasztalt,
 Lipót ügyes, Lipót tapasztalt,
 Ha szeretőt nem is, de végül,
 Talal, ki eljő feleségül.

Nőm persze ifjú s persze pajzán
 A haja szôke, szeme kék
 Tüzes a karja és az ajka,
 De csókom neki nem elég.
 Együtt örök gyönyörben élünk
 Szerelemről sokat beszélünk
 Bar elborúlva ő s aggódva szólt:
 Lipót, öreg Lipót!

Én hetven éves, ő erényes,
 Örül nekünk a nép nagyon.
 Utóddal lepte trónomat meg,
 Egy rózsaszínű hajnalon.
 Kacagva szól a dal ma róla
 Hogy hozzánk is betért a g... a
 De jaj, az is kacagva szólt:
 Lipót, öreg Lipót!

K ó c z.

Egy herceg életéből.

Irta: Abádi Imre.

Vadászaton volt a fiatal herceg. Ekkor találkozott vele legelőször az erdő mellett vezető kocsin és rajta felejtette szeméit.

Olyan volt, mint egy duzzadó, buja rózsza, melynek egymáshoz simuló, husos szirmait a harmat csókolta széjjel nagy, hatalmas rózsává. Olyan volt, mint egy biborpiros rózsza, melyet harmaton és napsugáron kívül még nem csókolt meg, nem érintett meg semmi.

— Honnan került ez ide? Ki nevelte? Ki gondozta? Ki óvta a vihartól? . . . Övé a nagy gazdag határ, az erdő, a rét; a merre lelke vágyik, arra jár. Milyen üde, ringó! A hajánál csak a szeme feketébb . . .

— Nagyságos urfi, csak a tenyerét mutassa! Megmondom, van-e babája; boldogság vár-e rá, vagy bánat . . .

És a herceg mind a két kezét mutatta, nyujtotta mind a két karját . . . ölelésre. Láztól égő, pihés, fehér arca hozzásimult a rózsza kissé hideg, bársonyos arcához, melyet hirtelen tüzes, vad pír öntött el és úgy remegett egész testében, mint az a gyöngé rózszaág, melyre a fáradt madár csapott le üldözője elől.

Ez az erdő mindent tud; ez mindent látott. Miért is nem tud ez az erdő beszélni! Itt állok a vén, komor, százesztendős fák alatt. Ugy szeretném őket hallani, úgy szeretném, ha mesélnének valamit arról a nagy, igazi szerelemről. De nem szólnak semmit, csak sötétlombos ágaikat alig hallható recsegéssel, mély sóhajtással bölintgatják, a miből én csak ezt vélem hallani, nekem úgy tetszik, mintha ezt susognák: mi mindent láttunk.

Itt várta a fiatal herceg a legszebb rózsát, a bajadérák legszebbikét, a ki mindig eljött tüzes ajkával, éjsötét hajával, melybe a herceg beletemette forró homlokát. Mindig eljött és mégis szívének minden lángolásával, az első ölelés vágyának legyőzhetetlen erejével várta mindig és mégis hevesebben kezdett dobogni, remegett a szive, ha késett. Pedig jött.

Jött, mikor az estipir, a nap utolsó sugara is elveszetta belemerült a hatalmas folyó hullámaiba. Hirtelen feltűnt a fordulónál. Az erdő érthetetlen zenéje kísérte. Elsuhant az erdei virágok mellett mintha ezeket is elbűvölte volna, mintha a virágok kelyhében szunnyadó szerelmet lobbantotta volna fel: mikor ezer kis ponton gyúlt ki a pázsit.

A kastély virágos udvarán már csönd van. Mindenki alszik, a vendégek is: a parfümös csinált-virágok, kik közül talán az egyik a hercegről álmodik, a ki éppen most halad lassú léptekkel a kapu felé. A kapus, — a kinél csak azok a vén erdei fák tudnak többet, — lélekzetét is visszafojtva, reszkető kezekkel nyitja ki a kis oldalajtót. Jaj neked kapus, ha nem tudnál uralkodni a szádon! Nem szívnál akkor finom szivarokat. De a piktor fiadnak — a kire olyan büszke vagy — se küldhetnél egy fityinget se. Festhetne akkor itthon csinos cégtáblákat, meg holmi apróságokat, mint a tanító fia, a miből isten tudja, mikor mehetett volna Münchenbe.

És hányszor cipelt az erdőig csomagokat, hányszor nyitotta ki a kaput, hányszor! A herceg pedig kisurrant rajta, mert jött valaki, az a csodaszép valaki drága, suhogó selyem ruhában, brilliáns függőkkel, ragyogó hajékkal. Igazi gyöngyfűzér gyönyörű nyakában. Mámoritó, ellenállhatlan varázserejű sugárözönt lövelt különös fekete szeme, mintha a nyári éjnek minden csillaga tükröződött volna benne.

Istenem, hogy ez a szerelem örökké nem tarthatott! hogy rombadőlt, hogy szertefoszlott a gyönyörű kép. Milyen könnyörtelen, vagy inkább udvariatlan az élet. Sokszor megvetéssel szeretenénk elfordulni szivtelenségeitől.

Egy csöndes, langyos estén ismét eljött, mint rendesen, neszlelenül. És nem talált ott senkit. Senkit. És várt, de hiába. Másnap szintén várt, de a herceg helyett a kapus jött. Üzenetet hozott.

Hófehér párnákon fekszik a herceg. Minden pirosság eltűnt ajkairól és fájdalmas vonások láthatók halvány arcán. A kitárt ablakokon mindig újabb és újabb illatáramlatot és mint valami édes, halk zenét, olyan csöndes, altató zsongást hajt be a fuvalom. A virrasztók éber figyelemmel lesik minden intését. A pamlagon egy szomorú asszony ül. Az orvos odaállt mellé és egészen halkán susog valamit, valami megnyugtatót.

A beteg felemeli a kezét; mondani akar valamit. Oda-hajolnak.

— Semmi, semmi . . . Egészen jól érzem már magamat . . . holnap talán fel is fogok kelni . . . Semmi . . . menjetek nyugodni . . . maga is — szolt az ápolónőnek — Aludni akarok . . .

Az orvos, aki a jövővel legjobban tisztában van, örömet szinelve, az előbbi susogó hangon folytatja:

— Ugye, ugye . . . Mondom, minden órában javulás észlelhető . . . Most már csak föltétlen nyugalom. Hisz a krizisen túl van, a sebláz alábbhagyott . . .

A herceg egyedül maradt.

— — — — —
És jött a Rózsa, a kinyílt, buja, csodaszép, nagy Rózsa. Óvatosan lépett az ágyhoz. Odahullt gyöngéden a herceg keblére és amint megcsókolta kihült, vértelen ajkát, forró cseppek hulltak halvány arcára. Ez volt a Rózsa könnye. Azután lassan kiszökött a szobából, de a fehér párnán ott maradt valami: egy sötét biborszírom — egy fekete hajfürt.

Egy pillanat és már az udvart is elhagyta. Ment, csak ment. Maga se tudta, hogy hova, vagy miért. Mintha valakiért futott volna, de folyton gyorsabban és mikor elérte az erdőt, egy nagyot sikoltott, mitől a közeli fákon alvó szárnyasok felriadtak és suhogva, bűgva csaptak másfelé. Drága selyemruhája beleakadozott egyik-másik cserjébe. Rá se hederített, csak ment, keresztül a hidon, de nem ugrott bele a folyóba. Nem, csak ment és végre egy undok, piszkos sár-tengernek vetette oda magát, mely dobálta ide-oda. A gyönyörű rózsa úszott, úszott a felületén, míg a piszkos hullámok össze nem csaptak fölötte, míg el nem merült.

EGY POFON TÖRTÉNETE.

Miklós c á r: Sajtószabadságot adok Oroszország népének.

Vladimir nagyherceg: Ha téged ez mulattat, tessék.

Miklós c á r: Alkotmányt adok Oroszország népének.

Vladimir nagyherceg: Bon.

Miklós c á r: Általános választói jog is lesz Oroszországban. Imádni fognak engem a milliók.

Vladimir nagyherceg: Bánom is én.

Miklós c á r: Földet osztatok ki a parasztok között. Már ki is adtam a parancsot. Van a Romanov-családnak elég.

Vladimir nagyherceg: Földet? A mi földünket? (Pofonüti a cárt, mint az minden lapban olvasható.)

A szabadjegy.

— Humoreszk. —

Írta: **Lars Dilling.**

Szinte kábultam a büszkeségtől, de hisz volt is okom rá: a darabom fényes sikert aratott. Egyik előkelő napilapnak voltam a munkatársa, mint s journalista és író mindegyik színháztól két szabadjegyet kaptam. Képzelve: minden este hat jegy állott rendelkezésemre. Hát nem lehettem büszke?

Mikor fiatal diák voltam, gyakran mély csodálkozással tekintettem le az olympusról — a mennyezetre festett kürtös angyalok szomszédságából — a földszinten üldögélő boldog halandókra. Es végre én is egyike voltam azoknak. Sőt, még hozzá én nem is egyedül ültem, hanem vagy egyik barátomat, vagy egyik barátnőmet vittem magammal. A többi színházba pedig mindig másokat küldtem és így minden este öt-hat embert boldogítottam. Nagyszerű. Kiszámítottam, hogy ha naponta eladnám jegyeimet, éppen annyit keresnék, mint egy képviselő. Természetesen nem voltam ilyen buta, azaz nem készpénzért adtam el, hanem valóságos cserekereskedést folytattam jegyeimmel és így egy egész sereg kényelmes és hasznos dolgot szereztem magamnak, mint például: szivarokat, szerelmet, felsőinget, keztyűket, barátokat, cognakot és sok más egyebet.

A ki jó helyre akart szert tenni, az csak hozzám fordult.

Nem egyszer történt meg, hogy az utcán egy fiatal úr — akire csak nagyon homályosan emlékeztem és akivel csak egyszer, a bemutatkozás alkalmával beszéltem — hirtelen, egészen bizalmasan karonfogott, becipelt a legközelebbi vendéglőbe és mikor már megitatott velem néhány pohár spanyol bort, megtudtam, hogy a lakoma egy pár szabadjegyembe kerül.

Idősebb hölgyektől — akik kézimunkával foglalkoztak — gyöngéd levélkéket kaptam és karácsonyfelé elhalmoztak mindenféle himzett és kötött tárgyakkal. Elénk cserét folytattam egy borkereskedővel és egy férfiruhaüzlet tulajdonosával is. Fiatal leányok akik varrodákban és szivarosboltokban voltak alkalmazva — mosolylyal és kézszerítással honorálták a szabadjegyet.

De kezdtem a dolgot unni. Különösen egy nyelvtanítónő vitte tulságba a hála lerovását. Gyümölcsös-tányérokkal, teakészlettel és poharakkal meg egyéb porcellántárgyakkal halmozott el. Ugylátszik, hogy még mindezzel nem vélte leróva háláját, mert egyszer két óriási virágvázát küldött és arra kényszerített, hogy az íróasztalomra helyezzem, hogy mindenki lássa. Ezután küldözdette még csak azonban a különféle porcellán tárgyakat. Ez azt hiszi, hogy egy díszműüzletet akarok nyitni, gondoltam magamban. De végre tisztába jöttem a dologgal. Ugyanis francia órákat adott egy porcellánkereskedő leánynak, aki holmi dísztárgyakkal fizette a tandíjat.

Az első kellemetlenséget szabadjegyeim ezekkel a porcellántárgyakkal okozták. Oh, mit fogok még megérni, mit fognak ezek még nekem okozni!

A kellemetlenségek sorozata a háziasszonyommal kezdődött, aki, mivel a hatodik sorban kapott helyet, szörnyen megsértődött.

Ezen estétől kezdve minden reggel hideg kávét kaptam és tizenötödikén fölmondta a lakást, amikor mintha azt morogta volna, hogy ő nincs hozzászokva a szobaurak általi mellőzéshez. Hiába excuzáltam magamat, hiába vicceltem, kérlelhetetlen maradt. Tehát másik lakást kellett keresnem. Betettem az ujságba egy hirdetést, amire egy egész halom ajánlat érkezett.

Özvegy asszonyok «csinos szobákat» ajánlottak minden kényelemmel és pianó használattal. Egy nagy lakást bérlő kishivatalnok pedig azt ígérte, hogy családtagnak fog tekinteni és olyan bánásmódban fog részesíteni, mintha a saját fia volnék. Nyugdíjas özvegyek csábítóbbnál csábítóbb ígéreteket tettek.

Megkezdtem tehát a látogatásokat. Futottam lépcsőkön fel, lépcsőkön le, akár csak egy levélhordó és végre egy lányos özvegnél révbe jutottam.

Itt igazán nagy kényelem uralkodott. A szoba gyönyörűen volt butorozva; tele virággal, csecsebecsékkal, párnácskákkal.

Mikor beléptem, a mama éppen egy walzert játszott a zongorán, míg leánya, egy ragyogó tiszta arcú szépség, a festőállvány előtt ült és egy aquarell-képen dolgozott. Később mikor közelebbi érintkezésbe jöttem vele, megtudtam, hogy az arcát is festi.

Nagyon hamar megegyeztünk. Én csak kényelmet, barátságos bánásmódot óhajtottam és ezt meg is találtam. A kisasszony szíve, mint egy nagy edény, telve volt forró, tü-

zes érzelemmel, melyből mindenkire, a ki csak közelébe jött, egy egész vederrel zúdított. Alig laktam náluk egy rövid ideig, én is megkaptam a forró zuhanyt.

Egyszer, mikor az esthomály a szobára borúlt és a mama zongorázott, szorosán egymás mellett ültünk a ságópálma mögötti pamlagon. A kályha fénye némileg ellensúlyozta a folyton növekedő homályt. A szobában olyan meleg volt, mint a ságópálma hazájában. Szédülni kezdtem és csak akkor jöttem magamhoz, mikor a lámpát meggyújtották. A vállamon egy fehér foltot vettem észre, amit a menyasszonyom finom rózsás arca hagyott ott.

Esténkint borozgattunk és boldogok voltunk.

Nem is gondoltam arra, hogy jegyeimmal együtt el vagyok adva. Később nagyon gyakran jártunk színházba. Csak az volt a baj, hogy sohse mehettem egyedül jegyessel. A mama mindig velünk jött és ennél fogva kénytelen voltam számára mindig egy helyet bérelni. Ez a körülmény az én jövedelmemet annál inkább nem növelte, mivel színház után rendszeren a legdrágább vendéglőben költöttük el vacsoránkat. Azelőtt, ha a premiérekre mentem, mindig egy ismerősömet, lehetőleg egy kereskedő ismerősömet vittem magammal, aki azután megvendégtelt. Most azonban a vacsorát, sőt még egy jegyet is fizetnem kellett.

Egy napon találkoztam néhány jegybarátommal. Már régen nem láttak és valószínűleg abban a reményben, hogy majd elárasztom őket potyajegyekkel, alaposan leittattak. Nekem délelőtt a kevés is megárt és bevallom, hogy különös jókedvvel és meglehetősen mámoros fővel tértem haza. Jövendőbeli anyósom úgy nézett rám, mint a kinek a foga fáj; a menyasszonyom pedig egy festett szent szűzhöz hasonlított. Nagyon lemondó és bánatos arcot vágott.

— Sok spanyolbort ittam, szóltam kedélyesen.

— Látom, mondta jegyesem melancholikus hangon.

— Az én vőlegényem nem járt a korcsmába, mondta a mama.

— Nekem sem volt kedvem elmenni, de két fiatal kamasz, hogy jegyet csikarhasson ki tőlem, erőszakkal bevonszolt.

Menyasszonyom szeliden hozzám jött és megcsókolt.

— Kedves barátom, annyi kellemetlenséget és bosszúságot okoznak neked ezek a jegyek! Szabadulnod kell tőlük. Én fogom ezentul kezelni és csak legjobb ismerőseink között fogom szótosztani. Mindegyik tisztességes ember; nem fognak vele visszaélni.

Ez igazán nagy áldozat volt tőle. Hálálkodva adtam át neki a jegyeket, melyekre sohasem gondoltam többé.

Azt tudtam, hogy a menyasszom jó családból való, de arról, hogy nagy rokonsága van, sejtelmem sem volt.

Néhány nap múlva seregestül jöttek a nénik, barátok, barátnők, unokanővérek és unokafivérek. Menyasszonyom könyvet vezetett a jegyekről és valamennyi mindig már jó előre le volt foglalva. Az én ismerőseim természetesen szóba se jöhettek; teljesen el lettek hanyagolva, amiért meg is szenvedtem. Barátaim folyton hidegebben köszöntöttek és bizony nem igen hívtak többet borozni. Az egyik ruhakereskedő se késett sokáig az utolsó tizenkét ing számlájával. A borkereskedő pedig megtagadta annak a vörösbornak a hitelezését, melyet menyasszonyomnak vettem, hogy erősödjék.

Ballerup kisasszony, a nyelvtanítónő meglátogatott bennünket. Utána egy hordár egy teljes porcellán mosdókészletet cipelt.

— Ezt azt hiszem használhatja, szólt mosolyodva mikor átnyujtotta.

Menyasszonyom igen hidegen köszönte meg. Láttam, hogy dühös. És mikor a nyelvtanítórő eltávozott, az én költségemre hordárt fogadott és visszaküldte. Azután bement az én szobámba és megkönnyebbült a szive, hogy az összes porcellán tárgyakat összetörhette. Csak a virágvázákat birtam megmenteni. Ezen vihar után jó ideig béke uralkodott. A jegyek ezentúl csak azt a kellemetlenséget okozták, hogy kénytelen voltam a város legtávolabb eső részébe is értük menni, mert a nénikék nagyon pontosan eljöttek ugyan a jegyekért, de sohasem hozták vissza és így az a veszély fenyegetett bennünket, hogy a többi rokonok megsértődnek, ha a jegyet kellő időben meg nem kapják. Egyszer nagyon felháborodva tálaltam menyasszonyomat. Festett arcán csak úgy folytak a könnyek. Távollétem alatt ugyanis a postás négy rózsaszínű levélkét hozott, melyekben fiatal barátnőim kérdést intéztek hozzám, hogy tényleg lejárt-e a potyajegyek ideje. Menyasszonyom kívánságára mindegyik levelet egy új borítékban visszaküldtem és ha találkoztam fiatal barátnőimmel, mindegyik úgy tett, mintha nem vett volna észre, némelyik azonban egy-egy mosolygó pillantást vetett reám, melyvel azelőtt álmaim várát világította meg.

Egy kis városban élt egy nagyon gazdag nagynénim, aki engem szemelt ki örökösének. Ez a gazdag nénim írt nekem, hogy a legközelebbi vasárnap megakarja nézni azt a darabot, melyről annyit írtak a lapok. Istenemre mondom, hogy nem volt zsupori és megbirta fizetni bármelyik helyet, de büszke volt, hogy velem, a kedvencével mehet és hogy

a szabadjegyet igénybeveheti. Levelét egy vasárnap délelőtt kaptam és rögtön befutottam menyasszonyomhoz, hogy tőle az illető színház jegyét elkérjem.

— Azt ma reggel elvitte az ezeredesné és a leánya. Már nyolc nappal ezelőtt ígértem nekik.

— De hiszen jól tudod, hogy nekem is szükségem van most erre a jegyre, mert ezt a darabot még magam se láttam.

— Erre nem is gondoltam. Különben még kapni jegyet.

— De a néni, aki annyira örült, hogy egyszer az én jegyeimmal is mehet?

— Ezt igazán nem álmodhattam meg. Miért nem írta meg előbb?

— Nem lehetne egy udvarias levélben az ezeredesné . . .

— Még csak az hiányzik! Egy olyan asszony, mint az ezeredesné! Nem, kedvesem. Sokat áldoztam már érted, mindig engedelmeskedtem neked, de ezt nem lehet. Soha sem fogsz arra rávenni, hogy egyik legkedvesebb rokonunkkal ujjat húzzak.

— Hát az én rokonságom semmi?

— Ah, istenem, hogy ilyesmit kell hallanom. Bárcsak sohse láttam volna ezeket a szerencsétlen jegyeket.

— Biz, én sem óhajtok egyebet, szóltam izgatottan és egyenesen a színházba rohantam.

Már az összes jegyek elkelték, csak néhány karzatjegy állott rendelkezésemre.

A néni a déli vonattal megérkezett. A pályaudvaron vártam. Kitűnő kedve volt; az arca csak úgy sugárzott az örömtől. Mikor a szálloda szobájába értünk, mély sajnálkozással adtam elő a tényállást, ami után az következett, amit sejtettem: szörnyű haragra lobbant. Az esti vonattal vissza akart utazni. Sohse kerüljek többé a szeme elé. Ne merészeljem átlépni a küszöbét.

Egyetlen szavára sem feleltem. Ki tud egy dühöngő asszonynak feleletet adni. Csöndesen vettem a kalapomat és elkotródtam.

Később megtudtam, hogy rögtön visszautazott és másnap megcsinálta a végrendeletét egy szegény unokahuga javára.

Egész vasárnap délután egy sörcsarnokban ültem és kedvetlenül iddögáltam. Meg se próbáltam, hogy valahol jegyet kerítsek, mert még a referáda megírásától is teljesen elment a kedvem.

Másnap az ezeredesné vissza küldte a jegyet. Egy levelet is írt, melyben kifejezte köszönetét, de legnagyobb sajnálatára nem használhatta, mert meghívást kapott egy ebédre, hanem maga heiyett a két cselédleányt küldte el, a kik állítólag nagyon jól mulattak.

Néhány nap mulva én is levelet kaptam a szerkesztőtől.

Végtelenül sajnálja, hogy a kritika megírását elmulasztottam. A többi szerkesztők csufolódásába még csak beletörődnék, de már a szerző is felkereste és szemrehányásokat tett neki, hogy a darabját agyonhallgatjuk. Különben hallgatásunkat nagyon is érti, mert megbízható forrásból értesült, hogy én a helyemre két cselédleányt küldtem. Hát ezek persze, hogy nem tudtak leadható kritikát írni. Ennélfogva szükségesnek tartja egy új megbízható munkatársnak a felvételét és kér, hogy a lap tulajdonát képező négy szabadjegyet mielőbb visszaküldjem és minden szóbeli tárgyalást fölöslegesnek és fáradságosnak tart.

Bementem a menyasszonyomhoz és átnyújtottam neki a levelet. Végig olvasta és elvörösödött. Az anyja ejsápadva állt mellette.

— Természetesen, én vagyok a hibás, hogy elvesztetted az állásodat?

— Ha te magad is mondod, bizonyosan úgy van.

— Vesztettél talán még egyebet is miattam?

— Igen az örökségemet — csekély százezer koronát. Az ezredesné cselédei nagyon drága helyen ültek.

— Oh ezek a szerencsétlen jegyek! Mennyi gondot okoztak nekem! Nesze itt van, itt van mind. Nem akarom többé látni. És itt van, vedd a gyűrűdet is. Ez sem hozott valami nagy örömet.

— Köszönöm, — hasonlóképen és én is átnyújtottam az övét.

A kisasszony odaborult anyja keblére.

— Védelmezz ettől a nyomorulttól!

— Hagyja el rögtön a házamat, ordított az asszony.

— Kivánatára, szóltam meghajolva és mentem.

Egyelőre egy szállodában béreltem szobát és volt szerkesztőmnak azonnal visszaküldtem a négy jegyet. Attól a színháztól pedig, a hol a darabom színre került, csak egy jegyet kértem, mely kizárólag az én nevemre szóljon, ismerető jellel legyen ellátva és ha valaki más használná, bátran elkobozhatják. Elég volt a kellemetlenségekből. Mikor mindez megtörtént, olyan nyugodt voltam mint még soha. Azután

elgondolkodtam veszteségeimen. Legutoljára menyasszonyomat vesztettem el. Istenem, ezt ugyan nem fájlalom. Nem egyszer megmondtam neki, hogy már jóllaktam vele. De az örökség, az örökség! Azután állásomat is elvesztettem. Na, ugyse voltam én journalistának való. Most már legalább minden időmet az irodalomnak szentelhetem.

És a barátaim? Ah, azok a barátok, kiket potyajegygyel szerez az ember, nem sokat érnek. De minden veszteségemet kárpótolja a tapasztalat. Holnap vidékre utazom, ahol zavartalanul, nyugodtan fogok dolgozni. Van egy kitűnő témám, amit egy ötfelvonásos drámában fogok feldolgozni.

A hős egy jócsaládból való reményvesztett fiatal ember, aki szörnyű helyzetbe jut és az utolsó felvonásban nagyon szomorú körülmények között hal meg. De szerencsétlenségének és szörnyű helyzetének nem iszákosság vagy szerelem az oka, mint azt Zola könyveiben olvassuk. Nem! Hanem egyszerűen: a szabadjegy.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal; Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő“ kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

A Jövendő bekötési táblái

valamint az első és második évfolyam egyes számai füzetekben és bekötve kiadóhivatalunkban kaphatók.

A már 53 év óta dicséretreméltólag ismert, s a 71012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

UJ-VUKOVÁRI

arctisztító kenőcs

arcvirágzások ellen, valamint az uj-vukovári

bőrszépítő szappan

szeplő, himlőhely, sőmör, májfoltok, fakadékok, forrósági pörsenések, orrvörösségek és minden egyéb

mely az arckenőcscsel a használati utasítás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló és fiatal kinézést kölcsönöz.

Egy nagy tégely: 1 kor. 60 fill., kisebb 1 kor., szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak Krajcsovics által Vukováron készített kenőcs valódi. — Minden tégelyen Krajcsovics, a készítő arcképe látható.

Főraktár: Budapest, Király-u. 12., és Andrássy-ut 26. Török József gyógyszerháza.

≡ REGGEL ≡

Ez a címe SZINYEI-MERSE PÁL azon gyönyörű tájképének, mely olyan nagy feltűnést keltett a mester műveinek kollektív kiállításán. A színek hatása ezen a képen egyszerűen bámulatos. A reggeli hangulat, a tiszta friss levegő, a festőművész otthonából nyíló kilátásnak gyönyörű perspectivája annyira leköti figyelmünket, hogy szinte látni véljük a bokrokon, virágokon, faleveleken a reggeli harmatcseppeket. A «KÖNYVES KÁLMÁN» olyan művészi kivitelben bocsájtotta közre a «REGGEL» reproductióját, hogy maga a művész is legnagyobb elismerését fejezte ki a kiadó-társaságnak, s úgy nyilatkozott, hogy a «REGGEL» színes reproductiója bámulatosan jó, s hogy azt örömmel aprobálja. Az eredeti festmény a király tulajdonát képezi, s a felséges úr a magyar művészet népszerűsítése érdekében a legnagyobb előzékenységgel engedte át a képet a reproductió céljaira. A «REGGEL» voltaképpen pendanteja a «KÖNYVES KÁLMÁN» által 1903. évben kiadott ugyancsak Szinyei által festett «Pipacsos táj» című képnek, s ugyanolyan kivitelben és nagyságban jelent meg. A MŰLAP ÁRA a Spiegel Frigyes által tervezett diszes, aranyozott keretben, ép úgy mint a «Pipacsos táj» című kép 44 korona és havi 2 koronás részletfizetésre is megrendelhető a

KÖNYVES KÁLMÁN MAGYAR MŰKIADÓ R.-T.-nál

Budapest, Nagymező-utca 37—39. sz.

Ha őszül a haja használja a hírneves STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerésztárában.

O császár és királyi fensége József főherceg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétátér-utca sarok.

➔ Egy üveg ára 2 korona. ➔

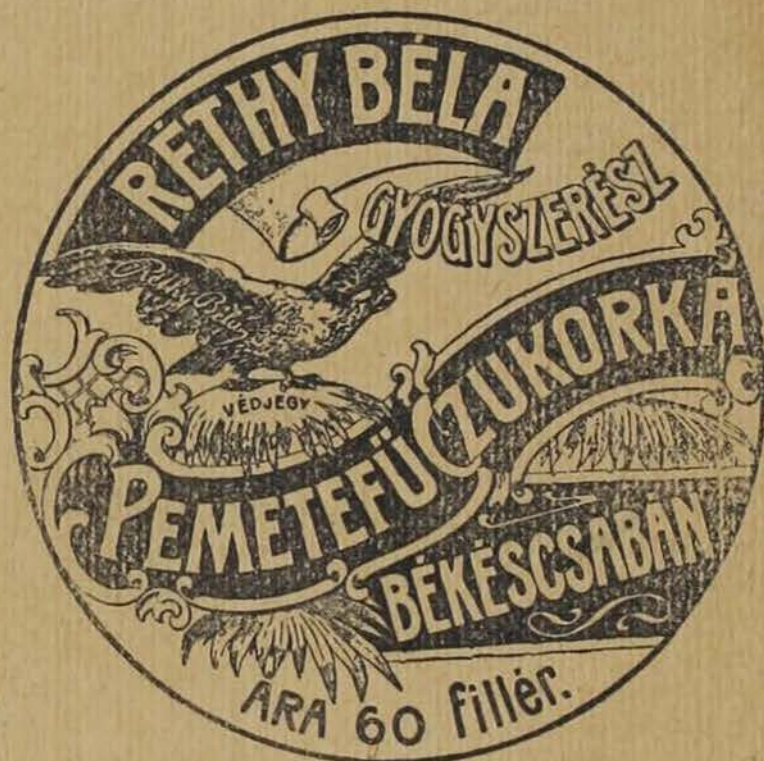
Gyűjtőknek figyelmébe!

Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronáig és följebb. ==

Magyarország legrégebb kereskedője

**PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
 Koronaherceg-utca 3, az udvarban.**

Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

Köhögés, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a **Réthy-féle pemetefü-cukorkánál!**

Vásárlásoknál azonban vigyázzunk és határozottan Réthy-félét kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10. Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítmánykárok ellen

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapítva 1847.

Brausweller János
Szegeden. Co. és kizárólagosan szab. chronometer- és műórák, feltalálója a remontoir ingóóráknak stb. stb.

ÓRÁK, EKSZEREK 10-évi jótállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. I. em.
(Király-utca sarkán.)

FOGÁK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a diszkeresztellett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körut 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fogműtétek 2 korona. Tartóstömések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy lengyel tanárné írja: Az újságban hirdetett csodadolgoknak nem hittem soha és a Diana-crémet s Diana-szappant is csak azért rendeltem meg, mert több oldalról azt állították, hogy ezek a legjobb bőrápoló- és szépítőszerek. Most már tapasztalatból mondhatom, hogy ezek az állítások igazak és igyekszem én is tovább terjeszteni hölgyismerőseim között. Egyelőre csak 2 tégely Diana-crémet és 1 drb. Diana-szap. kérek postafordultával.

Uri hölgyeknél rendes szokás, hogy mielőtt színházba, bálba vagy egy sétára mennek, előveszik a «Diana-szappant» — mely tiszta epe és parfüm — és azzal megmossák az arcukat, kezüket. Azután a száraz és nappal is használható «Diana-crémnel» gyöngén bekenik magukat, melyre jön a «Diana-hölgypor». Minden dobozhoz már a szarvasbőr is hozzá van csomagolva. Ily bőrápolás mellett nem csoda, hogy a fővárosi és a vidéki nagyvárosi hölgyek feltűnést keltenek szépségükkel, finom, tiszta s szeplőtlen arcbőrükkel és gyöngéd, puha, bársonyszerű kezeikkel. — Ezek a Diana-szépítőszerek arról nevezetesek a hölgyek előtt, hogy azoknak használatát nem lehet felismerni az arcon s épen ezért vásárolják ma már az egész világon ismeretes Diana-szépítőszereket.

Egy tégely DIANA-ORÉM (éjjel használható zsiros crém) 75 kr., DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originális nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona. Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy párisi gyógyszerész leánya írja: A minden oldalról ajánlott Diana-szépítőszerekkel tettem egy próbát s mondhatom, hogy többet ér az összes francia szépítőszereknél. Legyen szíves intézkedni, hogy egy párisi gyógyszertárban állandóan megkaphassuk, mert így sokba jön a szállítás. Most kérek két száraz Diana-arccrémet, két Diana-szappant és három Diana-pudert.

Egy 17 éves bakfis levele: Nővéremtől loptam egy kis Diara-parfümöt, de az olyan valami különös jó volt, hogy az egész kis városunkban csak én illatomról beszélnek. Legyen szíves megírni, hogy a Diana-szap. n és Diana-crém is ilyen finom dolog-e?

Egy kassai úrhölgy írja: Semmit se tartottam az összes szépítőszerekről addig, míg meg nem próbáltam a Diana-crémet és Diana-szappant. Tessék utánvéttel 3-3 adagot küldeni.

Egy kolozsvári 45 éves urinő írja: 16 éves korom óta használok arckenőcsöket és szappanokat, de hatását soha nem vettem észre oly rövid idő alatt (egy hét) mint a Diana-arccrémnek és Diana-szappannak. Oly üde, friss, tiszta arcot kaptam, hogy mindenki megbámul azóta.

LUSER L.-féle TOURISTA-TAPASZ.

Biztosan és gyorsan ható szer tyukszem, szem-
öles és a talp, valamint a sarok bőrkemé-
nyedései, továbbá mindennemű bőrel-
szarusodás ellen. A hatásért
jótállás vállalatik.

*E tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig drókjint 1.20 kor.
Mindig határozottan LUSER-féle turista-tapasz kérendő.*

Központ
szétküldési raktár

Schwenkl E. gyógyszerháza,
Meldling-Bécs.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasi-
tás és minden tapasz a mellettes védjeggyel és
aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

Magyarországi főraktár.
Török József gyógyszer, Budapest
Király u 12, Andrassy-ut 26.

1 doboz ára 1.20 K., vidékre 1.65 K.,
előzetes beküldése mellett bérme.

BUDAPEST . . . Ferencz József-rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

Külön lakosztályok
fürdőszobákkal

A kávéház teljesen
ujjonnan berendezve

Gyönyörű fekvéssel a
Duna partján, re-
mek kilátással a

királyi palotára, a budai
hegyekre és a Dunára.

A jelenkor minden
kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

3 NAP

alatt minden kéz barsonysimává
és hofehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta
által, — ára 1 K 20 fill.

Mindenütt kapható V. gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kivánatra „toilette titkok” ingyen és bérmentve.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁNAK második kötete

Megjelent!

AZ EMBER

testi és lelki
élete, egyéni
és faji
sajátságai

470 szöveg-
képpel és
39 műmel-
léklettel

470 szöveg-
képpel és
39 műmel-
léklettel

SZERKESZTI: ALEXANDER B. ÉS LENHOSSÉK M.

AZ EMBER című mű tartalma:

Bevezető. Irta ... **Lenhossék Mihály.**
Az ember származása és helye a természetben. Irta ... **Gorka Sándor.**
Az emberi test szerkezete és működése.
Irta ... **Pekár Mihály.**
A szellemi munka természete.
Irta ... **Ranschburg Pál.**
Az ember faji sajátosságai.
Irta ... **Semayer Vilibald.**
Betegség és egészség. Védekezés a betegségek ellen. Hogyan éljünk. A halál.
Irta ... **Dalmady Zoltán.**
A lelki életéről. Irta **Alexander Bernát.**
A lelki élet abnormitásai.
Irta ... **Ranschburg Pál.**

ÁRA DÍSZKÖTÉSSEN

korona **24** korona

Megrendelhető minden
könyvkereskedésben.

A Műveltség Könyvtárának
részletes prospektusát kívá-
natra szívesen küldi minden
hazai könyvkereskedés, vagy az

„ATHENAEUM”
irodalmi és nyomdai részvénytársulat könyvkiadó - osztálya
**BUDAPEST, VII. KER.,
KEREPESI-UT 54. SZ.**

A Műveltség Könyvtárának további kötetei félévenként jelennek meg.

JÖVENDŐ

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

AZ ÉLŐ KARÁCSONYFA.

Angolrum

legjobb minőségben 1 liter 4 kor. 40 fillér. Kizárólag kapható:

FEJUK J. KÁROLY kávé- és teakereskedőnél
BUDAPEST, IV., Kossuth Lajos-utca 17. sz.

A hosszú ≡
téli estéken

a legjobb szórakozás egy Sternberg-fonográf.

Mulattat tréfás előadásával.

Szórakoztat zenéjével.

Gyönyörködtet szép beszédeivel

Kapható már 10 frttól felj. 20, 30, 40, 50, 60 frtért. Gramofon 25, 30, 40, 60, 80 frt és felj. Lemezek 2 különböző drbot tartalmaznak frt 1.50 és 3.—

== **STERNBERG** ==

es. és kir. udvari hangszer-gyár

BUDAPEST, VII., Kerepesi-ut 38.

FONCIERE PESTI BIZTOSÍTÓ INTÉZET. Összes biztosítékok: 31 millió kor. Központi iroda: BUDAPESTEN, Sas-utca 10. Biztosít: testi baleset ellen, az ember életére, tűz-, jég- és szállítványkárok ellen.

ÁLLATORVOSI RENDELÉSEK kis állatoknak.

Naponta d. u. 3-5-ig.

ÖHLER BENŐ állatorvosi rendelő intézetében Erzsébet-körut 2., I. em. (Telefon-szám 80-10.)

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Ünnep.

Ünnepi hangulatok fogják el az embereket karácsony szent hetében. Hogy is ne, amikor a béke szent ünnepén megszületendőben van a másik béke is, amely nem jászolban születik ugyan, de amelynek néző publikuma sokban hasonlatos a nagy karácsonyi születés nézőihez.

És — mi tagadás benne, — akármilyen korainak jő is világra a béke, egy darabka megváltást még is hozhat a mi kis világunknak. Nagy áron kis örömet — vékony karácsonyi ajándék a nemzetnek . . .

*

Az ünnepi hangulat — az a bizonyos karácsony előtti, — ott ült a parlament kupolás termében a keddi országgyűlésen is. Képviselők is, főrendek is egyhangulag szavaztak és egyhangulag határoztak. És ünnepies arculata volt az embereknek is, mosolygós volt a képük. És szerették egymást, a Krisztusi parancsolathoz képest. És éljeneztek is

és tapsolták egymást, barátok és ellenségek, kölcsönös szeretettel és kölcsönös elnézéssel.

A tapsok pedig tele vannak hozsannával.

— Ime megszületett a megváltó egyetértés. Az egész ország egy tábor és egy akarat. Karácsonyra megtörtént a csuda: egy akol és pásztor. Amint az megjövendeltetett.

*

Szó se férhet hozzá. Nagy dolog, dicső és örökkön emlékezetes, amikor a pártos hazában egygyé olvad a nemzeti akarat! . . .

De hát csakugyan úgy volt-e? Nem és ezerszer nem?

A rokonlelkek örök egyesüléséből is szeretkezés támad, az utcán kötött vásárból nemkülönben. Hát egyformán szerelem-e ez a kettő? Nem örök frigyet kötöttek az országgyűlésen, csak egy kis szerelmi vásárt, amelynek nyomban vége van a titkos találkozás után, vége van anynyira, hogy egy hét múlva már hirtelen félre fordítják fejüket a szeretkezők, ha véletlenül szembe kerülnek az utcán...

Vagy hiszitek-e tisztelt felebarátaim, hogy Tisza István és Apponyi Albert szerelmi frigye őszinte és tartós? Hihetitek-e, hogy Pozsgay Miklós és Vojnich István ezentúl ölelkezve fognak járni az utcákon? Hiszitek-e, hogy Bánffy Dezsőnek mától fogva a legbensőbb barátja Rosenberg Gyula lesz?

Csak látni kellett azt a nagy együttérzést, és nem lelkesedés fogta el a kebleket, hanem valami egészen más érzés. A Lexikonban talán benne van U betű alatt, tessék keresni.

Mindent láttunk, csak őszinteséget nem, becsületes, nyílt, egyenes férfiasságot. Az egyik is áldozott, a másik is

áldozott, hogy egymáshoz férjenek. Apponyi kevesebbet mondott, mint amit értett. Tisza többet mondott, mint a mit gondolt és egyszerre egymás mellett voltak.

Hát ki hiszi el, hogy két hazugságból egy igazság születik? . . .

*

Vagy talán az lélekemelő látványosság volt, amikor Lengyel Zoltán és Eitner Zsigmond torkaszakadtából éljenezte Tisza Istvánt? Jól esett ez Tisza Istvánnak? Vagy a lelkéből fakadt Eitner Zsigmondnak?

Aki látta a jelenetet, csak egy érzése lehetett. Mindig baj az, amikor a paraszt csirkét eszik. Mert vagy a paraszt beteg, vagy a csirke.

Amikor Tisza Istvánt ünnepli az a tábor, amely halálra akarta üldözni, valahol egy nagy hazugság vagyon. Tisza Istvánban-e, vagy az ellenségeiben? egészen mindegy. A legvalószínűbb az, hogy most a beteg paraszt evett beteg csirkét . . .

*

Nem volt igazi ünnep a szeretkezés ünnepe. Korán van még hozsannázni.

Gyujtsunk gyertyákat a karácsonyfán és örüljünk azoknak, akiknek örvendezni lehet.

Verus.

Jákob kútja.

Irta : Kenedi Géza.

J é z u s.

Asszony Szihe mből.

Tavaszi alkony. Kút az út mellett, Szihem fölött. Balra völgy, rétekkal, közepén a város. A tanítványok öszvérekkal a város felé tartanak.

J é z u s (egyedül) :

Milyen bájos vagy megvetett Szihem,
Kiüldözött árvája Izraelnek,
Ahol nem áll meg csak pihenni sem
A rossz időtől vert vándor soha
S meg nem tágítja faradt lábam
Az úti portól ellepett sarut.
Moreh erdője hasztalan kínálja
Tikkadt testének hűvös árnyait,
Hiába hord üditő illatot
Az esti szellő Gárizim felől ;
Meg nem telepszik. Balga a gyűlölet
E kutról még a vödröt is letépte ;
A rozsdás lánc üresen csügg alá ;
Jákob kútjából még italt sem ad
Dús Judeának a szegény Szikar —
Elgondolkozik.

Ős gyűlölet ; világ romlása te
Itt hirdeté ki Mózes könyveit
Egykor a dőre népnek Józsue.
Itt földelték el József hamvait
S a régi szent-hegyen imádja most is
Számáriának népe istenét.
Az ég felé int minden kő e tájon
S mit eddig elhoz messze napnyugatról
A fürge szél a bágyadt fény között :
A nagy tenger langyos lehellete
Csodás sejtelmek édes mámorát
Árasztja szét a holt vidék fölött.
Isten beszél békitő szeretetről,
Es én a gyűlöletnek ősi földjén
Elfáradt testtel, tétlen itt ülök.

Egy asszony jön Szihem felől a kúthoz. Kezében edény és kötél.
Szótlanul merit.

J é z u s :

Eltikkasztott a hosszú utazás ;
Isten nevében, asszony, innom adj!

A s s z o n y :

Hogyan ? ! Te tőlem kérsz italt, holott
Szavad szerint nem vagy köztünk való.
Csufondáros beszéddel illeted
A többivel te is Számáriát
S most ajkadat üditsem érte föl ?

J é z u s :

Én nem tevém. Az én szavam soha
Nem vágott még emberszíven sebet.
Ajkam a gúnytól tiszta, mint a hó
S a szenvedőkkel együtt sírok én.
Te szomjamat itallal el nem oltod
S helyette im eltikkadt lelkedet
Az irgalom üditő tengerével
Atyám nevében megkinálok én.

A s s z o n y :

Atyád ? Ugyan nagyobb-e, több-e ő
Mint Jákob, régi ősapánk, aki
E kutat itt örökbe hagyta nékünk
Es itt itatta népét, barmait ?

J é z u s :

Igyál e vízből s jó ha szomjadat
Néhány muló órára elveszi ;
Igyál a hitből, melylyel tégedet
Atyám nevében megkináltalak ;
Elgyötrött lelked bőven megtelik
Örökké tartó édes enyhülettel
S tisztább életre ébredsz általa.

A s s z o n y :

Csodás beszéd ez. Mondd meg jó uram,
Mi hit lehet kettőnk között közös,
Holott a hit szakítá egykor el
Számáriától dőlyfős Judeát . . .

Jeruzsálemben jársz istent imádni
S mi itt ismerjük őt a szent hegyen
Beszéded hittel hogy fogadjam én?!

J é z u s :

Csak egy az isten s mindenütt való.
Nem válogatja undok gyűlölet
Szerint közöttünk édes lakhelyét.
Am fölveri királyos sátorát
A legszegényebb emberszívben is,
Ha, mint parancsolá, szeretni tud.

A s s z o n y :

Csodállak mester s még sem értelek.

J é z u s :

Hívd hozzám akkor, asszony, férjedet.

A s s z o n y :

Uram, nincs férjem . . .

J é z u s :

Nem mondasz valót.
Igazság nélkül kín a földi élet
S e durva kőnél is holtabb a szív.

A s s z o n y :

Uram, bocsáss meg, szégyenlem magam,
Lelkembe látsz; törvényszegő vagyok.
Férjhez menék amint szokás, apám
Választá férjem s otthagytam. (Hallgat.)

J é z u s :

Tovább !

A s s z o n y :

Gyötörtek érte s mert külső szerint,
Mint láthatod utolsó nem valék,
Könnyen szereztek másikat. (Hallgat.)

J é z u s :

Tovább !

A s s z o n y :

Mi szálla meg, ítélj el, nem tudom.
Bőség, gazdagság, hizelgő beszéd
Itt sem kötött le, ördög műve volt . . .
Férjem kezét magamtól ellökém
S letépve drágaságot, szép ruhát
Testemről, őt is otthagytam. (Hallgat.)

J é z u s :

Szegény!

A s s z o n y :

Uram, te jó vagy Gyarló bűnös én! . . .
Mit szenvedék e balga tettemért
Mért mondjam el? Föllázdalt szlvemet
Parancs, könyörgés meg nem lágyítja.
Apám, hogy háza szégyenét apassza,
Ebálba ment férjet keresni és
Engem a dús Achimnak szerze el. (Hallgat.)

J é z u s :

Elhagytad őt is.

A s s z o n y :

Jól mondád uram.

A város csúfja lett be'őlem így.
Utcán ha mentem, gúnyos szóval űztek
A munka nélkül ténfergő fiuk;
Előttem, mintha poklos járna arra,
Az asszonyok becsapták ablakuk
S a férfiak így szóltak szájalommal:
— Mardoche romlott lánya itt megyen! —
Holott tiszta voltam, óh uram!

J é z u s :

Sajnálak, asszony!

A s s z o n y :

Fordítsd el szemed,

Pirulni kész szánó tekinteted.
De ím, neked bevallva bűneim
Úgy érzem lelkem könnyebb általa . . .
Szökésem házunk gyászszal halmozá

S mert jó anyám már rég a földbe tették,
 Magamra hagyva sirtam s hallgaték,
 Bár unszolának szóval, tettel is,
 Ebálba vissza nem tértem soha! . . .
 Nem szólva róluk, kétszer szerze még
 Bethulíában férjet, bósz apám, —
 A többinél mindig alábbvalót —
 Zebelt az első éjjel otthagytam,
 Szadoch kegyetlen kézzel megfenyített
 S kezem kötéllel gúzsba verte, így!
 Ugy hagytam el, zokogva vándoroltam
 Napestig zordon kőmezőkön át
 E kútig. Oh bocsáss uram,
 Csak ezt az egyet, hadd ne mondjam el.

J é z u s :

Sötét világban tévelygő leánya
 Szamáriának. Hogyha kél a nap,
 Nem hint-e szét világosságot és
 Nem támad-e melegség mindenütt,
 Nézz rám, világosságod én vagyok
 S amit reád áraszt száró szívem,
 A nap hevénél éltetőbb meleg.

A s s z o n y (Jézus lábainál):

Uram, ki vagy, hogy így beszélsz velem,
 Kinél Sziemben nincs alábbvaló? —
 Bevallom hát a legnagyobbat is . . .
 Alkony vala. Éppen most, uram,
 Hogy lázadt vérem eddig üldözött,
 Gyalázatomban, hogy ödve légyen úgy,
 Az estét vártam itt e szent helyen
 S a kőre ültem sírva, hol te ülsz.
 Egyszerre csak szelid kéz éri vállam
 S vigasztaló beszéd zugó fülem.
 Egy vándor ifju édes hangja volt.
 Leoldá vérig elkötött kezemről
 A kötelet s kímélve fakgatott
 Miképen történt, Mester nem tudom;
 Szavával rabbá tette szívemet
 S lázongó véretem bilincsbe verte
 Csak azzal, hogy megsímítá hajam.
 Szelid szemével bárha nem parancsolt,
 S nem kényszerített éppen semmire,
 Alázatossá tette dolyfős lelkemet. —

Meghalni érte most is kész vagyok. —
 Soká beszélünk. Föltetszett a hold
 S megjött a szótlan árnyas éjszaka;
 Majd földerült a hajnal napkeletről
 Madárdal támadt Moreh lombjai közt
 S úgy tetszett, mintha minden újra élne
 És bennem új világ szakadna föl.
 Napköltekor már együtt megfogadtuk,
 Hogy el nem válunk egymástól soha!
 A férfi nem volt Jákob gyermeke;
 Pogány szülők nevelték Pereában.
 Vagyonra, pénzre alku nincs fölöttünk.
 A törvény tiltja, hogy szeressük egymást;
 És megvetéssel néz reánk Szihem:
 De sziveinket béke egyesíti,
 Kicsiny házunkban tisztaság lakik.
 S szeretve egymást, minden reggelen
 Csak jót remélvén, dallal ébredünk,
 Nem kérdve senkitől, hogy rossz-e, jó-e,
 Egymásnak élünk s együtt meghalunk,
 Ha élnünk többé együtt nem lehet —
 Dobj rám követ, ha Mózeset megtagadtam,
 De ezt az órát mindig áldom én
 S amíg a szó el nem fogy ajkaimról
 Dicséretétől visszhangzik szívem.

J é z u s :

Mi sorsotok van?

A s s z o n y :

Boldogok vagyunk.

Ő itt maradt. Kezünk munkája árán
 Élünk Szihemben úgy, ahogy lehet.
 Nem férjem ő mint Mózes rendelé,
 Kötéssel össze nem kapcsolt a pap,
 De ha imára int az óra, mégis
 Úgy valljuk, hogy isten velünk lakik.

J é z u s :

Jól mondtad, asszony! Kelj fel és ne félj!
 Amit kerestél elkínzott sziveddel,
 Atyám hajléka néked nyitva áll.
 Nem él az isten sem hegyen, sem az,
 Aranytól terhes oszlopok között.

Az ő hajléka ott van mindenütt,
 Ahol a tűrő szív szeretni tud!
 S igazság szolgál neki zsámolyul,
 Im, itt az óra, melyet meg övendőlt
 A próféták vigasztaló szava:
 Az Úr küldöttje én vagyok, kezem
 Fejétre téve bűnöd elveszi;
 Ujjászülettél, mert szeretni tudtál
 És üdvözülsz hitedben, általam —

A s s z o n y : (leborulva)

A Messiás vagy, Mester áldva légy!

A Jövendő körkérdése.

Az elmúlt esztendő, amely oly sok és nevezetes szenzációval szolgált a közélet terén, a magán-emberek életében is hozhatott érdekes, nevezetes, fontos eseményeket. A „Jövendő“ vállalkozott arra az indiskrécióna, hogy íróink és művészeink egy részéhez kérdést intézzen a maguk intim szenzációi felől. A beérkezett válaszokat ez ünnepi számunkban szétszórva megtalálhatják olvasóink.

Az elmúlt évben reám nézve a legzsenzációsabb esemény akkor történt, a mikor egy izben a Lohengrin „Eizá“-ját elénekeltem — otthon és meg voltam elégedve magammal. Kazal Biri.

Ez az esztendőm minden nagyobb emóció nélkül folyt le. Nevezetessége, vagyis inkább különössége az volt, hogy a nyarat nem tölthettem szokott üdülőhelyemen, Siófokon, mert egész nyáron játszanom kellett; a téli szezon pedig egy új szenzációt hozott számomra: egy hatalmas influenzát, amelyből teljesen máig sem tudtam kilabolni.

Szirmai Imre.

A kérdés nagyon nehéz. Egy pillanatig igazán gondoltam arra, hogy őszintén megírom, mi volt ebben az évben a legnagyobb szenzációm. De azután megijedtem. Eszembe jutott egy régi tréfa. Amikor valakit meghívtak egy olyan bálra, amelyen sem az estélyruha, sem az utcai öltözet, sem semmiféle más viselet nem volt kötelező. Az illető, aki az előszobában egy csomó frakkot látott a fogason, teljes bizalommal vette le a ruháját és a következő pillanatban ott állt egyedül és mesztelenül egy csomó frakkos ur között. Attól tartok, hogy én is így jártam volna, ha az igazat megírom.

Heltai Jenő.

Az elmúlt esztendő legnagyobb szenzációja lett volna reám nézve, ha a fogyatékos írói talentumomat egy lap sem szólaltatta volna meg. A «Jövendő» megtisztelő figyelme ezt a kis privát-szenzációt is meghiusította.

Tollagi Adolf.

Kedves Szerkesztő Úr!

Sokkal jobban szeretném, ha a múlt évi szenzációról a szerkesztő ur referálhatna.

Komolyan dolgozom az igaz művészetnek, nem hivalkodom szenzációval.

Ha van szenzációm, ítélje meg a mindenható és imádott közönség.

Azt hiszem, a Bohéméletben nagyon tetszettem.

Nagy kitüntetés volt nekem az ostendei „Carmen“ diszelőadás és sikeres hangversenym.

Jól éreztem magam Delilában és Amnerisben.

Amikor e sorokat írom, „Manon“ premierjének előestéjén, annak örülök, hogy egy teljesen egyiniségemhez illő szerepet kreálhatok.

Programot adtam, a szenzációt választva ki kedves szerkesztő ur!

Szamosy Elza.

Nem kell mondanom, hogy a fenti szenzációból én is teljes mértékben kivettem a részemet, azonban az én életemnek volt ebben az évben még egy felejthetetlen, nevezetes eseménye. Ez külföldi utazásom, amely alatt bejártam a gyönyörű Itáliát, megismerkedtem Páris csodáival és bámulattal állottam a nagy Napoleon sirja előtt. Kis fiunk első foga után után ez volt reám nézve az esztendő legnagyobb szenzációja.

D. Ligeti Juliska.

Nem volt még életemnek esztendeje, amely annyira tele lett volna nevezetes eseményekkel, mint a mostani.

Az első nagy, ilyen nagy emóció az volt, hogy leléptem a szinpadról. A második, — amely minden leánynál kétségtelenül a legnagyobb, hogy — férjhez mentem. Ezután jött az a «Csöppség». Ez ismét visszacsábított azokra a forró deszkákra, amelyeket bizony oly nehéz ott hagyni . . . Végre utolsó, nagy és bánatos emóció: az a legujabb elhatározásom, hogy bármennyire fájjon is, most már végleg visszavonulok a szinpadtól, amelytől más kötelességeim elszólítana.

M. Harmath Hedvig.

Szomorú nevezetességű reám nézve az elmúlt 1905-ik esztendő. A vezetésem alatt álló színházzal együtt hónapokig hajléktalanul maradtunk. Játsszanunk nem lehetett, próbáinkat is egy pincében kellett tartanunk, ahol jóformán fogalmat sem szerezhettünk magunknak a hatás tényezőiről. Mindez tömördek anyagi és erkölcsi kárt okozott. De azért új erővel és friss kedvvel megyünk az új esztendő elé és reméljük, hogy a múlt év szomorú szenzációját a jövő év legujabb szenzációja bőségesen jóvá fogja tenni.

Vidor Pál.

Közel harminc esztendeje vagyok színész. E — fájdalom — hosszú idő alatt legfőbb ambicióm az volt, hogy mindenkor pontos és kötelességtudó legyek. Ebben az évben történt velem először, hogy szerencsétlen gödöllői automobil kirándulásom miatt egy előadást el kellett mulasztanom. Ezt az önkénytelen mulasztásomat további harminc esztendőn keresztül fogom szégyelni.

Fenyvesi Emil.

Sőt mondhatnám életem legnevezetesebb eseménye: Eötvös Károly munkatársául fogadott.

És enyém a nagy tisztesség: hogy a legnagyobb írók egyikét színpadra vezetem.

Mihamar színre kerül a:

„Nemzetes uram“

Gyöngyi Izsó.

Hogy hajlékot változtattam: — a Magyar Színházat, amelynek annyi éve voltam tagja, elhagytam és beléptem a Király-Színház kötelékébe.

Sziklay Kornél.

Bevallom, hogy az esztendő összes politikai és sok egyéb szenzációi közt előttem legnevezetesebb esemény — a Kültelki hercegnő bemutatója volt. Ne vessen ezért reám senki; ne érjen e miatt a szerénytelenség vádja. Nem csupán az apai szeretet szól belőlem, mikor legifjabb gyermekem születésnapját reám nézve olyan fontos dátumnak mondom. De a Kültelki hercegnő nem is volt afféle közönséges színházi premiére. Igazi csata volt, melyet a színház és a szerzők, részben láthatatlan és guerilla-módra harcoló titkos ellenséggel vívtak meg, és amely ütközet — hála a nagylelkű Caesar, az elfogulatlan közönség támogatásának — fényes diadallal végződött. De milyen előzményei voltak e csatának! Odakünn a színház előtt a szocialisták tüntettek, valóságos utcai harc dühöngött; még a lakásomról is alig jöhöttem el, mert a Pesti Hírlap palotája ostrom állapotban volt; s míg a színházhoz értem háromszor találkoztam a tüntetőkkel. Benn a színházban is afféle ostromállapot volt; darabom egyik főszereplője, Szirmai, ugyszólván az utolsó órában lemondott és szerepét olyan színész vette át, — Kassai — ki addig még csak nem is ismerte a darabot. Mégis derekasan megállta a helyét és újabb bizonyágát adta hasznavehetőségének. Az előadás hosszúra nyúlt, csak tizenegy óra felé ért veget; hiszen ez volt jóformán az első «próba» a Népszínház színpadán — addig egy kis földalatti orfeumszínpadon próbáltunk, ahol meg sem ítéltük, melyik jelenet hosszú és rövidítendő. Amellett pokoli hőség is volt; az új és ki nem próbált központi fűtés rosszul működött, a ventilláció ellenben sehogysem. Mégis sikere volt a bemutatónak is; egynéhány ellenszövő és ellenszínész roszindulatu hangulatkeltése teljesen kárba vezett. — De mindez a sok incidens felejthetetlen marad, amíg élek; és ezért vált olyan nevezetes nappá december ötödike, a «Kültelki hercegnő» bemutatója.

Dr. Béli Izor.

Öreg ember nem vén ember — mondja a szálló íge. A legnevezetesebb szenzációm az volna, ha ennek az igazsága beteljesednék.

Ujházi Ede.

Kristóffy törvényjavaslata.

Alig egy-két hónappal azután, hogy a magyar kormány programja vezető pontja gyanánt proklamálta az általános választói jogot, már napvilágot látott a Kristóffy belügyminiszter által kidolgozott törvényjavaslat is. December tizenkilencedikén, tehát azon a napon, amelyen a képviselőház két havi szünet után újból összeült, bocsátotta a miniszter munkálatát, annak indokolásával együtt a nyilvánosság elé, átadva azt a nagy magyar közönség igazságos és elfogulatlan bírálatának.

Ma már tisztán áll az a kérdés, hogy a javaslat miért nem került illetékes helyére, a magyar törvényhozó testület, a képviselőház elé. A koalíció és annak sajtója súlyos vádat kovácsolt ebből a kormány ellen. Tudjuk, hogy ez a vád merőben rosszhiszemű volt. A kormánynak ugyanis határozott szándéka volt, hogy a december tizenkilencediki ülésen a közhasznú és üdvös törvényjavaslatok, a szociális reformok egész sorát teszi le a Ház asztalára. A koalíció volt az, amely ez ellen a legnagyobb vehemenciával fellépett: sőt egyenesen ennek a tervnek az elejtésétől tette függővé az elnapolásról szóló királyi kézirat tudomásul vételét. Ennek következtében mondott le a kormány eredeti tervéről és állott el attól, hogy javaslatait, s köztük a legfontosabbat, a választói reformról szólót, a képviselőház elé terjeszse. Páratlan rosszhiszeműség volt tehát a koalíció és első sorban annak vezérszónoka, gróf Apponyi Albert ur részéről — aki ezt a körülményt igen jól ismerte — hogy a képviselőházban tartott beszéde során ezt panaszos szemrehányás gyanánt hozta fel a kormánynyal szemben.

Ami magát a törvényjavaslatot illeti, ez az ismert alapelvek szerint készült, amelyeket Kristóffy belügyminiszternek, a reform alkotójának képviselői programbeszédéből és egyéb, e tárgyban tett nyilatkozataiból ismerünk. A huszon-

négy évüket betöltött, irni és olvasni tudó állampolgárokat ruházza fel a választói joggal, két cikluson keresztül hagyván érintetlenül a szerzett jogokat. A választás titkosan, szavazólapok útján, választó körönként történik. A választókörök, illetőleg kerületek új beosztásáról külön törvény fog intézkedni, s mindkét törvény egyszerre lép életbe; az utóbbit azonban a belügyminiszter köteles a mostani törvény kihirdetéséről számított egy év alatt az országgyűlés elé terjeszteni.

A javaslatához fűzött indokolás gyönyörű munka s megdönthetetlen érvekkel igazolja a választói jog reformjának elkerülhetetlen szükségét. Érdemben a javaslatot a különböző felfogás különbözőképen mérlegelheti és bírálhatja; hiszen tudvalevőleg fölösen vannak, akik még a korhatárt, sőt az értelmi cenzust is elvetik. A javaslattal érdemében mi is bőven és alaposan szándékozunk foglalkozni.

Most csak az volt célunk, hogy ünnepi számunk ne maradjon méltatása nélkül annak a roppant jelentőségnek, amivel az általános titkos szavazati jogról szóló törvényjavaslat elkészülése — amely az előttiünk fekvő formában is is a választói jognak kétségtelenül hatalmas kiterjesztését jelenti — Magyarországon bir. A hajnal első fénylő sugara az, amelyet immár elkerülhetetlenül követni fog a reggel eljes ragyogó világossága. Az érdem pedig ezért senki másé, mint Kristóffy József belügyminiszteré, aki annyi akadálylyal, rágalommal és piszkolódással szembeállva, követve régi meggyőződését, az emberi jogok kiterjesztésének magasztos eszméjét zászlajára irta, annak szolgálatába szegődött és ime viszi a diadal felé. S ha — ami kétségtelen — az általános titkos választói jog törvényeink közzé lesz iktatva, minden dicsőség és minden érdem annak leghívebb apostolat, Kristóffy József belügyminisztert fogja illetni. Ő volt kezdője és legbátrabb szószólója, aki hivatalos, felelősséget eljes állásában karolta fel az eszmét, szerezte meg ahhoz a döntő illetékes körök hozzájárulását és ezzel mindennél maradandóbb emléket állított magának Magyarország modern történetében.

Karácsony előtti hangulat.

Írta: Gróf Vay Sándor.

Dec. 19-én.

Boldogtalan, elhagyott embernek nincsen karácsonya . . . Szomoruan haladok át a belvárosi, zsufolt utcákon. Ott, ahol valamikor k e t t e n sétálgattunk. K e t t e n válogattuk, gusz-tálgattuk, kit, mivel lehetne meglepni hozzátartozóink közül. Most eszembe se igen jut megnézni a csillogó kirakatokat. — Eszembe se jutott volna talán az egész karácsony se — ha nem láttam volna valahol, a Szabadság-tér vidékén, egy rengeteg garmada fenyőfát. Azt a túlevelű bűvös növevényt, a melyről álmodik most minden gyermek. A melyik pár nap mulva fényt, derűt hintve a családi otthonokba, egy pillanatra elcsitít minden haragos, durva visszavonást, gyászt, keservet.

Lágy, álmos pelyhekben, a hó is esni kezdett. Mintha még jobban akarta volna növelni a szent este közeledő hangulatát. Karácsony hete — bűbájos, mystikus hét — az Ur eljövételének legendás ideje, milyen szomorú, milyen keserves vagy te — a mikor nincs senkink, a mikor elvagyunk hagyat a — —

Réges-régi gyermekkori karácsonyok emléke suhan által sajtó lelkemen. A mikor otthon, a faluvégi ódon kőházban készült a karácsonyfa. A nagymama egy héttel előbb beutazott már Pestre — aztán megjött a nagy társzekér, M a r c z i n k a p a p a, az öreg ispán ilyenkor már aggodalmasan dugdosta előttünk a gránárium kulcsot. Ott állt az óriási fa. Tetejen az aranycsillag rendesen a nagy ebédlő plafondját verte. Néha le is kellett belőle vágni. Régi módi, alacsony, bolthajtásos a mi kuriánk — nem olyan mint a fővárosi paloták hangos termei. Az ebédlő melletti k é k szobába se ereszteitek be. Még az üveges ajtót is befüggönyözték, Kaliczáné, akár a sárkány, úgy vigyázott ránk, hogy be ne surranjunk. Ilyenkor mondta el legszebb, legérdekfeszítőbb meséit. — Ilyenkor énekelte berekedésig menő buzgalommal a bus románcot: A m á l i a a k e c s k e m é t i v á r b a n . . . Nem igen értettük ugyan még akkor Amália felett való bánkódásában miért repedt meg a szive a b a r n a h u s z á r -

nak — de lekötötte figyelmünket. Nem kandikáltunk a kék szoba ajtajára. Mert ha oda véletlenül beszabadultunk volna, vége lett volna a christkindli varázsának. Vége a mi, de még a grosszmama, édes anyám, meg a kis apa örömének is. Mert a christkindli boldogító illúziója besugározza a felnőttek szívét is — és nem szabad lerombolni. Mint nem szabad lerombolni semmi illúziót sem. Illúzió nélkül kopárrá, rideggé lesz az élet — akár egy virágtalan, letarolt kert. Jól mondta egy bölcsész: Gyilkos az, aki megöle egy illúziót — —

Nem szabad volt látnunk a gránáriomban a kopasz, diszitetlen fenyőfát — nem a kék szobában a Brunertől való temérdek csomagot. — Csupán mikor a szent estén már kigyulladtak a csillagok, mikor mély csönd borult a behavazott, zuzmarás fáju parkra és a hosszú Samu a rúd végére tett gyertyával meggyújtotta a legszélső viaszgyertyácskákat is — akkor megszólalt a csöngettyü — megnyilt a minden gyermek álmát képező Szezámbűvös ajtaja . . . Hull, hull a hó . . . más kép tárul elém . . . Akkor is lobogtak a karácsonyfa gyertyácskái. A zongorán, selymes papirosba mindenütt ajándék-csomagok. — Aztán egy szép, finom, fehér kéz, megfogta a kezemet, odavont a ragyogó fácska mellé és egy gyűrűt huzott az ujjamra . . . Künt zugtak a harangok. A ködös, nyirkos éjszakában templomba siettek a kivők s én úgy éreztem a sok sok milliónyi halandó közt nincs boldogabb ember nálamnál. Megadott az isten mindent, a mit kívántam — a miért imádkoztam. Ez volt életemnek ledszebb karácsonya — —

Vége — elmult. Azóta elfelejtettem az imádságot. Hitem megtört . . . semmit se várok többé. Csak az élet, gyötrelmeimnek az elmulását . . .

De mások örülnek, örvendeznek — most is mint akkoron. Viszik a terebélyes karácsonyfákat szanaszerte. Csomagokkal megterhelten sietnek az emberek. Tömve a vásárcsarnok. Diónak, szilvának van kelete. Fogy a sok ennivaló. Ünnepi lakomára készülnek s legszegényebb kunyhóban is.

Valamikor, régen nálunk nem divott a karácsonyfa. Katolikus házakban Bethlehemet csináltak legfeljebb. Pappendekliből kivágott szent Józsefet, Máriát. A kis Jézus ott feküdt a jászolban. Jámbor tehéncék őrkdtek első álmainál. Kálvinista házaknál még ez sem járta. A gyerekek diót kaptak, durákoztak és ha diák volt köztük, az énekelt Sárospatakról hozott szép, új nótákat.

A legelőkelőbb házaknál sem ment másként. Apai

nagyanyám, Kazinczy Zsófia urasszony — ahogy édes apám mesélte, mert ő is csak suhancár-gyerek volt még, a mikor meghalt édes anyja — karácsony szombatján óriási tálban makos bubájkát tálaltatott urficskáknak, kisasszonykáknak, az án kaptak diót, debreceni mézeskalácsot — egy pakli kártyát. Mulathattak éjfélig. A mulatozásnak sokszor pityergés lett a vége, kivált ha a ravasz Danyai minden diót elnyert a többi fiutól. Olyan házban, a hol felnőtt leányok, jurista fiuk voltak — nagy vigasság támadt karácsonykor. Hazajöttek Patakról a juristák — előkerült a gitár és járta a nóta: Földiekkel játszó égitűnemény, meg a lagymatag német románc: Schöne Minka ich muss scheiden. — Bóniséknál Nagyfaluban, hét nyolc jurista fiut is elhoztak Samu meg Barna. Az egyik a híres 1848-as koronaőr, a másik Szabolcsmegye főispánja lett később. A falu igazi komposzszor fészek volt, tele szép leánynyal. Bekényéknél, Mudrányéknál ünnep másod napján táncra is kerekedtek. Akkora esett János nap — István nap. Akadt mindig ilyen nevű magyar ur. Az is okot szolgáltatott titulus bibendire. Karácsony estéjén, Bóniséknál lottériázta k, írja Jászay Pali naplójában. Lányokat, legényeket adtak fel vernónak, quaternónak. — Lett aztán nevetés, a mikor a százszorszép Zsanétka Patay Jancsit nyerte el, Pál ur meg Bekény Katicskát, a kire különben is szívesen pislogatott. Divatoztak nagyban a régi, naiv társasjátékok: Királyka — haragszom rád és más egyebek.

A Christbaum divatját boldog emlékezetű nagy palatinusunknak, József főhercegnek a harmadik felesége, Mária Dorothea württembergi hercegnő hozta be minálunk. Sajátságos, hogy épen protestáns hercegnő tette népszerűvé ezt a sokak által katolikusnak tartott bájos szokást. Patriarchalisan, boldogan élt Buda várában a nádori család. Életük példa volt a testvér-főváros minden családja számára. Óriási fát diszitett föl az áldott lelkű főhercegné. Saját gyermekei mellett ott voltak a már serdült koru mostohák: István főherceg, Hermina főhercegnő is — a néhai palatinusné iker-gyermekei. Rendesen meginvitálták István főherceg játszó pajtásait, Keglevich Gézát, a két Beniczky fiut — Adolfot és Marcit, Teleki Lacit — a későbbi tragikus végű poli ikust — és folyt a játék, az örvendezés be a késő éjszakába. Áldott emlékezetű szüleinek hagyományait hiven őrizte a mi nemrégén elhunyt, felejthetetlen József főhercegünk is. Alcsuthon — majd később Fiumében, mindig kiválóan kedves ünnep volt a karácsony. Mikor a gyermekek még aprók voltak, a

temérdek játéktól mozdulni se lehetett az alcsuthi nagy ebédlőben. De úgy mint a palatinuséknál, József főherceg gyermekeinek játszótársai is kaptak ajándékot. Ma is emlékezem a pompás, honvéd-huszár adjusztinrungra, a mit akkor hozott nekem a J é z u s k a, a mikor szegény jó apám oda tartozott a néhai áldott főherceg udvartartásához. Szuborits bácsi — az akkori plenipotentiárius volt akkor a c h r i s t k i n d l i. Ő neki kellett finoman, gyöngéden kipuhatolni, kinek mi a szive vágyása. Csöndes immár az alcsuthi kastély. De a christkindli bizonyosan ma sem ment ki a divatból nagy nádorunk ivadékánál. Az ifju József főherceg, bájos hitvese — Augusztia főhercegnő gyujtogatják most már a karácsonyfát gyermekeiknek, s a mostani christkindli valószínűleg Libits Adolf, az ezerkaru udvari tanácsos, a mostani plenipotentiárius. Mindenre rá ér ez a kiváló munkabíró, jeles férfiú, a Margit-sziget ujjáalkotója. Mindenre kiterjed a figyelme. Talán sohasem pihen, s ha öt hat nap vadászott a kis-jenői erdőkben, éjjel utazik haza Budapestre — mert a nappalra szüksége van, hogy tovább dolgozhasson fenséges urai javára.

Budán ma is olyan a karácsony, mint volt a két előző József főherceg idejében. Senkiről sem feledkezik meg a Jézuska . . . De talán olyan mindenütt is, mint az én gyermekkoromban. Az apróságok örvendeznek — várnak. Titkolóznak a szülők és az én kis Déneske öcsém, bizonyára éppen olyan boldog, ragyogó arccal áll majd meg a csillogó Christbaum alatt, mint valamikor az ő szomorú Sándor bácsija — a kire már talán nem is emlékezik. Boldog, rajongó szerelmesek talán épen úgy várják a szent estét, mint én a k k o r. Olyan mámoros örömmel huzzák ujjukra a gyűrűt, mint én. A k k o r, életem legboldogabb karácsony estéjén.

Hull, hull a hó . . . Lassacskán elcsöndesül az utca.

Meleg otthonokban ülnek kis fiúk — lánykák. Girbe-görbe betűkkel írják föl egy hosszú, hosszú cédulára: M i t h o z z o n a J é z u s k a — — Hej, ha még én is kezembe kaphatnék egy ilyen cédulát, ha még engemet is meghallgatna a Jézuska, de hirtelen oda kanyaritanám neki mit hozzon. Egyetlen egy szóval leírhatnám egyetlen óhajomásom, egyetlen vágyamat: b o l d o g s á g o t . . .

Ez a jelen pillanat, amikor ime méla melancholiával szivemben beléptem én is a «megkérdezendők» disztes társaságába.

Nagy Endre.

A császár.

Irta: Lovik Károly.

A kíváncsi nép tömegbe verődve előre nyujtott fejvel és egymást csitítva nézte a császárt. Valamennyien prémes köpenyegű, koronás, ékszerektől csillogó daliás alakot vártak s ahelyett egy igénytelen, barátságtalan tekintetű, szemmel láthatólag rossz kedvű katonát láttak, aki nem vesz tudomást a körülötte nyüzsgő emberekről, s a faluvégi fekete kastély felé léptet. Szürke, apró lovon ült: a paripa gyorsan emelgette apró lábait és farkával nyugtalanul kergette a legyeket.

Ez volt a híres hadverő, Európa ura: egy apró, vékony lábu pohos férfi, érdemjelek, paszomántok és tolldiszes sisak nélkül, egyszerűen öltözve, mint egy portyázó előőr. A nép csalódva, de mégis tisztelettel nézett rája, sőt amikor elhaladt mellettük, a parasztok egy ideig szólni se tudtak a csodálkozástól. Csoportokba verődve áldogáltak, huzogatták a kabátjuk szárnyait, köhintettek és az orrukat fujták, mint istentiszteletnél, mikor a pap befejezi a prédikációt, de még a falu szájas parasztjai se tudtak megjegyzést tenni. A szürke ló ez alatt eltűnt a kastély kertjében.

Az uralkodó felment a szobájába és kinézett az ablakon. Északnak a vidék szomorú volt: a nehéz őszi felhők a fűzfák koronáit érintették, néha egy varju röpült el a táj fölött. A réteken végig áradásos volt a terület: a víz már régen álhatott, színe zavaros volt, itt-ott hinár képződött rajta. Olykor a békák elkezdtek karattyolni s a panaszos hang, mintha a föld alól tört volna elő. Később lassu eső perdett le s a békák elhallgattak.

A császár estefelé bement házigazdájához, egy hófehérhaju, meggörnyedt hátu, de kemény arckifejezésű öreg urhoz, aki mélyen meghajolva és még sem alázkodva várta. Ama kevés emberek közé tartozott, akik minden körülmény közt megtudják őrizni méltóságukat: talán még akkor is, ha valaki a sárba tiporja őket és a mellükre térdel. Már öreg és beteges volt, de azért egyenes tekintetével, kemény, nyílt homlokával frissebb benyomást keltett sok fiatal embernél. Az aggastyántól pár lépésre fehér ruhában állt leánya, egy sápadt arcú komoly gyermekleány, aki apja első pillanatra megnyerő modorát, szép homlokát örökölte. A császár már

ösmerte őket, nem először járt itt. Ha utai erre vezettek, mindig szívesen pihent meg egy napra a vidéki kastélyban, amelynek nyugalma és szomorúsága megnyugtatták idegeit s az egyszerűségre és békességre intettek. De még egy pont volt, ahol érdekei a házigazdáéival találkoztak. Az uralkodó mindig szürke apró paripán ült, Acassián, a hagyomány szerint állandóan bűvös lovon, amelyet a golyó került. Ez azonban téves nézet volt; a fásasztó hadjáratok már hónapok alatt megsemmisítettek egy-egy lovat s ilyenkor ujat kellett keresni. A császár, aki ösmerte a lovához fűződő legendát s tudta, mi az ilyen hagyományok értéke, épen ezért mindig itt keresett új paripát, ahol a ménes csupa szürke apró, kemény lóból állott.

Ezt a helyet Szirgupönennek hívták.

Mikor besötétedett és a nagy teremben felgyújtották a száz karos facsillárokat, a császár elbeszélgetett a kastély kisasszonyával. Szerette, mint az okos és szomoru lényeket szokás, akik néma bánatukkal egy érzékeny világ hangulatait támasztják fel az emberben. Egyéb indulat nem fűzte, nem is fűzhette az uralkodót hozzá: szívében nem volt helye másnak, mint a hadi dicsőségnek és a saját maga bálványozott képének. Épen ezért egész életében nem tudta, mi a szerelem és nem is volt kíváncsi rája. De azért jól esett neki, ha ez a fiatal és szép lény volt mellette, ha a dobporgetést női hangra váltják fel és mozgalmas izgató életébe egy érző lélek sóhajai vegyültek.

A leány volt az, aki az uralkodónak kikereste a ménes legszebb paripáját. Kimentek a legelőkre, végig nézték mind a szürke lovakat s aztán inkább érzések, mint szem után ítélve, a leány kiválasztott egy paripát. Egyszerű és mégis sajátos jelenet volt: kikeresni az uralkodó fegyvertársát, aki majdan hordozza vizen, tűzön keresztül, elkerülje a veszedelmeket, tanuja legyen a világtörténelem mozanatainak. A lány megsimogatta az okos tekintetű lovat, s azt mondta neki: «Isten kíséren utadon, mindörökké, ámen» és aztán ujjával apró keresztet huzott a ló homlokára.

A császár nevetett, mert nem hitt a babonában.

— Pedig babona van — szólt egyszer a leány, aki mint minden szomoru női lélek, hitt az előérzésekben — és kísértetek is vannak. A tó felett télen az elátkozott vadász jár és a kastélyban kísértetek mennek a folyóson. A házunkhoz az a hagyomány fűződik, hogy egyszer el fog tűnni a föld színéről s elnyeli az éjszaka és akkor senki sem marad belőle. Ez a hit évszázadok óta tartja magát s a parasz-

tok éjjelenként vándorló lángot látnak röpködni az ablakok körül.

A császár mosolygott.

Már sötét volt, mikor a lakóház lépcsőjéhez értek.

— Egy nap majd nem talál többet meg — szólt halkán a lány.

— Eh ugyan — felelt gőgösen az uralkodó. — Örökké élünk, ha hisszük, hogy örökké élni lehetséges.

*

Két év mulva egy hideg estén, köpenyegébe burkolózva vetődött Szirgupönnenbe a császár. A Bereziáról jött: serege szétverve, maga megtépve, keserű, tehetetlen haraggal telten. Micsoda emlékek! a zuhanás a tarpéji szikláról, megvilágítva Moszkva langjaitól. A merre nézett, katonák helyett csupa árnyék járt körülötte, a rend felbomlott, alig volt ember, akiről patikaszag ne áradt volna. Ah, végre a hosszú út megszakad, a hörgés megszűnik és a véres árnyékok pár órára eltűnnek. Itt van a szirgupönneni terek!

A homályból még kilátszott a kastély tornya, az ablakból már lámpavilág szűrődött ki. A császár ismét ügetésre kényszerítette a fáradt lovát. A nagy csapás után áhitozott kis melegségre, egy jó szóra, egy csöpp szeretetre s előtte felvillant a lány komoly, karcsu alakja, amint a könnyen suhanva lép oldalán. Ugy gondolta, hogy ez az igénytelen lélek, akinek szeretete végigkísérte élete utain, meg fogja vigasztalni, föl fogja frissíteni tudni és holnap ismét büszkén, egyenesen lép ki a világba, amely már azt hiszi, hogy nem kell előtte meggörnyednie.

Sűrű eső hullott mikor elérte a házat. Most nem volt nép az utcán, senki se tudta, hogy a hadvezér erre fog menekülni s ha tudták volna is, ugyan ki érdeklődött volna a legyőzött iránt. Zavartalanul ért a lépcsőkhöz: akkor elkergette tiszteit és belépett a folyosóra. Egy új szolga fogadta, aki gyanakodva nézte a kopott katonát: a franciáknak nem volt jó hírek.

— A gazdádat keresem — vetette oda gőgösen a császár.

A szolga komolyan végig nézett rajta s így szólt:

— A gazdám tavaly meghalt.

— Akkor hát a lányát te tányérnyaló — szólt az uralkodó haragosan és a pálcája után kapott.

A cseléd ijedten hajtotta meg magát és egy ajtóra mutatott.

Az uralkodó belépett. A szoba már nem volt a régi, az

egykori csöndes, meghitt butorokat ujjakkal helyettesítették, a szomorú hangulatot tarka színek váltották föl. A facsillárt tükrös lámpa cserélte fel: a fény keményen, hidegen terjedt szerte s megvilágított egy a sarokban ülő asszonyt, aki a gyermekét szoptatta. Mellette egy magastermetű, száraz arc-kifejezésű ember állott: csizmában, bekecsben, ahogy a gazdálkodó födesurak szoktak. Az asszonyban alig lehetett fölismerni az egykori szomorú sápadt leányt: kissé erősebb lett, az arca azoban fáradt és a korai ráncoktól övezett.

A császár tétován állt meg. Eszébe jutott a régi hagyomány: hogy egykor a kastélyt elnyeli a sötétség s a régi emlékekből nem marad meg semmi, se a virágok, se a szomorú esték, s a ház boldog lakói. Ugy rémlett, mintha ő tőle se elragadtak volna valamit s a szíve egy árnyalattal sötétebb lett.

— A császár vagyok szólt — komoran — paripát kereselek.

Az asszony szeme felvillant, aztán pillái fáradtan csukódtak le: nem tudott beszélni, a könnyei is kiégtek. A bekecses ember, aki a szövetségnek hűve volt, tartózkodón felelt:

— Nincs lovunk. Felozzlattam a ménest: most tinókat tartunk. Sajnálom, sire.

Az uralkodó megfordult.

— Akkor Isten velünk — mondta dölyfösen.

Mikor az ajtóhoz ért, még egyszer megállt.

— Ez a kísértetes kastély? — kérdezte, mintha meg akart volna győződni, nem tévedt-e.

A házigazda megbólintotta fejét.

— Igen . . . a parasztok így hívják. Ugy mondják, hogy egyszer elnyeli az éjszaka. Gyermekmese, sire.

Igen, igen — felelte az uralkodó és tele keserőséggel, dölyfösen, kemény léptekkel haladt le a lépcsőkön.

A «Katinha grófnő» premierjén először állottam a Népszínház színpadán a fővárosi közönség előtt, mint Pethő diák. A címszerepet Küry Klára játszotta. Nekem a torkomban dobogott a szívem . . . A szerepem kicsi volt, ellenséges tüntetéssel ijesztgettek . . . S ekkor el-énekelttem dalomat a porcellánbabáról. Felzúgott a meleg, lelkes taps, amelyet sem azelőtt, sem azóta nem kaptam s talán nem is fogok kapni soha . . . Nemcsak az elmúlt évnék, de egész életemnek is bizvást ez volt egyik leggyönyörűbb, legédesebb szenzációja.

Komlóssy Emma.

AZ IGAZI KÖLTŐK.

Írta: Szávay Gyula.

Óh mint csodálom s mint irigylem őket,
A meg nem értett igazi költőket,
Akinek élte, mondhatni, talány
S csak a haláluk, az biztos — talán.

Vizsgálom mindig: tényleg élnek-e?
S mi is tehát a lényök lényege,
Mik is azok az alkotó jegyek,
Minek bennem is meg kellene lenni,
Hogy én is igazi költő legyek?

Vizsgálódásom eredménye rossz,
S nekem mélységes fájdalmat okoz,
Mert megtalálni bármit is igyekszem,
A jegyekből hajh nincs meg bennem egy sem,
Se mélabú, se kaczagó sírás,
Tűzhánykolódás, vagy valami más,
Énemet vad vihar hiába rázza, —
Szóval egészen el vagyok hibázva . . .

Először is, az Isten tudja mért,
De engemet mindenki úgy megért,
S ha meg nem ért, nálam még az sem érdem,
Mert akkor úgy van a dolog megírva,
Hogy azt tulajdonképen én sem értem.

Igazi költők egyik fővonása:
Hogy csókra csókot kapnak egyre-másra.
Hisz csókot kapna hébe-hóba más is,
De az ő csókjuk egész speciális;
Van abba téboly, őrz és Aetnaláng
— Isten ne adja csapásul reánk —
S annyit nem kap egész egy emberöltő,
Amennyit egy nap egy igazi költő!
Biz énnekem tőle fogam kopog,
Nem is jut másképp, hacsak nem lopok!

Igazi költő — álmok álmodója,
S a jó isten se szoktatja le róla.

Lelkének — hirlik — két nagy szárnya nő,
 És nincs előtte se tér, se idő,
 Behuny szemekkel s mégis látva jól
 Sasként repül ki régióiból.

Á mindenséget frissen, boldogan
 Kétszer bejárja, ha jó napja van.
 Az étheren tul mérföldekre száll,
 Álmában mindent, mindent kitalál,
 S ha viszont-látja őt a földi rög,
 Háborgassák bár kovácpörölyök,
 Legyen körötte vásár, déli tőzsde:
 Csak álmodik az álmok ifjú hőse . . .

Álmodom én is, sőt volt rá eset:
 Repültem is már egy-egy keveset,
 De kis távolba és nehézkesen,
 Meg-megültem a szekrény-peremen,
 Majd ott függtem — s elhült bennem a vér —
 A mennyezetten, mint egy denevér.
 Ijedten hivatam reggel asztalost,
 Hogy szögezzen meg mindent hamarost.
 Nehogy ha álmom újra megjelen,
 Felébresszen a szörnyü félelem. —
 Hát ennyi álm, ennyi repkedés
 Költőben a vér el sohase hül,
 S nem butorozott szobában repül! . . .

Igazi költő, csürje ha teli,
 A kedvét abban épen nem leli;
 Egyáltalán nem érdekli a földi,
 Az eszmény az, mi a lelkét betölti.

Megvallom, hogy a földi,
 Nem él bennem feltétlen gyűlölet,
 Sőt meglehet, hogy kis vita után
 Meg tudnék velök barátkozni tán.

Egy kétkapás kis szőlőm volna is,
 S ha múzsám érte jól leszólna is,
 Biz én azért nem hagynám annyiba,
 Habár ez is alapvető hiba.

Igazi költő mindig azon búsul,
 Legjobb barátja hogy megcsalja rútul,
 S ha ily szomorú nem vón ez a tény,
 Kaczagna élte száz ily esetén!

Sajnos, e téren sincs meg az a kellék,
 Miből költői voltom jól kitelnék,
 Az én barátom mind felel magárul,
 És semmiféle titkot el nem árul,
 Megtartja híven mind, amit fogad,
 De nem is bizok rájok titkokat.

De most jön csak a fő-fő bökkenő:
 S ki is lehetne más ez, mint — a nő!
 Igazi költő hallgat mint a sír,
 De mikor ír, szive vérével ír,
 S csak azért nem gyúl lángra a papírja,
 Mert tengerkönnyét mind reája sírja.
 E könnytenger legeslegfenekén,
 A sebzett sziv ott küzködik szegény,
 Mindenféle vadállat környezi:
 A fájdalom tengeri szörnyei.

Mert hűtelen és kegyetlen a nő,
 Tán mindegyik, de különösen ő,
 Ki válogatott kinzó — eszközökkel
 Oly sebet üt, mely be sohase nő.

Hát szó sincs róla, ez a pont olyan,
 Hogy szólhatnánk erről már komolyan,
 Mert hiszen a baj itt se, ott se más,
 S van közte némi testvéri vonás,
 Például én is sokat szenvedek
 És panaszom lehetne rengeteg!

Éltem társa, kivel megöregedtem,
 Megvallom, hozzám hát ő is kegyetlen,
 Bent este már szivarozni sem enged,
 S erősebb húrt biz ő gyakorta pengett,
 Tudja, mi az a szabadvélemény,
 S gyönyörűen él véle annyi tény.

Azt sem fogadja most már el okul.
 Bár én állítom mindig konokul.
 Hogy mikor este ki-kimaradok,
 Akkor velem a Muzsa társalog;

Mindazonáltal holmi kinzó kamra
 Vagy más ilyes még nem jött a nyakamra,
 No és a hűség — a vidék terén
 Nem is jön számba mint külön erény. —

Szóval: a martiromság bármi nagy,
 Óh szív, e téren szintén hátra vagy,
 Dalod, sajnos, nem elég szomorú dal,
 Fájdalmad nincs megkövesedve még,
 Ereidben még csak láva sem ég,
 A parnasszusról hát fordulj a rúddal,
 S tégy akármit a töviskoszorúddal!

Elmondhatom, hogy nehéz ez a pálya,
 S a köznép mégis hogy tódul reája!
 De hasztalan, mert itt a példa bennem,
 Hiába harsog szívem vágya fennen,
 Oly sok próbát kell útközben letenni,
 Hogy legokosb — a szándékról letenni.

Pedig, pedig: óh mint csodálom őket,
 A meg nem értett, igazi költőket.
 S mint fáj, hogy én is az nem lehetek!
 De hát hiába, ha egyszer lényemben
 Nincsenek meg az alkotó jegyek!

Hogy engem a múlt esztendőben mi izgatott a legjobban, — pár hét múlva megfogja tudni a «Jövendő» nagy közönsége is. Először beszélek róla a nyilvánosság előtt: Januárban kerül színre a Nemzeti Színházban egy új darabom. Ez foglalta le gondolataim és érzéseim javát, ez volt tehát az én szubjektív szenzációm.

R u t t k a y G y ö r g y.

Ha jól értettem, az a kérdés, hogy az elmúlt esztendőben mi volt legnagyobb egyéni szenzációm?

Bocsánatot kérek az anyagiasságért, de én minden kérdésre őszintén szokván felelni, csak azt mondhatom: hatásos és sikeres marienbádi kúrám.

Márkus Miksa.

A király dolgozószobájából.

Azok, akik jártak már benne, elégszer leírták a csipkefüggönyös, rideg udvari szobát a bécsi Burgban. Alig van ujságolvasó, aki ne tudná, hol áll a király nagy, faragott diófaíróasztala, milyen tavaszi szépségben pompázik le felőle a királyné nagy portréja, a butorokat illusztrált lapok vetelkedve fotografálták le s jó memóriájú emberek arra is emlékeznek, hogy levélnyomtatékkul egy kettétörött kardmarkolat szolgál, valami régi, jelentős emlék. De azért az a szoba lassanként olyan lett, mint a gyerekmesék forgólábu tükörpalotája. Mindenki másnak látja a fantáziája ideges perspektíváján át és hogy a hasonlat még jobban beváljon, azok, akik benne jártak, maguk sem ismernek arra az emberre, aki az ő földi porhüvelyükben kilépett onnan a testőrök merev tisztelgése közben. Az a nagy titokzatosság, amire a királynál lefolyt audiencia kötelez s azok a láthatatlan kezek, amelyek benyulnak odáig, elkábitják és megdöbbenik azokat is, akiknek kemény a gerincük és jéghideg a judiciumuk, a nagy közönségnek pedig csupa megfejtetlen kérdést dob oda.

Ezelőtt nem is izgatta nagyon az a titokzatosság az országot. A miniszterválságok idején ugyan a figyelem a király dolgozószobája felé terelődött, de rendszeren a bizonytalanság alig tartott egy-két napig. Mire kitudódott, hogy valamelyik kormány vagy miniszter megbukott, már ott is volt a helyén a másik. Mivel pedig ugyanabból a ménesből válogatták ki a csikókat, nagyon közömbös volt ez a csere. Egy pár vállalkozó kinosan felsziszsen (megint odaveszett a befektetés!), néhány stréber ideggörcsöket kapott (még mindig nem került reá a sor!). valamelyik nagyságos vagy méltóságos asszony megparancsolta a szobaleányának, hogy ezentul kegyelmes asszonynak cimezze, azután el is múlt az egész mozgolódás. Ha nagyon kihegyezte az ember a fülét, legfőlebb csöndes abrakropogtatást hallott.

Legenda azért persze bőven maradt egyes nagy miniszterbukás után, a melyik fájt az országnak vagy váratlanul jött. Az isten tudja, micsoda drótnélkül való telegráfon szivárogtak ki a hírek abból a veszedelmes dolgozószobából, de egy-egy audiencia után néhány nappal még a csik-szeredei nem-

zeti kaszinóban is tudtak az urak részleteket. A legmulatságosabbnak a jó vidék gróf Szapáry Gyula bukását mesélgette. Egész biztos információk után beszéltek, hogy mikor a közigazgatásnak kesztyűben dudálásáról szóló félbenmaradt törvénycikk szerzője megjelent a királynál, ez nyugodtan megvárta, amíg odalép egészen az íróasztala mellé. A király valami irást olvasott s negyedóráig fel sem pillantott belőle. A boldogtalan főur végre zavaraban mondogatni kezdte:

— Majestät . . . Majestät . . .

A király — így tudják ezt Csik-Szeredában — erre kimért és lassu mozdulattal felállt a helyéből, ránézett keményen, aztán azt mondta a miniszterelnökének, akinek az energiája nem volt példaszerű:

— Sie sind auch ein Ochs? . . . Verstanden?

Szapáry úgy állott az íróasztal előtt, mintha villámütés érte volna. Hogy pedig ne legyen sokáig kétségben, menten végzett is vele a király:

— Wir sind fertig . . . Gehen sie zum Pápay!

Pedig — úgy beszéltek — Szapáry nem is álmodott arról, mikor belépett a királyhoz, hogy megbukott.

Hogy mi igaz ebből a históriából, mi nem, azt persze Vámosgyörkön vagy Sajószentpéteren kellene kitudakolni, de ott aztán egészen biztosra veszik. Hát Wekerle Sándor bucsu audienciája! Erről már legendák szólnak. A király kapacitálni próbálta a liberális politika harcosát, vitatkozott vele, szemrehányásokat tett neki, valósággal könyörgött, hogy legalább akassza meg az akcióját, nehogy nagyobb visszahatás támadjon, ha mennie kell s még jobban kiélesítse az országban az ellentéteket. Wekerle meghajtotta a fejét:

— Felséges ur, nem tehetem! A politikámhoz odakötöttem magamat. Kérem elbocsátásomat.

A király akkor hosszasan ránézett, aztán kezet adott neki:

— Lehet, hogy önnek van igaza! De ilyen két kemény koponya, mint a miénk, nem fér egymás mellé . . .

Bánffy bukásának története általánosan ismeretes. Az intrikaforrás, amelyik száz felülről eresztette mérgezett csöppjeit a király felé és melyikről épen csak a szolnoki főispán nem tudott, végre eredménynyel járt. A lapok hasábokat irtak a bukásáról, de Bánffy gunyosan mosolygott s idegesen tudakolva:

— Honnan szedi az a sok bolond skribler az információit?

Mert ő tisztában volt a királylyal, aki biztosította a

kegyeiről. A bukása napjától aztán krónikás adoma szól. A miniszterelnök reggel felutazott Bécsbe s két órán át volt a királynál. Onnan kijöve, sugárzó arccal informálta a vele leutazott félhivatalos laptudósító szerkesztőjét és egy óra múlva Budapesten ámuló szemmel olvasták a szerkesztőségekben a telefonon leadott kommunikét:

«Mint illetékes oldalról értesülünk, a kormány helyzetének változásáról szóló hírek minden alaposságot nélkülöznek. A király ma báró Bánffy Dezso miniszterelnököt kegyesen fogadta s előterjesztéseit nagy figyelemmel hallgatta meg.»

Bánffy hazautazott és mikor leszállott a nyugati pályaudvaron, az esti lapokból olvashatta el, hogy a király Széll Kálmánt kihallgatásra rendelte magához . . .

Széll, Khuen, Tisza bukásai az utolsó óra a királynál még mindig fátyol mögött áll. Mivel senki sem látja, hogyan szöknek az információk a csukott ablakon át a király dolgozó szobájába, megszületett a bécsi kamarilláról szóló babona. Pedig a beavatottak tudják, hogy a király befolyásolható ugyan, de azért mégis minden úgy történik, ahogy ő akarja. A tanácsosai ismerik az egyéniségét, amely nem bocsátja meg az ellenmondást és úgy oldják meg a feladatukat, hogy kitapogatják, mi az ő nézete s azt vallják ők is. Politikai kérdésekben különben is csak az öreg Beck báróra hallgat és még valakire, akihez azonban szintén nem juthatni közel, bár februárban a lapok hosszában megírták, hogy egy dúsgazdag magyar sportsman megkísérett informálni a bécsi színművészet egyik csillagát — a magyar válság érdekében. Abban az igyekezetben, hogy a királyhoz mondanivalóik eljussanak, előkelő politikusok is keresnek hátsó ajtókat. Mária Valéria főhercegasszony szerepléséről eleget irtak a lapok és suttogtak a bécsi körök, — mi igaz belőle, mi nem, senki sem tudja — s a koalíció egyik vezére bécsi útja alkalmával nagyon feltűnt, hogy a politikus este nyolcz órakor eltűnt és csak tíz órakor került vissza. Hol volt, merre járt, mindenféle kombinációk firtattak s volt ember, aki megesküdött rá, hogy a király kedves, régi tarokkpartnerét, Palmer direktort kereste fel. Hogy hát mondja meg a felségnek, miképen is áll a dolog . . .

Persze, ez is csak on-dit, illusztrációja annak, milyen szemmel nézik az emberek a bécsi Burg rejtelmét. Annyira, hogy elhiszik, miképp gróf Tisza Istvánt nem a szerencsétlen politikája buktatta meg, hanem egy szólásmód, ami az ideges és izgatott órában az ajakára került. Állítólag arról

volt szó, hogy a januári választásokat úgy reperálhatni ki, hogy újból feloszlatják a Házat. Tisza lehetetlennek mondta az új választást és mivel a király magatartásából azt látta, hogy valaki ebben az irányban informálta, kifakadt:

— Higyjen nekem Felső, nekem csak nem érdekem, hogy ámitsam. Az új választások még nagyobb többséget szereznek a függetlenségi pártnak. Olyan igaz, hogy akár mérget vehet reá Felsőged.

A király megütődve kapta fel a fejét:

— Azt már csakugyan nem teszem . . .

Ezzel meg is bukott Tisza . . . Most aztán azt várja az ország, mi lesz — Fejérváryval . . .

Szenzáció? De hogy is élhet meg szenzációt ma magyar író. Az már nem megy szenzáció számba, hogy az egész világ felfordult körülöttünk és hogy e felfordult világban egész nyugodtan a fejük tetején járnak az emberek. Szenzáció csak az lenne, ha egyszer csak valaki a maga lábán kezdene járni. Láb dolgában gyenge legény vagyok, de a fejem kemény és így a fejen járást is megszoktam. Már most csak azt szeretném látni, ha a színház is egy kicsit felfordulna, — ha nem is magától. Az lenne a szenzációm, ha valamelyik darabom úgy tetszenék, hogy a hözség fordítaná fel a házat. Fájdalmam eddig még nem volt részem ebben a szenzációban. De ha még sokáig járunk totágast, még ez is megeshetik. Egyelőre azonban még csak a fejenjárást gyakoroljuk és így nem csoda ha a magam lábán nem tudok járni.

Fényes Samu.

Az elmúlt esztendőben életem legnevezetesebb szenzációja, amely mellett minden más eltörpül — Laci fiam születése volt.

Rózsahegyi Kálmán.

Mi lehet válaszom más, mint két név: Gül Baba és Gábor diák? . . . Ha a boldogság szenzáció, akkor ez évben ért életem legnagyobb szenzáció.

Szentgyörgyi Lenke.

Kálmán téved. Az elmúlt év legnevezetesebb eseménye az én Laci unokám születése volt.

Hevesi József.

Hogy mi volt a legnagyobb szenzáció, az elmúlt esztendő folyamán az életemben előfordult? . . . A kis fiam első fogá, amelynél — azt hiszem az összes apák nevében jelenthetem ki — nagyobb esemény egy apa életében alig képzelhető!

Dezső József.

Az elaludt Erzsébet-szobor bizottság.

Irtta: Balogh Pál.

Inter arma silent musae; hadi zajban pihennek a muzsák. Az Erzsébet szobor előkészítő urai három év óta hallják ezt a zajt s ezért úgy tesznek, mintha a muzsákat mimelnék: ők is alszanak egy nagyot. Velük alszik a pályázat ügye, amit ki sem irtak, s az a félmiliónyi szoboralap, amit a nemzeti pietás hét év előtt létrehozott s most ismeretlen módon kamatozik valahol.

Az országos válság valóban nem ok, hogy e monumentum fölött ily ridegen napirendre térjünk. Akármilyen szenvedelmek dulják a közéletet s bármily gyilkolóan élesek a pártellentétek, — Erzsébet királyné emléke fölött az Istenszelleme lebeg, s annak a műnek, amit ez emlék kultusza jegyében alkotunk, a semleges terület mindenek számára biztosítva van.

Előbb-utóbb a békesség ugyis helyre áll, s akkor nagy királynénk szobrának leleplezési ünnepe volna hivatva azt megpecsételni. Annál sulyosabb felelősség terheli majd azokat, kik ezt az ügyet érihetlen közömbösséggel ad acta tették, az előkészítő lépéseket megtenni évekig elmulasztották. Pedig ehez országos megbízatást kaptak, korlátozva semmi irányban nincsenek és anyagi eszközeik a mi viszonyaink közt szokatlan bőségesekek.

Ha a szobor-alap nem volna együtt, s a nemzet nem adakozott volna erre a célra lelkes áldozatkészséggel s példátlan eredménnyel már egy lustrum előtt, akkor tán helyén való lenne a veszteg várakozás. A mai időt, ennek izzó levegőjét, gazdasági válságát s társadalmi zavarait adománygyűjtő akcióra valóban senki sem tekintené alkalmasnak. De ezen a hegyen rég túl vagyunk: a nemzet a maga részéről eleget tett a nagy királyné iránt való ideális tartozásának; most váltsák be a szoborbizottság tagjai amivel az ügynek, s elposványosodásáért a nemzet becsületének tartoznak.

Az nem mentség, hogy a szoborpályázat két versenyen meddő maradt. Annál inkább kellett volna sietni a harmadik

kiírásával; két meddő példából eleget tanulhattak, hogy a pályázati feltételeket észszerűbbé, a pályázó művészekre kecsesgömböské tegyék.

Nagy hiba volt a múltban, hogy a szoborpályázat nem szorítkozott tárgyára, hanem, bonyolult és költséges várhelyszabályozási tervekkel kapcsolatos össze. Ez a feladatot elhomályosította, a figyelmet mellékkérdések felé szórta s úgy megterhelte a költségvetést, benne annyiféle hatóság beavatkozásának nyitott ajtot és ablakot, hogy a vállalat mindezt nem bírhatta el.

Az illetékes tényezők közt van egy csöndes megállapodás, mely szerint a szobornak a György-téren, a Hentzi-emlék helyén, kell majdan fölállíttatnia, még pedig akként, hogy a mai miniszterelnöki palota lebontása után az emlékmű a pesti oldalról is látható legyen, hozzá az ellipsz fölül stilszerű feljárás vezessen.

Így zavarodott össze az új miniszterelnöki palota kérdése, a réginek lebontása, s a feljárók ügye az Erzsébet-szobor ügyével, az egész probléma pedig az országos válsággal. A miniszterelnökség új hajlékáról s a régi hajlék feláldozásáról csak a törvényhozás határozhat, — de a parlament évek óta nem működik formálisan. A szoborbizottság tehát azt gondolta, hogy a szobornak várnia kell, míg a parlament munkássága rendes mederbe jut s az emlékmű környezetéről határozni bír. Addig a monumentum ügye egy lépéssel se mehessen előbbre, maradjanak benne függőben az eszme és kivitel összes kérdései.

De itt van a főtévedés. A szobormű dolga s a környezeté két külön feladat. Eredményeikben össze fognak tartozni, megalkotásuk is egymást feltételezheti, de a munka folyhat bármely sorrendben, egyszerre és egymás nélkül.

A Mátyás-templom ma sem lenne kész, ha a műépítő terveivel addig vár, míg a pénzügyminiszterium régi épületeinek sorsa, s a halászbástyáé, meg a feljáratok kérdése el nem dül. A Szent István lovas szobra ma sem állana talpazatán, ha a művész bevárja előbb a környező tér kialakulását s az új hercegprímási palota megépültét.

Erzsébet királyné szobrához a hely adva van, környezetről s feljáratról majd más tényezők gondoskodnak. A szoborbizottságnak csak a maga feladatával legyen gondja, a máséhoz neki nincs köze. De ezzel aztán kell is, hogy törődjék, mert helyette más az ő dolgát el nem végzi.

A nemzet nagyon elégtelen a bizottság eljárásával s méltán. A monarchiában egyre-másra avatják föl az Erzsébet-

szobrokat amiket apró osztrák tartományok, egyes községek állítottak filléreikből. Míg a magyar monumentum, melynek alapját a nemzet a genfi katasztrófa után nyomban összehordta, a nagy királyné halálának nyolcadik évében is a kezdet kezdeténél tart.

Mire való a tovább késedelmezés?

Hat éve, hogy eszmei pályázat kiírásával kezdtek. Ennek szép eredménye volt. Fadrusz mester geniális terve, mely feltétlenül megkapta az első díjat, mélységes hatással volt az országra. A nemzet úgy fogadta azt, mint egy nagy cselekedetet: a művész hatalmas inspirációval belelátott a nemzet lelkébe, s úgy szólva onnan olvasta ki, milyen emlékforma állhat legközelebb a nagy királyné iránt érzett nemzeti pietáshoz.

Ismerjük Fadrusz eszméjét mindannyian. Egy templomcsarnok nyílt ívei és kupolája alatt várja körébe a magyar szentek kara Erzsébetünk megdicsőült szellemét, a főhelyen a Nagyboldogasszony, két oldalt István, László, Imre, Margit és Árpáházi Erzsébet. Két géniusz kíséri az érkezőt: az igyik a kialudt szövétneket tartja, másik átveszi az üdvözülttől a földi élet martiriumának töviskoszoruját . . .

Az öreg király e tervre azt jegyezte meg: «Neki nemcsak a töviskoronája volt» — s ezzel leküzdhetetlennek látszó akadályt állított a terv végrehajtása elé. Fadrusz a király szavait elutasító kritikának fogta fel s rezignáltan tért remekműve fölött napirendre.

Kevéssel ezután a bizottság kihirdette a második eszmei pályázatot. De az már teljesen meddőnek bizonyult; a versenymunkák unott sablonok közt mozogtak s meglátszott rajtuk a pályázók elkedvetlenedése. Azóta mi sem történt az emlékmű érdekében.

S mindez azért, mert a király megjegyzését félreértette és nagyon is szervilis módon magyarázta. Többet olvastak bele a felség szavaiba, mint amennyi azokból józanul kiolvasható. A királynak csak az ellen lehetett kifogása, hogy az emlékterv a nagyasszonyt mártirnőnek állítja oda, közjogi méltóságának minden külső törvényes jele nélkül, s a bizottság ezért elveté az egész tervet, ahelyett, hogy ez alaki hiányán segíteni csak kísérletet is tett volna.

Pedig ezerféle mód lehet a Fadrusz eszméjének oly kiegészítésére, hogy a királyi neheztelés tárgyalanná váljék. Állítson a tervező művész a fáklyatartó géniusz helyére egy kherubot, ki a királyi koronát viszi a nagyasszony alakja után, — mintázzon a templom-küszöb elé az előtérbe egy

csoportot hódolva térdelő magyarokból, s az első terv hiánya legott pótolva van.

Fogadja el a bizottság Fadrusz tervéből az alapeszmét, s a harmadik pályázat szorítkozzék az eszme kivitelére, részleteinek átkomponálására a szükséges korrektívumok szerint. A pályázó művészek becsvágyval fognak dologhoz látni, hogy abszolút becsü emléket alkossanak; s ezzel megmentik Fadrusz legértékeseb hagyatékát, s a pályadíjjal az a dicsőség is a nyertesnek jut, hogy az Erzsébet-szobornál a nagy mesternek hozzá méltó társa lehetett.

GONDOLATOK A HALÁLRA.

Irta: Vértessy Gyula.

I.

Mikor először hullt utamra
Az őszi, sárguló levél,
S az elmulásról, hervadásról,
Némán is, hangosan beszélt:
Vad fájdalom gyúlt lángra bennem
Hogy szép nyaram mért lett oda —
És káromoltam a teremtőt
Hogy hozzám mért oly mostoha!

Azóta elmúlt sok nyaram már,
S borúlt sok őszi nap reám.
Volt részem sok örömbe' búba'
Szeretett s megcsalt egynehány.
S azóta nem bánt, hogyha ősz jó,
Várom utána a tavaszt,
Mely kedvem újra visszahozza
S virágot, új lombot fakaszt.

Ha meg' nem jó tavasz utána,
Hát meghalok egy zord napon —
Virágoztól nem kell búcsúznom
S hogy menni kell, nem fájlalom
Sőt itt hagyom majd kész örömmel,
A hervadást, a hideget
Hisz könnyű lesz, meghalni akkor,
Mikor az ősz mindent temet.

II.

Siralomház az egész élet,
 S halálra ítélt rab az ember.
 Az örömünk: egy harmatcseppnyi
 A bánatunk: véghetlen tenger.
 Nincs jobb dolgunk cseppel se nekünk
 Mint rabnak a siralomházban.
 A hóhért várjuk éjjel, nappal,
 Es dídergünk halálos lázban.

Mindegyre halljuk, hogy faragják
 Számunkra kint a bitófákat,
 Mindegyre hordják el mellőlünk
 Kivégezni a páriákat:

S mi összekulcsoljuk kezünket
 S nem hogy sietnénk véget érni,
 De nem restelljük, porkolábunk
 Halasztásért esengve kérni:

„Csak pár évet vagy pár hetet még,
 Hagy éljünk, örök remegéssel —
 Nemhogy azt kérnénk, hogy borúljon
 Mielőbb ránk az örök éjjel . . .

III.

Ledőlve a virágos gyepre
 Sütkérezgetek a napon —
 A madarat hallgatom.

Szemem lehunyom, hogy hagy öntse
 Hő sugarát a nap reám,
 Mintha csókolna szép leány

S boldog szenderben álmodozva,
 Az ő nevét mig suttogom
 Napsugár játszik arcomon.

S egyszerre csak, bolondos ötlet
 Eszembe jut a bús halál,
 Maly egykor rám, tán így talál.

Neved édes, majd ajkamon fagy
 S feküdni fogok a napon,
 S a madarakat hallgatom.

Mint most van, minden így maradtán?
 Csak nem érzem a bogarat,
 Mely arcomon majd átszalad.

Nehéz a becsületes embernek . . .

Irtá: Zöldi Márton.

Kata, az öreg cseléd, rendet csinált Sabaky bíró asztalán. Közben illetéknép zsémbelődött.

— Nem tud rendet tartani, nem is tudott soha. Mindig úgy fest az íróasztala, mint a feltúrt szénaboglya. Sok gazdám volt, de ilyen rendetlen soha.

Az öreg cseléd közeljárt az igazsághoz. Sabaky Vilmost a törvényszéknél mindenki lelkiismeretes, tanult bírónak ismerte, de rendetlensége, hanyagsága még ismertebb volt. Csoda, hogy a fegyelmet elkerülte.

Rakogatás közben az öreg cseléd felkiáltott:

— No nézze meg az ember, a pénzét is itt hagyja szabadon, bitangjára. Akárki elviheti. Volt is már itt egy asszonyosság . . . Így elszórni a pénzt, mintha lopta volna.

A szanaszét elterülő iratokból ugyanis három darab százás hullott ki. Az öreg Kata szépen felemelte s az íróasztal párkányára tette.

Mindez karácsony előtt történt s Kata hamarosan elvégezve a takarítást, beszólt a bíróhoz, ki éppen akkor öltözöködött fel.

— Tekintetes uram, ne tessék a pénzt szanaszét hagyni. Valami gazember elviheti, aztán majd rajtam keresik.

— Micsoda pénzt? — kérdezte a bíró.

— Azokat a nagy bankókat, három darab. Van bugyellárisa a tekintetes urnak, mért nem tartja abban?

A bíró álmélkodva hallgatta a cseléd szavát. Egyáltalában nem tudott semmiféle pénzről. Sőt éppen a pénznek nagymértékű hiányáról volt tudomása. Száz forintot ígért a feleségének karácsonyi bevásárlásokra. Irt is a bérlőjének, hogy küldjön száz forintot, de a levelet hanyagságból későn

adta fel, s így a pénz legjobb esetben csak az nap délután érkezhettek meg.

Érthető érdeklődéssel ment át a dolgozó szobájába s ugyancsak nagyot nézett, mikor az íróasztal párkányán megpillantotta a három darab uj százast.

Gondolkozott . . . Hogy került ez a pénz ide? A legtöbb valószínűség a mellett szólt, hogy valaki megvesztegetni akarta. De kicsoda? Sorra vette azokat az ügyfeleket, a kiknek ügyében itélkeznie kellett. Hamarosan hármát-négyet is meggyanusított. De legjobban özvegy Csepelyné. ki, mikor utoljára járt nála, ismételten hangoztatta, hogy háládatos lesz . . .

Sabaky Vilmos jó ember volt. Nem akarta azt az öreg özvegyasszonyt bajba hozni. Elhatározta, hogy nem fog gyanujának kifejezést adni, ha a vizsgálat megindul. Egyébként megteszi törvényes kötelességét, bejelenti a vesztegetési kísérletet a törvényszék elnökének, s deponálja a pénzt, mely az adott esetben bünjel.

Ezzel az elhatározással itta meg kávéját s készült hivatalába menni. A felesége a reggeli alatt nagyon rosszkedvű volt. Szemrehányásokat tett a férjnek.

— A te hanyagságod miatt elkésünk mindentől. Semmi sem lesz kész. Ha egy nappal előbb irtál volna . . .

Sabaky elismerte a szemrehányás jogosultságát. Az asszony folytatta a panaszt.

— Mindent átabotába kell vásárolni, az utolsó percben. Ha az a száz forint most a kezembe lenne . . .

A bíró gondolatokba merült. Kétszer fel s alá járt a szobában. Aztán kivette a zsebéből az egyik százast s odaadta a feleségének.

— Nohát itt van, ne jajgass . . .

Mikor az asszony örömpesve távozott a szobából, a bíró igyekezett lelkiismeretét megnyugtatni, a mi teljes mértékben sikerült.

— Sem jogilag, sem erkölcsileg — mondotta magában — nem eshetik szigorú elbírálás alá ez a kölesön. A pénz, ezt a Kuria kimondotta, helyettesíthető érték, **minthog**

délután megkapom a száz forintot, nem esik az igazságnak semmi bántódása. Fél napig mindenkinek jogában áll késni a feljelentéssel.

A bíró déli tizenkettőig tárgyalt, s a törvényszéki elnökkel együtt indult hazafelé. Mielőtt az utcasarkon elváltak, az elnök így szólt:

— Igaz, az egyik ügyben, melyet tegnap rád szignáltam, megszüntettük az eljárást.

— Melyik ügyben? — kérdezte a bíró.

— A Garasos-féle pénzhamisítási ügyben.

— Miért?

— A vádlott elhalálozása következtében. Visszaviheted az aktákat az irattárba.

— Jó.

A bíró emlékezett, hogy tegnap négy ügycsomót vitt haza, de a Gavaros-féle pénzügyhamisítási ügyirataiba még bele se nézett. Hazaérve hamarosan átnézte, s nem csekély volt ijedelve, mikor a vádindítványból megtudta, hogy az a három darab százás igenis bűnjel, azaz hamis pénz.

S ő az egyik százast a feleségének adta. Nohát ebből baj lesz . . . Még meggyanusíthatják hamis pénznek forgalomba hozásáért . . . Szaladt a feleségétől megtudni, hogy hol váltotta fel a százast.

— A Mendl divatkereskedésben . . .

A bíró rohant Mendl urhoz. Minden teketória nélkül megmondta, hogy neki az a százás, a melyet a felesége váltott, gyanus. Jobb szeretné, ha kicserélhetné délután egy olyan százással, mely gyanun kívül áll.

A derék kereskedő savanyu arcot csinált:

— Kérem, bíró, az nem fog menni.

— Miért?

— Mert azt a százast a tíz órai postával elküldtem Bécsbe egy nagykereskedő cégnek. Magam vittem a postára, összesen hatszáz forintot . . . Az a pénz már elment, utban van . . .

— A bíró kedvtelenül, tanácstalanul tért haza. Most már szigorubban minősített, bevallotta magának, hogy ez az

önkényes kölcsön, ha büntetőjogilag nem is üldözhető cselekedet, de inkorrekttség . . .

És hogy reperálja, korigálja? Erre a kérdésre nem tudott megfelelni. Egész nap kedvtelen, nyugtalan volt, s szó-rakozottan hallgatta feleségét; ki áradozóan dicsekedett, hogy mennyi mindent, s milyen olcsón vásárolt.

— Meglátod, milyen öröme lesz a gyerekeknek . . .

Nos, a bíró nem látta meg. Soha olyan rossz karácsonyestéje nem volt. Pedig a százast, a mit a bérlője küldött, odatette a másik kettőhöz. Az igazi pénzt, a hamishoz . . . És a felemás bankó az irattárba került . . . Ézzel meg volt védve a bíró a büntetőjogi következményektől.

De azért napokig félt, remegett. Minden percben várta, hogy Bécsből feljelentés érkezik Mendl ellen, s akkor ki fog sülni minden.

Ez az aggodalma idegessé, beteggé tette. Családja, bírótársai nem tudták mire magyarázni morózus hangulatát. Ő pedig nem mert szólni senkinek.

Hetek, hónapok teltek el. Nem történt semmi. A hamis százast, úgy látszik, vidáman folytatta útját a nagyvilágban, s az, a ki hozzájutott, bizonyosan örült nek. Hány asszony tett már boldoggá férfiakat, holott talán hamisabb volt a lelke, mint a kérdéses bankjegy . . . Ez így van. Ez az élet.

Aztán szépen kitavaszkodott. Sabaky bíró, ha lassan is, de visszanyerte nyugalmát, flegmáját. Jóformán el is felejtette már az egészet, mikor egyszer véletlenül az ügyészségi irattárba járt. Csodálkozva tapasztalta, hogy ott az egyik szolga tüzet gyújt a kályhában. Nem is tudta szó nélkül megállni:

— Minek rak tüzet, hiszen olyan meleg van odakünn . . .

A szolga felvilágosította:

— Kérem, bünjeleket fogunk elégetni, három hamis bankót, a Gavarosy-ügyből.

És mutatta a három százast, mely a jövő pillanatban már a lángok martaléka lett.

A bíró csüggedten nézte az autodafét. Sajnálta, lelkéből sajnálta, hogy az egyik százast, az igazit nem menthette meg. Milyen kár érte! Pedig csak az ujját kellett volna meg-

mozdítani érte . . . De nem tehette . . . Nem engedte a elkiismerete . . . Csak bámulva nézett a tűzbe, mely lassan hamvadni kezdett.

Körülötte beszéltek, trécseltek. Az öreg kiadó tréfálkozva szólt oda az irnoknak:

— Könnyü magának, de nehéz a becsületes embernek . . .

— A bíró felkapta a fejét. Nagyot, mélyet sóhajtott, aztán valami különös hangsúlylyal ismételte:

— Igaz . . . nehéz a becsületes embernek . . .

JÉZUS VIZET KÉR.

Elnyugszik az alkony a csillagok utján
Bársony takarója a sikra leér
Korsóba vizet visz egy asszony a pusztán
Az arcza mosolygó, a karja fehér.

Adj innom a vizből! szól Jézus epedve
S mosolygva az asszony melléje leül:
Rónánk halavány vándorja ki vagy te,
S az éjbe hová mégy szomjan egyedül?!

S ő mond szomorun: az én italom
Eloltja örökre a szomjat, az éhet
Lelkem teli kelyhét ti néktek adom
Csak én megyek egyre s a szomjam eléget.

Mert bűn a szivemben, mi másnak az éden
Kivánnom az ajkad, csókolnom hajad
S két szembe, miként a tiéd belenézni
Mely üdvöket ígér és vágyakat ad.

Könnyel siratom meg ilyenkor az éjben
Ki hiába ha gyúlad ajkam üde vére
Vágyam, mely elalszik előlve s az éltém
Melynek sohasem volt se napja, se fénye. . .

A szabókirály és a szinpadi királynő.

(György és Daisy, fiatal, gazdag házaspár, a felsőbb tizezer fashionable társadalmából. Házasságukat nem lehet éppen érdek-házasságnak mondani, de annyira józanok, hogy tisztán szerelmi házasságról nem lehet szó. A reggelinél ülnek, mindketten ujságot olvasnak.)

G y ö r g y (meglepetten tekint fel a lapból) : Ah, — nagyszerű.

D a i s y (kérdőleg tekint férjére) : Mi az ?

G y ö r g y (humorral) : Egy fejedelmi házasság, mely eltér az udvari sablontól.

D a i s y : Talán ismét egy német herceg ?

G y ö r g y : Nem, két román törzsbeli souverain, a párisi nőszabók imperatora : I. Worth és a drámai művészet koronája : Duse Eleonora.

D a i s y : Valóban ? Egy Duse ? A szabókirályt ?

G y ö r g y : Mindenekelőtt úgy vélem, — feltéve, hogy egyáltalán igaz a dolog, — Worthban valószínűleg nem a szabó, hanem a miliomos vonzza Dusét. Miután az olasz költő, a ki darabokat sz a b o t t rá, nem lehet az övé, most azzal akar csókolódní, a ki neki toaletteket k ö l t.

D a i s y : Egyáltalán nem helyénvaló ezt abban a gunyoros férfi tenorban mondani. Mert mindenekelőtt nincs asszony, a ki olyan pedáns, válogatós és mindenekelőtt hiu lenne külső dolgában, mint te, kedves Györgyöm . . . Na, na, ne mérgelődj és ne mondj ellent. Hisz én nagyon szeretem, hogy olyan vagy, legalább meg tudod érteni az én kalapszámláimat. Neked kedvesem nincs jogod gunyolódní. Azonkívül és másodszor az asszony egészen más és bensőbb vonatkozásban áll a garderobejához, mint a férfi, amihez a férfinek soha nem lehet olyan tökéletes érzéke. Hiszen durvább anyagból is van formálva . . .

G y ö r g y (nevetve) : És mégis ezt az anyagot szeretitek legjobban.

D a i s y (a közbeszólás dacára zavartalanul folytatja) : A férfi fölhuzza a kabátját, ha jól, ha rosszul áll, mindegy, sőt az is mindegy, ha a kabát valóságos remekmű, de soha sinesen olyan

benső viszonyban ruháival, mert azt mindig mint valami rajta kívül eső dolgot tekinti. Szóval, nincs meg az öltözködésben az a szubjektivitása, mint az asszonynak. Olyan mosolyán bánik ruháival, mint igen gyakran a nőkkel. Ugy bánik velük, mint valami szerszámmal. Hiszen a férfi itt is háátlan.

G y ö r g y (Mindjobban felvillanyozva): Uram istenem, hisz az ember nem vezetheti az oltárhoz a szabóját, mint az Duséről hirlik. Ő megteheti, mert nőszabók vannak. Ha majd valamikor lesznek csinos leányok, a kik férfiruhákat fognak varrni, akkor lehet majd csevegni a dologról. De beszélj csak tovább a szerep és személyesítője közötti szellemi kapcsolatról.

D a i s y: Tudod, hogy nem bánt, ha egy kicsit kinevetnek.

G y ö r g y: Hisz kár is volna, ha ez zavarna, mert leginkább olyan dolgokról szeretsz beszélni, amiről a banális köznapi emberek nem igen hallanak.

D a i s y (nevetve.): Köszönöm a bókot, amelylyel saját, nem mindennapi szellemedet megtisztelted. Azért az asszonynak mégis megvan a maga ideális felfogása az öltözködésről. Ő nem elégíti ki az a bornirt kijelentés, hogy »ruha teszi az embert.« Tehát kell lenni valaminek, amit kiegészítsen. A ruhának, mely második „én“-je az embernek, viselőjével harmonikus kapcsolatban kell lennie.

G y ö r g y (most igazán szívből nevet.): A férj tehát mint harmadik »én« jóakarattal meg lesz tűrve, a ménage à trois új fogalma: a férj, az asszony és a — ruha.

D a s s y (helybenhagyólag): Mindenesetre a házasságtörés lezártatlanabb formája és ha a férj okos, a legszebb hármas összhangot lehet létrehozni.

G y ö r g y: Terz, amelynél a hangjegyek szabószámlájára vannak írva.

D a i s y: És szerzőjük az asszony.

G y ö r g y: És a dirigens?

D a i s y: Természetesen a karmester, aki rendszerint karmesternő szokott lenni, kezében a karmesteri páca helyett centiméter — a szabó vagy a szabónő.

G y ö r g y: Tehát Worth sem lenne más, mint egy egyszerű karmester? Mert dacára a monsieur millionnak, Duséra nézve ez a házasság aféle mesalliance lenne. Ő, a teremtő zseni és Worth — kezében a centiméterrel.

D a i s y: Karmester és karmester között lényeges különbség van, legtöbbje persze nem más, mint a művészet tehetséges ipa-

osa, akik előírás szerint dolgoznak és a toilete partitúrának állandóan előttük kell feküdni, de ezek között is vannak teremtő talentumok, sőt zsenik, akik önmagukból merítenek és költenek — és ha egy ilyen zseniális centiméter-dirigens és egy zseniális asszonyi fantázia találkoznak, — ha Duse Eleonora tényleg madame Worthné lesz, művészi inspirációit az övével egyesíti —, ah, micsoda csodás szenzációkkal lephetik meg a színházi világot, micsoda remekműveket kaphatunk. Nem tudom, nem lesz-e nyereség úgy Duséra, mint az európai közönségre, ha Duse Worth-al cseréli fel D' Anunziót és nem-e lesz a párisi mester ruhaköltészetének maradandóbb sikere, mint a másik szerepirásának.

G y ö r g y : Kár, hogy a házassági hír egyszersmind azt a szomorú jelentést is tartalmazza, hogy Duse mint Madame Worth visszavonul a színpadtól és miként Barbi Alice, csak jótékonysági célokra fog a nyilvánosság előtt szerepelni.

D a i s y : Ami valóban nagy kár lenne a világra nézve . . . (gondolkodva): de még sem, legalább a hölgyvilágra nem. Ellenkezőleg az olyan nyughatatlan vérmérséklet és lázasan dolgozó fantázia, mint amilyen ezé a művésznőé, nem tud megpihenni még a megfeszített akaraterő mellett sem. Ha Duse zsenije tényleg beleolvad a Worth nagy kompozíció talentumába, akkor ezzel annyit nyernek azok a deszkák, amelyek a szabóműteremnek parkettjét jelentik, mint amennyit azok a deszkák veszítenek, amelyek állítólag a világot jelentik. Mintha valójában nem a szabó atelier deszkái jelentenék azt. Ez a rendkívüli asszony csak művészi alakítókéességét fogja egy más tere-numra áttenni és így nemcsak a színházban gyönyörködhetünk a fenségesben, aminek létrehozására van ő teremtvé.

G y ö r g y : Tehát úgy képzeled, hogy férjével meg fogja osztani a párisi szabó-trónt és a cég talán át fog alakulni Monsieur és Madame Worth-ra.

D a i s y : Miért nem? Azt hiszed az ilyesmi nem tudja a női művészi nagyravágyását tüzelni? Biztosítalak, ha te ilyen szabókirály volnál —

G y ö r g y (haragos nevetéssel): Valóban kápráztató fata morgana — tehát te akkor is a feleségem lettél volna.

D a i s y : Istenem, micsoda paradicsomi helyzet lenne. Tobzódni az előtörő és egymásra torló divateszmékben, azokat mindjárt megvalósítani. Mindazok a hölgyek, akik hozzánk jöttek volna, reám nézve nem jelentettek volna mást, mint a saját eszméim

előkelő probirmamzeljeit és a magam részére aztán ezeken a kísérleteken át meg lehetett volna alkotni az eszményi toilet dernier cri-jét, mert mint milliomosok, igen, milliomosnak kellene lenned mint Worthnak, egyáltalán nem volnánk ráutalva a megrendelőkre és nem kellene azzal sem törődnünk, ha dühükben valamennyien elmaradnának, miután végigpróbáltam rajtuk azt, amit aztán mint legszebbet megtartottam volna. — Oh, milyen irigylésreméltó is az a Duse.

G y ö r g y (nyugodtan): Ha éppen örömd telik benne, nincs semmi kifogásom ellene, ha szabóműtermet nyitsz és művészi fantáziádat megtermékenyíted. Én természetesen nem állhatok neked egy második Worth-ként rendelkezésedre, még a legkisebb adagban sem, — nincs bennem a szabósághoz egy szemernyi tehetség som. (Tréfásan): Ezt remélhetőleg nem fogod való-óknak tekinteni.

D a i s y: Azt éppen nem. Jó így is, ahogy van. Nem lehet minden asszonynak egy Worth a férje. Nekünk meg kell elégednünk azzal, hogy Worth-nál dolgoztathatunk. Szerénynek kell lenni.

F l a n e u r.

OFFENBACH.

— Az évforduló után. —

Uram! — —
 — — Valóban meghatott figyelme,
 Mely kétszeres örömmel meglepett,
 Mert nem reméltem. Minket, holt zseníket
 Elkényeztetnek bár a Lexikonban
 Elismeréssel, posztum hódolattal,
 Továbbá sírunkon s több közterem
 Márvány- s bronz-státuákkal, valamint
 A házon, hol születünk, relieffel, —
 De mondhatom, szokatlan az öröm,
 Hogy holtan aktuálisak legyünk.
 Hisz' e kiváltság olyané leginkább,
 Ki élve: lángész, — holtan: volt számár.
 Láthatja ebből, hogy tudom becsülni
 Kivételes kitüntetésemet,
 Melyet felszólítása rejt magában,
 Hogy irjak néhány szubjektív betűt
 A még szokásos intervjú helyett
 Abból az alkalomból, hogy halálom
 Negyedszázéves jubileumát
 Megülte — úgy, a hogy — a nagy világ.

Hoffmann meséit komponáltam éppen,
Midőn elhívtak és elmenni kellett!

Ah, uram,

B-mollban zsong most az emlékezés
A mélabúsan szépséges napokról
Lelkem fölött, mint hervadt rózsakerten
Nagyon boldogtalan szerelmeseknek
Bucsu-jajával teli őszi szellő,
A melybe valahonnan belebúg
Sajátmagától egy Amati-cello,
Épp, a mikor bealkonyul az ég.
Hoffmann meséi — vénségem zenéje,
Fájdalmas, édes, rémes hattyudal!

*

Igen, negyedszázéve annak immár,
És hatvanéves voltam. És beteg.
Kinzott a csúz és csalt a kedvesem.
Ha néha jött az ihlet drága perce,
És megragadtam kedvenc hangszerem,
A cellót — oh, ön tudja, mint szerettem,
Tanú rá minden egyes partitúrám! —
El kellett tennem bal lábam miatt,
A melyben orgiákat ült a mult.
Csúzosnak s Offenbachnak lenni szörnyű!
Ha kedvesemmel a Bois de Boulogneba
Hajtattam napsugáros délután,
Ösmert prononszált orromról letettem
A konkáv csiptetőmet, hogy ne lássam,
Mint mosolyog másokra az a csalfa.
(Ajánlom önnek, kitűnő methódus:
Nem nézni azt, minek látása fáj!)
Igen, uram, megéltem, megesett:
Megcsaltak engem, a kinek agyából
La belle Hélène nótái gyöngyözének,
Mint Veuve Clicquotból gyémánt-gyöngyszemek!
Semmit se láttam, ámde főle fáj,
Hisz' mindkét arcán gödröcskéje volt!
Ha nincs két gödröcskéje, tán nem is fáj. —
Tudom, ezt ön nem érti. Mégis így van.

*

Ily lelkiállapotban komponáltam
Utolsó művem; Hoffmann meséit,
Nem sejtve, hogy leselg már a halál.

*

Sivár volt a jelen, jövőm a sír, —
Mélázva néztem mult időmbe vissza,
A honnan szőkén, barnán, feketén
Az agg felé kacagva incselegtek
Meleg színházdirektori szívemnek
Szerelmes, édes, szép emlékei.

Ah, istenem,

Mikor a Bouffes Parisiennes-t vezettem!
Mit tudja ön, hogy mi a szerelem
Párisban — ifjan — szinigazgatónak!

Akárcsak Hoffmann, annyi sok között
 Ismertem én is ezt a három arcot:
 Stellát, Olympiát és Giulettát,
 Bábót, kokottét, művészet bolondját,
 Színésznők ezt a három típusát.
 H o f f m a n n m e s é i — memoárjaim,
 Könyekkel, vérrel muzsikába írva.

*

— — — — — Uram!

Komoly szavam tán ámulatba ejti,
 Hisz Szé p H e l é n a szerzőjét frivolnak
 Jellemzi néhány életrajz írója.
 Oh higgye meg, nem voltam soh'se hősebb,
 Mint a mikor pajzán nótára gyujtva
 Kacajra birtam önnönképivel
 A gaz hatalmat, a hazug tekintélyt,
 Mig omló trónján ő is táncra perdült,
 Mig nem lefordult, — elhullt, — tönkrement.
 Ha szó leend a század harciról,
 Emlitsetek, mert katona valék.
 Respublikáért. És Napoleont
 Én is levertem, nemcsak a porosz.

*

Párisba menjen, hogy megértsen engem.
 Nem volt még ottan? — Oh szegény fiu,
 Keressen föl hát egy modern mecénást,
 A ki leginkább bankigazgató,
 (Sok szépet hallék máris Weisz Fülöpről
 S a fönséges kereskedelmi Bankról!)
 Vegyen föl kölcsön néhány száz forintot,
 És menjen el Párisba. És szeressen!
 S ha kedvesével egyszer délután,
 Mikor tündöklök a párisi nap
 Respublikánknak szobrához megy el,
 Dudoljon halkán egy-két dallamot,
 Majd akkor ott megérti, mely Olympot
 Gunyolt a vakmerő dal embere.

Uram,

Maradtam hive:

J a c q u e s O f f e n b a c h.

A másolat hitelül:

G e r g e l y I s t v á n.

Ebben az évben végre sikerült megközelítenem a novella hőseimet, akik luxusvonatokkal utaznak Oszvendébe, a londoni klubokban kártyáznak s a Bois de Boulogne-ban lovagolnak reggelenként. Mindig irigyeltem őket, akik — néha úgy rémlett nekem — lenéző mosolylyal néztek végig rajtam, de mostantól kezdve nincs mit szégyenkeznem előttük: magam is jártam Oszvendében, Londonban, Párisban. Ez volt rám nézve ennek az esztendőnek a legnevezetesebb eseménye.

S z o m a h á z y I s t v á n.

Dinasztikus tükördarabok.

— Lesz-e király a trónörökös fiából? —

Írta : **Kalmár Antal.**

Ha az uralkodócsalád Házi törvényei magyar közjogi forrást nem alkotnak — és mégis ez a zsinórmérték arra nézve, hogy ki tekintendő osztrák főhercegnek, tehát, hogy kiből lehet magyar király: ebben az esetben a magyar közjogban egy kiegyenlíthetetlen ellentét van.

Ámde kérdés, hogy a magyar pragmatika szankciónak is nevezett 1723: I. II. és III. törvénycikkek szerint csak osztrák főherceg lehet-e magyar király?

A magyar trónörökösödési törvény felsorolja azokat a kellékeket, amikkel az ismeretes három leányágon belül Magyarország királyainak fölruházva kell lenniök. Ezek a kellékek a következők: legitimus, romano-catholicos, successoris utriusque sexus Austriae Archiduces = törvényes, római katolikus, mindkétnemű ausztriai főherceg utódai.

Mikor pedig Ferenc Ferdinánd házasságra lépett Chotek Zsófiával és aktuálissá lett a születendő gyermekek közjogi állása: akkor előjöttek Magyarország közjogi tudósai és államférfiai és kezdék a törvényt grammatikailag, logikailag, sőt politikailag is magyarázni, nevezetesen arra, hogy mit jelent ez a kifejezés: successoris Austriae archiduces?

Mert ha annyit jelent, hogy osztrák főhercegnek olyan utóda, aki szintén osztrák főherceg: ebben az esetben csak osztrák főherceg lehet Magyarország királya; de ha azt jelenti, hogy csak az elődnek kell lenni osztrák főhercegnek és nem egyszersmind az utódnak is: ebben az esetben (tisztán a magyar törvényt és nem a magyar jogforrást nem alkotó Házi törvényeket véve alapul), nem osztrák főherceg is, következésképen Ferenc Ferdinánd gyermekei is lehetnének magyar királyok és pedig annyival is inkább, mert az

u. n. egyenrangú (ebenbürtig) házasság, mint közjogi kellék a magyar pragmatika szankcióban nem foglaltatik, a házasságnak ezt a jogintézményét a magyar családi jog nem ismeri s azt szintén csak az uralkodó család Házi törvényeiből lehet leszámaztatni. Ámde ha a Házi törvényeket magyar közjogi forrás gyanánt nem fogadhatjuk el: ebben az esetben a nem «ebenbürtig» házasságnak Magyarországon semmiféle jogkövetkezményei nem lehetnek, tehát Ferenc Ferdinánd gyermekei is akadály nélkül ülhetnének be a magyar királyi székbe.

Hogy tehát ezt a kúszált dolgot valamennyire is kigombolyíthassuk: nekünk is be kell állanunk a magyar pragmatika szankció törvényt magyarázóik közé. Föl kell tennünk öseinkről, hogy jól akarták és jól is tudták magukat kifejezni s így első sorban a grammatikai magyarázat útján kíséreljük meg a dolgot tisztába hozni, nevezetesen azt a leglényegesebb kérdést eldönteni, hogy a «successores Austriae archiduces» kifejezésben az «utód» olyan utódot jelent-e, aki maga is osztrák főherceg, vagy nem jelent olyan utódot?

Ebben a mondatban az »archidux« tulajdonságjelző, a tulajdonság-jelző pedig mint beszédrész úgy a magyar, mint a latin nyelv törvényei szerint főnév is lehet, s így ebben az értelemben az »archidux« dacára, hogy tulajdonság-jelző mégis főnévi értelemben veendő, — tehát nem főherceg utód, s így azt jelenti, hogy az utódnak, a succesornak kell osztrák főhercegnek lenni, a kinek elődjei a logika szerint azonban szintén csak osztrák főherceg lehet.

Mert ha a successor főhercegi utódot jelentene, ebben az esetben a successor olyan utód is lehetne, a ki nem osztrák főherceg; ámde ebben az esetben ki van zárva az, hogy az »archiduces« tulajdonsági jelző gyanánt álló főnév lehetne, hanem csakis birtokos jelzőképen szerepelhetne s a latin nyelv törvényei szerint így kellene állani: archiducum.

Érdekes azonban, hogy Ferenc Ferdinánd házasságának országgyűlési tárgyalásakor a magyar országgyűlés legtöbb törvényt magyarázója (így Széll Kálmán akkori miniszterelnök is) Salamon Ferenc jeles historikusunknak, »A pragmatika

szankció története» című művében használt »főhercegi utód« fordítását fogadták el; maga Széll Kálmán is ekképen disztíngvált: Mit tesz egyebet ez a kifejezés: főhercegi utód, mint azt, hogy a főhercegi utód olyan utód, aki főherceg és olyan főherceg, a ki utód. A helyes grammatikai magyarázat szerint azonban nem azt teszi, mert míg a mi grammatikai magyarázatunk szerint ki van zárva az, hogy a successor ne legyen főherceg: addig a Széll Kálmán magyarázata szerint — a magyar és a latin nyelv törvényei értelmében igen is lehet olyan successor, olyan utód, a ki nem főherceg.

A successor beszédbeli értelme a mondatbeli szerkezetben nem kétséges, az ott megváltozhatatlanul főnév s a kétség csak az archidux főnévi, vagy melléknévi értelmére nézve foroghat fenn; ámde ha az archidux melléknévi értelemben vétetik, (amint tette azt Salamon után Széll Kálmán és az egész magyar országgyűlés): ebben az esetben annak k é t f é l e értelmi jelentőséget kizárni nem lehet, — míg a főnévi értelem, annak változatlanul csak egyféle értelmet adhat.

Ha pedig valaki azt állítaná, hogy itt az archidux nem főnévi értelemben lett tulajdonság-jelző, hanem értelmező (appositio): akkor a successor a romano-catholicos-nak volna a jelzett szava, — és ebben az esetben még inkább állana az, hogy a successornak főherceg utódnak kell lennie, mert ekkor világosan így volna a fordítása: törvényes születésű, római katolikus utódokra, Ausztriának főhercegre; tisztán így és nem ausztriai főhercegekre, mert nem «austriacus», hanem »Austriae« áll a törvényben.

Fájdalom, könnyű kikeresni a tömeges banálításokból azt, ami érdemes az emlékezésre, ami az agyban állandó fészket kap. Mint író alig jegyezhetek valami érdemeset ide. Az író, kinek a mesterség egyuttal kenyérkereset, a napi szükségletet szolgálja. Ebből a munkából nem marad megőrizni való. (Elég, ha a Muzeumi Könyvtár hivatalosan megőrzi.) De azért a tavalyi év érdemes, hogy olyan dátumot képviseljen, melyre mindvégig gondolni fogok. Leányom, Elza lépett fel mint vendég, a Nemzeti Színházban. Nagy sikere volt és szerződtették. Több örömet egy esztendőtlől sem kívánhatok. Éppen elég . . .

Zöldi Márton.

Teozófiai világfelfogás*

Írta : Stojits Iván.

A «teozófia» tulajdonképpen isteni bölcseséget vagy steni önmegismerést jelent. Vagy azt a legmagasabb öntudatbeli állapotot és igazi életmegismerést, mely az emberiség eddigi fejlődése során csak néhány ritka esetben fordult elő (Krisna, Laotsze, Buddha, Jézus). Az emberek, mint fejlődésben lévő lények tehát még nagyon távol vannak ettől a magasztos léttől és épp ezért utalva vannak a nagy vallásalapítók tanítására, amely az élet valódi megismerésén alapult. E tanítás benne van az összes nagy vallások szent könyveiben és kétséget nem szenvedhet, hogy az a legrégebb időktől fogva legbiztosabb támasztéka volt a sötétségben tapogatózó emberiségnek. Az emberi kultúra csakis vallásos, etikai alapon épülhetett föl.

Az ujkorban a természettudomány egyoldalú materialista irányzata folytán mindjobban elharapódzott a teljes hitetlenség és közömbösség minden iránt, ami szemmel nem látható és kézzel nem fogható. Mindenki, aki nem elfogult, be fogja ismerni, hogy a rideg materializmus lidércnyomásként ránehezedett az emberiségre. És e mellett ez a büszke, önhitt anyagimádás nem vezetett fokozottabb életmegismerésre, hanem kénytelen volt végül Dubois-Reymond, a híres tudós szavaival beismerni, hogy : «Ignorabimus!»

Ilyen viszonyok között szükségképpen keletkezett az ugynevezett teozófiai mozgalom, melynek feladata az emberiség figyelmét újra a nagy vallások külső leple alatt rejlő magasztos életfelfogásra felhívni. Ez a magasztos életfelfogás, mely az emberiség nagy lángelméjét lelkesítette már (például :

---

* Mutatvány a szerzőnek «Teozófia és a teozófiai mozgalom» cím alatt az »Atheneum»-nál megjelent művéből. Kapható minden könyvkereskedésben. Ára egy korona.

Basilidest, Valentinust, Origenest, Jamblichust, Plotinost, Plátót, Pythagorast, Sankaracharyát, Saccast és más misztikusokat), felvilágosítást nyújt az embernek a földi élet igazi céljáról, az emberi lélek (szellem) okkult szervezetéről és halhatatlan voltáról, a túlvilágról stb. Ézáltal olyan útra tereli az igazságszerető, törekvő embert, amelyen haladva, már néhány reinkarnáció múlva befejezheti pályafutását. Vagyis, kinő a «földi iskolából» azáltal, hogy saját bensejében fokozatosan az Örök Igazság megismeréséhez jut, ami nem egyéb, mint isteni önmegismerés (teozófia).

Ezt az ősrégi magasabb világfelfogást napjainkban leginkább a teozófiai irodalom útján hirdetik és így elnevezték «teozófiai világfelfogásnak».

A teozófiai világfelfogás elsősorban a végtelen világ-egyetem e g y s é g e s m i v o l t á r a u t a l. A számtalan különálló lény és égitest lényegét egyetlen egy örök szellemprincípium alkotja, melyet az egyes vallásokban és misztikumokban Istenségnek, Brahmának, Taonak stb. neveznek. Ez a legmagasabb világszellem a tulajdonképpeni igazi valóság; az egyes lények és világok csak annak külső, mulandó nyilvánulásai. Az isteni teremtésnek a «koronája»: a z e m b e r, aki nemcsak a «földnek» nevezett bolygón, hanem még számtalan más világon végzi pályafutását. E pályafutás pedig nem egyéb, mint fokozatos emelkedés az alsóbbrendű, korlátolt létállapotból a legmagasztosabb szellemi öntudathoz. Ennek birtokában az ember megszűnik «ember» lenni; vagyis kinő a mostani korlátolt személyes öntudatából és határtalan, mindentudó isteni öntudatra ébred.

Hogy ez fokozatosan megtörténhessék, okvetlenül szükséges, hogy az ember legyőzze az akadályokat, melyek őt mintegy fogva tartják mostani korlátolt lelki állapotában. Az erre szolgáló módokat és tanokat fennen hirdették a nagy vallások alapítói és az emberiség egyéb fenkölt elméjü tanítói. Az okkult bölcsészet a legrégebb idők óta részletesen és világosan adja elő a nagy vallások eme, szimbólumokba és allegóriákba burkolt tanítását. Az emberiség átlagos szellemi színvonala ugyanis csak az általános jellegű nyilvános taní-

tást tette lehetővé. A beható, beavató, misztikus tanítás csak fejlettebb, fogékonyabb lelkű embereknek szólhatott, miként Jézus is világosan mondta volt eme szavaival: «Még sok mondanivalóm volna, de most még nem bírnátok el» . . .

Az okkult vagy teozófiai bölcsészet kiemeli, hogy a világegyetem (makrokoszmosz) hétféle konstitúcióval bír. Vagyis az egyetlen végtelen élet hétféleképpen nyilvánul a világegyetemben. Az okkult tudomány a következőleg különbözteti meg e régiókat vagy öntudatbeli állapotokat (rendszerint csak öt régiót sorol elő, mert a többi ugyanis tulesik az ember felfogási képességén): 1. földi (fizikai) régió; 2. asztrális régió; 3. devaháni régió; 4. buddhi-i régió; 5. nirvánai régió. E két utóbbi, valamint a még magasabb 6. és 7. régió a legmagasabb isteni szférát alkotják. Emez egyes öntudatbeli régiók harmónikus szerves egészet alkotnak, melynek élete egy és ugyanaz. Csak életteljesség, öntudatbeli képesség tekintetében van különbség az élettenger emez egyes régiói között.

Az ember (mikrokoszmosz), mint a teremtés »koronája«, ugyanezzel az okkult konstitúcióval bír. Az emberben a világegyetem összes erői lakoznak, de mint fejlődésben lévő lényben eddig még nem nyilvánulhattak. Az okkult tudomány a következőleg sorolja elő az ember szervezetének az alkatrészeit: 1. sűrű anyagi test és a hozzá tartozó finomabb eterikus test; 2. asztrális test (az érzések, szenvedélyek és vágyak hona); 3. mentális test, melynek alsóbb régiójában a konkrétul gondolkodó képesség, a magasabb régiójában pedig az elvonhatatlan gondolkodó tehetség lakozik; 4. szellemi (spirituális) test, melyben az intuíció, vagyis az igazi megismerés ereje honol. A többi még finomtabb test elősorolása csak zavarólag hatna. Az alsóbbrendű lelki erők nem alkotják az ember igazi lényegét, hanem csupán ideiglenes, halandó burkát. Az ember valódi lényege a magasabb, halhatatlan szellemi erőben rejlik. Az ember tulajdonképpen magasabb szellemi lény, a mely fejlődése során a legmagasabb szellemi öntudathoz kell, hogy felemelkedjék.

Ezt a fokozatos felemelkedést a reinkarnáció törvénye teszi lehetővé az embernek. Anyagi testünk elhalálása ugyanis félbeszakítja az ember tanulását, tapasztalatgyűjtését a földön és így az emberi lélek (szellem), mely még nem fejezte be a földi iskoláját, kénytelen még sokszor újra meg újra testet öltetni (reinkarnálódni) a földön mindaddig, míg tökéletességhez nem jut. A reinkarnációt nem szabad az ugynevezett »lélekvándorlással« összetéveszteni, mely csak tudatlan elferdítése a reinkarnáció tanának. A reinkarnációban való hit általánosan el van terjedve a buddhista és brahmista országokban. De a kereszténység körében is el volt terjedve e tan az ókorban (az első három században), miként láthatjuk Origenes, Valentinus stb. irataiból. Igazán csodálatos, hogy e tan a Nyugaton eltűnhetett. Hiszen a reinkarnáció tana nélkül egyáltalán nem érthetnők meg földi életünket. Honnan van az például, hogy ugyanazoktól a szülőktől teljesen különböző tehetségű gyermekek születnek, vagy pedig hogy átlagos, sőt néha egészen korlátolt elméjű szülők gyermekéből kimagasló lángész lesz? És hogyan magyarázható az a feltűnő jelenség, hogy például zenéhez egyáltalán nem értő szülőktől olyan gyermek származik, a ki legzsengőbb, néha már 6—8 éves korában bámulatba ejti a világot ritka zeneművészetével? Mindez nyilvánvalóan csak abban leli magyarázatát, hogy a született »gyermek« földi szüleitől csak az anyagi testét kapta meg, melyben az ő már korábban is létezett lelke (szelleme) csupán újra reinkarnálódik, hogy folytassa utját végcéljához: a tökéletességhez.

Szoros kapcsolatban van a reinkarnáció tana az ugynevezett karma tanával. »Karma« alatt az okkult tudomány az erkölcsi világréndet érti, mely szerint az egész teremtés fejlődését a legteljesebb igazságosság intézi. Természetesen az ember is alá van vetve ennek a kozmikus törvénynek. Aszerint, hogy minő életet él, hogy gondolkodása, akarata és cselekvése nemes-e vagy pedig rút, kialakul az ember »karmája«. Vagyis olyan sorsra jut a jövő reinkarnációjában, aminőt előző földi életében megérdemelt. És ez

mindaddig folytatódik, míg az ember számtalan reinkarnációja folyamán fel nem szabadul a karma kényszerítő hatalma alól. Ez a felszabadulás pedig abban rejlik, hogy az ember végre isteni önmegismeréshez (teozófiához) jut.

Magától értetődik, hogy e rövid, vázlatos ismertetés csak nagy vonásokban nyújthat némi tájékozást az ősrégi időktől fogva létező, de eddig csak kevéssé elterjedt teozofiai (okkult) világfelfogásról. Schopenhauer Artúr, a híres bölcsész, elolvassván az »Oupnekhat« című régi misztikus művet, a melyből erről a magasztos életfelfogásról értesült, azt mondta, hogy e tan nemcsak egész életének volt a vigasza, hanem az lesz még a halála órájában is« . . . *

* Érdeklődőknek ajánlhatom az angol és német nyelven megjelenő következő műveket: B e s a n t, »Ancient Wisdom«; »Uralte Weisheit«; — Blavatsky, »Key to Theosophy«; »Schlüssel zur Theosophie«; — D r. H a r t m a n n, »Magik«; »Magie«. —

Válasz gyanánt van szerencsém ide mellékelni legújabb színművem kéziratát:

A CSEREBOGÁR LÁBA

Vígjáték 1 felvonásban.

Idegen eszme után magyar színre alkalmazta
M o l n á r F e r e n c.

S Z E M É L Y E K:

A tanító (42 éves) | *Móric* (7 éves)

Iskolásgyermek, fiuk, leányok.

(Történik egy iskola tantermében. Idő napjainkban.)

ELSŐ FELVONÁS.

(S z i n: tanterem egy iskolában. Balról bejárat-ajtó. Hátról a középen katedra asztallal. Elöl, a nézőnek háttal iskolapadok, melyekben gyermekek ulnek. Jobbról, elöl és jobbközépen ablak. Délelőtt. Jobb és bal a nézőtől számítva.)

I. Jelenet.

A tanító: Móric! Hány lába van a cserebogárnak?

Móric: Egyébb gondja nincs???

(Függöny gyorsan le.)

M o l n á r F e r e n c.

A szép mama.

— Egy bábé elbeszélése a gyermekszobából. —

Írta: **Berend Iván.**

I.

Apa ma délelőtt benézett hozzánk, Dinikét elvette a dadától és a térdére ültette; én fölmondtam neki azokat a verseket, amiket a mademoisellelől tanultam. Sokszor magához ölelt és megcsókolt; hagyta, hogy szép fehér szakállában babráljuuk; én csak símogattam, olyan jó, olyan puha volt, mint a selyem, de Dinike belekapaszkodott és nagyon megcibálhatta, mert jól látlam, hogy apa sírt, csak nem akarta mutatni. Az a haszontalan Dini.

Aztán azt mondta apa, hogy nézzük meg a háza. mert most egészen másra csináltak, mint aminő azelőtt volt! Dinike talán nem is látta még, én sem igen emlékszem, mert nagyon kicsi lehettem. Csak tudom, hogy egyszer sok, nagyon sok szobán mentünk keresztül. Apa karjára vette Dinikét, engem kézen fogott és átvezetett egy hosszú folyosón. Ezt a folyosót ismerem. Innen vártam mindig apát, mert erről szokott mindig haza jönni; de nem szerettem, sokáig nézni, mert a folyosó sötét volt és keskeny és én nagyon féltem. De most már bátor lettem, apa fogta a kezemet. Az első szobában sok könyv volt a falak körül és a közepen egy asztal írásokkal, apa azt mondta, hgy ez az ő dolgozószobája. Én nagyon csodálkoztam, mert eddig azt hittem, hogy csak a szolgálók szoktak dolgozni, hát pedig a mi apánk is. Szegény, azért ilyen beteg és szomorú. Nagyon sok szobán mentünk aztán keresztül, nagyok és kicsinyeken összevonva, mindegyiknek más neve volt. Az ebédlőben négy ablak is volt, az egyiken ki lehetett menni az erkélyre és lenézni az utcán járó emberekre. El nem gondolhattam, hogy két embernek minek ekkora szobában, ilyen nagy asztalnál ebédelni; ha én az apának meg a «szép mamának» lennék, hát félnék is. A barna szobában csak szivarozni, olvasni, meg kártyázni szoktak, a piros szobában volt a zongora és volt még mindenféle színű szoba; a milyenre a falak voltak festve, olyanok voltak a butorok és minden selyem, meg drága, hogy nem mertem megfogni

semmit. A legszebb volt a «kék szoba», nem hiába, a «szép mama» szobája volt. Mintha a falak is halvány kék selyemmel lettek volna behúzva, a butorok, a függönyök, az asztalon a könyvek, a gyertyák a kandallón és a tükör előtt, minden halványkék. A falakon a selyem legyezők között gyönyörű arcképek, majdnem mindegyik a «szép mama» volt, szebbnél-szebb ruhákban. És mindegyiket megismertem, mert néha bejött hozzánk a gyermekszobába megmutatni magát, most azonban nem volt itthon. Apa azt mondta, hogy gyűlésen van, este valami fényes mulatság lesz a városban s a «szép mama» rendezi. Én megkérdeztem apától, hogy kicsodánk nekünk a «szép mama?» Apa csodálkozva nézett rám.

— Hát az anyátok; te az ő leánya vagy, a Dini pedig a fia.

— De hiszen mi az apáé vagyunk?

— Csakhogy az övé is, mindkettőnké egyformán.

Ezt én nem tudtam eddig, hogy is tudtam volna, senki se mondta, a «szép mama» se mondta. Nem igen szeretett bennünket, sohse csókolt, sohse ölelt meg engem, sem a Dinikét; nem is eresztett közel magához. Meg akartam tudni, hogy ha mi az övéi vagyunk, miért nem szeret bennünket úgy, mint az aóa. Apa csak azt felelte: «Épen úgy szeret ő is.» És hamar a szobánkba vezetett bennünket. Azt hiszem megint sirt, pedig Dinike most nem kapaszkodott a szakallába.

II.

Dinikét már vetkőztették, én képeket néztem a mademoisellel. Vacsora után mindig képeket nézünk. Egyszerre csak nyílik a szobaajtó és belép a «szép mama.» Nagyon szép volt, látszott, hogy bálba készült, halvány-lila selyem ruháját alig bírta maga után behúzni az ajtón, a kezén, a haján csupa ragyogás, arany és gyémánt. Nagy állótükrünkhöz sietett és végignézte magát benne minden oldalról. Így szokta mindig, ha néha bejön. Most is megkérdezte:

— Ugy-e szép a mama?

Ezt majdnem mindig hallottam tőle. Dinikével azért hívtuk a «szép mamának», mert mindig azt kérdezte s most még se tudtam neki felelni, mert csodálkoztam, olyan volt mint a királyné, akiről mademoiselle mesélni szokott. A dada behozta Dinikét a másik szobából, hogy az is lássa.

— Ide ne eressze . . . a ruhám — kiáltott úgy, hogy Dinike megijedt és sirni kezdett.

— Csunya gyerek! . . . örökké visít . . . Ugy-e szép vagyok Alice?

Én csak néztem, meg féltem is.

— Hát nem tudsz beszélni? — és olyan haragosan nézett rám, mintha meg akart volna verni.

Istenem, a torkom összeszorult, szerettem volna megmondani, hogy szép, nagyon szép, csak ne bántson, mert nagyon félek tőle, de nem volt hangom, a nyelvem akadózni kezdett, a szemem tele lett könnyel, odafutottam mademoisellehez és sírnom kellett hangosan.

A mama becsapta maga után az ajtót. Nagyon haragudott.

Már régen lefektettek és még mindig sírtam. Így talált apa is. Ő minden este bejön hozzánk és megcsókol bennünket, én sokszor láttam, hogy imádkozik is értünk. Most is észrevette, hogy sírtam, kérdezte mi bajom. Valamit beszélt aztán mademoisellel franciául; később fölém hajolt, megcsókolta és azt mondta, hogy szeretni kell a «szép mamát», most pedig ne sirjak . . . Mikor elment éreztem, hogy a hajam meg a homlokom vizes lett. Furcsa, miért mondja, hogy ne sirjak, mikor ő is sir?

III.

Apa most mindig nagyon szomorú. Én úgy félek, hogy apa megbetegszik. A haja mindig fehérebb és ritkább. Mi lesz, ha ágyba kell neki feküdni és nem jöhet többé hozzánk? Tegnap már nagyon késő volt, mikor bejött a mademoiselle úgy ült az asztalnál, mintha olvasna, pedig aludt. Apa előbb Dinikét nézte meg, aztán az én ágyamhoz jött! Kérdezte, hogy imádkoztam-e. Mondtam, hogy imádkoztam. Apáért is? Apáért is. Hát a »szép mamáért?« Hallgattam, mert a szép mamáért sohase szoktam imádkozni, senki se tanított rá . . .

— Pedig érte is kell, — mondotta apa és megigazitotta a takarót, a vánkost, aztán végig simította a fejemet és megcsókolta a homlokomat.

IV.

Sokáig nem tudtam elaludni. Már a mademoiselle is lefeküdt. A szobában mindenfélét láttam, a kályha helyén mintha fehér lepedőben állt volna valaki, a szekrények tetején is álltak, a függönyök mögött is. Reszkéni kezdtem, a lábam pedig forró volt, egyre hánykolódnom kellett. Aztán

hirtelen eszembe jutott, amit apa mondott, hogy imádkozzam. Feltérdeltem hát ez ágyban, összetettem a két kezemet és hangosan elmondtam a miatyánkot az apáért; aztán még egyet a «szép mamá»-ért. Álmomban sokat sírtam. Azt álmodtam, hogy a «szép mama» megint bejött hozzánk, nagyon haragos volt, el akart engem vinni magával. Én nem akartam, sírtam, a Dinike is sírt, mind a ketten sírtunk; ő meg akart verni, én elfutottam előle, az apához akartam futni, de az apát nem találtam sehol, a sok szobában eltévedtem, már nem tudtam szaladni, minduntalan megbotlottam, a «szép mama» mindig utánam, egyszer csak utolért, én sikoltani akartam, de nem volt hangom, összeestem és felébredtem.

Már késő reggel volt, a szobában nem találtam senkit, a második szobában sem, a harmadikban Dini feküdt az ágyban, még aludt, de a dada nem volt mellette. Ha föl-ébredek máskor, a dada megmosdat, felhuzza cipőimet, a mademoiselle megfésül és reggelizni kezdünk. Most hiába kiabáltam a dadát, nem jött. Hívtam a mademoiselle, senki sem felelt. Fölmásztam a mademoiselle nagy kofferjére, mely ott állt az ablak előtt és kinéztem az udvarra. Az udvaron sokan jártak, a házmesterék ide-oda futkostak. Fekete ruhás emberek jöttek-mentek, nagy gyertyatartókat, nehéz létrákak cipeltek. A kapu alól kalapácsolás hallatszott, arra néztem, láttam, hogy fekete posztót szögeztek a falakra . . . Istenem, mi történt itt, fölkeltem Dinikét és ketten kiabáltunk:

— Mademoiselle ! Mademoiselle !

V.

Délután bejött a «szép mama.» Fekete ruha volt rajta és igen halovány volt. Belenézett a tükörbe, végigsimította a haját, de most nem kérdezte, hogy «szép-e a mama», pedig most nagyon szép volt. Hívott, hogy jöjjünk vele s meg akarta fogni a kezünket. A Dinike elszaladt a harmadik szobába a kályha mögé, én reszketni kezdtem, mikor hozzám nyult.

Láttam a szemérlől, hogy megharagudott. A mademoiselle hívta oda s megparancsolta neki, hogy vezessen bennünket. Mademoiselle azt mondta, hogy az apához megyünk, erre Dinike is eljött. A szép mama előre ment, én és a Dinike a mademoisellel utána. Végigmentünk az apa dolgozószobáján, aztán a nagy ebédlőbe léptünk. A piros szoba felől gyertyavilágot láttunk, pedig még nappal lehetett. Midőn odaértünk, láttuk, hogy az ablakok el vannak sötétítve, a

szoba egészen fekete, a középén hosszú, fekete gyertyatartók között valaki fekszik. A mademoiselle előbb fölemelte a Dinikét, Dinike megijedt és sirni kezdett, aztán engem emelt fel, én megismertem apát. Ott feküdt, a kezeit összekulcsolta a mellén, az arca egészen olyan volt, mint azelőtt, csak sápadt s a halántékán egy kicsi, kékes folt . . .

Ha szenzáció alatt valami durva, sajátosan anyagi benyomást értek, legmeggrázóbb és legmélyebb szenzációm az volt, mikor a Múzeum-köruton menve, hirtelen a villamos-kocsi rémes ütését éreztem vállamon s utána egy hatalmas fordulást, mely szerencsémre nem a sinek közé, hanem a sinek mellé vetett. Ha maradandó hatása, inkább magásabbrendű szellemi élményt értek alatta, úgy legnagyobb és legörvendetesebb mult évi szenzációm az általános titkos választói jog proklamálása volt.

Szász Zoltán.

Ebben az évben volt módom először kőszínházban a fővárosi közönség elé lépni, amely barátságos elnézéssel fogadott. Képzeltető színésznő életében ennél nevezetesebb és kedvesebb szenzáció? . . .

Tóth Steffi.

Felelős szerkesztő: Lóránt Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal; Akácfa-utca 63.

Kiadja a „Jövendő“ kiadóhivatala.

Telefon: 87—34. szám.

A MAGYAR MŰVÉSZET HALADÁSÁSRÓL ad

számot azon igazán szép füzet, amelyet a mai posta hozott nekünk. Amit a magyar művészet az utolsó évtizedben szépet, nagyot alakított, az javarészből bennfoglaltatik. A 294 oldalas vastag füzet 427 történelmi-, bibliai és szentképet, táj és genreképet tartalmaz, ezenkívül pedig több domborművet és hirneves férfi arcképet mutat be. Ezen érdekes képes füzet a Könyves Kálmán kiadásában jelent meg. Az érdeklődők e füzetet 50 fillér előzetes beküldése mellett portómentesen kaphatják a Könyves Kálmán magyar műkiadó részvénytársaságnál (Budapesten, VI., Nagymező-u. 37—39), akik képet rendelnek, azoknak a Könyves Kálmán visszatéríti az 50 fillért is.

Jövendő.

Január elsejével új előfizetést nyitunk:

Negyedévre ... 3 korona

Félévre ... .. 6 koronával.

Kérjük a hátralékos előfizetőket, szíveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarább megküldeni.

A „Jövendő“ kiadóhivatala.

Budapest, VII., Akácfa-utca 83.

Telefon-szám: 87—34.

Játék-ujdonságok Humpfy Dumpty
amerikai cirkusz, tör-
hetetlen szelid-, vad-, és háziállatok, óriási választék tár-
sasjáték ujdonságokban

KONTA TESTVÉREK

nagyobbitott játékarraktárában

most IV., Kecskeméti-utca 2. szám.
az egyetemmel szemben.

Alkalmi olcsó

butor-eladás.

Átköltözés miatt az összes raktáron levő szilárd gyártmányu asztalos és kárpitozott butorokat mélyen leszállított árban adom el.

Dósa Kálmán asztalos
és kárpitos

Budapest, VIII., Kerepest-ut 28. szám, félem.

Árjegyzéket ingyen küldök.

Eladás készpénz és hitelre.

MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK
IGAZGATÓSÁG.

226335. C. II. — 905.

Hirdetmény.

Északi - német - osztrák - magyar vasúti kötelék.

Jövő évi január 1-ével a fentemlített kötelékben egy új árudijszabás lép hatályba, mely egyrészt dán-, svéd- és norvég állomások, másrészt a magyar királyi államvasutak, a cs. kir. szab. déli vasut és a cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasut állomásai között szabályzati és általános dijszabási határozmányokat, továbbá gyors- és teherdarabárukra, valamint meghatározott áruknak kocsirakományokban való feladására nézve díjtételeket s végül kilométermutatót tartalmaz.

Ezen új dijszabás a részes vasutaknál kapható.
Ára 3.10 márka.

A magyar kir. államvasutak igazgatósága
a részes vasutak nevében is.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

MAGYAR KIR. ÁLLAMVASUTAK
IGAZGATÓSÁGA.

216825 - 905.

Hirdetmény.

(„Kuti erdő“ feltételes megállóhely vonalszakasz beosztása.)

A Kecskemét lajosmizsei helyiérdekű vasuton Kisnyir állomás és kunszszentmiklósi ut megállóhely közt előbbtől is, utóbbtől is 2 km. távolságra fekvő és folyó évi szeptember hó 1-én megnyitott «Kuti erdő» feltételes megállóhely személy dijszabásilag Kisnyir állomással egyesített, ezen feltételes megállóhelynek Kisnyir állomással való forgalmában pedig az I. szomszéd forgalom menetdíjai fizetendőek.

Budapest, 1095. évi november hóban.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Az igazgatóság.

Alapított 1876-ban.

SCHWARCZ IGNÁCZ és TÁRSA

BUDAPEST, Deák Ferenc-utca 9.

Értesíti a nagyérdemű hölgyvilágot, hogy a

TÉLI ÉVAD

legutóbbi újdonságai:

szőrme-paletokban, figarokban, jachetekben,

valamint téli felöltőkben és bundákban

megérkeztek, melyeknek megtekintését tisztelettel kéri a cég.

Különlegességek
Kuri divat és fehérnemű cikkekben.

LATZKOVITS A. BUDAPEST, IV.,
Váci-utca 9. sz.

Dr. Lengyel Fr.-féle

NYIRFA-BALZSAM

Tavaszzal a nyirfából kifolyó nedvet már az őskorban ismerték a nők, mint kitűnő szert, sokféle bőrbaj ellen. Szakszerűleg választott anyagok és bevált eljárás által sikerült ezen növényi anyagból oly mesterseges balzsamot előállítani, a melynek hatását a bőrre határozottan csodásnak lehet nevezni. Lassu lehámlás által a bőr megújul, mely azután minden kiütéstől, szeplőtől, foltoktól, vörösségtől stb. menten mutatkozik. Ráncok és himlőhelyek lassankint teljesen elsimulnak. Az arcszín üde és jól színezett lesz. I korsó ára 3 korona. Dr. Lengyel beinzoé-szappana lényegesen elősegíti a hatást. Darab ára 1 korona 20 fillér és 70 fillér.

Főraktár Magyarország részére:

Török József gyógyszerháza

Budapest, Király-utca 12. szám
és Andrássy-ut 29. szám.

„AZ ANKER“

ÉLET- ÉS JÁRADÉK BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG.

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, VI., DEÁK-TÉR 6. ANKER-UDVAR.

Vagyonállapot 1904. december 31-én **164.5 millió korona** melyből Magyarországon **25 millió korona** van elhelyezve. Olcsó díjak. Méltányos feltételek. 1905-ben B. osztalékterv szerint a befizetett díjak arányában az évi díj 27½-ig emelkedő nyereséyosztalék fizettetett ki készpénzben. Előnyös gyermek- és vegyes tőkebiztosítások. — Prospektusok kívánatra ingyen.

Eredeti perzsa- és smyrna-szőnyegek
.: özv. Gunszt Lajosné raktárában .:
BUDAPEST, IV., Kigyé-tér 1. sz. Királyi bérpalota.

**Iskola-
öltöny.**

Matóz-öltöny . . . . . 12 kor.
iu-ulster . . . . . 18 kor.
Sajka-kabát . . . . . 11 kor.

Rothberger Jakab cs. és kir. udv. szállító
BUDAPEST, Váci-ut 6.

Gyűjtőknek figyelmébe!
Borítékok különféle bélyegekkel nagy választékban 10 fillértől 18 koronaig és följebb. —
Magyarország legrégebb kereskedője
PRÜCKLER J. C., Budapest, IV. ker.,
Koronaherceg-utca 3, az udvarban.
Jelszavam: Kis haszon, nagy forgalom.

Surányi szaloncukorka

legfino-
mabb mi-
nőségben

1 kg. 4 kor. — 2 kg. 7 kor. — 4 kg. 12 kor.

utánvétel mellett, bérmentve. Finom, friss tea-sütemény is kapható,
Surányi cukorkagyár, Nagy-Surány, Nyitram.

15-20 éves hölgyeknek I

A SZÉPSÉG TITKA.

Vigyázzon jól, mert itt a tél!

Eredeti levelek hiteles másolata:

Egy külföldi 20 éves szép leány írja: Ide mellékelem 3 arcképemet. Az «első» kép eredeti hajam volt; a «második» kép mutatja, hogy a folytonos hajhullás következtében milyen csunya voltam; a «harmadik» kép feltünteti jelenlegi hajzatomat, melyet 3 üveg Diana hajszesz felhasználása után már eddig elértem. Ezek után felhatalmazom, hogy arcképemet is — ha jónak látja — közölje azok érdekében, a kik nem hajnövesztőt keresnek, hanem az ijesztésig határos hajhullást, hajtörést és korpa képződést megakadályozók nem voltak képesek. Kérek az eredeti Diana hajszeszből 2 üveggel újból küldeni, mert hajhullás ellen más szer nem létezik.

Egy csongrádi menyecske levele: A Diana Crém és Diana szappant minden oldalról ajánlották, melyet meghozattam és nagyon hálás vagyok érte. Sárgás szeplőimet és pattanásaimat teljesen elveszítettem annyira, hogy arcom és kezem oly finom tiszta lett, mint az alabástrom.

T. Erényi Béla urnak Budapest. A küldött Diana pirosító sokkal többet ér, mint a külföldi drágább pirosítók, azért én barátnőmmel mindég ezt használom. Kérem Abbáziába küldeni 1 üveggel, mert jövő héten oda utazom. Üdvözli
Dr. K. K.-né.

Egy tégely DIANA-CRÉM (éjjel használható zsiros crém) 75 krajcár, DIANA-SZAPPAN 75 kr., DIANA-PARFUM (originális nagy üveg) 5 K. DIANA-PUDER 3 színben (szarvas bőrrel) 75 kr., egy tégely DIANA-PIROSÍTÓ 5 korona Egy üveg DIANA-HAJSZESZ 4 korona.

Központi főraktár, honnan a szállítás naponta titoktartás mellett történik utánvétellel:

Erényi Béla Diana-gyógyszertára

Budapest, Károly-körút 5. sz.

Egy kopaszodó ur aláírásával kaptuk a következő sorokat: Feleségem részére ajánlották a «Diana hajszert» melyből 1 üveggel hoztam. A mennyiben hajhullása fél üveg felhasználása után megszűnt, a második felét én használtam el. Most magamnak kérek még egy üveg «Diana hajszert», hogy megmentssem azt a pár szá hajamat, mely még megvan, de nem szeretném elveszteni.

Tisztelt gyógyszerész ur! Sziveskedjék a Diana pirosítójából küldeni 10 koronáért két üveggel, mondhatom, hogy mindnyájan nagyon meg vagyunk elégedve.

Tisztelettel Z. K. grófnő.

Egy fővárosi primadonna nyilatkozata: Mi színésznők tudjuk legjobban megítélni, hogy milyenek kell lenni egy finom arc-crémnek és szappannak. Hát mondhatom hogy a Diana-szépítőszereket kipróbáltuk többen és az volt az általános vélemény, hogy a Diana-crémet és Diana-szappant bátran világgá bocsáthatják, sok nő hálás lesz érte és nem fognak szégyent vallani vele.

Egy szatmári uriaszony írja: Mult évben hozatott Diana-Crém és Diana szappanból kérek 1-1 adagot, mert ez az egyedüli szer részemre mely megakadályozza, hogy tavaszi szeplőim láttatlanok legyenek.

Dr. Gölis-féle emésztő-por.

(1857 óta kereskedelmi cikk.)

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer használva, evés után egy kávéskanálnyit téve a nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező befolyást gyakorol a hiányos emésztés következtében föllépő jelenségeknél, minők: gyomérégés, nyálkaképződés, székrekedés, aranyeres bántalmak, altesti pangás stb.

Ásványvíz-gyógymódnál mint elő- vagy utókúra, vagy egyidejűleg a gyógymóddal kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjeggyel kell lezárva lenni s mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmával.

Egy nagy doboz ára 2 K. 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K. 68 fillér

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi szétküldése:

Bécs, I., Stefansplatz 6. (Zwettlhof.

Főraktár:

Török József gyógyszer-tára

**BUDAPEST, Király-utca 12.
és Andrássy-ut 26. szám.**

FOGAK

szájpadlás és gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk készített és a parisi fogorvosi akadémia kiállításán aranyéremmel és a díszkereszttel kitüntetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészíttetnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50. sz.

a Royal-szállóval szemben.

Fogorvos: LÖFFLER EML. Rendelés 9—12-ig, 3—7-ig. — Fogtechnikai főnök: GROSSMANN SIMON. Fogad egész nap. Pájdalom nélküli fogműtétek 2 korona. Tartóstimések 3 kor. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 1 évi jótállás mellett készíttetnek. — Mérsékelt árak, részletfizetés mellett is.

TÖRLEY Iroda: BUDAPEST, VIII., Eszterházy-utca 22. sz.
PEZSGÖGYÁR Pincék: BUDAFOK (Promontor).

Ha őszül a haja STELLA-VIZET

mely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza.

Kapható egyedül **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszer-tárában.

O császár és királyi fensége József főherczeg udvari szállítója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétator-utca sarok.

Egy üveg ára 2 korona.

A Balassa-féle valódi, világhírű angol
UGORKATEJ

a legkitünőbb szépítőszert; felülmúlja az összes létező szépítőszereket. Azonnal eltávolít szeplőt, májfoltot és minden tisztálanságot az arcról és annak friss üdeséget, fiatalságot kölcsönöz. Ára 2 kor. Ugorkaszappan 1 kor. Poudre 2 kor. és 1 kor. 20 fill. Ugorkacréme 2 kor. — Kapható minden gyógyszerüzletben és drogueriában. — Főszékhely: Budapest — Erzsébetfalva.

Balassa-gyógyszertára, Budapest — Erzsébetfalva.

BUDAPEST . . . Ferencz József-rakpart

HUNGARIA

NAGYSZÁLLODA

**Külön lakosztályok
fürdőszobákkal**

**A kávéház teljesen
újronnan berendezve**

Gyönyörű fekvéssel a Duna partján, remek kilátással a királyi palotára, a budai hegyekre és a Dunára.

A jelenkor minden kényelmével berendezve

BURGER J. KÁROLY
igazgató.

3 NAP

alatt minden kéz bársonysimává és hófehérré lesz

dr. Kovács kézpaszta
által, — ára 1 K 20 fill.

Mindentitt kapható V. Gyógytár, VI. Gyár-utca 17.
Kívánatra „toilette tífkok” ingyen és bérmentve.

Eladunk és veszünk

alkalmi árveréseken és beraktározott urasági butorokat, ugymint teljes lakberendezéseket, angol bőr-butorokat, mahagoni- és rézbutorokat, perzsa- és smyrna-szőnyegeket, függönyöket, olajfestményeket, antique tárgyakat, gáz- és villamos-csillárokat.

Grosz Sándor és Tsa Budapest, Gyár-u. 2. 1. em.
(Király-utca sarkán.)

